

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kirsi Ristilä

Kunnon miehiä vai tolkuttomia tovereita?

Maskuliinisuuksia naisten kirjeissä neuvontapalstalle
1950–1980 luvuilla

Sosiaalityön pro gradu –tutkielma
2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan laitos

RISTILÄ, KIRSI: Kunnan miehiä vai tolkuttomia tovereita?
Maskuliinisuuksia naisten kirjeissä neuvontapalstalle 1950–1980 luvuilla

Pro gradu –tutkielma (138 s.)

Sosiaalityö

Huhtikuu 2006

Tutkielma käsittelee maskuliinisuuksia neuvontapalstalle osoitetuissa naisten kirjeissä. Tutkimusaineistoni on tuottanut Eeva-lehdessä vuosina 1944–1984 ilmestynyt neuvontapalsta, jota sanottiin Leelian Lepotuoliksi. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää millaisia maskuliinisuuden kuvauksia naisten kirjeissä on löydettävissä ja miten naiset arvottavat maskuliinisuutta omasta näkökulmastaan käsin. Tutkielmallani olen lisäksi pyrkinyt selvittämään, minkälaista maskuliinisuutta aineistossani kätkeytyy naisten käyttämien ilmaisujen, kuten ”kunnan mies”, ”unelmien prinssi”, ”herra”, ”juoppo” ja ”naissankari” taustalle.

Teoreettis metodologisena lähestymistapana aineistoon on käytetty kulttuurista tekstintutkimusta, jossa myös sukupuoli ymmärretään kulttuurisena jäsenyyksenä. Tutkimuksen lähtöoletuksena on, että naiset rakentavat omalta osaltaan maskuliinisuuksia ja toimivat maskuliinisuuksien merkitsijöinä, määrittelijöinä ja arvottajina. Oletuksena on, että naisten neuvontapalstalle kirjoittamat kirjeet tuottavat erilaista käsitystä maskuliinisuuksista, ja ne eroavat esimerkiksi miesten keskinäisissä käytännöissä ja miehisten instituutioiden, kuten armeijan ja urheilun tai eri medioiden tuottamasta maskuliinisuuksista.

Naisten teksteissä tuottamien maskuliinisuuksien analyysissä on hyödynnetty kriittisen miestutkimuksen teoriaa sekä naisten että miesten omaelämäkertoista tehtyä miehiä koskevaa tutkimusta. Tutkimusmetodeina on käytetty teemoittelua ja luokittelua, joka kohdistettiin kirjeiden tekstien rakentamiin maskuliinisuuksiin. Maskuliinisuudet on jaettu neljään luokkaan, jotka ilmentävät neljää erityyppistä maskuliinisuutta: normatiivista maskuliinisuutta, alistavaa maskuliinisuutta, ideaalista maskuliinisuutta ja torjuttua maskuliinisuutta. Nämä maskuliinisuudet on jaoteltu negatiivisiksi ja positiivisiksi naisten kokemusten perusteella. Lisäksi maskuliinisuudet on jaoteltu tavallisiin ja epätavallisiin sekä positiivisen että negatiivisen maskuliinisuuden osalta.

Tutkimuksen tuloksena on, että naisten neuvontapalstalle kirjoittamissa kirjeissä maskuliinisuus näyttäytyy moninaisena ja naiset osallistuvat aktiivisesti miesten maskuliinisuuksien rakentamiseen ja luokitteluun. Maskuliinisuus ilmenee naisten kannalta ristiriitaisena. Maskuliinisuuteen liittyy naisten kannalta positiivisia ja negatiivisia puolia. Väkivaltaisuus, joka liitetään maskuliinisuuteen, näyttäytyy naisten kannalta aina negatiivisena. Neuvontapalstat ovat olleet naisille kanava tuoda esiin parisuhdeväkivaltaa ennen kuin väkivallasta on voitu puhua yleisesti julkisuudessa. Jatkossa tätä samaa tutkimusnäkökulmaa olisi mielekästä hyödyntää uudempiin naisten kirjoittamiin teksteihin, joissa esiintyy kuvauksia miehistä. Sosiaalityön kannalta maskuliinisuuden tutkimusta olisi hyvä jatkaa ja laajentaa. Voisiko esimerkiksi miesten kanssa tehtävässä sosiaalityössä kuten kriminaalihuollossa hyödyntää tietoa maskuliinisuuden kulttuurisesta rakentumisesta ja tukea positiivisen maskuliinisuuden rakentamista osaksi asiakkaan identiteettiä.

I. JOHDANTO	4
Miten pääsin istahtamaan Leelian Lepotuoliin?	6
Miten päädyin tutkimaan kuvauksia miehistä neuvontapalstalle tulleista kirjeistä?	7
II. NAISTEN LEHDISTÄ SANOTTUA JA TODETTUA	9
Neuvontapalstat tienä yksityisestä julkiseen	18
III. MIEHEN TIE TUTKIJASTA TUTKITTAVAKSI	28
Mies elämäkertatutkimuksessa	32
Kriittinen miestutkimus teoreettisena lähestymistapana	35
IV. KIRJEET KULTTUURISENA TEKSTINTUTKIMUKSENA	39
Tutkimuskysymykset ja muutama sana kirjeistä tutkimusaineistona	46
V. MASKULIINISUUKSIA NAISTEN KIRJEISSÄ	51
NORMATIIVINEN MASKULIINISUUS.....	54
”Kunnon mies”	57
Normatiivinen maskuliinisuus seuraa vallalla olevia normeja	62
Normatiivinen maskuliinisuus ei ole ideaalia maskuliinisuutta	70
IDEAALI MASKULIINISUUS	72
”Unelmien prinssi”	74
Ideaalimaskuliinisuus vastaa illuusioita	79
Ideaalimaskuliinisuus lähestyy feminiinisyttä	83
ALISTAVA MASKULIINISUUS.....	85
”Herra”	87
Alistava maskuliinisuus tulee näkyväksi vallan kautta	89
Alistava maskuliinisuus edustaa ylemmyyttä	97
TORJUTTU MASKULIINISUUS	103
”Tolkuton toveri”	105
Torjuttu maskuliinisuus alentaa asemaa	114
VI. KUNNON MIEHIÄ VAI TOLKUTTOMIA TOVEREITA?	118
LÄHTEET	127

¹ 1. Taulukko. Nelikenttä naisten kirjeissä tuottamista maskuliinisuuksista. s.54

2. Taulukko. Naisten kirjeiden rakentamat maskuliinisuudet ja rakentamani naisten maskuliinisuuksien hierarkia.s.123

I JOHDANTO

Tutkin suomalaisten naisten 1950–1980-luvuilla *Eeva*-lehden neuvontapalstalle kirjoittamista kirjeistä löytyviä kuvauksia miehistä. Tarkastelun kohteena ovat naisten tekstien rakentamat maskuliinisuuden kuvaukset ja se, minkälaisia maskuliinisuuksien hierarkioita tekstit erilaisille maskuliinisuuksille rakentavat. Tutkimusmetodinä olen käyttänyt kulttuurista tekstin tutkimusta, luokittelua ja teemoittelua, joka on kohdistettu kirjeiden tekstien rakentamiin maskuliinisuuksiin. Olen hyödyntänyt metodologisesti erityisesti Mikko Lehtosen tapaa tutkia merkityksiä ja Arto Jokisen tapaa soveltaa sitä maskuliinisuuksien tutkimiseen. Lähestymistapani aineistoon on siten kulttuurinen tekstin tutkimus, vaikka olen hyödyntänyt tutkielmassani myös miehistä tehtyä elämäkertatutkimusta erityisesti maskuliinisuuden osa-alueiden teemojen kartoituksessa.

Tutkielmani käyttää hyväkseen kriittisen miestutkimuksen piirissä syntynyttä teoriaa ja analyttisiä käsitteitä. Tutkimukseni voidaan nähdä edustavan kriittisen miestutkimuksen suuntausta, koska tutkimuskohteenani on mies ja pyrkimykseni on tehdä miehiä näkyväksi sukupuolena. Toisaalta tutkielmassani on selkeästi naistutkimuksellinen ote, koska tutkin miehiä naisnäkökulmasta ja haluan antaa naisille mahdollisuuden kertoa, määrittellä, kuvata maskuliinisuutta ja miehiä käytäntöjällisina, kuin ne tulevat esiin naisten kokemusten kautta neuvontapalstalle osoitetuissa kirjeissä. Lisäksi olen hyödyntänyt myös muuta yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, kuten kulttuuriantropologiaa sekä sosiaalityöhön, sosiaalipolitiikkaan ja viestintään liittyvää tutkimusta, ja etsinyt yhteyksiä aineistostani tekemiini havaintoihin.²

Tutkimuksen lähtöoletuksena on, että naiset rakentavat omalta osaltaan mieheyttä ja toimivat mieheyden merkitsijöinä, määrittelijöinä ja arvottajina. Ennako-oletuksena oli, että naisten neuvontapalstalle kirjoittamat kirjeet tuottavat erilaista käsitystä maskuliinisuuksista kuin miesten keskinäiset käytännöt ja miehiset instituutiot.

Tutkielmani ensisijaisena tavoitteena on tarjota uutta tietoa suomalaiselle miestutkimukselle. Silti uskon, että tutkielmastani on hyötyä myös sosiaalityön tutkimukselle, koska monet sosiaalityönteki-

² Alasuutari (1994) luonnehtii kulttuurintutkimusta risteysasemaksi, ”jossa eri tieteen aloilta ja hieman erilaisia käsitteitä käyttäen on päädytty jaettuun käsitykseen siitä, että kulttuurisia jäsenyyksiä on hyödyllistä tarkastella sekä toimijoiden, että rakenteiden näkökulmasta.” (Alasuutari 1994, 63)

jöiden kohtaamat sosiaaliset ongelmat kuten rikollisuus, päihdeongelmat, asunnottomuus ja väkivaltaisuus ovat kytköksissä maskuliinisuuteen. Sosiaalityön tutkimuksessa sukupuoli ei ole ollut sen ansaitsemassa asemassa. (Kuronen & Granfelt & Nyqvist & Petrelius 2004, 6).

Tämä johtuu varmasti osittain siitä, että sosiaalityö on ollut näennäisesti sukupuolineutraalia Suomessa feminismin toisen aallon vaikutuksesta. Sukupuoliin liittyvät erityisyydet ovat jääneet tasa-arvoideologian varjoon. Vasta 1980-luvulla huomattiin todenteolla, että sosiaaliset ongelmat, joiden kanssa sosiaalityö painii, ovat sukupuolittuneita. Sukupuolen huomioiminen on sosiaalityön käytännöissä johtanut siihen, että naisille ja miehille on suunnattu erilaisia palveluja ja toimintatapoja 1980-luvulta alkaen. (Kuronen & Granfelt & Nyqvist & Petrelius 2004, 9).

Tutkielmani antama tieto, mitä kulttuurissa pidetään myönteisenä maskuliinisuutena myös naisten näkökulmasta katsottuna, voi olla hyödyllistä miesten kanssa tehtävässä asiakastyössä, koska asiakastyössä pyritään usein muuttamaan asiakkaan käyttäytymistä toisin sanoen maskuliinisuuden ilmenemistä sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti hyväksyttäväksi. Tällaista työtä tehdään esimerkiksi kriminaalihuoltotyössä. Samalla kun pyritään vaikuttamaan ensisijaisesti rikolliseen käyttäytymiseen, muokataan työn sivutuotteena myös asiakkaiden ilmentämää maskuliinisuutta kulttuuristen normien mukaiseksi.

Yhteistä sosiaalityölle ja tekemälleni tutkielmalle on, että molemmissa maskuliinisuuden rakentaminen tapahtuu usein naisnäkökulmasta. Samaan aikaan kun sosiaalityö on näennäisesti ollut sukupuoletonta, se on ollut hyvin sukupuolittunutta. Sosiaalityöntekijöistä yli 90 % on naisia. Alan naisvaltaisuus ja naisistuminen on nähty ensisijaisesti ongelmana. Vasta viime vuosina on havahduttu pohtimaan miten alan naisvaltaisuus, sukupuolten erilaiset olemisen, toiminnan tyylit vaikuttavat ammatillisiin käytäntöihin ja viime kädessä asiakkaisiin. (Kuronen & Granfelt & Nyqvist & Petrelius 2004, 5-6.)

Sosiaalityö yhteiskunnallisena instituutiona rakentaa, uusintaa, muokkaa ja torjuu erilaisia tapoja ilmentää maskuliinisuutta ja feminiinisyttä. Jos asiakkaan näkemys sukupuolena olemisen tavasta ei tule ymmärretyksi, koska sosiaalityöntekijä on sitoutunut omiin käsityksensä siitä, mikä on ”oikeaa” maskuliinisuutta tai feminiinisyttä, vuorovaikutussuhde ei toimi. Tämän vuoksi pidän tärkeänä tutkimusta, joka herättää ajatuksia sukupuolesta myös sosiaalityössä. Myös sosiaalityön opeutuksessa sukupuolinäkökulma tulisi huomioida paremmin.

Tutkielmani etenee seuraavasti. Aluksi kerron, miten löysin aineistoni. Sitten perehdytän lukijan kontekstiin, jossa aineistoni on syntynyt. Käyn lyhyesti läpi mitä aineistoni synnyinpaikasta eli naistenlehdistä ja neuvontapalstoista on sanottu, ja kerron lukijalle lyhyesti aineistooni vaikuttaneisiin historiallisiin seikkoihin. Sen jälkeen kerron, kuinka päädyin tutkimaan juuri miehiä koskevia kuvauksia neuvontapalstalle tulleista kirjeistä. Sitten perehdytän lukijaa myös miestutkimuksen saloihin, ja kerron miehistä tehdystä omaelämäkertatutkimuksesta. Tavoitteenani on selittää myös, miten sain purkitettua aineistoni analysoitavaan muotoon ja muotoiltua tutkimuskysymyksiäni sekä valittua näkökulman, josta naisten kuvauksia päätin tarkastella. Analyysiosiossa selitän, kuinka kirjeitä käytännössä luin ja minkälaista maskuliinisuutta naisten kirjeistä löytyi sekä miten naisten tuottamia kuvauksia maskuliinisuudesta tulkitin. Lopuksi kerron, mitä ”kunnan miehiä” ja ”tolluttomien tovereiden” olemassaolosta loppujen lopuksi tutkielmassani selvisi.

Miten pääsin istahtamaan Leelian lepotuoliin?

Laadullisen aineiston tutkiminen on prosessi, jossa aineisto muokkaa ja säätää tutkimusasetelmaa. Sen seurauksena tutkimusprosessi on kuin yllätyksellinen matka, jonka käännteitä ei voi etukäteen ennustaa, mutta jälkikäteen tapahtumat voidaan kirjata matkakertomukseksi. (ks. Vilkkonen 1997.)

Oma matkani lähti liikkeelle kesällä 2003 sosiaalipolitiikan ja sosiaalityönlaitoksen opiskelijoiden sähköpostilistalle tulleesta viestistä, jossa sosiaalipolitiikan professori Pertti Koistinen tarjosi neuvontapalsta-aineistoa graduntekijöille.

”Niin haluaisitko todellakin istua Leelian lepotuoliin?”

”Sinä varmasti tunnet tuon ilmaisun ”istua Leelian lepotuoliin” ja voi olla, että olet itsekin käyttänyt käsitettä, mutta oletko ajatellut mistä siinä sanonnassa on kyse. Minä tunnen tuota historiaa hiukan ja tiedän, että asia juontaa 1950 – luvun alkuun, jolloin Eeva-lehdessä alettiin julkaista palstaa, jonne lukijat saattoivat kirjoittaa henkilökohtaisista ongelmistaan ja lehden psykologi vastasi lukijoiden kirjeisiin. Kyseinen palsta sai suuren suosion. Sinne kirjoittivat niin miehet kuin naisetkin ja huolen aiheita oli paljon. Suuri osa aiheista liittyi parisuhteeseen, ahdistukseen jne. Tuossa vaiheessahan esim. suomalaiset olivat vielä sodan jälkeisen psykkisiä raunioita.

Pian tämä palsta ja käsite sai niin suuren suosion, että siitä tuli käsite, eräänlainen yhteiskunnallinen itseterapian muoto. Mutta tiedätkö, että minulla on nyt hallussani nuo tuon ajan lehdet, aidot lukijakirjeet jne. ja tiedänpä vielä senkin, että tuo alkuperäinen Leelia, joka niihin kirjeisiin vastaili, on vielä elossa ja skarppi. Tästä tuli ajatus, että nyt olisi hyvä tilaisuus tehdä tästä ilmiöstä tutkielma. Jos aihe sinua kiinnostaa, niin ota yhteyttä. terveisin Pertti Koistinen”

Kiinnostuin aineistosta välittömästi, koska olen lapsesta saakka lukenut ihmissuhdepalstoja suurella mielenkiinnolla, vaikka en ollut vielä siinä vaiheessa suunnitellut proseminaariryöön tai pro gradun aloittamista. Ilmoitin kiinnostuksestani aineistoa kohtaan Pertti Koistiselle heti, ja esitettyäni proseminaarini tutkimussuunnitelman hänelle syksyllä 2003, sain luvan aineiston käyttöön sekä proseminaarissa että pro gradu- tutkielmassa.

Olin haltioissani, koska olen ollut aina kiinnostunut ihmisten kokemuksista, tunteista ja elämäntarinoista ja siitä miten ihmiset ajattelevat sekä tulkitsevat erilaisia elämäntilanteita.³ Ihmissuhdepalstat ovat merkinneet minulle lapsesta saakka ikkunaa, jonka kautta olen päässyt kurkistamaan erikäisten, eri sukupuolten ja erilaisista kokemuspüreistä tulevien ihmisten elämään.

Epävirallisissa keskusteluissa aloimme pian nimittää aineistoa *Leelian lepotuoli* -aineistoksi. Aineisto osoittautui valtavaksi. Se käsittää yli tuhat lukijoiden vuosina 1956–1984 Leelialle osoittamaa kirjettä ja *Eeva*-lehtien osittain epätäydelliset vuosikerrat, joissa *Leelian lepotuoli-palsta* ilmestyi vuosilta 1963–1984. Lisäksi aineistoon voi lukea myös joulukuussa 2003 tekemäni haastattelun Leeliasta, psykologi Kaisa Salosta, joka vastasi lukijoiden kirjeisiin sekä kahden lukijoille julistetun kirjoituskilpailun tuotokset.

Miten päädyin tutkimaan kuvauksia miehistä neuvontapalstalle tulleista kirjeistä?

Päästäkseni sisälle aineistoon, ajattelin, että tutkimustyö on parasta aloittaa itse palstasta. Käytin proseminaariryöössäni aineistona vuosina 1963, 1973, ja 1984 *Eeva*-lehdissä ilmestyneitä *Leelian lepotuoli* -palstoja.

Ennako-oletukseni arkitiedon perusteella oli, että naistenlehden neuvontapalstalle kirjoittivat pääasiassa naiset, ja naisten ongelmat liittyvät ihmissuhteisiin sekä ihmissuhdeongelmat erityisesti ongelmiin vastakkaisen sukupuolen kanssa. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: Ketkä kirjoittivat neuvontapalstalle? Ennako-oletukseni osoittautuivat oikeiksi. Tutkimalla nimimerkkejä, Leelian lukijalle osoittamia puhutteluja, lukemalla sukupuolta rivien välistä selvisi, että suuri enemmistö palstalle kirjoittaneista oli naisia, vaikka muutama mieskin joukosta löytyi. Samalla selvisi, että

³ Olen valmistunut kuvataiteilijaksi Tampereen Taiteen ja Viestinnän oppilaitoksesta vuonna 1997. Käsittelem myös taiteessa ajatuksia, tunteita ja kokemuksia.

palstalle kirjoittaneet naiset ovat kuuluneet pääosin keskiluokkaan. Tähän viittaavat naisten omat maininnat ammatistaan esimerkiksi toimihenkilöinä ja asemastaan kotirouvina. Myös kuvaukset *Eeva* -lehden kohderyhmästä erivuosisikymmeninä, ja Kaisa Salosen haastattelu tukivat käsitystäni, että palstalle kirjoittaneet naiset ovat kuuluneet pääosin keskiluokkaan tai jopa ylempään keskiluokkaan. Kirjoittajien ikähaitari ulottui koululaisista isoäiteihin.

Toinen proseminarityön tutkimuskysymykseni syntyi myös ennako-oletuksista. Minkälaisiin ongelmiin palstalle kirjoittaneet pyysivät Leelialta apua? Laura Tohkan englanninkielisestä pro gradusta *I suggest You Accept Everything* (1993) oli apua, kun mietin miten lähestyisin omaa aineistoani. Hänen tutkimuksestaan sain idean, että ongelmat on syytä seuraavaksi jakaa erilaisiin luokkiin, ja tutkia mitä aihetta ongelmat käsittelevät. Pian selvisi, että suurin osa palstalla julkaistuista kirjeistä koski asioita, jotka jollain tavalla liittyivät vastakkaiseen sukupuoleen. Pro graduni tutkimuskohde Leelian Lepotuoliaineistosta oli löytynyt. Anni Vilkkonen toteaa kirjassaan *Omaelämänkerta* kohtaamispaikkana, että tutkimusprosessi alkaa usein siitä, että tutkija havaitsee jonkin asian tai ilmiön esiintyvän hyvin selkeästi ja yleisesti koko aineistossa. (Vilkkonen 1997, 102.) Mielenkiintoni kohdistuu nyt siihen mitä naiset kertoivat kirjeissään Leelialle miehistä.

Se, että kiinnitin huomioni aineistossa nimenomaan miehistä kertoviin teksteihin ei ole sattumaa. Siihen on vaikuttanut muun muassa omassa henkilökohtaisessa elämässäni tapahtuneet asiat ja kohtaamani ihmiset ja ns. ajanhenki. Miesteema on esillä ja kiinnostuksen kohteena tällä hetkellä laajasti eri medioissa, taiteessa ja tieteessä. Esimerkiksi Päivi Punkka on käsitellyt vuonna 2004 tiedotusopin pro gradussaan *Rohkea Roturakastaja, epävarma artisti ja syyskuun söpöliini* maskuliinisuuden representaatioita *Cosmopolitan* lehdessä. Hänen havaintonsa oli, että myös miehiä esitetään medioissa stereotyyppisesti esimerkiksi täydellisen komeina sankareina. (Punkka 2004, 1-2).

Seuraavaksi kerron aineistoni ajan historiasta, naistenlehdistä ja mitä neuvontapalstoista tiedetään. Tässä naistenlehdistä ja neuvontapalstoista kertovassa osuudessa sidon oman aineistoni, sen tuottajat verkkoon, joka rakentuu tietyistä ajasta ja paikasta. *Leelian lepotuoli*-aineistoa on mahdoton tarkastella irti sitä ympäröivästä kulttuurista. Sen takia on olennaista tietää, missä kontekstissa, minkälaisien reunaehtojen tilanteiden ja olosuhteiden vallitessa käyttämäni aineisto on syntynyt. Sen vuoksi käyn läpi seuraavaksi lyhyesti läpi naistenlehtien yhteiskunnallista merkitystä, suomalaisten naistenlehtien historiaa ja *Eeva*-lehden vaiheita.

II NAISTEN LEHDISTÄ SANOTTUA JA TODETTUA

Raili Malmberg kirjoittaa *Aikakauslehtien historia* -kirjassa, että yleinen mielipide naistenlehdistä on vaihdellut aikojen kuluessa laidasta laitaan. Välillä naistenlehdet ovat toimineet eräänlaisina statussymboleina, joiden tarkoituksena on ollut korostaa lukijan asemaa. Toisinaan naisten lehtiä on parjattu juoru ja hömppälehtinä, ja niiden lukemista on suorastaan hävetty. (Malmberg 1991, 282).

On väitetty, että jos naistenlehdillä on valtaa, se rajoittuu vain naistenlehtien sivuille. (Punkka 2004, 15). Tästä olen eri mieltä, koska tutkimusten perusteella naistenlehtiä lukevat sekä naiset että miehet yhteiskunnan kaikissa kerroksissa. (Malmberg 1991, 284–286). Vaikka kansainvälisestikin ottaen naistenlehdet ovat olleet itsestään selvästi suunnattu keskiluokkaisille, valkoisille ja heteroseksuaalisille naisille. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 1). Ero muihin aikakauslehtiin syntyy ennen kaikkea siitä, että naistenlehtien kohderyhmänä ovat pääasiassa naiset. (Ferguson 1985, 1-2).

Elämäntavat, joita eri lehdet edustavat eivät kuitenkaan mene välttämättä yksiin lehtien lukijoiden elämäntavan kanssa. Lehdet esittelevät aina hienompia, rikkaampia ja edustavampia ihmisiä kuin lukijat todellisuudessa ovat. Lehdessä hallitseva ideologia voidaan ymmärtää uskomusten järjestelmänä ja sosiaalisen todellisuuden representaationa, joka palvelee hallitsevan luokan etuja ja työntää sivuun muita ryhmiä. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 11, 21.) Naistenlehdet eivät ole siis harmittomia, koska niillä on ideologisia vaikutuksia naisten toimintaan. Naistenlehdet ovat esittäneet esimerkiksi porvarillista naiseutta naiseuden normina. (Emt. 1991, 169, 171). Naistenlehdet kirjoittavat, mitä naisten tulisi ajatella esimerkiksi miehistä, lapsista, naapureista ja minkälainen elämäntapa olisi sopivin. Siten naistenlehti osallistuu myös maskuliinisuuden tuottamiseen. (Ferguson 1985, 2; Punkka 2004, 14.) Myös R.W. Connel toteaa kirjassaan *Masculinities*, että maskuliinisuutta rakennetaan arjen käytännöissä, taloudellisissa ja institutionaalisissa rakenteissa. (Connel R.W. 1995, 36). Maskuliinisuuden rakentamisen paikkoina voidaan pitää siten myös naistenlehtiä ja niiden neuvontapalstoja, koska ne ovat olleet mukana tuottamassa ja muokkaamassa erityisesti naisten yleisiä käsityksiä miehistä. Naistenlehtien tyyli kirjoittaa miehistä vaikuttaa siihen, millaisen kuvan miehistä naiset omaksuvat. Lehdissä julki tulevilla mieheyden mielikuvilla on vaikutusta naisten suhtautumisessa miehiin, heteroseksuaalisen parisuhteen osapuolena.

Myös Majorie Fergusonin tutkimuksesta brittiläisistä naistenlehdistä *Woman*, *Women 's Own* ja *Woman's Weekly* vuosilta 1949–1974 ja 1974–1980 käy ilmi, että miesteemalla on oma paikkansa naistenlehtien sisällössä. Erityisesti miesteema korostuu jutuissa, miten valloitetaan mies ja miten mies saadaan pysymään parisuhteessa. Mies on läsnä myös jutuissa, joissa ei puhuta suoraan miehistä, esimerkiksi näkymättömänä katsojana kauneutta käsittelevissä artikkeleissa. (Ferguson 1985, 41, 49, 60.) Fergusonin kanssa samoilla linjoilla ovat myös Kontula ja Kosonen kirjassaan *Seksiä lehtien sivuilla* (1994). Heidän mielestään naistenlehdillä on tärkeä osa naisten seksuaalisen kulttuurisessa muutoksessa.

Naistenlehdet ovat sosialisaaion agentteja, koska ne välittävät arvoja ja asenteita. Naistenlehdet ovat olleet monien ilmiöiden ensimmäisiä käsitteilypaikkoja julkisuudessa. (Ferguson 1985, 2, 41.) Naistenlehdillä on ollut alusta saakka tärkeä tehtävä kuluttajan valistajana ja naista, perhettä koskevan yhteiskunnallisen ja tieteellisen tiedon levittäjänä kaikelle kansalle. Naistenlehdet ovat nostaneet naisen elämänpääriin kuuluvat asiat yksityisestä julkiseen ja nostaneet naisten maailmaan kuuluvien asioiden arvostusta. Naistenlehdet ovat toimineet myös erityisesti naisten, lasten ja vanhuksien oikeuksien asianajajina. (Malmberg 1991, 284, 286.) Naistenlehtien voidaan nähdä määrittelevän itse itsensä naisille eräänlaisina elämänooppaina, jotka kertovat naisille, miten elää ”hankalan” sukupuolensa kanssa. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 17).

Naistenlehdet tarjoavat mielenkiintoisen tilan keskustella, väitellä ja tukea naisen asemaa ja ajaa yhteiskunnallisia muutoksia. Kuitenkin naistenlehtien päätarkoitus on myydä ja tuottaa voittoa omistajalleen. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991,176). Hyödyllisen tiedon rinnalla naistenlehdet ovat korvanneet puuttuvia sosiaalisia kontakteja ja tarjonneet päiväunelmia, mahdollisuuden tirkistellä muiden ihmisten elämää ja vertailla omaa elämää muiden elämään. (Malmberg 1991, 284; Punkka 2004, 16).

Raili Malmberg (1991) toteaa, että naistenlehtien historia on myös suomalaisten naisten ja suomalaisen elämäntavan historiaa. Ilman naistenlehtiä olisi jäänyt kirjaamatta ylös monet ajan ilmiöt ja se, mitä naisten elämän piirissä sekä perheen ja kodin parissa on tapahtunut vuosikymmenten kuluessa. Etenkin feministit ovat nostaneet naistenlehdet kritiikin ja tutkimuksen kohteiksi. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 1). On hämmästyttävää, ettei miehille ole vastaavaa kokonaista lehtigenreä, missä käsiteltäisiin maskuliinisuutta ja miehen roolia. Miehille suunnatut lehdet keskittyvät sisällössään yleensä työn, harrastuksen tai urheilun ympärille (Ferguson 1985, 2).

Suomalaisten naistenlehtien juuret ovat koko perheelle suunnatuissa yleisaikakauslehdissä ja 1800-luvun loppupuolella, feminismin ensimmäisen aallon loppupuolella syntyneiden naisasia yhdistysten, kuten Suomen Naisyhdistyksen 1884 ja Unioni Naisialiiton 1892 levittämässä julkaisuissa. (Sulkunen 1979, 116–117, ref. Malmberg 1991, 193–194). Näiden ensimmäisten naisille suunnattujen lehtien tarkoituksena oli parantaa naisten yhteiskunnallisten asemaa. Seuraava vaihe naistenlehtien historiassa oli profiloida lehdet erilaisessa yhteiskunnallisessa asemassa oleville naisille: Kotitalousneuvontaa tarjoava Marttaliitto perusti oman *Emäntä*-lehtensä vuonna 1902. Vuonna 1906 alkunsa sai *Työläisnainen*, Sosiaalidemokraattisen naisliiton äänenkannattaja, jota toimitti Miina Sillanpää. 1920-lukua lähestyttäessä myös ruotsinkieliset naiset olivat saaneet omat lehtensä. (Malmberg 1991, 1993–194.) Naisten omat yhdistykset havaitsivat siten harvinaisen varhain, että naiset eivät ole sosiaalisesti yhtenäinen ryhmä.

Ensimmäinen varsinainen nykyisenkaltainen naistenlehti syntyi kuitenkin vasta vuonna 1922, kun *Kotiliesi* perustettiin.⁴ Lehden tarkoituksena oli jakaa tietoa kodinhoidosta, koska havaittiin, että kodinhoidolla on taloudellista merkitystä ja suuri vaikutus ihmisten henkiseen ja fyysiseen terveyteen. (Malmberg 1991, 196, 197.) Taustalla vaikutti se, että vuosisadan vaihteessa lääketiede ja terveydenhuolto nostivat äidin liittolaisekseen terveyden siveellisyyden, moraalin ja elämän vartijana. Se vahvisti naisen asemaa ydinperheessä. Äidin ja vaimon tehtäväksi annettiin pitää huolta perheen kunnollisuudesta ja koossapysymisestä sekä sen terveenä ja puhtaana pitämisestä. Ydinperhe oli yhteiskunnan perussolu, joka ylläpiti moraalista järjestystä ja tuotti uusia kansalaisia valtiolle. (Helén 1997, 115, 212.)

Vuonna 1931 *Kotiliesi* sai kilpailijakseen kaupunkilaisemmille naisille suunnatun *Oma Koti* -lehden, joka tarjosi lukijoilleen perinteisen naistenlehtiaineksen ja asialinjan lisäksi muotia, kulttuuria, kirjallisuutta, taidetta ja matkakertomuksia. (Malmberg 1991; Linda Eerikäisen haastattelu 24.2.1986). Jo vuonna 1934 *Oma koti* -lehti sulautui *Kotilieteen* laman seurauksena (Malmberg 1991, 203).

1930-luvun Suomessa puhaltelivat muutoksen tuulet. Lamavuodet olivat jäämässä taakse. Ihmiset olivat kiinnostuneita uusista asioista ja kulttuurista. Naisten yhteiskunnallinen asema oli muuttu-

⁴ Vertailun vuoksi kerrottakoon, että Iso-Britanniassa naiset saivat *The Ladies' Mercurin*, joka kirjoitti avioliitosta, romansseista, naisten koulutuksesta ja hyvistä tavoista jo vuonna 1693. (Tohka 1993, 5; Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 47; Ferguson 1985, 15).

massa monella rintamalla. Naisen aseman muutoksen havaitsi myös Amos Andersson, joka päätti perustaa *Eevan*, uuden naistenlehden, joka vastaisi ajan haasteisiin. (Malmberg 1991, 203.)

Eeva -lehti syntyi vuonna 1933 Tilgmannin kirjapaino Oy:hyn. (Numminen 2003, 154). *Eeva* -lehden kohderyhmäksi tuli uudenaikainen kaupunkilaisnainen, joka oli kiinnostunut muodista, kauneenhoidosta ja seurapiireistä hellan vieressä hääraamisen sijasta (Malmberg 1991, 204). Tämä oli mahdollista, koska vuosina 1921–1931 virkamiesten ansiot olivat nousseet ja keskiluokkaisissa perheissä oli usein palvelijattaria (Karisto & Takala & Haapola 1998, 51, 53).

Eeva -lehden linjan ja sisällön luoja toimi käsityönopettaja Lempi Torppa. Hän toimitti lehteä yksin 1950-luvulle saakka. Kaiken kaikkiaan hän oli lehden päätoimittajan roolissa 31 vuotta. Torppa visioi *Eeva*-lehdestä kaupallisen naistenlehden, joka toimi lukijan statussymbolina. (Malmberg 1991, 204, 220, 221.)

Oli syntynyt suomalaisten naistenlehtien jako konservatiivisiin ja liberaaleihin naisten lehtiin. Konservatiiviset naistenlehdet, esimerkiksi *Kotiliesi* loivat arvostusta perheelle ja kotiäitydelle. Liberaalit naistenlehdet, kuten esimerkiksi *Eeva* korostivat harrastuksia, ystäviä, työtä ja parisuhteita romantiikan kautta. (Haaja 2000, 9.)

Vuonna 1936 *Eeva*-lehti sai kilpailijan *Hopeapeili* -lehdestä, joka painotti sisällössään kulttuuria, kuten teatteria, balettia, kirjallisuutta ja kuvataiteita. *Hopeapeili* oli kohdennettu sivistyneille, hienostuneille ja kulttuuria harrastaville naisille. Lukijoista kilpailivat nyt *Kotiliesi*, *Eeva* ja *Hopeapeili*. (Malmberg 1991, 206.)

Sotavuosina lehdet erityisesti *Kotiliesi* pyrkivät keskittymään sisällössään selviämisohjeisiin, joilla pyrittiin ratkaisemaan pula-ajan ongelmia taloudenhoidossa. Vaikka miehet tilasivatkin *Eevaa* rintamalle, sen levikki jäi alle 100 000 kappaaleeseen. Myös *Hopeapeilin* levikki jäi alle 100 000 kappaleen. Sotavuosien markkinajohtaja oli *Kotiliesi*, jota tilattiin vuonna 1946 yhteensä 188 371 kotitalouteen. *Kotiliesi* lisäsi suosiotaan myös jälleenrakennusvuosina. Parhaimmillaan *Kotilieden* levikki oli 234 000 kappaletta kuukaudessa. *Eeva* -lehti tarjosi lukijoilleen edelleen irti unelmia: seurapiiri juoruja ja kuvia seurapiireissä liikkuvien ihmisten salonkikelpoisista kodeista. Vuonna 1945 *Eeva* lehden levikki oli 90 000 kpl kuukaudessa. (Malmberg 1991, 209, 216, 218.) Levikit eivät kerro koko totuutta lehtien lukijamääristä, koska lukijatutkimukset ovat osoittaneet, että yhdellä lehdellä on usein monta lukijaa (Ferguson 1985, 2).

Sotien jälkeen syntyivät suuret ikäluokat vuosina 1945–1948. Vuosia voimaa kerännyt elinkeinöelämän rakennemuutos purkautui, vaikka sitä jarrutettiin perustamalla uusia pientiloja. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 58, 60, 61). Aika synnytti useita uusia lehtiä vastaamaan ihmisten uusiin elämäntilanteisiin. Vasemmistonaiset saivat oman ”kotilietensä” vuonna 1946 kansandemokraattisesta *Uudesta naisesta*. Lehti oli suunnattu naisille, jotka halusivat parantaa naisten asemaa ja kannattivat yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Toinen samoihin aikoihin syntynyt lehti oli *Viuhka*, joka luopui perhekeskeisyydestä ja keskittyi yhteiskunnallisiin asioihin esimerkiksi puolustamalla aviottomia äitejä. *Viuhkan* kohderyhmänä olivat erityisesti itselliset työssäkäyvät virkanaiset. Lehden levikki jäi noin 20 000 kappaleeseen. (Malmberg 1991, 210–212.)

1950-luvun alussa Suomi oli toipunut sodasta (Karisto & Takala & Haapola 1998, 57). Taloudellinen nousukausi merkitsi uuttua aikaa lehdille. Uusia lehtiä perustettiin ja vanhat lehdet uudistuivat. (Malmberg 1991, 218.) Pulakausi oli takana. Viestejä uuden ajan alusta olivat Armi Kuuselan valitseminen Miss Universumiksi ja Helsingin olympialaiset vuonna 1952. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 57). *Eeva* -lehti voitti levikissään pahimman kilpailijansa *Hopeapeilin*, jota oli alettu nimitellä ”tuohikulttuurilehdeksi”. Vuonna 1953 *Eeva* -lehden levikki oli 80 000, kun *Hopeapeilin* lukijoita oli enää 58 000. *Eeva* -lehden suosio jatkoi nousuaan. Vuonna 1956 levikki oli jo 101 000 kpl ja vuonna 1959 122 000 kpl. Näistä levikimääristä voidaan päätellä, että *Leelian lepotuoliin* voitiin istahtaa tuhansissa kodeissa. (Malmberg 1991, 218.)

Vaikka monissa lehdissä tehtiin uudistuksia, *Eeva* ja *Kotiliesi* pysyivät entisillä linjoillaan. *Eevan* lukijat olivat pääasiassa keskiluokkaan kuuluvia naisia, jotka olivat usein kotirouvia. (Salonen 2003). Levikiltään *Kotiliesi* oli edelleen suurin naistenlehti vuonna 1957 n. 200 000 levikillään ja sai lukijoita maalta ja kaupungista sosiaaliluokkaan katsomatta. (Malmberg 1991, 221–222).

Ajanhengen vaikutuksesta naisten elämään ja naistenlehtiin

1950-luvulla Suomessa vallitsi yleisesti absoluuttinen sukupuolimoraali, jolla tarkoitetaan sitä, että seksi kuului vain avioliittoon. Normi oli perua kristillisistä käsityksistä. Pontevimmin seksuaaliteolliset avio-opaat kuitenkin perustelivat monogaamisen avioseksin luonnollisuutta vetoamalla darwinistiseen biologiaan sekä antropologisiin ja eläintieteellisiin tutkimuksiin. Yksiavioinen liitto oli eläimellisen vietin inhimillistämisen kehittynein muoto. (Helén 1997, 311.) ”Terveen sukupuol-

lietiikan toteutus vaati avioliittoon alistumista, avioukkollisuutta ja aviollisen velvollisuuden täyttämistä, jonka tärkein velvollisuus oli ulkoinen: Terveiden lasten synnyttäminen Suomelle.” (Helén, 1997, 173). Ritva Nätkinin tekemistä tuon ajan elämäkertojen analyyseistä äitiys itsessään heijastui onnellisena ja ongelmattomana. Äitien ongelmat liittyivät pikemminkin ulkopuolisiin uhkiin, kuten vaikeuksiin aviomiesten kanssa ja aineelliseen köyhyyteen kuin äitiyteen itsessään. (Nätkin 1993, 165–166.)

1950-luvulla naimattomuus oli poikkeavuutta. Yli 90 % naisista päätyi jonkun miehen puolisoksi ennen kuin oli täyttänyt 50 vuotta. Vuonna 1950 yli 85 % ihmisistä asui perheissä. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 176). Miehettömälle naiselle sukupuolielämä oli vaarallista. Avioton raskaus oli ongelma, ja yksinäisen äidin nähtiin tarvitsevan erityistä kontrollia. Avioton sukupuolielämä esitettiin myös onnettomana ja epätydyttävänä, koska se oli vain rakkaudettoman himon tyydytystä ja nainen tuli monesti hyväksikäytetyksi. Vuoden 1950 rikoslaissa abortti tuli poikkeuksetta rangaistavaksi ehdottomalla vankeustuomiolla. Abortin rangaistavuuden säilyttämisen perusteeksi esitettiin valtion väestöpoliittista intressiä. (Helén 1997, 32.) Ehkäisymenetelmien levittämistä säätelä aviollisuuden normi. (Helén 1997, 249).

Vain monilapsiset äidit saattoivat saada abortin lääketieteellisin perustein. (Nätkin 1993, 168). Vaikka ehkäisyä ei ollut ja yhteiskunta ylisti kuusilapsisia perheitä 1950-luvulla, suurperheeksi leimautuminen tuotti häpeää. Usein muuttavaa suurta köyhää perhettä saatettiin verrata ”mustalaislaumaan.” (Nätkin 1993, 174).

Toisaalta ilmapiiriin vaikuttivat jo uudet vapaamieliset opit, jotka nojasivat luonnontieteestä ja lääketieteestä ponnistavaan seksuaalitieteeseen. Niissä avioliittoa pidettiin kahden yksilön vapaaehtoisena ja rakkauteen perustuvana sopimuksena, ja ne korostivat sukupuolielämän nautinnollisuutta ja nautintojen luonnollisuutta (Helén 197, 173.)

1960-luvulla elettiin jälleen suurten yhteiskunnallisten murrosten aikaa. Ihmiset muuttivat maalta kaupunkien lähiöihin ja kymmenet tuhannet ihmiset lähtivät työnhakuun Ruotsin puolelle. Monien paikkakuntien sukupuolirakenne vääristyi, kun erityisesti nuoret naimattomat naiset pakenivat maaseudun työttömyyttä kaupunkiin. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 65.) Naisten ja miesten välisiin suhteisiin vaikutti myös se, että vuosikymmenen alussa tulivat käyttöön kierukat ja e - pillerit. Ehkäisyneuvonta mahdollisti sen, että naiset pystyivät vihdoinkin säätelemään, milloin he

tulivat raskaaksi ja kuinka monta lasta he halusivat synnyttää. (Helén 1997, 256–257; Nätkin 1993, 166.) Vapaa abortti oli tasa-arvokysymys, jonka 1960-luvun feministiset liikkeet ottivat yhdeksi päävaatimukseensa. (Helén 1997, 11).

Emansipoituneen nykynaisen kriteeriksi tuli kyky valita omien tunteiden perusteella seksuaaliset nautintonsa ja suhteensa, oma naisena olemisen tapansa. Uuden naisen seksuaalisten valintojen alaan kuului myös päätös äidiksi tulemisesta naisen elämän mahdollisuutena ja valinnan kysymyksenä. Äitiyden valinnan ydinasiaksi tuli naisen oma halu tai haluamattomuus kokea äidiksi tuleminen ja äitinä oleminen. (Helén 1997, 351.)

Kontulan ja Kososen tekemästä tutkimuksesta *Seksiä lehtien sivuilla* käy ilmi, että vuonna 1961 seksi oli vielä lehdissä vaiettu asia. Jos seksistä ylipäänsä lehdissä puhuttiin, siihen suhtauduttiin moralistisesti tai viihteellisesti fiktion kautta. Seksi kuului avioliittoon ja eikä naisilla ollut seksuaalisia oikeuksia. (Kontula & Kosonen 1994, 295.)

Aviollisen sukupuolielämän malli huojauteli muutenkin 1960-luvulla. Seksuaaliradikaalit kritisoivat avioliiton normia. Pariutumisen etiikan nähtiin tukahduttavan yksilön vapautta. Seksuaaliradikalismien päämäärä oli yleinen seksuaalivalistus, joka tavoittaisi kaikki kansalaiset. He kritisoivat seksuaalisuuden rajaamista tiukkoihin normeihin. (Helén 1997, 341–342.) Aikalaiset suhtautuivat monimielisesti naimattomuuteen, esiaviollisuuteen, prostituutioon sekä avioliiton ulkopuolisiin suhteisiin. Avioliiton ulkopuolinen seksuaalisuus ei saanut yksiselitteistä moraalista tuomiota eikä terveyden turmelemisen merkitystä. (Helén 1997, 339.)

Lehdissä tunnettujen kulttuurivaikuttajien, merkkihenkilöiden haastattelujen tilalle nostettiin julkikset ja juorut heidän elämästään. Osasyynä tähän oli se, että 1960-luvulla naistenlehdet saivat uuden kilpailijan televisiosta. Naistenlehdet joutuivat nyt myös intellektuelleiksi itsensä lukevien naisten kritiikin kohteeksi. Nämä naiset kysyivät, miksi lehden sivuilla esiintyy vain ”nuoria, kauniita, muodikkaita ja tehokkaita supernaisia”. ”Naistenlehtiä parjattiin pinnallisuudesta, kaikki nielevästä materialismin lietsonnasta, uusien turhien tarpeiden synnyttämisestä, tyhjänpäiväisten, toisten siivellä elelevien ylellisyysrouvien, missien, mannekiinien, iskelmätahtien, kevyen luokan julkisten, kaiken maailman kuninkaallisten ihannoimisesta”. Aina 70-luvulle saakka naistenlehtien toimittajat saivat puolustella, mihin naistenlehtiä tarvitaan. Uusia lehtiä syntyi ja vanhoja hävisi tai niitä pyrittiin muuttamaan ajan hengen mukaisiksi. Suomalaiset saivat nyt myös ensimmäisen viikoittain ilmestyvän lehden *Me naisista*. (Malmberg 1991, 229, 232, 282.)

Lempi Torpan eläkkeelle siirtymisestä huolimatta *Eeva* -lehti säilytti linjansa tasokkaana, viihteellisenä naisten lehtenä, joka vältti menemästä mukaan yhteiskunnallisiin konflikteihin ja keskittyi ker-

tomaan lukijoilleen seurapiirien elämästä. Palstatilaa saivat erityisesti menestyvien miesten edustusvaimot ja heidän urbaanielämäntapansa (Malmberg 1991, 230; Numminen 2003, 280), jonka seurauksena *Eeva* -lehteä kritisoitiin 60-luvulla elitistiseksi ja vanhanaikaiseksi. Arvostelu tuntui myös *Eeva* -lehden levikissä. Vuoden 1962 133 290 kappaleen huipusta *Eeva* -lehden levikki tippui alle sadantuhannen vuoteen 1969 mennessä. (Malmberg 1991, 231.) Tämä selittää myös kirjeiden vähenemisen *Leelian lepotuoli* -aineistossa 1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa.

Vuonna 1969 *Eeva* -lehden päätoimittajaksi nimitettiin Sirkku Uusitalo, joka halusi muuttaa *Eevan* perinteistä linjaa ajan hengen mukaiseksi, minkä seurauksena lehteä pidettiin 1970-luvulla naisten emansipaatioon myönteisesti, jopa radikaalisti suhtautuvana naistenlehtenä, ja lehden nähtiin aikaan jopa suorastaan yllyttäneen naisia lähtemään kodin seinien ulkopuolelle. (E. Jokinen, 2000). Tämä viittaa siihen, että 1970-luvulla *Eevan* lukijat ja *Leelian Lepotuoliin* kirjoittaneet naiset saattoivat olla nuorempia kuin aikaisemmin ja myös hieman erilaisia sosiaaliselta taustaltaan verrattuna aikaisempiin vuosikymmeniin.

Uusitalo toi päätoimittajana esiin naisen yhteiskunnallista asemaa, tasa-arvokeskustelua ja oikeutta käydä työssä kodin ulkopuolella niin radikaalisti, että lukijat suuttuivat ja syyttivät häntä vasemmistolaisuudesta. (Numminen 2003, 217). Hänen uudistuksensa johtivat lukijakunnan vaihdokseen ja nuorentumiseen sekä käänsivät lehden levikin laskuun. (Malmberg 1991, 249; Numminen 2003, 173). Toisaalta levikin laskun syynä voisi nähdä, että virkamiesten ja ylempien toimihenkilöiden ansiot tippuivat vuodesta 1971–1976 suhteessa muihin palkansaajiin huomattavasti. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 81). Suosion lasku jatkui vuoteen 1978 kunnes Ulla Leskinen palasi *Eevan* päätoimittajaksi. Lehden sisällöstä editoitiin pois feminismi ja sosiaaliset epäkohdat. (Numminen 2003, 173, 217.)

Leskinen palautti *Eevan* sisällön Lempi Torpan aikoinaan näyttämälle viihteelliselle linjalle, joka käsitteli avioliittoa, eroja, perhettä, elämäkokemuksia, mielenterveysongelmia, muotia, kauneutta ja seurapiirejä. (Malmberg 249–250; Numminen 2003, 217). *Eevan* tunnuslauseeksi tuli nyt ” *Eeva* tuntee ihmiset”, jolla tarkoitettiin lähinnä ns. parempia seurapiiri-ihmisiä. Leskinen nimesi *Eevan* kohderyhmäksi aikuiset varakkaat kaupunkilaisnaiset, jotka kuuluivat ylempään keskiluokkaan. (Malmberg 1991, 250.) Heinäkuussa vuonna 1974 *Eevaa* myytiin irtonumeroina 114 000 kpl. (Numminen 2003, 217).

1970-luvulla elettiin jälleen lamavuosia. Yhteiskunta oli suurten muutosten edessä. Naiset kävivät yhä suuremmin joukoin työssä kodin ulkopuolella, ja yhä useampi heistä oli myös saanut koulutuksen. Naisten palkka jäi noin 60 %:iin miesten palkasta 1970-luvulla, mitä voidaan pitää suoranaisena palkkasyrjintänä, vaikka naiset tekivät myös usein osa-aikatyötä ja toimivat erialoilla kuin miehet (Karisto, Takala & Haapola 1998, 82, 88.) Maataloudesta sai leipänsä enää vain yksi kymmenestä ammatissa toimivasta naisesta. Vielä 1950-luvulla maatalous työllisti joka toisen kodin ulkopuolella työssä käyvän naisen. (Malmberg 1991, 245). Uutta oli erityisesti ylemmän keskiluokan naisten kodin ulkopuolella tekemä palkkatyö. (Karisto, Takala & Haapola 1998, 174).

Naisten ansiotyö kodin ulkopuolella aiheutti päivähoito-ongelmia ja lisäsi naisten työtaakkaa, koska kotityöt olivat edelleen naisten harteilla. (Malmberg 1991, 245.) Eikä perheillä ollut vielä taloudellisia mahdollisuuksia hankkia kodinkoneita. Perheellisten naisten ansiotyö muutti elämäntapaa ja naisten kulttuurista identiteettiä. Avoliitot lisääntyivät ja yhä useammat avioliitot päättyivät eroon. Lasten lukumäärä väheni ja perheet pienenevät. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 174, 175, 177.) Tämä näkyi siinä, että 1970-luvun kirjeissä neuvontapalstalle yhä useammat naiset ilmoittivat käyvänsä ansiotyössä kodin ulkopuolella, heillä oli vähemmän lapsia kuin aikaisemmin ja he suunnittelivat useammin avioeroa, jos eivät kokeneet avioliittoansa tyydyttäväksi. Miehistä puhuttiin lehdissä nyt pehmoisinä ja kakkosäiteinä. (Malmberg 1991, 245).

1970-luvun lehdissä seksuaalipoliittinen keskustelu oli vilkasta. Seksistä saatettiin kirjoittaa nyt laajemmin ja syvällisemmin sekä ennen kaikkea positiivisesti. Lehdissä sivuttiin naisen seksuaalisia oikeuksia ja miehiäkin saatettiin jo vilauttaa naisen eroottisen katseen objektina. (Kontula & Kosonen 1994, 23, 295.) Lehdet kävivät kovaa kilpailua lukijoista. Lukijoiden määrää yritettiin kasvattaa kilpailuilla. *Eevan* lukijakilpailuna toimi ”turkisruletti”. Kaikki lehdet eivät selvinneet 1970-luvun kilpailusta. Myös *Hopeapeili* lakkautettiin vuonna 1979. (Malmberg 1991, 246, 257.) Tähän vaikutti myös perinteisen herrasväen ja seurapiirien häviäminen (Numminen 2003, 281).

1980-luvulla kehkeytyi uusi konservatismien aalto 1970-luvun vapaudenpyrkimysten jälkeen. Siitä huolimatta Suomessa miesten ja naisten välinen tasa-arvo eteni. Naisista kodin ulkopuolella kävi 1980-luvulla töissä yli 70 %. (Julkunen 1994, 21, 25.) 1980-luvulla lehdissä nousivat esiin seksin ongelmalliset puolet, kuten seksuaalinen väkivalta. Silti seksistä kirjoitettiin suuremmin kuin koskaan aikaisemmin. Kansan valistamisesta seksi- ja sukupuolikysymyksissä huolehtivat nyt lehdissä ensisijaisesti lääkärit. (Kosonen & Kontula 1994, 295–296).

1980-luvulla Ulla Leskisen tekemissä muistiinpanoissa *Eevan* kohderyhmän edustaja asuu suuressa kaupungissa. Hän on itsetietoinen koulutettu nainen, joka toimii johtavassa asemassa, toimihenkilönä tai ammatissa tai kotirouvana. Hän on naimisissa oleva nainen, joka kaipaa elämäänsä viihdettä ja sisältöä. (Numminen 2003, 172.) Vuosikymmenen lopulle tultaessa *Eevan* kohderyhmä oli vanhentunut kymmenellä vuodella. Tämä näkyy aineistossa siinä, että 1980-luvulla palstalle kirjoittaneet naiset olivat vanhempia kuin aikaisempina vuosikymmeninä. 1980-luvulla avioerojen määrä lisääntyi huomattavasti uuden lain myötä. (Karisto & Takala & Haapola 1998, 204). Tämä näkyi myös neuvontapalstalla. Kirjoittaja oli nyt usein keski-ikäinen nainen, jonka aviomies oli lähtenyt ja jättänyt lapsensa naisen huolettaviksi.

Neuvontapalstat tienä yksityisestä julkiseen

Vaikka naistenlehtien on sanottu tuottavan alemmuuskomplekseja, niin toisaalta naistenlehdet ovat myös toimineet naisten itsetunnon ja naisten välisen solidaarisuuden nostattajina. Naistenlehdet ovat hoitaneet naisten sieluja, ruumiita erilaisten palstojen asiantuntijoiden välityksellä. Palstat ovat tarjonneet kanavan purkaa omia tuntojaan ja toimineet vertaistukena lukijoilleen (Malmberg 1991, 286; Ferguson 1985, 41.)

Naisten ja perhelehtien neuvontapalstojen suosio kertoo niiden merkityksestä tiedon välityskanavana ja vertaistuen antajina. (Malmberg 1989, 1782). Naisten lehdet ja neuvontapalstat ovat ehkä toimineet naisille tärkeänä keskusteluseurana erityisesti Suomessa, jossa naisten kohtalona on usein Helena Rautalan artikkelin *Kieli -kahle vai lakanaköysi* mukaan ollut olla maaseudulla yksin pitkien etäisyyksien takia ilman samaa sukupuolta ja samanikäistä keskusteluseuraa. (Rautala 1993, 83). Anonyymiytensä ansiosta palstat ovat toimineet ns. ”matalan kynnyksen ” hoitopaikkana alkoholi-, avio-, mielenterveys- tai muiden arkaluontoisten ongelmien kanssa kamppaileville ihmisille. Palstat ovat tuoneet ammattiauttajat lähemmäksi ihmisiä ja rohkaisseet kääntymään asiantuntijoiden puoleen. (Malmberg 1989, 1782).

Neuvontapalstan voidaan nähdä olevan ehkä kaikista yksityisintä aluetta naistenlehdissä. (Ferguson 1985, 41). Neuvontapalstalla julkaistut kirjeet ovat avanneet ikkunan naisille toisten naisten pa-

risuhteisiin⁵ ja samalla neuvontapalsta on osallistunut parisuhdetta, naisia ja miehiä koskevien ajattelutapojen, ajatusmallien tuottamiseen julkisuudessa.

Neuvontapalstat eivät ole olleet liiemmästi tieteellisen tutkimuksen kohteena. (Tohka 1993, 2; Morris 2004, 11). Neuvontapalstan kirjeistä ja vastauksista on tehty aikaisemmin lähinnä kokoelmateoksia, kuten Abigail Van Burenin *Kirjeitteni karuselli* vuodelta 1960. Kirjassa on julkaistu San Franciscossa *Chronicle* lehden kysymys-vastauspalstalle tulleita kirjeitä ja niiden vastauksia. Suomalaisena esimerkkinä voisin mainita vuonna 1946 Katri Bergholmin julkaiseman kirjan, joka kertoo 17-vuoden kokemuksella kuvauksen *Kotiliedessä* ilmestyneen *Isoäidin neuvontapalstan* iloista ja suruista. Tutkimuksen vähyys johtuu ehkä siitä, että naistenlehti -genreä ja neuvontapalsta -genreä ei ole arvostettu. Genrellä tarkoitetaan tekstin lajityyppejä, joissa vallitsee tietyt tavat esittää asioita ja ne odotukset, joita siihen liitetään. Genre vaikuttaa siihen, miten tekstiä luetaan ja ymmärretään (Lehtonen 1998, 183, 185).

Neuvontapalstojen tutkimuksesta ja käyttämisestä tutkimusaineistona on kiinnostuttu laajemmin nähtävästi vasta naistutkimuksen nousukauden myötä. Se selittää myös sen, miksi sukupuoli ja sukupuoliolomuotoon liittyvät käytännöt ovat keskeisessä asemassa löytämissäni uudemmissa neuvontapalstoista tehdyissä tutkimuksissa. Myös Tampereen yliopistossa on tehty ja tehdään parasta aikaa sukupuolta käsitteleviä pro gradu -tasoisia tutkimuksia neuvontapalstoista tai niiden tuottamasta aineistosta. Tampereella Laura Tohka on tehnyt vuonna 1993 englanninkielisen pro gradu -työn, *I suggest You Accept Everything*, Englannissa *Women's Own's* -lehdessä ilmestyneistä neuvontapalstoista vuosina 1950, 1970 ja 1990. Hän tutki pro gradussaan, kuinka naisten ongelmista oli keskusteltu neuvontapalstalla ja miten naiseutta sekä mieheyttä oli niissä rakennettu (Tohka, 1993, 1).

Neuvontapalstoista löytyy myös ulkomailla tehtyjä tutkimuksia. Esimerkiksi Penny Morris on tutkinut artikkelissaan *From private to public: Alba de Céspedes' neuvontapalsta*, mikä toimi 1950-luvun Italiassa. Hän sanoo, että palsta tarjoaa mielenkiintoisen aineiston tutkia perheen ja avioliiton tilaa 1950-luvun muuttuvassa Italiassa. Neuvontapalsta näyttäytyy hänen tutkimuksessaan vaihtoehtoisena moraalisen auktoriteettina katoliselle kirkolle ja paljastaa ajan konservatiivisia asenteita. Palsta nosti Morrisin mukaan esille monia tuon ajan ongelmia, kuten avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset, naimattomat äidit, sotien ja siirtolaisuuden rikkomat perheet. Lisäksi palstalla käsiteltiin myös laajempia moraalisia ja filosofisia kysymyksiä rakkaudesta, uskottomuudesta, totuudesta ja

⁵ Leelian palstalle kirjoitti myös muutama mies, joten väitteeni koskee myös tätä harvalukuista miesten joukkoa, jotka myös oletettavasti lukivat palsta.

taiteesta. Palsta toimi Morrisin päätelmien mukaan modernin puolestapuhujana. Samalla palsta pyrki antamaan lukijoille tietoa esimerkiksi naistenasemasta yhteiskunnassa sekä kampanjoimaan naisten oikeuksista, että avioliittolain muutosten puolesta. (Morris 2004, 11, 13, 14.)

Lisäksi neuvontapalstoja on sivuttu tutkimuksissa, joissa on käytetty aineistona naistenlehtiä. Myös Riitta Jallinoja sivuaa teoksessaan *Moderni säädyllisyys* (1997) neuvontapalstoja. Hän toteaa, että aviosuhteessa oli ja on vielä paljon asioita, joista ei voi puhua muualla kuin neuvontapalstalla nimimerkin suojassa. Tämä korostaa neuvontapalstan asemaa arvokkaana tiedonvälityskanavana naisille. Jallinoja toteaa, että ihmissuhdepalstat laajensivat käsiteltyjä aihepiirejä, joita vasta myöhemmin otettiin esille naistenlehtien haastatteluissa. Tämä kertoo Jallinojan mukaan siitä, ettei avioelämä ollut niin ruusuista kuin naistenlehdissä siihen aikaan muuten annettiin ymmärtää olevan. (Jallinoja 1998, 85.)

Samoin havainnoin tein myös pro seminaari-työssäni, jossa käytin aineistona neuvontapalstoja vuosilta 1963–1984. Palstalla käsiteltiin miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa ja tuettiin väkivallan kohteeksi joutuneita naisia, vaikka vasta 1990-luvulla väkivalta ja sukupuoli on yhdistetty Suomessa toisiinsa väkivaltaa koskevissa tutkimuksissa, ja miesten naisiin kohdistama väkivalta on nostettu yleiseksi ja julkiseksi keskustelun aiheeksi. (A. Jokinen 2000, 25). Tästä voidaan päätellä, että *Leelian lepotuoli* -neuvontapalsta on ollut aikoinaan naisille ehkä ainoa kanava purkaa väkivaltakokemusta ja saada tukea esimerkiksi avioeropäätökseen, koska parisuhdeväkivalta on ollut Suomessa tabu. Parisuhdeväkivallan tabu luonne johtuu Soile Pohjosen kirjoittaman artikkelin *Parisuhde rikoslainsäädännössä* (1994) mukaan siitä, että naisen paljastaessa häntä väkivaltaisesti kohdelleen miehen, hän vetää yksityisen asian julkisuuteen, ja hänen nähdään puuttuvan yksityiseen vapauteen ja hajottavan perhettä. (Pohjonen 1994, 75). Siksi Leelian neuvontapalstan voidaan nähdä olevan edelläkävijä naisiin kohdistuvan väkivallan julkisessa käsittelyssä. Nyt lehdissä keskustellaan myös naisten väkivaltaisesta käyttäytymisestä parisuhteessa neuvontapalstojen ulkopuolella.

Myös muualla maailmassa neuvontapalstat ovat toimineet salaisuuksien paljastuspaikkana. Marjorie Ferguson kirjoittaa teoksessaan *Forever Feminine*, että 1970-luvulle saakka monet ongelmat, joista naiset kirjoittivat neuvontapalstoille, olivat suuria salaisuuksia, joista ei voinut puhua muualla. Salaisuudet koskivat seksiä, parisuhdetta ja esimerkiksi uskottomuutta. (Ferguson 1985, 41.)

Neuvontapalstojen tehtävä salaisuuksien paljastajana tulee ilmi myös Osmo Kontulan ja Kati Kososen tekemästä tutkimuksesta *Seksiä lehtien sivuilla* (1994) seksuaalisuuden käsittelytavoista suomalaisesta lehdistöstä. Heidän tutkimusaineistonaan olivat *Helsingin Sanomat*, *Apu*, *Kotiliesi*, *Me Naiset* ja *Jallu* vuosilta 1961, 1971, 1981 ja 1991. Verrattuna muihin aikakauslehtiin vuonna 1961 seksuaalisuutta oli *Kotiliedessä* esillä suhteellisen paljon. Tämä johtuu ennen kaikkea *Pikkuäidin ihmissuhdeneuvontapalstasta*, jolla seksuaalisuutta koskevia elämänohjeita tarjottiin runsaasti (Kontula & Kosonen 1994, 130). Neuvontapalstojen ansiosta seksivalistusta ja seksuaalisia elämänohjeita oli muuten konservatiivisessa *Kotiliedessä* vuosina 1961 ja 1971 enemmän kuin radikaalimmaksi miellettyssä *Me Naisissa*. (Kontula & Kosonen 1994, 94).

Feministit ovat antaneet myönteistä palautetta neuvontapalstoille edelläkävijän roolista yksityisten salaisuuksien tekemistä julkisiksi keskustelunaiheiksi. Toisaalta feministit ovat myös kritisoineet neuvontapalstoja. Neuvontapalstoilla naisten kokemat ongelmat määritellään henkilökohtaisiksi ongelmiksi, eikä mietitä, miksi niin monet naiset kokevat saman asian ongelmalliseksi, eikä lähdetä etsimään syitä yhteiskunnallisista epäkohdista, kuten sukupuolten välisistä valtasuhteista. (Ballaster & Beetham & Frazer & Hebron 1991, 174.)

Neuvontapalstoja on ja on ollut myös miesten lehdissä, minkä yllätykseksi sain todeta tutkimuksesta *Seksiä lehtien sivuilla* (1994), sekä Arto Jokisen tekemästä artikkelista *Sisäsiistiä seksismiä: Slitz ja miehen kriisi*, jossa käsiteltiin maskuliinisuutta ja elämäntapaa ja tyyliä *Slitz* lehdessä vuosina 2000–2001 (A. Jokinen 2003b, 112).

Kontulan ja Kososen tutkimukseen mukaan ns. miestenlehtenä pidetyssä *Jallussa* lukijoiden kysymyksiin vastaili *Jallu*-vaari, joka antoi eroottista opastusta. 1990-luvulla *Jallu* vaarin oli korvannut nainen, joka oli entistä suorasukaisempi ja käsitteli aiheita laajemmin. Palstalla toistuvien ongelmien oli, miten saa nuutuneeseen seksielämään uutta elämää. (Kosonen & Kontula 1994, 134, 135.)

Myös Jokisen tutkimassa vuonna 2001 lopetetussa *Slitz* -lehdessä toimi palsta, jossa nimimerkki Kikka vastasi lukijoiden kysymyksiin, jotka käsitelivät seksiä ja parisuhdetta. Naiset nähtiin palstan teksteissä himon kohteena ja toisaalta miehen ”vihollisina” ja kritisoijina. Palstalla ihmiset jaoteltiin mustavalkoisesti miehiin ja naisiin, joita yhdistää heteroseksuaalinen halu. Palsta osoittautuu Jokisen mukaan piiloseksistiseksi, koska ylistämällä naista palstan diskurssi tekee naisesta objektin. Jokinen väittää, että tämä toistuu yleisesti myös nykyisissä naisille suunnatuissa lehdissä. (A. Jokinen 2003b, 112, 116.)

Maailmalla neuvontapalstoja on ollut olemassa jo yli 300 vuotta sitten. (Tohka 1993, 2). Suomessa kysymys- ja vastaus palstat ovat kuuluneet yleisaikakauslehtien ja naistenlehtien sivuille iät ja ajat. (Malmberg 1989, 1778–1783). Ensimmäisen suomalainen ihmissuhteisiin keskittyvä neuvontapalsta aloitti toimintansa vuonna 1932 *Oma Koti* -lehdessä. ”Isoäiti vastaa elämäkysymyksiisi”-palstan pitäjänä toimi Katri Bergholm. Lukijat saivat kirjoittaa palstalle nimettöminä, mutta palstalla ohjeistettiin kirjoittajia kertomaan kuitenkin ikänsä, sukupuolensa, koulutuksensa tai ammattinsa ja siviilisäätynsä. Pidetty palsta, jota kutsuttiin isoäidin palstaksi, siirtyi *Kotilieteen* vuonna 1934 *Oma Koti* -lehden lopetettua. Bergholmin kuoleman jälkeen hänen tyttärestään Maire Karvosesta tuli hänen seuraajansa palstanpitäjänä. Hän vastasi kirjeisiin Pikkuäitinä 26 vuotta. Kun palsta lopetti vuonna 1975, hänen kirjanpidostaan kävi ilmi, että hän oli vuosien varrella vastannut yhteensä 48 596 kirjekysymykseen. (Malmberg 1991, 201, 203, 277.)

Vuonna 1961 palstalla annetut neuvot olivat hyvin konservatiivisia ja seksistä puhuttiin vain käyttämällä kiertoilmaisuja. Sukupuolielämän nähtiin kuuluvan vain avioliittoon. Toisaalta palstalla käsiteltiin jo silloin homoseksuaalisuutta. Vuonna 1971 palsta jatkoi edelleen konservatiivisilla linjoilla seksin suhteen. Nuorten seksikokeilut ja tilapäissuhteet tuomittiin yksiselitteisesti. Utta oli se, että sukupuoliyhteys sana mainittiin palstalla suoraan. (Kontula & Kosonen 1994, 95.)

Leelian lepotuoli-palsta syntyi *Eeva*-lehden Lempi Torpan toimesta vuonna 1944. *Leelian lepotuoli*-palstasta tuli hyvin suosittu, suorastaan klassikko eikä vähiten siksi, että esimerkiksi vuonna 1963 *Eeva* oli Suomen suosituin naistenlehti 130 000 kappaleen kuukausittaisella painosmäärällään. (Numminen 2003, 101). Tämä näkyy siinä, että palstasta oli syntynyt käsitteitä, lentäviä lauseita ja metaforia aikalaisilleen: ”olla kuin *Leelian lepotuolissa*”, jolla viitattiin tilanteeseen, jossa huolia purettiin luottamuksella ystäville. Ja ”*Leeliasta*” tuli usein käytetty nimi, jolla viitattiin neuvojaan, joka jakaa elämänohjeita ja ohjeita oikeasta käyttäytymisestä kuin vanha ystävä, sisko tai täti. ” (E. Jokinen, 2000). Ensimmäinen kahdeksan vuoden ajan kysymyksiin vastannut Leelia oli kirjailija Elsa Soini, joka kirjoitti useisiin naisten lehtiin pakinoita nimellä Lippa. (Malmberg 1991, 276 - 277). ”Leelian asiantuntijuus tai professionalismi ei ollut sinänsä tärkeää, vaan pikemminkin hän edusti tervettä kaupunkilaisjärkeä”. (E. Jokinen, 2000).

Elsa Soinin kuoleman jälkeen vuonna 1952 vastuu *Leelian lepotuolista* siirtyi psykologi Kaisa Saloselle. Hän toimi Leeliana lähes kolmekymmentä vuotta vuodesta 1952 vuoteen 1984. Salonen

aloitti uransa *Eeva* lehdessä kirjoittamalla artikkeli sarjan ”Psykologi keskustelee rakkaudesta”. (Malmberg 1991, 276- 277).

Hänen haastattelustaan minulle selvisi, että ”*Leeliasta*” tuli aikalaisilleen nimitys myös ”*kaikki tietävälle*”. Esimerkiksi, jos joku ystävätär tuntui puuttuvan toisten asioihin liikaa ja jakavan neuvoja, hänelle saatettiin tokaista, ”*Mikä Leelia sinä oikein kuvittelet olevasi?*”.

Kaisa Salosen luovutti tehtävänsä ”*Leeliana*” perheneuvoja Kaija Siiralalle kahdeksankymmentäluvun alkupuolella. (Malmberg 1991, 276.)

Ihmisiä houkuteltiin kirjoittamaan Leelian lepotuoliin näin:

”Istuudu tähän Leelian lepotuoliin ja rentoudu. Kerro pulmistasi ja vaikeuksistasi. Yritämme yhdessä löytää jonkin keinon niistä vapautumiseksi. Kenties joudut aika kauankin odottamaan vastausta, mutta kokoonnummekin tähän ikään kuin keskustelukerhoon, jossa vaihdamme ajatuksia kysymyksistä, jotka monia askarruttavat.” Eeva nro 1, 1969

1950-luvulla ihmissuhdepastoja alkoi ilmestyä lähes joka lehteen. Jo vuonna 1947 *Viuhka* nimisessä lehdessä aloitti toimintansa ihmissuhdepalsta nimeltään ”*Mietittiin yhdessä*” ja *Hopeapeilissä* perustettiin vuonna 1952 ihmissuhdepalsta, jonka nimi oli ”*Meistä tuntuu että*” (Malmberg 1991, 277).

Marianna Neuvonen on tutkinut vuonna 1998 ilmestyneessä lisensiaatin tutkimuksessaan *Hänen parastaan ajatellen* naisten lehtien *Uusi Anna*, *Me naiset*, *Kotiliesi*, *Kauneus* ja *Terveys* asiantuntijadiskursseja vuosina 1952, 1972 ja 1992. Hänen tutkimuksensa mukaan 1950-luvun asiantuntijat olivat useimmiten miespuolisia lääkäreitä, jotka näkivät naisen ensisijaisesti äitinä ja heidän puhetaan hallitsi familistinen diskurssi. (Neuvonen 1998, 48).

Tämän perusteella *Leeliana* ja *Isoäitinä* toimineita naisia voidaan pitää naisten ihmissuhdeasiantuntijuuden edelläkävijöinä. Neuvosen mukaan 1950-luvun lehtien esiin nostama moderni nainen, joka liikkui julkisissa tiloissa, kävi töissä, seurasi muotia eli aikansa asiantuntijoiden mukaan vain väli-vaihetta siirtymistä oikeaan elämään vaimon ja äidin tehtäviin. Asiantuntijat olettivat, että miehet elättävät naimisissa olevat naiset ja puhuivat paljon ns. normaalista naisesta, jolla oli terve äidin vaisto, uhrautuva luonne, ja joka viihtyi kotona sekä huolehti lapsistaan. Nainen oli heidän mielestään kunniallinen ja epäseksuaalinen. Naisen omien tarpeiden tyydyttämisen he näkivät uhkana koko yhteiskunnalle. Nainen ei tarvinnut heidän mielestään omaa aikaa tai rahaa. Kodin ulkopuolella työssäkäyvät naiset leimattiin huonoiksi äideiksi. Aborttia pidettiin miehen uhriksi joutuneen naisen epätoivoisena ratkaisuna. Naiseen liitettiin sanoja hellä, rakastava, turvallinen, kärsivällinen, epäit-

sekäs, omistautuva, kiltti, lempeä, johdonmukainen ja anteeksi antava. (Neuvonen 1998, 34, 43, 44.)

1950-luvulla uskottiin myös rationaaliseen rakkauteen ja järkiavioliittoihin. Lapset nähtiin avioliiton pelastajina. Asiantuntijoiden mielestä naisen yksityinen tekeminen oli yhtä arvokasta ja tärkeää kuin miesten kodinulkopuolella tapahtuva toiminta, josta maksettiin palkkaa. Asiantuntijat perustivat nämä väitteensä uskonnollisiin ja kristillis-siveellisiin väitteisiin. (Neuvonen 1998, 50, 52, 53.) Leelia näyttäisi toimineen palstalla toisin kuin aikalaisensa yleensä ja kannustaneen naisia hankkimaan oman elämän tilan ja paikan.

Psykologien palstat tulivat mukaan jo 1960-luvun puolivälissä, mutta vasta 70-luvulla alettiin toden teolla selvittää mielenterveys- ja ihmissuhdeongelmia lehtien palstoilla. Myös papit pitivät kysymysvastauspalstoja. (Malmberg 1991, 275).

Nyt palstanpitäjistä tuli julkisuuden henkilöitä tai heidät valittiin palstojen pitäjiksi julkisuuden takia. Yhä useammin ihmissuhdepalstojen vastaajina oli myös pariskuntia, jotka vastasivat lukijoiden kysymyksiin yhdessä. 1970-luvulla alkunsa sai myös *Kodinkuvalehden* ”*Ihmisten kesken palsta*”, joka toimii edelleen. Palstan luojan Maire Varhalan ideana oli saada ihmiset puhumaan ilman asiantuntijoita omista ongelmistaan. (Malmberg 1991, 276–277.)

1970-luvulla naistenlehtien asiantuntijat olivat Neuvosen mukaan psykologeja, varatuomareita, teologian tohtoreita, sosiaalihoitajia, lääkäreitä, opettajia ja maistereita. Heistä jo lähes puolet oli naisia. Naistenlehdillä oli omat erikoisalansa. Esimerkiksi *Kotilieden* asiantuntijat keskittyivät tuottamaan artikkeleita kristillismoraalisesta ja sosiaalipoliittisesta näkökulmasta ja *Me Naiset* -lehden asiantuntijat puhuivat puolestaan seksuaalisuudesta ja parisuhteesta. Väkivallasta parisuhteissa vaiettiin edelleen. Asiantuntijat kirjoittivat edelleen naisen paikasta ja naisen roolin ristiriitaisuudesta. Vastakkain olivat itsenäinen nainen ja perinteinen äitinen. (Neuvonen 1998, 55, 56.)

Naistenlehdissä oli myös kriittisempiä kirjoituksia tasa-arvosta sekä naisten oikeudellisesta asemasta esimerkiksi avioerotilanteissa, mutta naista ei vieläkään pidetty itsestään selvästi yksilönä, joka hallitsi omaa ruumistaan tai itse tienaamiaan rahoja. 1970-luvulla naisen työssäkäyntiä ei kuitenkaan pidetty enää rikollisena, kunhan se tapahtui perheen ehdoilla. Nyt myös keskiluokkaiset naiset siirtyivät työelämään, vaikka miehet nähtiin perheen pääasiallisina elättäjinä. Naisen elämän pääsällöksi muodostui edelleen lehtien asiantuntija artikkeleissa äitiys ja perhe. Nyt miehet pääsivät

myös naistenlehtien sivuille. Lehdissä keskusteltiin miehen roolista perheessä ja vaadittiin miehen roolin muuttamista. Miehet nostettiin esiin naisten lehdissä myös lastensa isinä. Isän tehtäväksi nähtiin lähinnä kurinpito ja äidin auttaminen. (Neuvonen 1998, 56–59.)

Naisten aseman muuttumisen erityisesti työssäkäynnin myötä sanottiin herättävän miehissä huolta, ahdistusta ja kateutta. Naisen nähtiin olevan taloudellisesta itsenäisyydestä huolimatta riippuvainen aviomiehestään sosiaalisesti, psyykkisesti ja seksuaalisesti. Naisen elämän perustan nähtiin olevan heteroseksuaalisessa parisuhteessa, joka sijoittui mieluiten asiantuntijoiden mielestä avioliitto instituutioon, jota pidettiin miehen ja naisen yhteisenä yrityksenä, jonka eteen on tehtävä töitä. Avioliitossa ongelmat nähtiin kriiseinä, jotka selviävät sopeutumisella ja henkisellä kasvamisella tai asiantuntijoiden avulla. (Neuvonen 1998, 58–62.)

1970-luvulla myös tabuja nostettiin esille. Asiantuntijat kirjoittivat lasten pahoinpitelyistä ja alkoholin väärinkäytöstä, mutta väkivallasta parisuhteissa vaiettiin edelleen. (Neuvonen 1998, 56, 60). Nyt naiseuden suurimpana uhkana nähtiin vapaa seksuaalisuus, kun 1950-luvulla se oli ollut työssä käynti. Miehen vapaassa seksuaalisuudessa asiantuntijat eivät nähneet mitään ongelmaa, vaan sitä pidettiin luonnollisena. (Neuvonen 1998, 67–68). Asiantuntijat uskoivat nyt uskonnon sijasta enemmän tieteeseen ja omaan auktoriteettiinsa, he tiesivät mikä ihmisille on parasta (Neuvonen 1998, 58). Kaisa Salonen korosti haastattelussaan psykologin koulutusta ja tämän profession merkitystä lukijoiden kysymyksiin vastatessa. Elämän hallinnasta tuli moraalinen kysymys. (Neuvonen 1998, 70).

Vasta 1990-luvun asiantuntijat antoivat naiselle minuuden ja identiteetin yksilöinä, joiden tulisi pitää kiinni oikeuksistaan. Vastuu lapsista on siirretty nyt naiselta molemmille vanhemmille. Asiantuntijat puhuivat nyt minän eheydestä ja naisen oikeuksista ja tasa-arvokysymyksistä. Asiantuntijat eivät enää kuvaa naista tietyillä sanoilla. Naisen oletetaan olevan itsenäinen ja toimivan samaan aikaan monilla elämän alueilla. Asiantuntijoiden teksteissä on selvästi feminististä virettä, mutta eri asiantuntijat tulkitsevat feminismiä hyvin eri tavoin. 1990-luvun ”huono nainen” on se, joka ei huomaa olevansa ahdistunut ja etsi muutosta tilanteeseen tiedolla ja tunnetyöllä. Kelvoton on heikko ja avuton epäitsenäinen nainen, joka ei kykene toteuttamaan itseään, joka ei halua vapautta. (Neuvonen 1998, 72–74, 80.)

1990-luvulla asiantuntijoiden auktoriteetti ei perustunut enää vain kirjaviisauteen vaan myös oma-kohtaisiin kokemuksiin. Lehdissä korostettiin myös yhteisöllisyyttä ja vertaistukea erilaisiin ongel-

miin. Asiantuntijat näkevät mahdollisena, että ihmisellä on elämän aikanaan useita perheitä, ja perheitä on hyvin erilaisia. Toisaalta perhe ja avioliitto ovat vain tapoja elää muiden elämäntapojen joukossa, vaikka konservatiivisia näkemyksiä perheestä ja naisen asemasta esiintyi edelleen (Neuvonen 1998, 82, 85.)

Marianne Neuvonen toteaa, että asiantuntijuus on muuttunut tutkimusvuosien 1952–1992 ajanjaksona patriarkaaliseen miesten asiantuntijuudesta pluralistiseksi asiantuntijuudeksi. Hänen nimeämänsä patriarkaalinen asiantuntijuus uskoi yhtenäiseen moraaliin ja oli instrumentaalista ja rationaalista. Ihmisiä kasvatettiin tuntemaan velvollisuutensa, ja asiat oli mahdollista tehdä oikein tai väärin. Asiantuntijuus perustui vahvasti instituutioihin. Uusi pluralistinen asiantuntijuus on erikoistunutta ja terapeuttista. Se voi olla sallivaa tai konservatiivista. Asiantuntijuus on elämäntavan pedagogiikkaa ja perustuu omakohtaisille kokemuksille sekä individualistiselle ihmiskäsitykselle. Eivätkä annetut ohjeet ole enää mustavalkoisia, vaan sitä ja tätä on valittavissa omien mieltymysten mukaan. (Neuvonen 1998,97.)

Asiantuntijuudessa tapahtuneet muutokset ovat varmasti koskettaneet myös *Leelian lepotuoli*-palstaa. Näyttäisi siltä, että Kaisa Salosen palstanpitäjän uran alussa *Leelian lepotuoli* on ollut radikaali, joka on ollut selvästi aikaansa edellä ja edelläkävijä monissa asioissa. Palstan viimeisten vuosien aikana taas *Leelian lepotuoli* on ollut oman aikansa edustaja tai ehkä vähän ajastaan jälkeen jäänyt. Tähän varmasti on selityksenä Leelian vanhenemisen lisäksi myös *Eeva* -lehden uuskonservatiivisessa linjassa ja lehden kohderyhmän siirtymisestä keski-ikäisiin jo ylittäneisiin naisiin.

En välttämättä löydä suuria eroja aineistossani 1950-luvulta 1980-luvulle tultaessa. Naisten asemassa tapahtuneet muutokset 1950–1980-luvuilla näyttäisivät näkyvän mittavasti suurten naisjoukkojen elämässä vasta 1990-luvulle tultaessa. Ehkä me tulevaisuudessa alamme nimittämään 1990-lukua feministisen käänteiden vuosikymmeneksi.

Silti myös neuvontapalstat ovat muuttuneet ajan saatossa. Kristiina Kittilä (1985) kirjoittaakin psykologian pro gradu tutkielmassa *Lehti neuvonta vanhempainneuvonnan muotona*, että ”Lehtien neuvontapalstat ovat yksi yhteiskunnan heijastuma, yksi esimerkki väestön tarpeiden sekä teknisten että sosiaalisten vaikutuskeinojen muuttumisesta” (Kittilä 1985, 11). Uusinta uutta on ollut neuvontapalstojen siirtyminen uusiin medioihin. Neuvoa voi kysyä nykyisin myös matkapuhelimen välityksellä soittamalla erilaisiin neuvontapuhelimeen tai pyytämällä neuvoa tekstiviestinä. Neuvonta-

palstat toimivat nykyisin myös internetissä, jolloin vastaukset ilmestyvät palvelun ylläpitäjän www-sivuille kaikkien luettavaksi tai vain kysyjän omaan sähköpostiin.

Raili Malmberg toteaaakin *Duodecimiin* (1989) kirjoittamassaan artikkelissa, että muutokset yhteiskunnassa ja ihmisten muuttuvat tarpeet ovat esillä neuvontapalstoilla, vaikka osa inhimillisistä ongelmista on ja pysyy. Ajan hengen vaikutuksista palstoilla Malmberg kertoo esimerkkinä, että ”siinä missä 1920-luvulla nuorta tyttöä nolotti punastuminen poikaystävänsä läsnä ollessa, 1980-luvulla nuori nainen pelkää saaneensa aids-tartunnan.” (Malmberg 1989, 1781–1782).

Myös ulkomailla tehdyssä neuvontapalstoja käsittelevässä tutkimuksessa on havaittu ajan myötä tapahtuvia muutoksia. Marjorie Ferguson (1985) kertoo myös, että se tapa millä puhutaan ja mistä puhutaan, on muuttunut radikaalisti hänen tutkimissaan brittiläisten lehtien neuvontapalstoilla 1949–1980. Radikaalein muutos tapahtui hänen mielestään 1970-luvulla, kun normatiivisten ja muodollisten ohjeiden antamisesta sijasta siirryttiin keskustelelevampaan tyyliin. Samalla palstan kaikkitietävä asiantuntija muuttui suvaitsevammaksi ja vähemmän määräileväksi (Ferguson 1985, 92.)

III MIEHEN TIE TUTKIJASTA TUTKITTAVAKSI

Nykyään kuulee usein puhuttavan mieheyden kriisistä, jonka selitetään juontavan juurensa sukupuolten välisten suhteiden nopeasta valtasuhteiden muutoksesta viimeisen sadan vuoden aikana. Elisabeth Badinter selittää tämän johtuvan kirjassaan *Mikä mies?* sillä, että miesten sukupuoli on jäänyt näkymättömäksi, koska se on ollut itsestäänselvyys, ja naisten itsensä määrittely pakottaa myös miehet määrittelemään itsensä uudelleen. (Badinter 1993, 12.)

Tosiasia on, että ”mieheyden kriisistä” on puhuttu jo ainakin länsimaissa 20 vuotta, eikä se suinkaan ole ensimmäinen mieheyttä kohdannut kriisi. Elisabeth Badinter toteaa, että nykyinen mieheyden kriisi on kuitenkin poikkeuksellinen, koska se on läpäissyt kauttaaltaan koko yhteiskunnan⁶. Aikaisemmat mieheyden kriisit jäivät pienten väestöryhmien sisäisiksi kriiseiksi. Kriisit syntyvät Badinterin mukaan tarpeesta muuttaa vallitsevia arvoja, sekä ideologisista, taloudellisista ja sosiaalisista muutoksista. (Badinter 1993, 26.) Bethan Benvell (2003) esittää kirjassa *Masculinity and men's lifestyle magazines* maskuliinisuuden nykyisen kriisin johtuvan feminismin toisesta aallosta, joka on onnistunut edistämään tasa-arvoa monilla elämän eri alueilla ja muuttamaan sukupuolikäsityksiä.

”Mieheyden kriisiin” suhtaudutaan kaksijakoisesti sekä mies että naisnäkökulmasta katsottuna. Ne, jotka pitävät sukupuolia konstruktiiivisesti tuotettuina näkevät maskuliinisuuden ja miessukupuolen kriittisen tarkastelun mahdollisuutena ja ne, jotka uskovat sukupuolten biologiseen määräytymiseen haluavat palauttaa naisen paikalleen ja sitä kautta myös sukupuolten välisten eroon perustuvan tasa-painon. (Badinter 1993, 14, 41, 47).

Benvell sanoo, että yksi vastauksista mieheyden kriisiin ja patriarkaatin etuoikeuksien menettämiin, voi olla vastaisku feminismille. Tämä näkemys esiintyy selvänä ainakin miehille suunnatuissa aikakauslehdissä. Uusi maskuliinisuus näyttäytyy miesten lehdissä asenteena, joka sulkee naiset ulos. Benvellin mukaan uutta seksismiä on esittänyt miehet alistettuna luokkana ja feministit miehiä alistavina hirviöinä. (Benvell 2003, 15). Arto Jokisen mukaan Pohjoismaissa miehet hyväksyvät ajatuksen tasa-arvosta pakon edessä ja periaatteessa. Käytännössä maskuliinista ylemmyyden tuntoa

⁶ Länsimaissa.

uusinnetaan homososiaalisissa saunailloissa, peli-illoissa, heteropornossa ja myös muissa kulttuurintuotteissa. (Jokinen A.2003a, 17).

Itse ajattelen, että naisten tasa-arvoistuminen ei ole miehille vain menettämistä vaan mahdollisuus uudenlaiseen itsenä olemiseen. ”Mies vapautuisi, jos naiset vapautettaisiin”, totesi Simone de Beauvoir jo vuonna 1949 (Beauvoir 1980, 400). Traditionaalisen suomalaisen mieskuvan muuttumisen voi nähdä tilan raivauksena erilaisille maskuliinisuuksille, jotka vapauttavat uutta olemisen tilaa sekä miehille että naisille.

Miesten nostaminen tutkimuksen kohteeksi nähdään olevan seurausta naistutkimuksen noususta. Miestutkimuksella tarkoitetaan nykyisin tutkimussuuntausta, jossa ensisijaisena tutkimuskohteena on mies. Miestutkimus termiä on kritisoitu, koska se terminä näyttäytyy naistutkimuksen vastaparinä. Tutkimus, jota sanotaan miestutkimukseksi voi olla miesten tekemä, miehiä koskeva. Termiä on voitu käyttää jopa naisten ulos sulkemiseen. Tämän takia on alettu puhua laajasti miestä käsittelevästä tutkimuksesta, jonka alle sijoittuvat kriittinen ja ei-kriittinen miestutkimus (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 19.)

Kriittiseksi tutkimussuuntauksen tekevät sen kohteet ja näkökulmat. Kriittisessä miestutkimuksessa miehet nähdään sukupuolittuneina subjekteina, joiden paikkaa rajaa ja toimintaa määrittää koko inhimillinen kulttuuri erilaisissa diskursseissa, instituutioissa ja representaatioissa.(Jokinen 2003a, 239.) Jeff Hernin määritelmän mukaansa kriittiseksi miestutkimukseksi voidaan lukea tutkimus, jossa tutkija harjoittaa itsereflektiota, suhtautuu kriittisesti tutkimusaiheeseensa, tiedostaa oman ja aiheensa sosiaalisen paikantumisen, ottaa huomioon valtasuhteet ja tiedon sosiaaliset perustat, sitoutuu poliittisesti naisten ja miesten emansipaatioon, ja suosii empiiristä tiedon hankintaa pelkän argumentoinnin sijaan. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 19; Hern 1998, 801.)

Tutkimussuuntaus on nostanut esille, että on monia tapoja olla mies ja maskuliinisuuksia voi tutkia moninaisina. Lisäksi kriittisen miestutkimuksen piirissä on kartoitettu monia miehisiä käytäntöjä yksilötasolta rakenteelliselle tasolle ja tarkasteltu käytäntöjen yhteyttä valtaan. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 19.)

Edellä olevasta sukupuolen käsityksestä ja tutkimusotteesta voidaan päätellä, että kriittinen miestutkimus onkin ”läheistä sukua” naistutkimukselle. Sitä voidaan pitää naistutkimuksen erityisenä osana alueena tai nimetä osaksi sukupuolen tutkimusta. Sen näkökulmat juurtuvat feminismiin ja pro fe-

minismiin, jotka korostavat valtasuhteita ja keskittyvät niiden tutkimiseen materiaalisissa ja diskursiivisissa käytännöissä. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 19, 21–22.)

Maailmalla ja erityisesti Yhdysvalloissa miestutkimusta on jaoteltu kolmen eri suuntauksen alle. Jaottelijana toimii suhde naisiin ja erityisesti feminismiin. Laajimmalle levinnyt suuntaus vannoo universaalien mieheyden nimeen ja kiistää erot miesten välillä. Toinen suuntaus on keskittynyt puolustamaan miesten oikeuksia feministeiltä. Kolmas suuntaus on pro feministinen ja toimii yhteistyössä feministien, homo- ja lesboliikkeiden, rauhan ja ympäristöaktivistien kanssa. (Herkman & Jokinen & Lehtimäki 1995, 13–14.) Näistä ensimmäistä ja toista suuntausta voidaan pitää ”epäkritiittisinä” miestutkimuksen suuntauksina.

Ennen feminismin toista aaltoa mies oli sukupuolena näkymätön, koska miestä pidettiin ihmisenä, olemassa olevana itsestäänselvyytenä ja ihmisyyden normina. (Badinter 1993, 19; Lehtonen, 1995, 18). 1970-luvun amerikkalaiset feministit olivat ensimmäisiä, jotka nostivat miehen jalustaltaan ja tekivät miehestä ja maskuliinisuudesta tutkimuskohteen, koska halusivat ymmärtää paremmin feminiinisyttä ja naisten asemaa sukupuolena. (Badinter 1993, 19; R.W. Connel 2000, 3).

Sen seurauksena feministit kirjoittivat ensimmäiset miestä ja maskuliinisuutta käsittelevät kirjat 1970-luvun puolivälissä. Vuosikymmenen lopussa ilmestyivät myös ensimmäiset miesten miehiä käsittelevät teokset. (Lehtonen 1995b, 19.) Nykyisin miestutkimusta tehdään kaikkialla maailmassa ja miestutkimus on vakiinnuttanut paikkansa humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä Skandinaviassa, Yhdysvalloissa, Saksassa, Britanniassa ja Australiassa. (Lehtonen 1995, 20; A. Jokinen 2003, 238; Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 19.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa tasa-arvoideologia ja sukupuolineutraalius ovat olleet hallitsevassa asemassa yhteiskunnallisissa diskursseissa, mikä on tarkoittanut sitä, että mies on säilyttänyt asemansa ihmisen mittarina, ja miesten asema on säilynyt kyseenalaistamattomana. Siksi miestutkimuskin on ollut varjossa verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 21.)

Vasta 1980-luvulta alkaen Suomessa on julkaistu erikseen miehiä koskevia tutkimuksia. Sen aikaiset tutkimukset miehistä keskittyivät erityisesti miesten sosiaalisiin ongelmiin, kuten alkoholismiin ja kodittomuuteen (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 22). Vanhin miehiä koskeva yliopistomaailmassa tehty opus, jonka löysin oli punakantinen *Miehenmallit* kirja, jonka olivat toimittaneet Merja

Hurri ja Seppo Helminen vuonna 1985. Kirjassa oli monia hyviä huomioita, mutta se ei soveltunut varsinaiseksi lähteeksi epätieteellisyytensä takia.

Ensimmäinen tieteellisyyttä tavoitteleva julkaisu on Herkmannin, Jokisen ja Lehtimäen mukaan Jyväskylässä 1993 julkaistu Nykykulttuurin tutkimusyksikön artikkeli kokoelma *Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri*. (Herkman & Jokinen & Lehtimäki 1995, 14). Kirjassa esiteltiin hieman maskuliinisuuden teoriaa ja maskuliinisuuden tutkimusta erilaisissa konteksteissa, kuten esimerkiksi maskuliinisuudet Sam Shepardin näytelmässä *True West*. (Koivunen, Anu & Laine, Kimmo 1993, 155).

Suomessa miestä ja maskuliinisuutta sukupuolispesifimmin tutkivaa kirjallisuutta on ilmestynyt 1990-luvulta alkaen. Suomessa ei ole kuitenkaan olemassa miestutkimuksen yhtenäistä kenttää, vaan miestä koskeva tutkimus on hajallaan eri tieteiden alla. Eikä feminististä, homo-, queer-, tai profeminististä tutkimuksesta vaikutteita saanut kriittistä miestutkimusta ole Suomessa tehty muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Kriittisen miestutkimuksen uran uurtajana voidaan pitää Jorma Sipilän ja Arto Tiihosen 1994 kokoamaa kirjaa *Miestä rakennetaan ja maskuliinisuuksia puretaan*, joka pureutuu miesten väkivaltaan, seksuaalisuuteen ja urheiluun. Toisena urauurtavana teoksena voidaan pitää Arto Jokisen kirjoittamaa *Mies ja muutos* kirjaa, joka käsittelee miehiä koskevan tutkimuksen teoriaa, miesten seksuaalisuutta, mieheyttä sekä miesten valtaa ja väkivaltaa. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 23.)

Sen sijaan Suomessa miehiä on tutkittu työelämään, urheiluun, terveyden ja teemoihin liittyen eri tieteenalioilla. Kuitenkin monet miehiä eksplisiittisesti käsittelevät muuten pätevät tutkimukset sosiologiassa, työelämäntutkimuksessa ja alkoholitutkimuksessa jättävät edelleen sukupuolinäkökulman huomioimatta kokonaan tai sivuavat sitä vain viittauksenomaisesti. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 21–22 ; A. Jokinen 2003a, 238.) Pätevää miestutkimusta on tehty Suomessa esimerkiksi elämäkertojen, omaelämäkertojen, elämäntarinallisten lähestymistapojen kautta. Suomessa on tutkittu myös suhteellisen paljon isyyttä ja homoseksuaalisuutta. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 23.) Lisäksi mieskuvaa on tarkasteltu myös medioissa ja populaarikulttuurissa kulttuurin sekä representaatioiden kautta.

Maskuliinisuuden representaatioita on tutkittu Suomessa 1990-luvun puolivälistä alkaen myös monissa populaarikulttuurin tuotteissa, kuten sarjakuvissa, piirroselokuvissa, rocklyriikassa, elokuvissa, kirjallisuudessa, aikakauslehdissä ja mainoksissa. Maskuliinisuuden tutkimuksella populaarikulttuureista on haluttu tuoda esiin maskuliinisuuksien moninaisuutta. Arto Jokisen mukaan perin-

teisen traditioihin nojaavan maskuliinisuuden kyseenalaistaminen osa- ja alakulttuureissa ei muuta maskuliinisuuden ydintä, joka on miessukupuoli ja kulttuurissamme liitetty siihen liitetty valta.(Jokinen 2003, 244.)

Naistutkimuksen kirjallisuus ja teorit ovat myös jääneet hyödyntämättä suomalaisessa miestutkimuksen piirissä, ja vain harvat feministisesti suuntautuneet tutkijat ovat ottaneet kohteekseen miehen ja maskuliinisuudet (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 21). Siksi oletan, että heteroseksuaalisen maskuliinisuuden, miesten käytäntöjen tutkiminen sukupuolispesifisti naisten tuottamista teksteistä, feministisestä tutkijapositionista käsin, antaa uutta tietoa maskuliinisuudesta ja miesten käytännöistä heteroseksuaalisessa parisuhteessa.

Mies elämäkertatutkimuksessa

Suomessa tehdyssä miestutkimuksessa näkyy erityisenä suuntauksena elämäkerrallinen, miestutkimus, jossa tutkitaan miesten kirjoittamia omaelämäkertoja ja pyritään sitä kautta saamaan selvyyttä miehen elämään. (Hern & Lattu, & Tallberg 2003, 23.)

Elämäkerrat on nähty mainiona väylänä tutkia historiallista ja sosiaalista todellisuutta. Tutkimusaineistona elämäkertoja on kuitenkin pidetty subjektiivisena ja epäluotettavana, kun tutkijat ovat lähestyneet niitä sosiaalihistoriallisena dokumenttina. Yhteiskuntatieteissä elämäntarinat ovat olleet hyvin suosittuja tutkimuskohteita 1980-luvulta alkaen. Nykyisin omaelämäkertaa tarkastellaan useimmiten yhteiskuntatieteissä kulttuurisena tekstinä ja kulttuurin tuotteena, jolloin tarkastellaan, mitä kerrotaan, miten ja millaisista kulttuurisista merkityksistä tarina kertoo. Sitä, ei tarkastella onko teksti totta vai ei. (Vilkko 1997, 81, 90–91.)

Elämäkertoissa tai Leeliale tulleissa kirjeissä kuvatut tapahtumasarjat eivät ole sellaisinaan toteutuneet kuin kertomuksessa. Tarinat ovat yksilön sen hetkessä tilanteessa koostamia kuvauksia, joihin vaikuttavat kulttuuriset käsitykset ja yksilön tilanne. Elämän kuvat ovat siten kuvia tietystä yhteiskunnasta tietyssä aikana, ja ne on tehty tietyllä vallitseviin käsityksiin sopivalla tavalla. (Vilkko 1997, 91–92.) Voin siten pitää naisten kertomia tarinoita heidän elämänsä miehistä representatioina suomalaisista maskuliinisuuksista ja kertoa naisten suhteesta näihin maskuliinisuuksiin, heidän yhteiskunnallisesta asemastaan käsin 1950–1980 -luvuilla, mutta en voi kertoa oliko rouva sen ja sen mies ”sellainen” todellisuudessa.

Sukupuolten representoitumisen suhteen elämäkerrat ovat ehtymättömiä, todetaan Matti Hyvärisen, Anni Vilkon ja Eeva Peltosen *Liikkuvat Erot* (1998) kirjassa, jossa käsitellään sukupuolten representoitumista elämäkerroissa. Sukupuolta on mahdollista tulkita elämäkerroista ja miksei myös kirjeistä lukemattomin eri tavoin. Hyvärisen mukaan konstruktivistisesti kieleen suhtautuvalle tutkijalle naisten ja miesten tuottamat tekstit tarjoavat hyvää materiaalia sukupuolten tekstuaalisesta tuottamisesta ja sitä millaisia todellisuuksia, identiteettejä ja elämän suunnitelmia naiset ja miehet rakentavat. (Hyvärinen 1998, 330.) Elämäkertatutkimuksen anti tutkielmalleni onkin ollut erilaisten maskuliinisuuden kiinteästi liittyvien aihealueiden kartoituksessa, koska elämäkerroissa ja elämäkertatutkimuksessa oli käsitelty usein samoja teemoja, jotka nousivat esiin myös naisten kirjeissä.

Elämäkertatutkimuksesta sain tukea ja vahvistusta myös maskuliinisuudesta tekemilleni havainnoille. Lisäksi elämäkertatutkimuksesta sain myös hyviä vinkkejä, mihin minun kannattaa suunnata huomiotani omassa aineistossa ja miten tekemiäni havaintoja maskuliinisuudesta kannattaisi jäsentää teemoittain.

Naisten elämäkerroista tehdyt tutkimukset, joissa tutkittiin tai sivuttiin miehiä, vakuuttivat minut myös siitä, että ideani tutkia miehiä koskevia tekstipätkiä naisten kirjeistä neuvontapalstalle ei ole ollenkaan hullumpi idea. Esimerkiksi Ritva Nätkin oli tutkiessaan äitiyttä kiinnittänyt huomiota elämäkerroissa esiintyviin kertomuksiin aviomiehistä. Hän oli myös tehnyt havainnon, ettei äitiyttä voinut tarkastella ilman heteroseksuaalisen parisuhteen mukaan ottamista, koska äitiyden kokemukset jäsenyivät sen kautta. Äitiyden kokemus näyttäytyy erilaisena riippuen siitä, onko vanhemmuus jaettu yhdessä miehen kanssa vai onko vanhemmuus ollut yksin naisen vastuulla. Nätkin jakoi äitien tarinat aviomiehistä kahteen eri luokkaan. Yhdeksi tarinatyypiksi Nätkin nimesi elämäkertojen roistomiestarinat, joissa naisen ja miehen suhde on ollut hyvin ristiriitainen. Roistomiestarinoissa aviomies näyttäytyi heikkona isänä ja nainen vahvana ylevänä äitinä. Elämä on näissä tarinoissa naisille vaikeaa liian suuren lapsiluvun, taloudellisten vaikeuksien, sairauksien, miehen alkoholinkäytön ja väkivallan takia. (Nätkin 1993, 172–173.)

Toiseksi miehistä kertovaksi omaelämäkertojen tarinatyypiksi Nätkin nimesi kumppanuustarinat. Niissä miehet olivat naisten silmissä luotettavia ja sankarillisia. Myös naisen ja miehen välinen suhde näyttäytyy näissä kertomuksissa ristiriidattomana ja myönteisenä. Mies on hyvä isä, aviomies ja rakastaja. Ongelmat kuten alkoholismi ja köyhyys ulkoistettiin suhteesta ja niitä vastaan taisteltiin näissä tarinoissa yhdessä. Miehellä sallittiin vajavaisuuksia jossakin asiassa, kuten esimerkiksi

raha-asioiden hoidossa ilman, että hän saa naisen silmissä roiston leimaa. Nätkin toteaa, että kumpu-panuus- ja roistotarinat ovat tutkijan luomia ideaalityyppejä ja pelkistettyjä kertomuksia todellisuu-desta. (Nätkin 1993, 177–178, 181.) Nätkinin löytämät kaksi tarinatyyppiä ovat houkutelleet minua omassa tutkielmassani etsimään lisää tarinaa miehistä näiden kahden ääripään välille. Kahtia jakoa on käytetty myös muussa elämäkertoihin liittyvässä tutkimuksessa.

Esimerkiksi Juha Siltala on löytänyt miesten elämäkerroista kirjassaan *Miehen kunnia* (1994) kaksi selvää mieheyden ääripäätä. Kirjan keskeisin sanoma on, miten voittajat ja häviäjät erotellaan toisis-taan erilaisiin luokkiin. (Siltala 1994b, 9-16.) Siltala toteaa, että kulttuurissamme miehen elämää jäsentää ajatus yksilöstä ”oman onnensa seppänä” ja häpeä (Siltala 1994a, 140).

Suomalaisesta elämäkertatutkimuksesta ei voi puhua mainitsematta J.P. Roosin tutkimuksia. Myös hän on jakanut miesten tarinat niihin, jotka kertovat menestymisestä elämässä, ja niihin, jotka ker-tovat elämän kurjuudesta artikkelissaan *Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt – Suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua* (1994).

Toisaalta Matti Hyvärinen toteaa, että miestä ei voi motittaa, joko sankarin tai häviäjän kertomuk-siin. (Hyvärinen 1994, 66). Miehen tarinat elämästä hän jakaa kehityskertomuksiksi, kääntymista-rinoiksi, tragedioiksi ja komedioiksi. (Hyvärinen 1994, 66). Siksi päätinkin kallistua Hyvärisen kannalle ja yrittää löytää enemmän kuin vain kaksi ääripäätä naisten kirjeissä rakentamista masku-liinisuuksista.

Siltalan (1994b) tutkimuksessa tulivat esiin miehenä olemisen kulttuuriset normit ja elämän eri osa alueet, joilla miehen maskuliinisuutta määritellään. Keskeisiä aihealueita miehen maskuliinisuuden määrittelemisessä olivat työ ja perheen elatus, kodin hankinta, suhde naiseen, alkoholi, käsitys rak-kaudesta, seksuaalisuudesta ja avioliitosta, isyys, homososiaalisuus ja luonne. Nämä samat aihealu-eet tulivat esiin Siltalan tutkimuksen lisäksi myös muissa miesten elämäkerroista tehdyissä tutki-muksissa. Hyvärinen lisää myös keskeisiin miestä määritteleviin aihe-alueisiin nuoruuden ja ter-veyden (Hyvärinen 1994, 43). Palaan elämäkertatutkimuksissa tehtyihin havaintoihin laajemmin tutkielmani analyysiosassa.

Kriittinen miestutkimus teoreettisena lähestymistapana

Tutkimukseni teoreettisena lähtökohtana on kriittinen miestutkimus. Kriittisen miestutkimuksen piirissä syntyneet käsitteet *hegemoninen maskuliinisuus*, *maskuliinisuuksien hierarkia pakkoheteroseksuaalisuus*, *homofobia*, *homososiaalisuus ja ideaalimiehisyyys* tulevat toimimaan keskeisinä työkaluina naisten miehistä tuottamien tekstien analysoimisessa.

Arto Jokisen mukaan *maskuliinisuus*-käsitettä voi käyttää tarkoittamaan ruumiiseen ja persoonallisuuteen viittaavia piirteitä, ideaalimiehisyyttä ja kulttuurin tuotetta. Maskuliinisuuden käsite ideaalimiehisyytenä sisältää ulkoisen olemuksen, psyykkiset, mentaaliset ja sosiaaliset ulottuvuudet, johon kulttuuri pyrkii kasvattamaan miehiä. Ideaalimaskuliinisuudella on myös tarkoitettu perinteistä, patriarkaalista maskuliinisuutta. Maskuliinisuus kulttuurin tuotteena syntyy sosiaalisen prosessin tuloksena, sidottuna tiettyyn aikaan, paikkaan ja kulttuuriin⁷. Se sisältää miehen paikan sukupuolten välisissä suhteissa sekä käytännöt ja prosessit, joissa mies liitetään osaksi maskuliinisuutta. Se sisältää myös vaikutukset miehen ruumiiseen, persoonaan ja näiden käytäntöjen vaikutukset kulttuuriin. (Jokinen A. 2003a, 8-14.)

Maskuliinisuus ilmenee omassa aineistossani ennen kaikkea kuvauksissa, joissa kerrotaan miehen käyttäytymisestä. Aineistoni kirjeet ovat syntyneet naisten tarpeesta kysyä neuvoa miessuhteensa ongelmiin. Tällöin kirjeiden sisältämät kuvaukset maskuliinisuudesta voivat painottua ongelmallisen maskuliinisuuden alueelle, mikä voi antaa vääristyneen ja turhan negatiivisen kuvan maskuliinisuudesta. Siksi haluan korostaa, että tutkielmani tutkii maskuliinisuutta vain tässä kontekstissa, eikä ole suoraan yleistettävissä muihin yhteyksiin.

Hegemonisella maskuliinisuudella tarkoitetaan tietyssä sosiaalisessa kontekstissa, ajassa ja paikassa hallitsevaa miesten ryhmää ja heidän esittämänsä maskuliinisuutta. Connelin tulkinnan mukaan käsite sisältää ideaalimaskuliinisuuden, mutta myös maskuliinisuuksien moninaisuuden, jossa on liittolaisia, herroja ja alistettuja.⁸ Nämä maskuliinisuuksien suhteet rakentuvat käytännöissä, jotka vetävät sisään ja työntävät ulos maskuliinisuuden keskiöstä. Hegemonia ei tarkoita näin ollen totaalista automaattista kontrollia, vaan se on häiritävissä. (Connel R.W. 1995, 37.) Tutkimukseni kan-

⁷ Beauvoirin lausahduksen ”naiseksi ei synnytä vaan tullaan” voi kääntää myös muotoon ”mieheksi ei synnytä, mieheksi tullaan”.

⁸ Alisteiset miespositiot rakentuvat kyvyttömyytenä täyttää hegemonisen maskuliinisuuden määreitä. (Jokinen 2003, 18).

nalta on siten huomattava, että yksittäisen miehen miehuus koostuu monenlaisista maskuliinisuuksista.

Miehet eivät ole ryhmänä yhtenäinen, vaan heitä jakavat muun muassa ikä, rotu, taloudellinen asema, luokka ja seksuaalinen suuntautuminen. (Badinter 1993, 18; Connel R.W. 1995, 36). Siksi miehet eivät ole samalla viivalla keskenään myöskään maskuliinisuuden suhteen, eikä heitä pitäisi käsitellä yhtenä kategoriana. Toiset heistä luokitellaan johtaviksi alfa-uroksiksi ja toiset niiksi, jotka saavat tyytyä seuraamaan johtajaa. Tätä sanotaan *maskuliinisuuden hierarkiaksi*. Miesten keskinäisestä hierarkiasta huolimatta miesten yhteinen ylempi asema yhteiskunnassa suhteessa naisiin ja mies-kategorialle keskittynyt valta tuottaa yhteenkuuluvuutta ja veljeyttä. (Jokinen A. 2000, 220.)

Arto Jokinen toteaa, että maskuliinisuuden hegemonialla voidaan tarkoittaa lisäksi myös mieskeskeistä kulttuuria, jossa mieskategoria ja maskuliinisuus ovat aina ennen naiskategoriaa ja feminiinisyttä. Näin ymmärrettynä hegemonisen maskuliinisuuden käsite liukuu lähelle patriarkaatin käsitettä. Jokisen mukaan hegemoninen maskuliinisuus rakentuu miesten ylivallasta, homososiaalisuudesta ja pakkoheteroseksuaalisuudesta. (Jokinen A.2003a, 15, 18.) Hegemonisen maskuliinisuuden ilmenemistä Jokinen nimittää maskuliinisuuden pakkoliikkeiksi, joita ovat miesten keskinäinen huumori, väkivalta, rationalismi, uho ja naisten esineellistäminen. Badinterin mukaan maskuliinisuus-ideologian ainoana pyrkimyksenä voidaan nähdä olevan miesten ylivallan säilyttäminen (Badinter 1998,47). Ei ole siis yhdentekevää naisiksi tulkituille ihmisille, minkälaisen hegemonisen maskuliinisuuden keskellä he elävät.

Länsimaisen maskuliinisuuden ominaisuudet, esimerkiksi kilpailullisuuden ja väkivaltaisuuden sekä kiinnostuksen tekniikkaan ja rahaan, tekevät miehiksi se, että ne ovat olleet naisille kiellettyjä tai ei-toivottuja ominaisuuksia. Lisäksi ne voidaan tulkita kulttuurissamme vallankäyttäjän välineiksi. (Sipilä 1998, 79). Yhteiskunnassa ylin valta on edelleen keskittynyt miessukupuolelle. Valtioiden ja suurten yritysten johtajat ovat useimmiten miehiä. (Connel R.W. 2000, 40). Kaikilla miehillä ei ole valtaa, mutta vallan keskittymisestä ja assosioitumisesta yleensä miehiin seuraa, että vallan käyttö rakentaa maskuliinista subjektipositiota, ja vallan hallinnan kohde jää kantamaan feminiiniä positiota. Tämä asetelma toistuu työmarkkinoilla, parisuhteissa ja ylipäänsä kaikessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä. (Jokinen A. 2003a, 14.)

Maskuliinisuutta ja feminiinisyttä yhdistää kulttuurissamme heteroseksuaalinen halu, jota pidetään maskuliinisuuden merkinä. (Badinter 1993, 140; Jokinen A. 2003a, 8). Maskuliiniseksi määrittetty-

minen edellyttää seksuaalisen halun kohdistumista naisiin. Kun mies määrittää itsensä heteroseksuaaliksi, hän toteaa Badinterin mukaan, ettei hän ole vauva, tyttö tai homoseksuaali. (Badinter 1993, 141, 140.) Tämä on ns. miesten *pakkoheteroseksuaalisuutta* (Jokinen A. 2003a, 18).

Kulttuurissamme vallitsevan pakkoheteroseksuaalisuuden takia nuoren ja vähän vanhemmankin miehen on todistettava maskuliinisuutensa seksuaalisilla valloituksilla (Lehtonen 1998, 39). Elina Mikolan lumilautailua käsittelevässä artikkelissa kerrotaan myös, että naisten sukupuolikategorian funktio lautaileville pojille määrittää heidän menestymistään ja maskuliinisuuttaan. Menestyvät pojat saavat osakseen tyttöjen ihailun ja huonot jäävät ilman. (Mikola 2003, 42.)

Kulttuurin suhtautuminen naimattomiin ja pariutumattomiin miehiin on kuitenkin vaihdellut. Toisinaan poikamiehiä on arvostettu, mutta useimmiten ikuisiksi poikamiehiksi jääviä on pidetty epäonnistujina, ja heissä on ajateltu olevan jotain vialla. Cohen väittää, että miehelle parittomuus olisi jopa nykyisin leimaavampaa kuin naisille, koska nainen voi selittää perheettömyytensä sanomalla keskittyvän uraansa. Yksinäinen mies ei ole enää pyhä, vaan joku joka kaipaa sosiaalityöntekijää. (Cohen 1990, 149–150.) Naiset toimivat siis maskuliinisuuden merkitsijöinä, jolloin naisilla on valtaa määritellä miehiä marginaaliin heteroseksuaalisissa suhteissa ja miesten keskinäisessä hierarkiassa, jossa suosiosta naisten keskuudessa saa lisäpisteitä. Naiset voivat evätä heteroseksuaalisen kumppanuuden ei-toivotuilta maskuliinisuuksilta ja heikentää näiden miesten asemaa miesten keskinäisessä hierarkiassa.⁹ Hegemonisen maskuliinisuuden pakkoheteroseksuaalisuus sulkee miehet, jotka ovat muulla tavoin seksuaalisesti suuntautuneet, maskuliinisen hegemonian laidolle poikkeaviksi, sairaiksi ja naismaisiksi yksilöiksi. (Jokinen A. 2003a, 18).

Homososiaalisuudella tarkoitetaan miesten yhteisöllisyyttä, johon naiset eivät tavallisesti pääse mukaan. Homososiaalisille yhteisöille on tyypillistä oma sisäpiirihuumori ja kielenkäyttö, jolla luodaan ”me miehet” -henkeä. Huulenheiton kohteena ovat ulkopuoliset naiset, homot ja ulkomaalaiset, joista pyritään erottautumaan. (Jokinen A. 2003, 240–241.) Liittoutumalla ihailemiensa miesten muodostamaan kaveriporukkaan, mies voi hankkia ”jatkeita” omalle maskuliinisuudelleen. Miehet

⁹ Myös Mary Douglas kirjoittaa teoksessaan *Puhtaus ja Vaara*, että esimerkiksi Lele -kansan sosiaalisessa järjestelmässä miesten asema määrittyi heidän oikeuksistaan naisiin. Jos kulttuurissa ei ole mahdollisuutta pakottaa naisia esimerkiksi väkivallalla, naiset voivat vaihtaa miestä vapaasti. Tällainen järjestelmä perustui siis miesten keskinäiselle kilpailulle naisista. Lele -kansan miehellä ei ole asemaa ilman vaimoa. Miesten keskinäinen kilpailu vaimoista mahdollisti naisten vallankäytön. Naiset olivat miehiä kohtaan epäluotettavia, ja siksi miehet pitivät toisinaan naisia arvottomina ja huonotapaisina. Miesten piti hankkia valtansa hurmaamalla ja mielistelemällä naisia. Naiset olivat heille sekä persoonia että miehisen vaihdon välineitä. Molemmat sukupuolet kokivat siinä tilanteessa toisen sukupuolen uhaksi. (Douglas 2000, 224–226.)

eivät välttämättä ole edes mustasukkaisia, jos he menettävät naisen ihailemalleen ja parempana pitämälleen miehelle, koska he samaistuvat naisen valloittaneeseen mieheen. (Siltala 1994b, 357, 365.)

Homofobia on oman naisellisuuden pelkoa, ja homojen halveksunnalla on tarkoitus korostaa omaa heteroseksuaalisuutta. Homoseksuaalisuuden pelko ja miesten keskinäinen kilpailu ovat miesten välisen ystävyyden esteitä. (Badinter 1993, 168–169.) Miehet myös pelkäävät toisia miehiä. Pelko liittyy miesten välisen suhteen erotisoitumiseen, ja jäsentää lisäksi miehisiä organisaatioita, järjestelmiä ja homososiaalisia liittymiä, miesporukoita, joissa heitä yhdistää yhteinen toiminta, kuten oluenjuonti, jalkapallon pelaaminen tai autojen kanssa puuhastelu eli homososiaalisuus. Näissä miesten homososiaalisissa kerhoissa juhlitaan mieheyttä (Jokinen A. 2003a, 16). – vaimon-, tyttöystävän- tai äidinvallan ulottumattomissa. Miehelle homososiaalinen yhteisö voi olla identiteetin ja elämäntavan rakentajana tärkeämpi kuin perhe. Silloin toisten miesten seura ja homososiaalisuus menevät perheen ja vaimon edelle, jolloin homososiaalisen miestyypin vaimo jää helposti yksin kodin seinien sisäpuolelle, koska hän on sidottu lasten hoitoon. Tällöin puhutaan siirtymisestä patriarkaattisesta isän vallasta veljien valtaan. (Jokinen A. 2003, 243.)

*Ideaalimiehisyy*s sisältää ulkoisen olemuksen, psyykkiset, mentaaliset ja sosiaaliset ulottuvuudet, johon kulttuuri pyrkii kasvattamaan miehiä. (Jokinen A. 2003a, 12). Arto Jokinen purkaa länsimaisen kulttuurin miesideaalin seuraavasti: ”Mies on fyysisesti voimakas, ja hän on fyysiseltä kooltaan naista suurempi. Mies menestyy yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti. Hän kykenee elättämään perheensä, ja hänellä on poliittista tai sosiaalista valtaa. Mies on luonteeltaan vakaa ja järkkymätön, mikä ilmenee päättäväisyytenä, kriisitilanteiden hallintana ja rationaalisuutena. Mies kykenee puolustamaan itseään, naistaan, lapsiaan ja omaisuuttaan ja yhteisöään sekä henkisiltä, että fyysisiltä hyökkäyksiltä. Mies on synnynnäisesti heteroseksuaali. Rakastajana hän on väsymätön puurtaja.” (Jokinen A. 2000, 210.)

Länsimainen miesideaali kertoo mielestäni ideaalimieheydestä sen kautta, mitkä ominaisuudet miehessä määrittelevät miehen aseman, miesten keskinäisessä hierarkiassa ja miesten kulttuurissa. Omalla tutkimuksellani haluan lisätä länsimaiseen miesideaaliin naisnäkökulmaa. Analysoin naisten kirjeistä, minkälaista mieheyttä naiset pitävät ideaalisena heidän kannaltaan.

IV KIRJEET KULTTUURISENA TEKSTINTUTKIMUKSENA

Tärkeimmäksi metodologiseksi säännöksi otin sen, että on pystyttävä kuvailemaan, miten analyysin johtopäätöksiin on tultu, jotta ne eivät tunnu tutkimuksen lukijalle tuulesta temmatuiksi, ja samaa polkua seuraavat tutkijat voisivat päätyä samoihin loppupäätelmiin. Halusin myös tukea ”oman matkakertomukseni” luotettavuutta kirjoittamalla auki oman tutkijapositioni, tutkimusprosessin ja omat tunnereaktioni suhteessa aineistoon. Tätä tapaa kirjoittaa auki omat reaktionsa sanotaan jälki-moderniksi refleksiivisyydeksi, jota hyödynnetään myös sosiaalityön ammattikäytännöissä. (Ks. Vilkkonen 1997, 102.)

Tapaa lähestyä aineistoani tässä tutkielmassa voidaan nimittää Mikko Lehtosen (1996) mukaan teoreettis-metodologisen käsitteen mukaisesti ”kulttuuriseksi tekstintutkimukseksi¹⁰”. Idean käyttää tätä lähestymistapaa naisten kirjeissä oleviin kuvauksiin miehistä sain Arto Jokisen (2003) toimittamasta kirjasta *Yhdestä Puusta maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*.

Tärkein ajatus tässä lähestymistavassa on Lehtosen seuraava ajatus:

”Tekstit eivät niinkään heijasta maailmaa. Pikemminkin ne voi nähdä aktiivisesti vaikuttaviksi tekijöiksi maailmaa ja itseämme koskevien käsitysten muotoutumisessa.” (Lehtonen 1995b, 46.)

Tämä perustuu kielen ymmärtämiseen konstruktiivisena, jolloin kieltä ei ymmärretä vain todellisuuden heijastajaksi, vaan voimaksi, jolla rakennetaan todellisuutta. Se mitä sanotaan, vaikuttaa siihen, mitä koemme todellisuudeksi. Kieli ei ole silloin vain väline, jolla kuvataan todellisuutta, vaan on sen osa todellisuutta. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 9, 42–43.)

Kirjeissä tutkimukseni kohteena on siis naisten tuottama teksti miehistä ja sen sisältämät merkitykset. Sanojen merkityksen voi ymmärtää olevan mielivaltaisen sopimus, joka syntyy, kun joku nimeää sanan sisällön eli merkityksen suhteessa toisten sanojen merkityksiin. Kulttuurin ja sen käyttämisen kielen muuttuessa myös sanojen merkitys voi muuttua. (Jokinen A. 2003a, 23; Eskola & Suoranta 2000, 44–45). Ihmisten välistä sosiaalista todellisuutta ei ole olemassa sellaisenaan ilman asi-

¹⁰ Alunperin kulttuurintutkimus käsite (englanniksi cultural studies) on tullut suomalaisen sosiologiaan englantilaisesta Birminghamin koulukunnasta. (Alasuutari 1994, 47).

oille, ilmiöille annettuja merkityksiä. Merkityksiä vilisevän kielen tehtävä on rakentaa tämä todellisuus, ja luoda merkkijärjestelmiä, joiden kautta hahmotamme maailmaa. Kun kaikki samaa merkitysjärjestelmää käyttävät ihmiset ovat samaa mieltä siitä, että sama sana merkitsee samaa asiaa, puhutaan denotaatiosta. (Jokinen A. 2003a, 23.) Silloin kommunikaatio on yksinkertaista, ja ihmiset ymmärtävät helposti mitä toinen sanalla tarkoittaa.

Kommunikaatio ihmisten välillä muuttuu hankalaksi, jos ihmiset merkityksellistävät asioita eri tavoin. Jos merkki saa ihmiset tekemään erilaisia tulkintoja, merkin sisällöstä puhutaan konnotaatiosta. (Jokinen A. 2003a, 24, 23). Konnotaatiot tekevät merkitysten tutkimuksesta mielenkiintoista, koska ne muutos näkyy paremmin ja voivat olla tietyn henkilön subjektiivisia merkityksen antoja tai tietyille osakulttuurille ominaisia tapoja merkityksellistää asioita. (Eskola & Suoranta 2000, 44–45; Jokinen A. 2003a, 23).

Ensimmäiseksi täytyi siis selvittää, mitä sanalla mies tarkoitetaan. Arkikielessä miehellä tarkoitetaan itsestään selvästi ihmistä, jolla on havaittavissa miehen ulkoiset sukupuolielimet. Näin määriteltynä sukupuoli ymmärretään lähinnä biologisesta näkökulmasta kromosomien säätelemänä synnynäisenä asiana, johon ei voi vaikuttaa. Miehenä pidetään silloin ihmisiä, joilla on normaalisti X- ja Y- kromosomit ja naisena ihmistä, jolla on kaksi X- kromosomia. Myös muunlainen naisen ja miehen biologinen määrittely olisi mahdollista. (Ks. Sipilä 1998.)

Sukupuoli voidaan ymmärtää myös sidottuna kulttuuriin ja sosiaaliseen todellisuuteen, jolloin siihen kuuluvat kaikki ne sosiaalisesti omaksutut asiat, jotka erottavat miehiä ja naisia toisistaan, kuten ilmeet, eleet, pukeutuminen, luonne, elämäntavat ja identiteetit, jotka liitetään mieheyteen ja naiseuteen. (Sipilä 1998, 30.) Silloin miehenä olemista ja miehen sukupuolta ei ymmärretä enää luonnolliseksi ja itsestään selväksi muuttumattomaksi biologiseksi kategoriaksi, vaan ajatellaan, että miessukupuoli on syntynyt sosiaalisissa käytännöissä (Connel R.W. 1995, 35). Sukupuolen voidaan nähdä siis olevan olemisen tapa (Heinämaa 1996, 157). Siksi voidaan sanoa, että ihmiset sosiaalistuvat kulttuurissamme jakamaan toisensa kahteen luokkaan miehiin ja naisiin, yleensä biologisiin ja fysiologisiin eroihin perustuen (Sipilä 1998, 58).

Sosiologiassa tämän tyyppistä näkemystä sukupuolesta sanottaisiin kulttuuriseksi sukupuolen jäsenyydeksi. Kirsti Lempiäisen mukaan kulttuurisessa sukupuolen jäsenyydessä sukupuoli nähdään subjektin laadullisena ominaisuutena, jolloin subjektia määritellään ja kuvataan lähinnä sen mukaan, miten se representoi maskuliinisuutta ja feminiinisyttä (Lempiäinen 2003, 169). Eli itse

asiassa en tutki varsinaisesti miestä, vaan tutkin millaisia kuvauksia maskuliinisuudesta naiset rakentavat neuvontapalstalle osoitetuissa kirjeissä kertoessaan elämässään olevista biologisista miehistä.

Mitä sitten on maskuliinisuus? Mikko Lehtonen toteaa kirjassaan *Pikkujättiläisiä*, että maskuliinisuus ja feminiinisyys on ymmärretty yleisesti vastapareina toisilleen ja niihin on liitetty erilaisia ominaisuuksia. (Lehtonen 1995b, 26). Arto Jokinen toteaa, että maskuliinisuus on ennen kaikkea sitä, mitä feminiinisyys ei ole (Jokinen A. 2003a, 15). Tämä johtuu siitä, että merkitys riippuu vastakohtien välisestä erosta. (Hall 1991, 153). ”Binaariset vastakohtaparit -valkoinen/musta, päivä /yö, maskuliininen/feminiininen ovat tärkeitä, koska ne vangitsevat maailman moninaisuuden joko tai -ääripäihinsä.” (Hall 1991, 153). Maskuliinisuus ja feminiinisyys määrittyvät siis suhteessa toisiinsa.

Sukupuolten jaolla yhteiskunnassa kahteen kategoriaan on tekemistä myös vallan kanssa. Jos feminiinisyttä ja maskuliinisuutta arvotettaisiin samalla tavalla ja feminiinisenä sekä maskuliinisina pidettyjä ihmisiä kohdeltaisiin samoin, ei tarvittaisi sukupuolijärjestelmää sekä eri kategorioita miehille ja naisille. (Beauvoir 1980, 404–406; Sipilä 1998, 54)

Länsimaisessa kulttuurissa maskuliiniseksi ymmärretään voima, rationaalisuus, järki universaalisuus, kilpailullisuus, itsehillintä, väkivaltaisuus, hallitsevuus, aggressiivisuus, itsenäisyys, yksilöllisyys, rohkeus, aktiivisuus, kulttuuri ja valo. Feminiinisyteen taas yhdistetään heikkous, pehmeys, lämpö, hellyys, ymmärtäväisyys, yhteistyön halu, uhrautuvuus, huolestuvaisuus, passiivisuus, luonto, pimeys, aistit, tunteet, avuttomuus, kauneus ja turhamaisuus. (Sipilä 1998, 33; Jokinen A. 2003a, 8; Lehtonen 1995, 26; Eliasson & Carlsson 1993, 15.) Ihmiset oppivat nämä tiettyihin sanoihin liitetyt merkitykset samalla, kun he oppivat kielen ja kulttuurissa vallitsevat sosiaaliset käytännöt.

Jos maskuliinisuutta ja feminiinisyttä pidettäisiin luonnollisina ja muuttumattomina kategorioina, joiden sisältämät merkitykset ovat ikuisia, niin naisten kirjeissä kuvattujen maskuliinisuuksien tutkimisessa ei olisi mitään mieltä. Voisimme hyvin tyytyä edellä kuvattuun listauksiin siitä, mitä maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat. On kuitenkin havaittu, että maskuliinisuuteen ja feminiinisyteen liitetyt merkitykset ovat vaihdelleet eri aikoina ja eri kulttuureissa. (Sipilä 1998, 32), ja erilaiset paikat, joita voidaan nimetä konteksteiksi luovat erilaisia merkkijärjestelmiä, jotka koodaavat esimerkiksi sanoja maskuliinisuus ja feminiinisyys eri tavoin. (Jokinen A. 2003a, 27; Eskola & Suoranta 2000, 44–45). Voisin siis olettaa, että myös naisten kirjeissä olevat kuvaukset miehistä muuttuvat naisten yhteiskunnallisen aseman ja ympäröivän kulttuurin muuttuessa tullessa 1950-luvulta

1980-luvulle. Lisäksi on syytä epäillä, että neuvontapalsta kontekstina rakentaa erilaista maskuliinisuutta verrattuna esimerkiksi urheilun tai armeijan rakentamiin käsityksiin maskuliinisuudesta.

Lehtosen mukaan merkkijärjestelmät eivät ole vain yksilöiden ajatuksissa, vaan ne saavat materiaalisia hahmoja, representaatioita, erilaisissa toiminta- ja käyttäytymismalleissa. (Lehtonen 1998, 17). Representaatiot edustavat diskurssiin sisältyvien ideologioiden ja mentaliteettien materialisoituneita kuvia, tekstejä ja symboleja” (Jokinen A. 2000, 118–119.) Representaatioilla on valtaa, siihen miten näemme miehet. Representaatiot eivät pelkästään kuvaa tapaa olla mies, vaan ne muokkaavat käsitystä siitä miten näemme miehet, koska representaatiot sisältävät kulttuurisia merkityksiä, arvoja ja asenteita, joilla kohdetta kuvataan. (A. Jokinen 2000, 119). Merkitykset kantavat valtaa ja niillä on seurauksensa. (Lehtonen 1998, 23). ” Diskursiivisena prosessina representaatiot ovat valtaa tuottavia, ylläpitäviä ja toiminnan järjestäjiä” (A. Jokinen 2000, 118). Representaatiot ovat yhteydessä tunteisiin, asenteisiin ja aistimuksiin. Ne vaikuttavat niille yleisönä olevan subjektin tuntemuksiin syvällisesti. (Hall 1991, 140.)

Tärkeä seikka on huomata, että kulttuurinen tekstintutkimus keskittyy *representaatioihin*, eikä niinkään representaatioiden taustalla vaikuttaviin *diskursseihin*. (Jokinen A. 2003a, 21–22). Eli keskityn myös omassa tutkielmassani naisten tuottamiin maskuliinisuuden representaatioihin ja niiden merkityksiin niiden taustalla vaikuttavien ajattelumallien sijasta. Seuraavaksi kerron kuitenkin lyhyesti, mitä diskursseilla tarkoitetaan ja miten ne vaikuttavat representaatioiden taustalla. Tutkimusprosessini alkuvaiheissa kokeilin soveltaa diskurssianalyysiä aineistoni analysointiin. Tämä johti siihen, että aikatauluni menivät uusiksi moneen kertaan. Diskurssianalyysi osoittautui aivan liian hankalaksi menetelmäksi valitsemani aineistomäärään suhteen.

Diskursseilla viitataan erilaisiin merkitysjärjestelmiin, joita rakennamme kieltä käyttäessämme. Näitä erilaisia merkitysjärjestelmiä, joita rakennamme käyttäessämme kieltä, sanotaan siis diskursseiksi. (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993, 26). Diskurssit eivät vain heijasta todellisuutta ja sosiaalisia suhteita, vaan ne myös rakentavat itse itseään ja sosiaalisia suhteita, ihmisiä sosiaalisina subjekteina eri tavoin. Diskurssit ovat osa merkitysten maailmaa ja ne toimivat samalla merkitysten maailman rakentajina. Diskurssi on siis toimintatapa, jolla ihmiset suuntaavat toimintaansa suhteessa ympäröivään maailmaan ja suhteessa toisiinsa. (Fairclough 1992, 3, 63.) Diskurssi viittaa tiettyyn puhe- ja ajattelutapaan jostain kohteesta (Jokinen A. 2003a, 19). Stuart Hall’in (1991) sanoin ” diskurssi on ryhmä lausumia, jotka tarjoavat kielen sitä varten, että voitaisiin puhua tietynlaisesta, jostain aiheesta koskevasta tiedosta - toisin sanoen representoida tätä tietoa.” Yksittäinen diskurssi antaa

tilaisuuden tarkastella tiettyä ilmiötä, asiaa, jollakin tietyllä tavalla. Samalla se rajaa muita asian mahdollisia esitystapoja ulos. (Hall 1991, 98.) Samaan aikaan ja samassa paikassa on yleensä käytössä useita eri diskursseja, jotka kilpailevat keskenään, koskien esimerkiksi maskuliinisuuden mieltämistä.

Naisten kirjeistä löytyvät representaatiot maskuliinisuuksista ovat siis diskurssien tuottamia mielikuvia, jotka jakavat valtaa ja jäsentävät toimintaa. Luomalla ja nimeämällä luokkia naisten tekstien tuottamista maskuliinisuuksista tuotan myös omalta osaltani representaatioita maskuliinisuuksista. Mikko Lehtonen toteaaakin, että merkitysten maailman tutkiminen on myös merkitysten tuottamista (Lehtonen 1998, 9). Representaatiot, jotka toistavat kuvauksia, usein stereotyyppioita miehistä, eivät ole harmittomia. Siksi pyrin olemaan varovainen, etten luo ja toistamalla vahvista stereotyyppisiä käsityksiä omassa tutkielmassani, vaan pyrin pikemminkin purkamaan niitä. Koska se, mihin representaatioon mies itsensä peilaa vaikuttaa hänen omaan kokemukseen maskuliinisuudesta, identiteetistä ja siihen, miten hän käyttäytyy parisuhteessa.

Kieli onkin identiteettien merkittävä luoja (Lehtonen 1998, 47.) Stuart Hall (1991) määrittelee *”identiteetin keksinnöksi, joka syntyy kun subjekti kohtaa kirjoittamattomat, puhumattomat itseään koskevat kertomukset yhdessä historian ja kulttuurin tarinoiden kanssa”* (Hall 1991, 11). Hallin mukaan identiteetti tunnustetaan eron kautta. Identiteetti on liikkuva. Se ailahtelee alati riippuen niistä käytännöistä, joilla subjektiä representoidaan tai puhutellaan kulttuurisissa järjestelmissä. (Hall 1991, 12, 23.) Se, näkeekö nainen miehensä ”kunnon miehenä” vai ”tolkuttomana toverina”, vaikuttaa siihen, miten hän toimii heteroseksuaalisessa parisuhteessaan ja asennoituu miehiin sekä käyttäytyy suhteessa miehiin. Diskurssit ja representaatiot rakentavat ja rajaavat naisten ja miesten identiteettejä. Ne myös luovat tiedon ja uskomuksien järjestelmiä, jotka koskevat avioliittoa ja ylipäänsä heteroseksuaalisia parisuhteita. Lisäksi diskurssit rakentavat ideologioita, millainen naisen ja miehen välisen suhteen tulisi olla. (Fairclough 1992, 64.) Ideologia ja diskurssi ovat käsitteinä hyvin lähellä toisiaan. Diskurssi ei määrittele, mikä on totta ja mikä ei ole totta niin kuin ideologia tekee, vaan huomio kiinnittyy siihen, mistä asioista diskurssi tekee käyttämällään vallalla ”tosia.” (Hall 1991, 100, 102.) Diskurssit pitävät yllä vallitsevia yhteiskunnallisia käytäntöjä, esimerkiksi heteroseksuaalista parisuhdetta ja samalla niillä on kyky muuttaa niitä. Esimerkkinä voisi mainita avioliittodiskurssin antaman tilan avoliitolle. Sosiaaliset käytännöt voivat olla kokonaan diskurssien tuotoksia (Fairclough 1992, 65–67.)

Diskursseja ei olisi kuitenkaan ilman niitä käytäviä subjekteja. Subjekti on diskursseissa toimiva, tuottava ja puhuva minä. Subjekti tekee havaintoja ja kokee asioita ruumiissaan materiaalisessa ti-
lassa. Teresa de Lauretis on pohtinut (2004) kirjassaan *Itsepäinen vietti: Kirjoituksia sukupuolesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta* subjektiuden ja yksityisen kokemuksen kytkeytymistä kulttuurisiin esityksiin. *Kokemuksen* käsite on hänelle tärkeä myös sukupuolisuutta tarkasteltaessa. Kokemuksen hän ymmärtää ennen kaikkea yhteisöllisesti. Kokemuksen käsite tarkoittaa Lauretisille yhteyttä dis-
kursseihin, representaatioihin ja merkitysten tuottamisen prosesseihin. Hän on tutkinut representa-
tioiden kautta, miten yksilön sisäinen subjektiutus ja kokemus rakentuvat yhteisön diskursseissa. (Lauretis 2004, 12, 15, 17.) Yhteiskunnassa vallitsevat valtasuhteet vaikuttavat subjektien koke-
muksen rakentumiseen. Kokemus on siten kooste merkitysten seurauksia, käytäntöjä, mieltymyksiä, mielle-
yhtymiä ja tapahtumista tehtyjä havaintoja. Kokemus muuttuu, kun subjekti on vuorovaiku-
tuksessa ympäristönsä kanssa. Lauretis ajattelee, että naissubjektiutus ja naisten kokemus liittyvät
kiinteästi seksuaalisuuteen. (Lauretis 2004, 60, 61.) Koska eri ihmisryhmiin suhtaudutaan ja heistä
puhutaan eri tavoin, ja heillä on erilainen asema yhteiskunnassa, heidän kokemuksensa eroavat toi-
sistaan, ja he määrittelevät subjektiutensa toisin. Sosiaalinen asema kulttuurissa ohjaa yksilön ko-
kemusta. (Lauretis 2004, 90, 94.) Asema ei ole pysyvä, vaan se liikkuu esimerkiksi ikävuosien mu-
kaan. (emt. 15).

Subjektin käsite tuo siten ihmisten keskinäiset erot esille. Se ei oleta ihmisyyden olevan aina samaa
kontekstista riippumatta. Käsite viittaa siihen, että ihmisten identiteetti on jatkuvassa liikkeessä ja
muutoksessa, ja se muovautuu koko ajan uudelleen eri diskursseissa. Subjekti tarvitsee diskursseja,
joihin se voi kiinnittyä ainakin hetkeksi ja diskurssien olemassaolo vaatii niiden tuottajia, subjekte-
ja. Subjekti käyttää valtaa diskursseissa, ja on samalla myös vallan käytön kohteena. (Veijola &
Jokinen 2001, 233–234.) Tässä tutkimuksessa haluan korostaa naista maskuliinisuutta määrittelevä-
nä subjektina. Yleensä nainen on ollut ”toinen” ja miehen määrittelyjen kohteena. Nainen ei ole
omannut valtaa määrittellä muita ja toimia itse itseään määrittelevänä subjektina, koska diskurssit
eivät ole avoimia kaikille. Ne ovat mahdollisia ainoastaan niille, jotka asettuvat diskurssien tarjo-
amiin puhepaikkoihin, joita kutsutaan subjektipositioiksi tai asemiksi. (Veijola & Jokinen 2001,
227–228). Pidän kirjeitä kirjoittaneita naisia subjekteina, jotka rakentavat maskuliinisuutta, masku-
liinisuuden representaatioita ja jotka määrittelevät miesten subjektipositioita sekä rajaavat yksittäi-
sen miehen maskuliinisuutta (ks. Jokinen A. 2003a, 19). Pidän siten kirjeitä kirjoittaneita naisia
aktiivisina subjekteina, jotka ovat omilla henkilökohtaisilla ajattelutavoillaan aikoinaan tuottaneet ja
muovanneet käsityksiä miehestä sukupuolena.

Toisaalta näen *Leelian lepotuoliin* kirjoittaneet naiset myös yhteisönä, jota yhdistää kuuluminen keskiluokkaan, sama sukupuolen kategoria ja heteroseksuaalinen suhde mieheen. Palstalla ”naisten yhteisö” rakentaa ja määrittelee maskuliinisuutta ja kertoo mitä se on ja mitä sen tulisi olla.

”Totta puhuen en minäkään tiedä, kuinka poika ”isketään”. Jotenkin olen aina tottunut luottamaan siihen, että pojat ovat niin aktiivisia, että he tekevät aloitteita, kunhan vain sopivasti asettuu sellaisiin maisemiin, joissa näitä sankareita liikkuu.” Leelia, Tammikuu nro:1, 1969

Jos aineistoni olisi tuottanut muunlaisten naisten yhteisö, representaatiot maskuliinisuudesta olisivat todennäköisesti erilaisia. Toisaalta palsta ja asiantuntija kutsuvat naissubjekteja asettumaan tiettyihin aseisiin sosiaalisessa todellisuudessa.

”Nyt kun pienet lapset eivät sinua enää sido, käytä hyväksesi vapauttasi mennä mihin hyvänsä ja osallistua yhteiskunnassa asioihin, joita pidät tärkeinä. Älä käpristy kokonaan omaan pieneen maailmaasi, vaan pyri avartamaan itseäsi ja kokemaan myös toisten ja toisenlaisten ihmisten ongelmat omiksesi. Yksityinen elämäsi menettelee nykyisellään, sitä sinun ei kannata sen enempää miettiä.” Leelia, Maaliskuu Nro 3, 1972

Naisten diskursiivisiin käytäntöihin miehistä kirjoitettaessa vaikuttavat yhteiskunnalliset rakenteet, valtasuhteet ja luonnollistetut sosiaaliset käytännöt, joissa he ovat osallisia. Naisten palstalle kirjoittamat kirjeet, joissa he kertovat aviomiehistään ja seurustelukumppaneistaan, eivät ole irti yleisistä kulttuurisista käsityksistä maskuliinisuudesta. Diskurssit toimivat yhtä aikaa monissa diskurssijärjestelmissä ja yksittäiset diskurssit imevät vaikutteita muista diskursseista, ja liittävät ne omaan merkitystensä kudelman. (Hall 1991, 100). Kun naiset tuottavat maskuliinisuuksia, he eivät tee sitä tyhjiössä, vaan he omaksuvat joko tietoisesti tai tiedostamattaan vaikutteita asiantuntijoilta, elokuvista, kirjoista ja naistenlehdistä ja tuottavat, sekä muokkaavat näitä vaikutteita edelleen välittämällä käsityksiään maskuliinisuuksista toisille naisille ja mieskumppaneilleen. Samalla he luovat arvoituksia, malleja ja ihanteita miehistä ja määrittelevät, miten ja minkälaisena mies saa esiintyä naisille naisten elämässä ja missä positiossa, vaikka representaatio ei koskaan ole sama yksittäinen subjektiase.

Naisten diskursiivisilla käytännöillä, naistenlehdillä ja neuvontapalstoilla on seurauksia ja vaikutuksia yhteiskunnallisiin rakenteisiin, sosiaalisiin suhteisiin ja kamppailuihin vallasta esimerkiksi mies- ja naiskategorioiden välillä. Naisten tapa kirjoittaa miehistä kertoo, mitä naiset ajattelevat miehistä (esimerkiksi julkaistuna lehdessä) ja vaikuttaa yleisesti siihen, miten miehistä ajatellaan. Eli yksittäisten naisten kirjoittamilla kirjeillä ja *Leelian vastauksilla* voi olla myös laajempia ideologisia seurauksia naisten käsityksille miehistä. Seuraavaksi esittelen tutkimuskysymykseni, ja kerron kirjeistä tutkimusaineistona. Lisäksi kerron miten valitsin tutkittavat kirjeet *Leelian lepotuoliaineistosta*.

Tutkimuskysymykset ja muutama sana kirjeistä tutkimusaineistona

- 1) Minkälaisia kuvauksia maskuliinisuudesta neuvontapalstalle lähetetyt naisten kirjeet rakentavat?
- 2) Minkälaisia hierarkkisia järjestyksiä naiset luovat maskuliinisuuksille? Toisin sanoen, miten naiset kirjeiden teksteissä arvottavat ja määrittelevät miestä ja hänen maskuliinisuuttaan?
- 3) Mitä seurauksia naisten rakentamalla maskuliinisuuksien hierarkialla on miesten asemalle kirjoittajien heteroseksuaalisessa parisuhteessa?

Ensimmäinen tehtäväni aineiston parissa oli mapittaa yli tuhat pahvilaatikossa majoitettua kirjettä. Onneksi en ollut tehtäväni kanssa yksin. Tutkittuani kirjekasoja tukkimiehen kirjanpitoa apuna käyttäen minulle selvisi, että eri vuosikymmeniltä on saatavissa hyvin vaihtelevia määriä kirjeitä muutamista kymmenistä satoihin, ja ullakon kätköistä niitä voisi löytyä vielä lisää. Päädyin poimimaan *Leelian lepotuoli* – aineistosta tarkasteltavaksi tätä tutkielmaa varten yhteensä 84 parisuhdeongelmia käsittelevää kirjettä. 1970-luvulla palsta piti myös taukoa, joten tutkimusvuodet olen joutunut valitsemaan aineiston saatavuuden mukaan. Valituiksi tulivat vuodet 1955, 1956, 1964, 1965, 1973, 1974, 1983 ja 1984.

Valitsemiltani tutkimusvuosilta etsin kirjeitä, jotka olivat heteroseksuaalisessa parisuhteessa elävien tai naimisissa olevien aikuisten naisten kirjoittamia. Valitsin parisuhteessa olevat naiset tekstien tuottajaryhmäksi, koska ajattelin, että heidän tuottamissaan teksteissä on todennäköisesti eniten kuvauksia miehistä. Alaikärajaksi 17 vuotta oli luontevaa, koska nuorin rouva, jonka löysin aineistosta oli juuri 17vuotias. Yläikärajan asetin 45- ikävuoteen.

Naisen elämänkaareissa 17–45 -vuotta on jakso, jossa sukupuoli ja suhde vastakkaiseen sukupuoleen mielestäni korostuvat. Näiden vuosien väliin mahtuvat naisen hedelmällinen aika ja usein seurustelu, kumppanien vaihdot, avioliitto/avoliitto, avioerot sekä äitiys että lasten kasvattaminen. Tämä elämänvaihe ja sen ongelmat näyttäytyvät naisille ja miehille eri tavoin, koska heillä on ollut perinteisesti erilaiset roolit perheen työnjaossa ja lasten kasvatuksessa. Vilkon havaintojen mukaan naisten elämäkerrat näyttävät myös ohentuvan ensimmäisen kerran perheen perustamisen ja lasten syn-

tymän jälkeen ja toisen kerran lasten lähdettyä kotoa (Vilkkö 1997, 85). Oma aineistoni näyttäisi tulevan juuri tästä ajankohdasta, joka jää elämäkerroissa yleensä ohueksi, vaikka avioliittoa edeltävää aikaa, seurustelua ja avioliiton solmimista kuvataan kirjeissä tiheästi.

Vilkkö toteaaakin, että esimerkiksi omaelämäkerran kirjoittajia on vaikeaa luokitella iän perusteella, koska eletty elämän vaiheet ovat merkitsevempiä kuin kronologiset ikävuodet. Tämä näkyy omassa aineistossani siinä, että samasta elämänvaiheesta ja ongelmista Leeliale kirjoittaneiden naisten ikäerot saattavat olla vuosikymmeniä. Vilkkö on oikeassa todetessaan, että hyvinkin eri-ikäisillä ihmisillä, jotka elävät samaa elämänvaihetta, voi olla samanlaisia kokemuksia (Vilkkö 1997, 100.) Aineistossani voisi periaatteessa olla myös mummoja, äitejä ja tyttäriä. Miehistä kertovien tekstien kerrontatapaan sidotun sukupolvikäsitteen havaitseminen voisi siis olla mahdollista, mutta jätän tämän tarkastelutavan väliin.

Ensimmäinen toimenpide valitsemilleni kirjeille oli käsinkirjoitettujen kirjeiden puhtaaksi kirjoittaminen. Lukiessani kirjeitä en asettunut Leelian paikalle, vaan tarkastelin kirjeistä irrotettuja tekstikohtia, joissa kerrotaan naisten kokemuksia miehistä. Huolimatta pyrkimyksestä olla objektiivinen en usko, että kohtasin naisten tarinoita tyhjänä tauluna. Kirjeet saivat minut itkemään ja nauramaan. Löysin kirjeistä monia tutuntuntuisia kokemuksia ja tunteita. Kirjeiden puhtaaksi kirjoittaminen vei yli kaksi ja puoli kuukautta. Paikka paikoin huonolla käsialalla ja puhekielellä kirjoitetusta tekstistä selvän saaminen vaati suorastaan salapoliisin työtä. Toisaalta osa kirjoittajista näytti hallitsevan loistavasti sekä oikeinkirjoituksen että kaunokirjallisuuden tyylilliset keinot. Aineistositaateissa olen päättänyt olla korjailematta tekstiä. Lisätyötä aiheutti myös se, ettei kirjeitä ole vielä arkistoitu asianmukaisesti. Nyt kirjeet, joista olen poiminut katkelmia, ovat löydettävissä *Leelian lepotuoli* -aineistosta nimimerkkien, vuosilukujen ja päivämäärien perusteella.¹¹ Olen liittänyt viitteisiin kirjeille tällä hetkellä annetut numerot, mutta ne poistuvat ehkä käytöstä, jos aineisto arkistoidaan virallisesti. 1980-luvun kirjeille numeroita ei ole annettu, joten ne ovat löydettävissä vain päivämäärien ja nimimerkkien perusteella.

Kirjeistä näkyy myös se, että naiset hallitsevat tavan kirjoittaa kirjeitä ja tavan kirjoittaa neuvontapalstalle. He ovat omaksuneet nämä käytännöt lukemalla palstalla annettuja ohjeita ja muiden lukijoiden kirjeitä. Tätä sanotaan intertekstuaalisuudeksi (Vilkkö 1997, 79). Lukemani kirjeet ovat tehty samalla kaavalla. Kirjeet on päivätty oikeaan yläkulmaan ja varustettu paikkakunnan nimellä,

¹¹ Kirjeet on listattu nimimerkeittäin lähdeluettelossa vuosilukujen alle.

jonka jälkeen on tervehdys oletetulle lukijalle esimerkiksi Hyvä Leelia! Seuraavaksi kirjoittaja kertoo yleensä omat taustatietonsa, kuten ikänsä, naimisissa oloaikansa sekä lasten lukumäärän ja heidän ikänsä. Usein naiset kertovat jotain myös aviomiehestä, esimerkiksi hänen asemastaan työpäivällä. Tämän jälkeen kerrotaan ongelma ja kenties jotain ongelman taustoista. Kirjeen lopussa orientoidutaan tulevaisuuteen ja puhutellaan oletettua lukijaa, jotta hän varmasti vastaisi kirjeeseen.

Vilkkoo toteaa, että omaksuttujen kulttuuristen odotusten seurauksena omaelämäkerran kirjoittaja nostaa esiin, terävöittää, rajaa ja tiivistää kirjoittajan sosiaalisuutta ja yksilön representaatiota kulttuurisena kuvana, mikä on tärkeää sosiaalisen kulttuurin tutkimuksen kannalta. (Vilkkoo 1997, 80). Eeva Jokinen (2004) artikkelissaan *Päiväkirjat tiedon lajina* nimittää näitä odotusten ja arvostusten kertomuksia apukirjoittajiksi, joidenka tekstin malliin kirjoittaja jäsentää ja muokkaa oman kertomuksensa. Näitä malleja narratologisesti suuntautuneet tutkijat nimittävät kulttuuriseksi tai sosiaaliseksi tarinavarannoksi. Nämä tarinavarannot sisältävät Jokisen mukaan instituutioiden välittämät diskurssit (uskonto, tiede, hyvinvointivaltio), välittävät teknologiat (media, viihde, taide), vastadiskurssit (feminismi, anarkismi, kriittinen teoria) ja arkipäivän kertomuksia rakentavat käytännöt. Näiden kaikkien takana on Jokisen mukaan sumu, joka koostuu poliittisesta tiedostamattomasta, kuten patriarkaatista, heteromatriisista ja kapitalismista.

Kulttuuriset odotukset muokkaavat tarinaa yksityisestä yleiseen sekä muodon että sisällön osalta. Toisin sanoen yleiset käsitykset muokkaavat sitä, mitä yksityisen tulisi olla. Elämäntarinoissa tämä tarkoittaa sitä, että oman elämän kertomisen vertailukohtana käytetään ympäristön arvostuksia ja kriteereitä (Vilkkoo 1997, 80.) Neuvontapalstalle osoitetuissa kirjeissä tämä voi näkyä siinä, että naiset ennakoivat jo kirjeissään asiantuntijan vastausta ja pyrkivät kuvaamaan itsensä asiantuntijan silmissä suotuisalla tavalla.

Samalla kun naiset pyytävät apua asiantuntijalta ongelmalliseen parisuhteeseensa ja elämäntilanteeseensa, naiset pyrkivät kuvaamaan ja jäsentämään ongelmallista suhdetta ja omaa elämäntilannettaan asiantuntijalle, jotta hän pystyisi antamaan neuvoja. Toisaalta samalla naiset jäsentävät, joko tiedostamattaan tai tietoisesti samalla elämäänsä myös itselleen menneisyyden tapahtumien kautta.

Naisten kirjeet ovat kuin lyhenneltyjä omaelämäkertoja. Niissä kerrotaan usein jotain kirjeiden kirjoittajien lapsuudesta ja merkittävimmistä tapahtumista, kuten seurustelusta, avioitumisesta ja lasten syntymästä kronologisessa järjestyksessä. Yhteistä kirjeille ja omaelämäkertoille on myös se, että sen on kirjoittanut yksilö, joka kertoo ensisijaisesti omasta kokemuksestaan ja siinä sivussa muista

hänen ympärillään (Vilkko 1997, 76). Kirje ei ole kuitenkaan koko totuus naisen elämästä. Luodesaan kertomusta nainen on joutunut valitsemaan, mitä hän kertoo (vert. Lehtonen 1998, 118).

Anni Vilkko toteaa kirjassaan *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana*, että naisten elämänkuluissa on yhtäläisyyksiä. Naisten elämäkerran kertomisen tapa eroaa miesten tavasta kertoa. Naisellisen minän elämäkerta on Vilkon mukaan vähemmän suoraviivainen, ja sisältää enemmän ristiriitoja kuin maskuliinisen minän kirjoittama elämäkerta. Keskeisessä asemassa elämäkerrassa ovat usein suhteet läheisiin ihmisiin omien henkilökohtaisten saavutusten sijasta. (Vilkko 1997, 84.)

Toisin sanoen Vilkon mukaan omaelämäkertoissa esiintyy lukuisia representaatioita *merkittävistä toisista*, vaikka perusajatus elämäkerrassa onkin, että henkilö itse on tarinansa päähenkilö ja muille jäävät sivuosat. Nämä *merkittävät toiset* ovat osallisia kertojan elämässä; heistä kirjoitetaan, suhdetta heihin pohditaan ja heidän kauttansa arvioidaan yhdessä koettua. Omaelämäkerrassa heistä merkittävimpiä ovat omat vanhemmat; isä ja äiti. (Vilkko 1997, 196–197.)

Leelialle lähetetyissä kirjeissä merkittävät toiset ovat aviomiehiä ja naisten muita kumppaneita. Tämä näkyy myös siinä, että naiset kirjoittavat kirjeissään hyvin paljon aviomiehestään ja suhteestaan häneen sekä miehen näkökulmista asioihin. Tämä selittää myös, miksi ylipäänsä naisten kirjeistä neuvontapalstalle on mahdollista tutkia maskuliinisuutta. Yksittäisten naisten kertomukset aviomiehistään ja muista elämänkumppaneistaan kertovat, miten naiset näkevät miehen omasta näkökulmastaan. Mies ja naisnäkökulma hänen maskuliinisuutensa syntyvät, kun nainen kirjoittaa omista kokemuksistaan ja havainnoistaan sekä kertoo niistä lukijalleen. Tarinat, joita naiset ovat kirjoittaneet Leelialle, ovat representaatioita, joilla on suhde todellisuuteen, erilaisiin tapahtumasarjoihin ja aikaan. Representaatiot ovat kuin kollaaseja, joihin on ”liimattu yhteen” erilaisia muistikuvia, mutta ne eivät ole ”valokuvia” todellisuudesta (ks. Vilkko 1997, 53).

Neuvontapalstalle tulleet kirjeet myös eroavat elämäkertoista. Kirjeet kertovat nykyhetkestä ja siitä, miten nykyhetkeen on tultu. Vastaukseksi toivotaan jotakin, mikä suuntaisi tulevaisuuteen. Vilkko kirjoittaa, että elämäkertoista taas puuttuu usein nykyinen minä, lähimenneisyys ja tulevaisuuden aspektit (Vilkko 1997, 85).

Toisaalta Leelialle osoitettuja kirjeitä voisi rinnastaa myös päiväkirjoihin. Kirjeiden yllälaitaan on kirjoitettu paikkakunta ja päiväys. Kirje aloitetaan usein sanoilla ”Rakas, Leelia...” Päiväkirja luo Eeva Jokisen mielestä yksityisen tilan, jossa on lupa arvioida, tunnustaa itselleen asioita, joita kult-

tuurissa pidetään sopimattomina tai pelottavina (E. Jokinen 2004, 119). Kirjeissä Leelialle on mahdollisuus tehdä tunnustuksia ja kertoa pelottavia asioita anonymisti ja samalla julkisesti. Leelialle kirjoittaneet naiset kertovat tarinoissaan usein tabuluonteisista aiheista, joita suomalaisessa kulttuurissa ei kuulu puhua ääneen. Esimerkkinä suomalaisista tabuista voi mainita naisiin kohdistuvan väkivallan, raiskaukset, abortit, avioliiton ulkopuoliset sukupuoli-suhteet ja sukupuolitaudit. Näistä asioista naiset lienevät kertoneen ennen naistenlehtien palstoja ja asiantuntijoita korkeintaan parhaalle ystävälleen tai päiväkirjalle.

Suvi Ahola kirjoittaa, että päiväkirjan tarinat alkavat tyypillisesti hyvin voimallisesti ja seestyvät loppua kohti (Ahola 1993, 96). Tämä on havaittavissa myös naisten kirjeissä Leelialle. Toisaalta näyttäisi siltä, että monet naiset avaavat sanaisen arkkunsa vasta kirjeiden loppupuolella.

Eeva Jokinen väittää, että ”päiväkirjat ovat ihmisen kertomuksia eletävästä elämästä; sekä siitä, kuinka elämä pitäisi elää että siitä, miten tämä elämä on eletävissä.” (E. Jokinen 2004, 120). Hänen väitteensä näyttäisi pätevän myös neuvontapalstaan. Kirjoittaessaan palstalle ihmiset olivat usein tulleet tienhaaraan, jossa pitäisi päättää, kuinka tätä elämää on eletävä. Ihmiset, jotka kirjoittavat neuvontapalstalle, halusivat tukea omaa elämäänsä koskevalle eettiselle tai moraaliselle päätökselle asiantuntijalta tai elämäntaito-ohjeen, jolla selvitä. Se aineiston osa, jonka olen valinnut tutkittavaksi, käsittelee kysymyksiä, kuten erotako vai pysyä avioliitossa, tai miten menetellä esimerkiksi ”mustasukkaisen aviomiehen” kanssa. Näen, että naisten kirjoittamat kirjeet ovat aarre ja aineistoni parasta antia tutkielmalleni. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto näyttölee pääosaa. Tähän vaativaan rooliin tutkimusaineistoni on löytö, koska sitä ei ole tuotettu itsessään tutkimusta varten. Aineistoni on myös kuvainnollisesti ”niittämätön pelto”, koska tästä aineistosta ei ole olemassa ainutakaan tutkimusta. Tämä aiheutti omat hankaluutensa tutkimuksen alkutaipaleella, mutta toisaalta voin olla varma, että tutkimukseni tuottaa uutta tietoa.

V MASKULIINISUUKSIA NAISTEN KIRJEISSÄ

Raaka-analyysin vaiheessa käytin metodina kirjeiden lukemiseen aluksi teemoittelua ja luokittelua. Poimin tutkimusaineistoksi valituista kirjeistä mies-teemaa koskevat tekstipätkät. Tämä vaihe tutkimuksessani osoittautui suhteellisen helpoksi ja ongelmattomaksi. Tämän jälkeen tahkosin pitkään aineistoni kanssa miettien sopivaa tapaa lähestyä aineistoani tarkemmin. Kokeilin aineistooni muun muassa diskurssianalyysia. Lisäksi sovelsin myös eräänlaista tee se itse -menetelmää, jolla sain irti vain loppuunkalutut stereotyyppit miehistä. Raaka-analyysissä tekemieni stereotyyppi-löydösten perusteella sain kuitenkin idean jakaa aineistossani kuvaukset miehistä naisten kokemuksen näkökulmasta positiivisiin ja negatiivisiin, kuten Ritva Nätkin (1993) oli tehnyt äitiyteen liittyvien omaelämäkerta-aineistojen kanssa¹².

Luettuani aineistoa yhä uudelleen ja uudelleen, ja kokeiltuani erilaisia tapoja luokitella aineistoa, jaoin löytämäni positiiviset ja negatiiviset maskuliinisuudet luokat kahtia. Perusteena käytin sitä ilmentääkö naisen kuvaus miehestä positiivisessa luokassa naisten toiveiden täyttymystä, vai onko se vain arkista hyvää. Naisten kannalta negatiivisesti sävyttyneiden miesten kuvausten luokassa päädyin luokittelemaan miesten kuvaukset niihin, joiden kanssa nainen kokee elämänsä miehen kanssa ongelmallisena ja niihin, joissa nainen kokee elämänsä miehen rinnalla sietämättömänä.

Nämä luokat syntyivät tarkastelemalla kirjeissä kuvattuja asioita, jotka oli todettu merkittäviksi miehen elämässä myös miehistä tehdystä elämäkertatutkimuksessa. Aloin tutkia kirjeissä olevia miesten fyysisten ominaisuuksien kuvailuja. Onko mies sairas vai terve? Tarkastelin minkälaisia metaforia¹³ naiset käyttivät miehistä ja heidän toiminnastaan. Tutkin naisten kirjeissä olevia kuvauksia miehen luonteesta ja persoonallisuudesta, esimerkiksi sanotaanko miestä rauhalliseksi vai äkkipikaiseksi. Pohdin myös kirjeiden maskuliinien elämäntapaa ja yhteiskunnallista asemaa. Kiinnitin huomiota myös siihen kerrotaanko miehen viettävän aikaansa kotona vai homososiaalisissa suhteissa. Samoin mietin, minkälaisena miehen seksuaalisuus näyttäytyy kirjeissä suhteessa naiseen, tai kertooko nainen olevansa tyytyväinen sukupuolielämään? Arvioin kuvausten perusteella, minkälainen suhde miehellä on naiseen ja mahdollisesti perheen lapsiin. Katsoin kirjoitetaanko miehestä perhettä hallitsevana tyrannina vai suojelevana ja rakastavana. Pohdin minkälainen on

¹² Harvey Sacksin mukaan ihmiset jäsentävät tällaisten standardiparien kautta todellisuutta. (Ref. Alasuutari 1994,98).

¹³ Mikko Lehtosen mukaan metafora on kielikuva, jonka avulla selitetään jotain asiaa, jonkun toisen asian tai ilmiön kautta (Lehtonen 1998, 39).

naisen kokonaisvaltainen kokemus suhteesta. Merkittävänä seikkana pidin myös sitä, näyttäytykö suhde turvallisena vai turvattomana naisen kokemuksessa. Lopuksi kartoitin, miten nainen aikoi toimia suhteessa kuvattuun mieheen. Yrittääkö hän toimia suhteen hyväksi vai suunnitteleeko hän avioeroa.

Tämän tutkimusjakson jälkeen jaoin kirjeistä löytämäni miehistä kertovat kuvaukset neljään luokkaan¹⁴, jotka ilmentävät neljää erityyppistä maskuliinisuuden kudelmaa. Kategoriat nimesin normatiiviseksi maskuliinisuudeksi, alistavaksi maskuliinisuudeksi, ideaali maskuliinisuudeksi ja torjutuksi maskuliinisuudeksi. Kategoriat paljastavat maskuliinisuuksien eroja, yhtäläisyyksiä ja sijain- teja toisiinsa nähden naisten teksteissä.¹⁵(Ks. Lehtonen 1998, 130).

Normatiivisen maskuliinisuuden alle kuuluvat kertomukset miehistä, joissa naiset toteavat miehen olevan ns. kunnonmies. Nämä kuvaukset tuovat esiin esimerkiksi kulttuurisia normeja moraalisesti oikeana pidetylle maskuliinisuudelle. Ideaalimaskuliinisuuteen liitin naisten kuvaukset, jotka kerto- vat miehistä, jotka täyttävät heidän toiveensa ja unelmansa. Yhteistä luomilleni ideaalimaskuliini- suuden ja normatiivisen maskuliinisuuden luokille on, että ne näyttäytyivät positiivisina naisten kokemuksen näkökulmasta. Alistava maskuliinisuuden alle sijoitin ne tarinat miehistä, joissa mas- kuliiinisuus näyttäytyy naiselle uhkaavana ja alistavana. Torjutun maskuliinisuuden alle asetin ne kertomukset miehistä, jotka näyttäytyvät naisten kirjeissä kuvatuissa kokemuksissa yksiselitteisesti kielteisinä. Miesten kuvaukset, jotka päättyivät alistavan- ja torjutun maskuliinisuuksien luokkiin olivat puolestaan naisten kokemuksissa negatiivisia.

Tämän luokittelun jälkeen olin tilanteessa, jossa minulta puuttui ainoastaan yksi luokitus, jonka jälkeen minulla olisi käytössä aineistoni lukemisessa ns. klassinen nelikenttä.¹⁶ Aikani tuumailtuani havaitsin, että toiset maskuliinisuudet ovat aineistossani runsaammin edustettuna kuin toiset, joten jaoin maskuliinisuudet vielä tavallisiin ja epätavallisiin maskuliinisuuksiin. Epätavallisuus liittyy aineistossani maskuliinisuuden ääripäihin, unelmiin ja kauhutarinoihin, eli tässä tutkielmassani ide- aalimaskuliinisuuteen ja torjuttuun maskuliinisuuteen.

¹⁴ Luokkiin kokoaminen ei tarkoita sitä, että olisi tarkoitus tyypitellä miehet neljään eriluokkaan kuuluviksi yksilöiksi (Ks. Alasuutari 1994, 32).

¹⁵ ”Sacksin mukaan jokapäiväisessä elämässä tarvittava tieto on järjestäytynyt jäsenyysskategorioiksi: ihmiset ja asiat tunnustetaan sijoittamalla ne tiettyihin kategorioihin.” (Ref. Alasuutari 1994, 99).

¹⁶ Esimerkki nelikentästä löytyy Alasuutarin kirjasta Laadullinen tutkimus (1994) sivulta 42.

Tavallisuus edustaa aineistossani maskuliinisuuden arkista puolta, mikä on aineistossa havaittavissa kuvausten runsautena normatiivisen ja alistavan maskuliinisuuksien luokkien alla. Tästä sain luotua seuraavanlaisen nelikentän, joka toimii analyysissä aineiston tulkintakehyksenä ja jäsentelyn perustana.

1. Taulukko Nelikenttä naisten kirjeissä tuottamista maskuliinisuuksista.

	Positiivinen maskuliinisuus	Negatiivinen maskuliinisuus
Epätavallinen maskuliinisuus	Ideaalimaskuliinisuus	Torjuttu maskuliinisuus
Tavallinen maskuliinisuus	Normatiivinen maskuliinisuus	Alistava maskuliinisuus

Myös positiivinen maskuliinisuus ja negatiivinen maskuliinisuus voitiin jakaa epätavalliseen ja tavanomaiseen maskuliinisuuteen. Tällöin epätavallinen ideaalimaskuliinisuus edustaa ihannetta, tai haavetta, joka voi ehkä hetkittäin ilmetä todellisessa elämässä. Todelliset miehet eivät ole täydellisiä ja ihanteellisia kumppaneita joka suhteessa, mutta heissä voi hetkittäin ilmetä ”ideaalimaskuliinisuuden heijastumia”. Negatiivisen maskuliinisuuden kohdalla jako tavalliseen ja epätavalliseen maskuliinisuuteen kuvaa sitä, että naisia kohtaan alistavaa hegemonista maskuliinisuutta ilmenee kaikkialla. Useat miehet suhtautuvat naisiin alentuvasti, mutta torjuttua maskuliinisuutta kohtaamme huomattavasti harvemmin. Jos torjuttu maskuliinisuus olisi tavallista, voisimme esimerkiksi sanoa, että yleensä kaikki miehet ryyppäävät ja hakkaavat naisia. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa. Ideaalimaskuliinisuuden edustajaan tai muunkaan tässä luokitetun maskuliinisuuden edustajaan ei ole todennäköisesti mahdollista törmätä muualla kuin valkokankaan tai fantasioiden representatioissa.

Yksittäisen miehen miehuus rakentuu monenlaisista maskuliinisuuksista. Yhden miehen miehuudessa voi olla aineksia kaikista tässä luetelluista maskuliinisuuksien luokista. Tämä kävi hyvin ilmi myös aineistosta. Esimerkkien poimiminen kävi hyvin hitaasti, koska samassa lauseessa tai kappaleessa saattoi olla eri maskuliinisuuksiin viittaavia elementtejä. Lähes kaikki kirjeet sisälsivät vähintään kahteen tai kolmeen luomaani luokkaan sopivaa maskuliinisuutta.

Aloitan analyysini purkamisen esittelemällä maskuliinisuuksien kategoriat yksitellen. Ensimmäisenä käsittelen normatiivisen maskuliinisuuden, mikä on yleisin maskuliinisuuden ilmenemismuoto aineistossani. Tämän jälkeen siirryn esittelemään ideaalimaskuliinisuutta. Kolmantena esittelen alistavan maskuliinisuuden. Viimeisenä arvioin torjuttua maskuliinisuutta. Kaikkien kategorioiden kohdalla kerron, miten nämä luokat ovat muodostuneet, ja miten luomieni maskuliinisuuksien luokkien keskinäiset erot tulevat esiin naisten kirjeissä erilaisten aihepiirien kautta. Lopuksi teen yhteenvedon tutkimukseni tärkeimmistä havainnoista kappaleessa ”Kunnon miehiä vai tolkuttomia tovereita?”

NORMATIIVINEN MASKULIINISUUS

Normatiivisen maskuliinisuus on aineiston analyysia varten luomani luokka, jota voidaan pitää myös käsitteenä. Normatiivisen maskuliinisuuden alle olen purkanut, mihin naiset itse asiassa viittaavat, kun he kirjoittavat kirjeissään miehen kunniallisuudesta ja kunnollisuudesta. Normatiivinen viittaa sanana Nykysuomen sanakirjan (1991) mukaan normina, mallina ja ohjeena olevaan. Normatiivista maskuliinisuutta en ole löytänyt suoraan käsitteenä suomenkielisestä miestutkimuksesta, vaikka sana normatiivinen¹⁷ toistuu usein monissa sukupuoleen liittyvissä tutkimuksissa. Esimerkiksi voidaan puhua normatiivisesta äitiydestä, normatiivisesta homososiaalisuudesta tai normatiivisesta miehen mallista. Termiä ”*normativemasculinity*” käytetään kuitenkin yleisesti englanninkielisessä miestutkimuksessa.¹⁸ Silloin sillä viitataan kulttuurisiin sääntöihin, joilla rajataan miehen maskuliinisuutta tiettyyn kulttuurissa hyväksytyyn ”muotin” sisään.

¹⁷ Alun perin normiteorian on kehittänyt Emile Durkheim *Sosiologian metodit* kirjassaan. (Ref. Alasuutari 1994, 55).

¹⁸ Esimerkiksi Snyder (1999) ”Normativemasculinity, it is no wonder that middle-classmen sometimes felt that their lives were in crisis.” Tai Calvin (1996) ”My argument is that males accede to the dominant fiction and identity with normative masculinity and...”

Normatiivinen maskuliinisuus menee käsitteenä lähelle myös suomalaisessa miestutkimuksessa käytettyä ideaalimaskuliinisuuden käsitettä. Se tuo esille millainen maskuliinisuus on kulttuurisamme yleisesti hyväksyttyä ja tavoiteltavaa. En halua kuitenkaan sijoittaa naisten tekstejä kunnollisesta miehestä ideaalimaskuliinisuuden käsitteen alle, koska kulttuurissa ideaalina pidetty maskuliinisuus ei ole naisten kannalta ihanteellista, eikä välttämättä lähelläkään ideaalia. (Ks. Jokinen A. 2003a, 8-14.)

” Jos hän olisi juoppo sanoisin suorat sanat ja jättäisin hänet, mutta hän on ihan ärsyttävän kunnan mies, ettei siinä mielessä mitään valittamista, vain se että minulta puuttuu suorastaan henkinen vapaus ja mitä vanhemmaksi tulen sitä raskaammin sen koen. Eroa ei voisi ajatellaakaan enää.” Nro 958, 1973, Nimimerkki Optimisti, 40v. ent. Konttoristi nykyinen kotirouva, Naimisissa, kaksi lasta

Maskuliinisuus, jonka olen nimennyt normatiiviseksi maskuliinisuudeksi, tuli esiin aineistossani pääasiassa moraaliarvostelmina, moraalirikkomusten kautta, representaationa, binäärisenä vastaparinä ja ns. yleisenä/ yhteisön mielipiteenä.

Moraaliarvostelmana normatiivinen maskuliinisuus tuli ilmi aineistossani miehen nimeämisellä ”kunnan mieheksi”. Miehen nimeäminen hyväksi ja kunnolliseksi, on lingvistisen etiikan mukaan moraaliarvostelma (Harva 1989, 18). Naisten rakentamassa normatiivisessa maskuliinisuudessa on siis kyse miehen moraalista arvostelusta ja luokittelusta, joko hyväksyttäväksi tai hylättäväksi. Naisten kysymys Leelialle oli: ”Täyttääkö heidän aviomiehensä ja seurustelukumppaninsa ns. ”kunnolliselle”¹⁹ ja hyvälle miehelle” kulttuurisamme asetetut kriteerit miehenä ja moraalisena toimijana?” Onko mies riittävän kunnollinen, jotta naisen kannatta aloittaa tai jatkaa suhdetta hänen kanssaan? Harvan mukaan moraaliarvostelmat ovat havaittavia tosiasioita, puhuttuja tai kirjoitettuja lauseita. (Harva 1989, 18).

”Menin naimisiin 21-vuotiaana kunnollisen, oman ikäisen miehen kanssa. Olimme onnellisia saimme 2 poikaa ja kaikki oli niin kuin olla pitikin.” Nro:372, 1955, Nimimerkki Inga-lis 27v., eronnut

Normatiivinen maskuliinisuus tuli ilmi moraalirikkomusten kautta. Kiinnitin huomioni asioihin, joissa naisten kokivat, että heidän miehensä olivat rikkoneet jollakin tavoin naisten ja mahdollisesti myös yhteisön käsityksiä siitä, mikä on moraalisesti oikea tapa olla mies. Myös Elina Haavio-

¹⁹ Aihepiirini kirjallisuuteen tutustuessa huomasin myös, että termiä ”kunnollinen mies” käytetään jopa tieteellisissä teksteissä. Esimerkiksi Soile Pohjola käyttää artikkelissaan *Parisuhderikoslainsäädäntö* sanaa ”kunnollinen mies” sitä sen tarkemmin selittämättä. ”Kunnollisen miehen lienee yleensä helpompi samaistua rikoksen uhriin kuin sen tekijään.” (Pohjonen 1994,71). Tämä kertoo siitä, että kunnanmies on vahva kulttuurinen stereotyyppinen kuva, jonka ajatellaan olevan ymmärrettävä kaikille. Myös hyvän isän voi nähdä olevan normatiivisen maskuliinisuuden representaatio.

Mannila ja Osmo Kontula toteavat kirjassaan *Suomalainen Seksi. Tietoa suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta*, että esimerkiksi sukupuolimoraalin olemassaolo tulee esiin nimenomaan rajojen ylittämisen kautta. (Haavio-Mannila & Kontula 1993, 52).

Normatiivisen maskuliinisuuden merkiksi tuli myös representaatio ns. kunnan miehestä, joka ruumiillistuu yleensä aineistossani ainakin päällisin puolin hyvissä aviomiehissä. Tämä naisten kunnanmieheksi nimeämä representaatio tuli minulle tutuksi jo pro seminaari-työssäni *Leelian lepotuoli-palstoista*. Representaationa palstan ”kunnan mies” edusti mielestäni perinteistä maskuliinisuutta, mutta ei yksioikoisesti. Kunnan mies saattoi myös hoitaa lapsia, osoittaa hellyyttä ja tehdä kotitöitä.

Lisäksi normatiivisen maskuliinisuuden merkinä voidaan pitää sitä, että naisten rakentamat normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit seuloivat miehet binäärisesti hyviin ja huonoihin. Jaottelu toi esiin sen, että myös miehille on olemassa naisten ”huora/madonna” kategorioita vastaava kulttuurinen jaottelu. Miesten jaottelu kunnollisiin ja kelvottomiin miehiin ei tule kuitenkaan yhtä selkeästi esille kuin vastaava naisten jaottelu. Epäilen, että sillä voi olla tekemistä miehen ylemmän aseman kanssa suhteessa naiseen, jolloin naisen arvostelua alemmasta asemasta käsin ei ehkä oteta vakavasti. Merkittävä seikka voi olla myös se, että ”valtaa pitävät miehet” pitävät keskenään yllä veljeyttä, jossa ”veljeskunnan” jäseniä arvotetaan vain suhteessa toisiin veljeskunnan jäseniin.

Niin sanotun kunnanmiehen ja normatiivisen maskuliinisuuden vastakategoriaksi määrittäyty laajemman yhteisön ja naisten moraalisesti tuomitsema, torjuttu maskuliinisuus. Ns. ”kunnanmiehen” vastaparina esitetään kulttuurisissa representaatioissa ja naisten kirjeissä juoppo, naissankari ja väkivaltainen mies. Lisää materiaalia sain normatiiviseen maskuliinisuuteen myös etsimällä kirjeistä kohtia, joissa naiset toivat esiin aviomiehessään ja avioliitossaan hyvinä pitämiään asioita.

Seuraavaksi pyrin avaamaan elämäkertatutkimuksen luvussa esiin tulleiden teemojen kautta lisää, mitä normatiivisen maskuliinisuus on ja miten se ilmenee naisten kirjeissä Leelialle. Teemat, jotka havaitsin elämäkertatutkimusten kautta keskeisiksi maskuliinisuuden määrittelemisen kannalta, olivat työ ja perheen elatuksesta vastaaminen, kodin hankinta, päihteet, suhde naiseen, seksuaalisuus, isyys, homososiaalisuus, luonne, ikä ja terveydentila.

”Kunnon mies”

”Kunnon mies” on arvostettu henkilö, jolla on yhteisön hyväksyntä ja hyvä maine. Häntä ei voi epäillä ja leimata kunnottomaksi ilman hyvin perusteltua syytä. Pahan puhuminen ns. kunnollisesta aviomiehestä ja hänen miehenä olemisensa arvostelemisensa muille ihmisille on tabu.

Aineistoni mukaan ”kunnon miehellä” oli oltava työ, yhteiskunnallinen/yhteisöllinen asema sekä koulutus, koska hänet katsottiin perheen ensisijaiseksi elättäjäksi. Lähes kaikissa kirjeissä, kaikkina tutkimusvuosikymmeninä naiset ainakin sivusivat perheen taloudellista tilannetta. He kertoivat, miten ja kuinka hyvin mies onnistuu tehtävässään perheen elättäjänä, vaikka monet kävivät ansiotyössä kodin ulkopuolella. Ensisijaisen elättäjän tehtävän vuoksi normatiivisen maskuliinisuuden kantajan täytyi olla myös terve sekä fyysisesti että psyykkisesti. Krooninen sairaus tai miehen lievä fyysinen vamma mainittiin kirjeissä asiana, joka sai naiset harkitsemaan seurustelun aloittamista kahdesti tai jopa miettimään avioeroa.

Naiset eivät menneet naimisiin ainoastaan rakkaudesta, vaan myös taloudellisista syistä. Naisten kannalta tämä oli rationaalinen tapa toimia, koska naisten työstä saama palkka ei riitä yksin perheen elättämiseen ja tyydyttävän elintason turvaamiseen. Väitettä tukee myös se, että naiset kirjoittavat olevansa tyytymättömiä miehiinsä, jos miehet pyytävät naiselta rahaa, eivätkä tule omillaan toimeen.

Myös Siltala (1994) toteaa, että suomalainen miehen on pystyttävä järjestämään itselleen työ, asema ja ammatti saadakseen oikeuden lähestyä naista. Siltalan mukaan kovalla työllä saavutettujen ansioiden tehtävä on ollut turvata suomalaiselle miehelle sosiaaliset suhteet ja seksuaalinen haluttavuus, siksi suomalainen mies on antanut usein kaikkensa työlleen (Siltala 1994b, 265, 419.) Normatiivista maskuliinisuutta edustavan miehen on oltava myös epäitsekäs ja käytettävä työstä ansaitsemansa rahat yhteisön eli tässä tapauksessa perheensä hyväksi eikä vain itsensä hyväksi.

Naisen ja perheen elättäminen ei ole kuitenkaan miehen puolelta täysin pyyteetöntä toimintaa. Asema perheen elättäjänä tuo miehelle yleensä myös valtaa. Tommi Hoikkalan (1998) toimittamassa *Miehenkuvia* teoksessa kerrotaan, että 1940–60 luvuilla, kun mies oli vielä perheen pääasiallinen elättäjä, hänellä oli toimeentulon takaajana jonkinlainen ylivalta naiseen. (Hoikkala 1998b, 262–264.) Tätä voisi sanoa myös patriarkaaliseksi järjestykseksi, jossa mies on aina naisen yläpuolella taloudellisen valtansa ansiosta.

Käsitystäni siitä, että normatiivinen maskuliinisuus on patriarkaalista, tukee myös se, että miehen toivotaan olevan korkeammin koulutettu kuin hänen vaimonsa. Esimerkiksi 1950-luvulla miehen alhaisempi koulutustaso ja asema saattoivat olla syy kirjoittaa Leelialle avioliitosta. 1960-luvulla eräs nainen mainitsee miehen alhaisemman koulutustason olevan syynä avioeroon. Vielä 1970-luvullakin naiset mainitsevat miehen hyvän aseman erikseen kirjeissä. Vasta 1980-luvulla miehen matalampi koulutustaso hyväksytään, erityisesti silloin, jos mies ansaitsee matalasta koulutustasostaan huolimatta enemmän kuin hänen korkeammin koulutettu vaimonsa.

Voidaan sanoa, että sopiakseen normatiivisen maskuliinisuuden representaatioon, miehen oli oltava paremmin koulutettu kuin nainen, jonka kanssa hän eli heteroseksuaalisessa suhteessa. Naisten näkökulmasta katsottuna myös hyvä avioliitto ja miehen koulutus sekä yhteiskunnallinen asema rinnastuvat toisiinsa.

Hyvin koulutettu ja menestyvä mies ei ole tavoiteltu vain suomalaisten naisten mielestä. Marjorie Ferguson (1985) sivusi myös miesten rooleja tutkimuksessaan brittiläisten naisten lehtien sisällöstä vuosien 1949–1974, 1979–80 välillä. Hän tarkasteli, minkälaisia normeja miehille rakennettiin ja miten ja minkälaisena miehet esitettiin naisten lehdissä. Lehdissä esiintyvät miehet olivat, ensimmäiseen joko haluttavia miehiä tai aviomiehiä kaikkien tutkimuksen vuosikymmenten läpi. Hänen mukaansa hallitseva miestyyppe lehdissä oli mies, joka on varakas ja hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa. Ammatiltaan hän oli vuosina 1949–1974 mahdollisesti lakimies, lääkäri, arkkitehti tai yrityksen johtaja. Myöhemminä vuosikymmeninä, hän oli minkä tahansa menestyvän suuren yrityksen omistaja. Menestyvä mies on Fergusonin mukaan naisille status-symboli, koska naisia arvotetaan vieläkin heidän miehensä aseman perusteella. Mies voidaan nähdä myös naisen haluamana objektina, jonka kautta nainen voi täyttää seksuaalisia ja materiaalisia tarpeita. (Ferguson 1985, 65, 112.)

Myös aineistossani mies näyttäytyi objektina, joka täytti naisten materiaalisia tarpeita. Naisten suurin materiaallinen tarve johon he tarvitsivat miestä, oli koti. Naista tyydyttävän kodin hankinnan onnistuminen näytti olevan osoitus miehen kunnollisuudesta kaikkina tutkimusvuosikymmeninä. Naiset ilmaisivat selkeästi olevansa tyytymättömiä, jos mies ei onnistu hankkimaan heille omaa kotia ja perhe joutui asumaan esimerkiksi miehen vanhempien kotona. Myös kodin kauneus ja viihtyisyys oli naisille tärkeää. Mitä viihtyisämpi koti ja mitä enemmän miehellä on ollut varoja sijoittaa asumisen laatuun, sitä ansioituneempi mies oli naisen silmissä. Erityiseksi saavutukseksi koet-

tiin asuminen tilavassa omakotitalossa. Oma koti oli myös tärkeä saavutus yhteisön silmissä, koska Suomessa ihminen kertoo olevansa ”kunnonihminen” ja hallitsevansa oman elämänsä hankkimalla omistusasunnon. (Apo 1993, 143; Siltala 1994b, 170.) Satu Apon tutkimissa elämäkerroissa kukaan 1900-luvun alkupuolella syntyneistä omaelämäkerran kirjoittajanaista ei hänen mukaansa kyseenalaistanut suurella vaivalla hankitun oman kodin merkitystä ja sen suomaa vapautta. (Apo 1993, 143).

Koska normatiiviset kriteerit täyttävä ”kunnonmies” omistautui itsestään selvästi työlleen, vastuu kodinhoidosta ja lapsista jäi usein aineistossani yksin naisen harteille. Tämä ei ollut ongelmatonta naisille. Miehen poissaolo satoi naiset lasten ja kodin hoitoon. Naiset kokivat kotirouvana olemisen usein yksinäiseksi, ja he käyttivät kodin metaforana jopa vankilaa.

”Olen 23-vuotias, minulla on viihtyisä koti, jonka pitkän odotuksen jälkeen saimme, on hurjan hyvä ja rakastava mies, sekä ½ vuotias tyttö. Kaikki on niin kuin olla pitääkin, mutta ei oikein kuitenkaan, joskus tuntuu niin vaikealta aivan kuin olisi jossain vankilassa. asuin ennen melko vilkkaassa kaupungissa, olin työssä, jossa näin aina uusia kasvoja ja sain jutella tuttujen ja vieraidenkin kanssa kaikenlaista.” Nro 292, 1956, Nimimerkki Onnellinen yksinäinen, 23v., naimisissa, 1 lapsi

Vastuu kotitöistä ja lastenhoidosta kaatui normatiivisen maskuliinisuuden edustajan vaimolle myös siksi, että kotitalouden työt on Suomessa perinteisesti jaettu miesten ja naisten töihin. Miehet ovat nähneet naisten töinä pidettyjen töiden tekemisen alentavana ja naurettavana. (Siltala 1994b, 417). Kotitöiden tekeminen ei ollut itsestään selvää normatiiviselle maskuliinisuuden kantajalle ainakaan 1950-luvulla, vaan hän vaati siitä erityisiä kiitoksia ja tunnustuksia.

”Mutta hän pitää siitä niin julmettua ääntä, että joskus tekisin mieluummin kaiken yksin kuin kuuntelisin alituisia letkautuksia ja muistutuksia siitä kuinka hyvän miehen olen sentään saanut. Näitä sattuu vieraidenkin aikana ja useimmiten juuri silloin.” Nro246,1955, Nimimerkki Huonovaimo, 22v. 2 lasta

Niin sanottu ”kunnon mies” saattoi uskoa vielä 1960- ja 1970-luvuilla perinteiseen työnjakoon, jolloin hän koki niin sanotut naisten työt häpeällisinä itselleen ja kieltäytyi tekemästä niitä. 1970-luvulla miehen osallistumattomuutta kotitöihin osattiin sanoa kuitenkin jo vanhanaikaiseksi. Kuitenkin normatiivisen maskuliinisuuden edustaja arvostaa ja tunnustusta naisen tekemälle kotityölle, vaikka ei itse kotitöihin osallistukaan. Hän pitää miesten ja naisten töitä yhtä arvokkaina, vaikka haluaa vetää selvän rajan miehille ja naisille sopivien töiden väliin.

Naisten näkökulmasta normatiiviselle maskuliinisuuden kantajalle luetaan erityiseksi ansioksi koti- töihin osallistuminen ja lasten hoitaminen, vaikka naiset näkivät sen aineistossani lähinnä avustavana toimintana. Lastenhoito ja kotitalouspuuhat kuuluivat aineistossani itsestään selvästi naisen vastuulle.

Työn lisäksi normatiivisen maskuliinisuuden kantajan elämään kuuluvat hyvinä pidetyt harrastukset kuten urheilu. Ne pitävät miehen irti naisten kannalta katsottuna huonoista harrastuksista ja vapaa-ajan viettotavoista. Toisaalta miehen harrastuksilla oli se ikävä puoli, että ne olivat yleensä homososiaalisia ja veivät miehen kodin ulkopuolelle kuten työkin.

Normatiiviset maskuliinisuuden kriteerit täyttävä mies oli useimmiten hyväksytty myös homososiaalisissa yhteisöissä. Hänen ei naisten mielestä tarvinnut kuitenkaan olla joukon johtaja tai huomion keskipiste. Toisaalta yhteisön ja naisten silmissä ”kunnon mies” koki kuvausten perusteella ongelmalliseksi, että päteminen naisten luomassa maskuliinisuuksien hierarkiassa, oli toisinaan ristiriidassa miesten keskinäisessä homososiaalisissa yhteisöissä ja niiden sisäisissä hierarkioissa pätemisen kanssa. Homososiaalisissa yhteisöissä arvostetaan riippumattomuutta muista ihmisistä, osallistumattomuutta ns. naisten töihin, naisjutuilla kehuskelua, ylen määräisen alkoholin nauttimista ja ajan kuluttamista miesporukoissa, jonne naisilla ei ole pääsyä.

”Tässä pari vuotta sitten hän tuli kotiin pakolliselta ravintola illasta ja sanoi, että on niin tylsää istua ravintolassa tuppisuuna, kun toiset kehuvat naisjutuillaan. (Työnsä puolesta hän joutuu usein käymään ravintoloissa.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Naisten silmissä sen sijaan edellä mainituilla toimintamalleilla mies ajautui ulos normatiivisen maskuliinisuuden mallista.

Yhteisön silmissä ”kunnon miehenä” oleminen vaati normatiivisen olemisen tyylin omaksumista. Normatiivisen maskuliinisuuden elämäntavalle oli tyypillistä yhteisön asettamien normien noudattaminen. Normatiivisessa maskuliinisuudessa ja sen kantajan elämäntavassa korostui aineistossani itsehillintä ja vastuullisuus. Siksi normatiivisen maskuliinisuuden ilmenemistä yksilössä voidaan pitää tietyllä tapaa aikuisuutena. Pojille ja nuorille miehille sallitaan normien ylittäminen, kokeilut ja seikkailut esimerkiksi alkoholin ja naisten kanssa helpommin kuin aikuisille miehille. Satunnaisista kokeiluista ja elämäntapaan liittyvien normien tilapäisestä ylittämisestä aikuisillakaan miehillä ei vedetä vielä johtopäätöksiä, ettei mies olisi ns. kunnollinen. Helena Saarikoski on nimennyt tämän puhettavan ”pojat on poikia” puhettavaksi. Saarikosken mukaan maskuliinisuus liitetään siinä

poikkeuksellisesti luontoon, jolloin miehet nähdään viettiensä ja impulsseidensa hallitsemisena. (Saarikoski 2001, 39). Aineistossani tämä ilmenee siten, että vain muutamat naiset luottivat täysin kunnollisena pitämäänsä mieheensä, suhteessa alkoholiin ja toisiin naisiin.

Naiset kokivat itsensä maskuliinisuuden vartijoiksi suhteessa seksuaalisuuteen ja alkoholin käyttöön, vaikka kyseessä olisi ”kunnan mies”. Aineistossani naiset suhtautuivat rooliinsa ”kunnan miehensä” vartijoina kaksijakoisesti. He saattoivat nähdä sen naisen velvollisuutena, mutta he saattoivat myös kokea miehen alkoholinkäytön ja seksuaalisen kontrolloimisen häpeälliseksi, koska miehen odotettiin olevan itsenäinen. Jonkinasteinen maskuliinisuuden kontrolli kuului aineistossani kuitenkin itsestään selvästi naiselle, koska myös lähipiiri saattoi huolestua naisen puolesta, jos hän ei ymmärtänyt valvoa kunnollisena pidetyn miehensä seksuaalisuutta.

”Olosuhteemme ovat olleet kahden vuoden ajan omituiset konventionaalisesti ajatellen. Pitkistä opinnoista huolimatta en saanut Helsingistä töitä, missä kotimme on. Niin hain maaseudulta läheltä vanhempieni kotia. Sain musiikinopettajanpaikan. Sukulaiseni arvostelevat joskus, miten uskallan jättää mieheni yksin Helsinkiin käydäkseni viikonloppuisin vain paikan päällä. Joskus minua huolestuttaaakin suhtautumiseni avioliittoon.” Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Normatiivisen maskuliinisuuden ”luonnon hallintaan” osallistuvat siten myös sukulaiset ja muut lähiympäristön sosiaaliset toimijat. Kirjeistä kävi ilmi, että vieraisa käyviä ja juopottelevia miehiä olivat nuhdelleet myös lähisukulaiset, koska muut naiset ja alkoholi koetaan uhaksi koko perheyhteisölle eikä vain naisen elämän onnellisuudelle. Naisten ja yhteisön silmissä toinen nainen nähtiin ovelana pelurina, joka yritti viedä heidän ”kunnan miehensä”, käyttämällä hyväksi miehen heikkoa luontoa ja miehen tuomat edut kuten toimeentulon, kodin ja aseman. Myös Haavio-Mannila ja Osmo Kontula ovat tehneet samantyyppisen havainnon, että sukupuolimoraalin mukaista käyttäytymistä Suomessa valvoo lähinnä lähiyhteisö. (Haavio-Mannila & Kontula 1993, 53). Siksi normatiivisen maskuliinisuuden uskollisuutta vaarantavaa naista voidaan aineistossani esimerkiksi nimittää ja siirtää häneen ”kunnollisen” miehen mahdollinen epämoraalisuus.

Maskuliinisuuden luonnon vartiointitehtävänsä takia naiset kokivat myös miehen poissaolon kotoa, valvonnan ulottumattomissa, uhkana. Siksi normatiivisen maskuliinisuuden representaatioon sopiva mies viihtyi kotona perheensä parissa vapaa-aikanaan kaikkina tutkimusvuosikymmeninä. Naisten mielestä miehet saivat käydä kodin ulkopuolisissa riennoissa mielellään vain yhdessä vaimonsa kanssa. Oletus normatiivisen maskuliinisuuden vartioinnin tarpeesta ilmenee myös naisten aiheet-

tomana mustasukkaisuutena. Naisten mustasukkainen miehen valvonta saattoi kohdistua myös fantasioiksi, joita esiintyy televisiossa ja lehtien sivuilla.

Aineistosta on luettavissa suoraan, että normatiiviseen maskuliinisuuteen ja ”kunnan miehen” elämän tapaan ei kuulu päihteiden väärinkäyttö. Naisen kohtuulliseksi määrittelemä alkoholin käyttö sallitaan kuitenkin normatiivisen maskuliinisuuden edustajalle. Alkoholin käyttö tulee teemana selkeästi esiin 1950-luvulta 1980-luvulle. On kuitenkin havaittavissa, että vielä 1950-luvulla naisten ihanteena ja vaatimuksena oli täysraittius; mies joka ei polta eikä juo. 1970-luvulta alkaen näyttäisi siltä, että alkoholin kohtuullinen käyttö miehille muuttuu naisten asenteissa sallitummaksi. Toisaalta 1970- ja 1980-luvultakin löytyy esimerkkejä, joissa korostetaan ehdotonta raittiutta.

”Aluksi kaikki meni hyvin, mutta sitten tuli mukaan alkoholi ja vaikeudet. Olen ihan yliherkkä aineelle, vaikka mieheni alkoholinkäyttö ei ollut kohtuutonta. Aloin kiukutella ja mies muutti pyynnöstäni pois. Yritettiin erota ihan lopullisesti, mutta ei siitä mitään tullut, itkettiin kumpikin. Pari vuotta sitten mies lopetti kokonaan alkoholin käytön, ja on ollut kaikin tavoin kunnolla. Me ollaan monesti ruodittu tätä suhdetta ja todettu, ettei hän edes oikein oivaltanut tätä olemista ennen kuin välikriisin jälkeen. Nyt vasta hän on kai aikuistunut.” 10/8.1981 lokakuu 1981 Nimimerkki Uskallanko vielä 30v.

Huumeiden käyttöä aineistossani ei tullut mainituksi kuin kerran 1970-luvulla. Tällöin mainitaan huumeiden käyttöepäily miehen ns. kunnottomaksi leimaamiseen perusteena.

Normatiivinen maskuliinisuus seuraa vallalla olevia normeja

Naiset halusivat elää pysyvässä parisuhteessa, mieluiten avioliitossa. Riippumatta siitä, seurustellaanko vai ollaanko naimisissa ensimmäistä tai toista kertaa. Naisten mielestä ”kunnan miehenä” olemiseen kuului itsestään selvästi uskollinen yhteen kumppaniin sitoutunut heteroseksuaalisuus. Naiset halusivat esiintyä ja toimia yhteisössä ja kodinulkopuolella tapahtuvissa toiminnoissa parisuhteena. Siksi normatiiviselta maskuliinisuuden representaatiolta edellytettiin halua sitoutua pysyvästi uskolliseen parisuhteeseen sekä seurustelua avioliitto tarkoituksessa ja aktiivisuutta suhteen vakiinnuttamiseksi avioliitoksi. Jos muulla tavoin normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit täyttävä mies ei ollut kiinnostunut naimisiin menosta, hän ei täyttänyt naisen asettamia normatiivisen maskuliinisuuden kriteerejä.

” Hän oli yhtä miellyttävä kuin ennenkin, mutta jotenkin heräsin kun hän sanoi, ettei aio mennä naimisiin. On kuulemma parempi yksin tyytyväinen ihminen kuin olisi tyytymätöntä. Se kyllä oikein, jos hän niin ajattelee. Mutta asetelma muuttui minun silmissäni ratkaisevasti siten, että hän ei tunne luultavasti ketään kohtaan syvää jatkuvaa kiintymystä. Joten minunkin on muutettava ajatuksiani. Jotenkin rupesin ajattelemaan, että olenkohan sittenkin kokeilu vain? Hän kyllä pitää

minusta. Sanoo aina ottavansa yhteyttä, mutta---nainen kaipaa joskus jotain pysyvää. Joten Jussin sain ajatuksistani – -taka-alalle.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit täyttävän miehen kanssa voitiin mennä naimisiin, vaikka miestä ei rakastettu yksilöllisenä ihmisenä. Naisten ihanteena ja oletuksena oli että, mies menee naimisiin naisen kanssa rakkaudesta.

”- Joskus tuumailen, että onko tuo suuri rakkaus vain näyttelemistä(mutta hyvää sellaista se olisi joka tapauksessa) Ja mitä ihmeen hyötyä hänelle siitä olisi, sillä hän on hyvin ansaitseva, eikä hän minut ottaessaan suinkaan tehnyt edullista kauppaa, että hänen sen (siis rahojen) takia täytyisi näyttellä iloista naamaa. Ja tuskin hän onkaan sellainen luonne, joka avioituisi pelkästään mammonan takia.” Nro266, 1956, Nimimerkki Ymmällä, 23v. naimisissa, ei lapsia

Syy, miksi naiset aineistossani näyttävät arvostavan maskuliinisuudessa sitoutumista, on todennäköisesti kristillinen sukupuolimoraali, joka on myös perustunut käytännöllisiin ja taloudellisiin seikkoihin.

Haavio-Mannilan ja Kontulan (1993) mukaan sukupuolimoraali kiteyttää tiedon siitä, mitä pidetään hyväksyttävänä ja mitä ei voida hyväksyä. (Haavio-Mannila & Kontula 1993, 53). Haavio-Mannilan ja Kontulan tekemän seksitutkimuksen mukaan uskonto on vaikuttanut huomattavasti sukupuolimoraaliin Suomessa. Suomalaiset ovat mieltäneet sukupuolielämän kuuluvan hyvin pitkään pelkästään avioliittoon ja vasta 1970-luvulta alkaen vakituiseen parisuhteeseen. Tämä on ollut perusteltua, koska naisen ja lasten taloudellinen toimeentulo on ollut sidottu mieselättäjyyteen, eikä luotettavia raskauden ehkäisykeinoja ole ollut yleisesti saatavilla. Pidättäytyminen on ollut myös miehille kannattavaa, koska avioliiton ulkopuolinen raskauteen johtanut sukupuolisuhte on voinut johtaa vuosikymmenten pituiseen elatusvelvollisuuteen. (emt. 57–58).

Aineistossani naisten ja yhteisön mielestä ”kunnon mies” on korjannut sukupuolimoraali rikkeensä tarjoutumalla menemään raskaaksi tekemänsä naisen kanssa naimisiin. Naimisiin menoa raskauden takia sanotaan aineistossani pakkoavioliitoksi. Pakkoavioliittoon päätyneet naiset eivät olleet onnellisia. He kokivat, että eivät olisi päässeet miehen kanssa naimisiin ilman raskautta. Kulttuurinen ihanne oli, että lapset syntyvät vasta säädyllyksen ajan kuluttua naimisiin menosta, koska sukupuolielämä kuului aikakauden ihanteen mukaan vasta avioliittoon. Normatiivisen maskuliinisuuden kannattajalle yksi kriteeri olikin, ettei mies vaadi seksiä ennen kuin nainen on siihen valmis. Aineistossani naiset olivat valmiita sukupuoliseen kanssakäymiseen yleensä vasta, kun mies sitoutui seurusteluun tai avioliittoon.

”Puhelimme ja puhelimme ja nauroimme, emmekä toivomuksestani vieläkään olleet sukupuoliyh-teydessä. Ei ennen kuin näkisin halusiko hän yhä tavata minua!” Nro: 950.1973, Nimimerkki Mai-ja, Naimisissa, 2 lasta

Ulkonäöltään naiset eivät edellyttäneet normatiivisen maskuliinisuuden ruumiillistuman olevan ”unelmien prinssi” ja vaatineet miestä nostattamaan naisen seksuaalista halua lihaksikkuudella. Komeasta ulkonäöstä oli kuitenkin etua, jos mies kilpaili toisten normatiivisten maskuliinisuuksien edustajien kanssa samasta naisesta. ”Kunnon miehelle” sallittiin vaatimaton ulkonäkö, jos hänellä oli muita avuja, kuten esimerkiksi hyvä keskustelutaito ja ammatti. Normatiivista maskuliinisuutta edustava mies saattoi siksi olla vanha, lyhyt, kalju ja silti naisen mielestä rakastettava. Toisaalta hauskanäköinen mies veti selvästi naisia puoleensa ja ulkonäöltään rapistuneet aviomiehet saivat kritiikkiä ainakin 1980-luvulla.

”Mieheni on parin viimevuoden kuluessa muuttunut ihan toisen näköiseksi kuin mikä hän on ennen ollut. Hänelle on kasvanut kauhean suuri maha ja kasvotkin ovat jotenkin romahtaneet.—” ulkonai- sesti se ilmenee, että hän on alkanut esiintyä silmiinpistäväen huolimattomasti pukeutuneena. Hän saattaa mennä arvokkaaseen tilaisuuteen, jossa on läsnä korkeatasoisia kollegoja, rähjäiset farkut ja kulunut t-paita päällä.”24.5.1981 Nimimerkki Virkanainen, 39 v.

Komea mies puolisona nosti aineistossani myös naisen sosiaalista statusta erityisesti naisten kes- kuudessa ja herätti kateutta. Komea ulkomuoto on siten lisäarvo myös normatiivista maskuliinisuut- ta edustavalle miehelle, mutta vasta sitten, kun hän täyttää muut normatiiviselle maskuliinisuudelle asetetut kriteerit.

Normatiivisen maskuliinisuuden representaatiolle sopiva ikä riippuu naisen iästä. Ihanteellista on olla 0-10 vuotta vanhempi kuin suhteen feminiini osapuoli. Naisen ikä määrittelee siis normatiivi- sen maskuliinisuuden representaatiolle sopivan iän. 10 vuotta suurempi ikä ero voi olla kynnysky- symys niin miehelle kuin naisellekin. Normatiivisen maskuliinisuuden edustaja ei harrasta seksiä tyttärensä ikäisen naisen kanssa. Tavoitelluinta oli, että mies on vain 2-3 vuotta vanhempi kuin nai- nen, koska naiset kokivat, että vanhemmat miehet ovat kiinnostuneita eri asioista kuin he ja van- hempien miesten ystäväpiirit poikkesivat liikaa heidän omistaan. Itseään nuoremman miehen kanssa seurustelun aloittamista harkittiin tarkoin. Naiset saattoivat torjua myös ”kunnon miehen”, jos piti- vät itseään tai miestä liian nuorena seurustelemaan.

Saadakseen normatiivisen maskuliinisuuden edustajan omakseen naisen oli myös noudatettava omalle sukupuolelleen kulttuurissa määriteltyä sukupuolimoraalia ja muita normeja. Seuraavassa esimerkissä naisella on salattavaa ”kunnon mieheltä”, koska tietää, ettei hän ota puolisoikseen mitä tahansa naista.

”Eräällä työhakumatkalla tapasin tämän nykyisen mieheni tutustuimme heti lähemmin rakastin häntä ja itsekkäästi tahdoin hänet, koetin kaikki keinot, kerroin kyllä raskaudestani, mutta sanoin sen miehen olevan ainoan, salasin entisen elämäni, sitten kävi niin, että olimme muutaman kuukauden kuluttua naimisissa.” Nro 780, 28.12.1963, 22.1.1964, Nimimerkki hyvin kiitollinen 20v., Naimisissa, 2 lasta.

Normatiivisen maskuliinin oletetun representaation valloittamiseksi nainen voi käyttää kaikki keinot päästäkseen tavoitteeseensa. Raskaaksi tulemisen voidaan nähdä olevan keino pyydystää itselleen kriteerit täyttävä mies, koska oletuksena on, että ”kunnon mies” menee naimisiin raskaaksi tekemänsä naisen kanssa.

Miehillä kerrotaan olleensa yleensä enemmän sukupuolisuhteita ennen avioliittoa kuin naisilla. Naisten näkökulmasta katsottuna tämä ei ollut mitenkään ihailtavaa. Monille palstalle kirjoittaneille naisille heidän aviomiehensä oli ollut ainut kumppani, jonka kanssa he olivat olleet sukupuoliyhdyntä.

Naisten ja normatiivisen maskuliinisuuden edustajan mielestä avioliitto solmitaan sillä oletuksella, että se kestää elämän loppuun saakka. Siksi naiset mainitsevat erikseen, jos mies oli ollut aikaisemmin naimisissa tai kihloissa. Myös elatusvelvollisuus otettiin esille negatiivisessa sävyssä. Tästä voi päätellä, että normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit täyttävällä miehellä ole naisten mielestä lapsia muista suhteista eikä ex-vaimoja. Normatiivisen maskuliinisuuden kantajalta edellytetään myös lähes ehdotonta uskollisuutta avioliitossa.

Tämä ei ole yllättävää, koska avioliiton ulkopuoliset suhteet olivat rikoksia aina vuoteen 1948 saakka ja vuoteen 1988 saakka uskon puoliso katsottiin syylliseksi avioeroihin. Hänet voitiin tuomita taloudellisiin menetyksiin. (Haavio-Mannila & Kontula 1993, 186). Miehen uskollisuus on ollut naisten kirjeissä neuvontapalstalle yhtä tärkeä asia mainita, kuin hänen ammattinsa ja raittiutensa. Uskollisuudesta ilmoitettiin erikseen vielä 1970-luvullakin. Normatiivisen maskuliinisuuden elämän tyyliin eivät kuuluneet uskottomuus, avioerot, eikä vaimon vaihdot nuorempaan, ellei vaimo sattunut olemaan uskon. Aineistosta löysin ainoastaan yhden aviosuhteen ja yhden seurustelusuhteen, joissa uskottomuus sallittiin molemmille osapuolille.

”Minä nimittäin olen luonnostani mustasukkainen, mutta en miehelleni. Rakastan kumminkin häntä olemme ystävät ja uskotut. Jutun juurta ei ole koskaan meiltä puuttunut. Minun mieheni ei ole mitenkään yksiavioinen. Tosin hänellä on vain yksi kasuaalinen irrallinen suhde ollut ja sen hän tunnusti minulle. Omalaatuista kyllä meidän suhteemme lujittui vain entisestään. Minä en moitiskellut häntä, enkä erimielisyyksien aikana ole koskaan... sitä enkä muistakaan. (Mieheni on itse avioerolapsi ja hänen sekä isänsä, että äitinsä suvuissa on rikkoutuneita avioliittoja). Mieheni joskus kertoo tuttavuuksistaan ja minä kuuntelen. Minulla on se kanta, että on selvä, että on ole-

massa minua kauniimpia, älykkäämpiä ja miksei seksikkäämpiäkin naisia, mutta ei minua silti kukaan korvaa. Itselläni ei ole miestäni lukuun ottamatta ollut koskaan seksuaalista suhdetta vaikka olen ollut ennen avioliittoani syvästikin rakastunut.” Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Tutkimukseni mukaan suhtautuminen seksuaalisuuteen muuttui huomattavasti aineistossani 1950-luvulta 1980-luvulle tultaessa. 1950-luvulla ja vielä 1960-luvulla seksuaalisuus tuli puheeksi lähinnä neitsyyden ja uskottomuuden kautta. Vasta 1970-luvulla naiset kirjoittivat avoimemmin sukupuolielämästään miesten kanssa. 1970-luvulta löytyvät myös ensimmäiset esimerkit, joissa nainen ei sido seksuaalisuuttaan seurustelusuhteeseen eikä avioliittoon, vaikka pitääkin vakiintunutta suhdetta ihanteellisena ratkaisuna.

”Kaikki on alkanut tämän viimeisen suhteen loppumisen jälkeen. Suoraan sanottua en voi olla ilman miestä viikkoa kauempaa. Vakituista suhdetta en ole löytänyt, josko nyt niin kovasti sitä hakenutkaan. Olen siis lentänyt ”kukasta kukkaan”. Tämä on tietysti yksi seikka, josta kärsin. Mutta olen ymmälläni ja tuskassa noista haluista, jotka ovat mulle siis aivan uusia. Onko nyt niin että olen tullut siihen naisen ikään, jossa väitetään hänen seksuaalisenhalukkuutensa olevan parhaimmillaan. Vai olisiko tämä jonkinlaista takaiskua kaikesta aikaisemmasta. Järki ei auta aina, ne muut halut vievät senkin. Tiedän myöskin että parasta olisi jos löytäisin vakituisen. Mutta niitä vapaita ei kasva joka oksalla.” Nro: 962, 1973, Nimimerkki Jälleenkö Psykiatrille?, 30v. kaksi avioeroa takana.

Elina Haavio Mannila ja J.P. Roos kirjoittivat kirjaan *Liikkuvat erot* ”Pidättyvyyden polven” eli 1917–1936 syntyneiden naisten ja miesten rakkaustyyleistä. Heidän mukaansa suomalainen kulttuuri ihanoi rakkaustarinoita, joissa rakkaus mielletään yhteen ainoaan ihmiseen kohdistuvaksi ja koko elämän kestäväksi, vaikka vain viidesosa elää tällaisen rakkaustarinan elämäkerta aineistojen valossa. (Haavio-Mannila & Roos 1998, 262).

Pidättyvyyden sukupolven naiset ja miehet eivät pidä avioliiton ulkopuolisia seksisuhteita yleisesti hyväksyttävänä, mutta sukupolven naiset sallivat useammin miehille tilapäisen uskottomuuden kuin miehet itse. Naiset hyväksyvät kaksinaismoralistisen ajatuksen, että miesten ja naisten seksuaalisuus on erilaista. (Haavio-Mannila & Roos 1998, 257–258.) Sama ikäluokka on ollut edustettuna myös omassa aineistossani ainakin 1950–60 luvuilla, ja havaintoni ovat samansuuntaisia. Tilapäinen uskottomuus ja yksittäinen tapaus ei tee miehestä naissankaria eikä torjutun maskuliinisuuden ruumiillistumaa naisten silmissä. Tämä kertoo mielestäni siitä, että kulttuurimme miehille sallitaan enemmän seksuaalisia vapauksia myös parisuhteessa ja ”tilapäinen monisuhteisuus” nähdään normaalina maskuliinisuutena. Tilapäisen syrjähyppyn salliminen maskuliinisuuteen normaalina kuuluvana käyttäytymisenä edellyttää aineistoni perusteella sitä, että mies ei häpäise vakituista kumppaniaan ja täyttää muuten normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit.

Normatiivinen maskuliinisuuden edustajan ei tarvinnut olla maailman paras rakastamisen taidossa, mutta hänen edellytettiin huomioivan myös naisen tarpeet. Normatiivinen maskuliinisuus kunnioitti aineistossani myös feminiinisyttä. ”Kunnon miehelle” oli merkitsevää, mitä toinen sukupuoli hänestä ajatteli. ”Kunnon mies ” teki kaikkensa, että myös nainen olisi mukana aktissa ja halusi, että sukupuolielämä on nautinnollista myös naiselle. Hyvä mies oli myös seksuaalisuudessaan hellä ja mukava.

Normatiivinen maskuliini ei välttämättä ollut ideaali seksikumppanina, jos hänen seksuaaliset tarpeensa poikkesivat naisen tarpeista suuntaan tai toiseen. Monet naiset aineistossani saattoivat ajatuksissaan ihastua ja haaveilla seksistä jonkun muun kuin aviomiehensä kanssa, mutta vain harvat toteuttivat haavettaan käytännössä.

Normatiivisen maskuliinisuuden edustajan seksuaalisuuteen eivät kuuluneet poikkeavina ja luonnottomina pidetyt seksuaalisuuden muodot²⁰, kuten orgiat, eikä myöskään tai sadomasokistinen seksi. Ei, vaikka nainen niistä haaveilisikin.

”Ja sitten toisesta hämärästä asiasta ” rakkausselkäsaunasta.” Panin hyvän ystäväni tiukalle ja loppujen lopuksi hän tunnusti, että on itse kokenut sen 3-4 kertaa ja voi vakuuttaa, että sillä on ihana vaikutus orgasmin saamiseen. Koetin sitten useiden kuukausien aikana saada iloni tällaisesta rakkaudesta, mutta se päättyi aina siihen, että makasin alastomana poikittain mieheni sylissä. Vasemmalla kädellä hän hyväili rintoja ja oikean käden paikan tiedät sanomattakin. Lisäksi sain varalooni lukemattomia suukkoja. Olihan sekin mukavaa, mutta toivomaani selkäsaunaa en saanut.”
Nro: 971, 1973, Nimimerkki Liisa, 35v. Naimisissa, 2 lasta

Vielä 1970-luvulla naiset saattoivat nähdä velvollisuudekseen täyttää miehen seksuaaliset tarpeet, vaikka naiset eivät itse olisi kiinnostuneita seksistä ja tuntisivat vastenmielisyyttä yhdyntää kohtaan. He eivät välttämättä pitäneet taukoja esimerkiksi kuukautisten aikana, vaikka tunsivat niitä tarvitsevänsä. He tyydyttivät miehensä muilla tavoin. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että naiset pelkäsivät menettävänsä miehensä, elleivät he tyydyttäisi miesten seksuaalisia tarpeita. Toisaalta seksuaalisuuden voi nähdä olleen maskuliinisuuden hallintakeino, jolla nainen pitää miestä kiinni suhteessa ja painostaa miestä käyttäytymään toiveidensa mukaan. Seksuaalisuuden käyttäminen miehen hallintakeinona edellytti, että nainen säilytti miehen silmissä kauneutensa ja haluttavuutensa. Parhaimmillaan seksuaalisuus toimi kuitenkin rauhanrakentajana maskuliinin sekä feminiinin yhdistäjänä.

”Siitä kaikesta kuulimme jatkuvasti, mutta olimme silti onnellisia. Kyllä meillä miehen kanssa aina pientä sanaharkkaa oli, mutta se kesti vain sen hetken ja seuraavassa hetkessä olimme jo mitä on-

²⁰ Miesten homoseksuaalisuus ei tullut esille aineistossani kertaakaan.

nellisin ja kiihkein aviopari. Se oli tapamme sopia asiat ja on vieläkin.” Nro: 788, 26.2.1964, 27.3.1964, Toukokuu KS., Nimimerkki Laiska Kaisa, 20v., Naimisissa

Koska normatiivisen maskuliinisuuden elämäntapa oli perhe ja parisuhdekeskeinen, ”kunnan mies” tarvitsi naista ensisijaisesti kumppaniksi ja lastensa äidiksi eikä vuoteensa lämmittäjäksi. Normatiiviseen maskuliinisuuteen kuului isyys, isällisyys ja omasta jälki- kasvustaan huolehtiminen. Lapset kuuluivat avioliittoon normatiivisen maskuliinin kanssa myös naisten mielestä.

”Menin naimisiin 21-vuotiaana kunnollisen, oman ikäisen miehen kanssa. Olimme onnellisia saimme 2 poikaa ja kaikki oli niin kuin olla pitikin. Olin toimessa oleva virkarouva. Äiti hoiti poikiamme ja itse huolehdin kotimme hoidosta virka-ajan jälkeen. Nro: 372, 1955, Nimimerkki Inga-Lis, Asumuserossa, 2 lasta

Normatiivisen maskuliinisuuden toinen representaatio olikin ”kunnan miehen” rinnalla ”hyvä isä”, joka rakasti ja huolehti vastuuntuntoisesti sekä jälkeläisistään että naisestaan. Hyvä isä piti vaimo- aan ja lapsia tärkeimpinä asioina maailmassa. Täyttääkseen normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit tässä suhteessa miehen täytyi olla aineistossani myös kykenevä saamaan aikaiseksi jälkeläisiä. Hedelmätön mies saattoi olla naisten mielestä kelvoton aviomieheksi. Jos avioliiton solmimisen jälkeen paljastui, ettei mies ei kykene saamaan lapsia hänestä voitiin haluta erota.

”Mutta se on varmaa, että jos olisin tiennyt avioliittoon mennessä, että mieheni ei saa lapsia niin en olisi mennyt lainkaan. Mitä tekisin olisiko avioero kaikkein paras ratkaisu? Menisi ehkä kaikki huolet kerralla. Neuvo sinä mitä teen. Odotan vastausta. ”Nro: 871, 16.8.1965, 28.10.1965, joulukuu. Nimimerkki Rakkautta Kaipaava, Naimisissa, ei lapsia

Normatiivisen maskuliinisuuden edustajan edellytettiin olevan fyysisesti ja psyykkisesti terve, koska hänen kanssaan haluttiin saada ”onnistuneita jälkeläisiä”. Jo aineistoni aikakauden naiset olivat tietoisia, että sairaudet voivat periytyä tai tarttua miehen kautta naiseen ja lapsiin.

Koska ”kunnan miehenä” olemiseen kuului vastuuntuntoisuus, lapsia hankittiin vasta sitten, kun ulkoiset olosuhteet olivat kunnossa. Lapset olivat tervetulleita, kun miehellä oli vihitty vaimo, varma toimeentulo ja pysyvä koti tarjottavana. Normatiiviset maskuliinit huolehtivat mieluiten vain biologisesta jälkikasvustaan, mutta he käyttäytyivät hyvin lapsia kohtaan, olivatpa ne biologisesti omia tai ei. ”Kunnan mies” ei myöskään kurittanut lapsia fyysisesti. Hyvällä isällä oli myös hyvät suhteet lapsiinsa riippumatta lasten biologisesta alkuperästä tai sukupuolesta.

Normatiivisen maskuliinin kuului olla isä, mutta ei välttämättä suurperheen isä. Ehkäisyvälineiden vapaa saatavuus antoi normatiivisen maskuliinisuudenkin kantajalle valtaa päättää jälkikasvunsa määrästä. Miehet halusivat aineistoni perusteella kahdesta kolmeen lasta. Ideaalisessa tapauksessa

ne olisivat olleet eri sukupuolta. Isyydellä miehiä velvoitettiin myös käyttäytymään ”kunnollisesti”. Kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi.

”Kun valitin asiasta eräälle mieheni työtoverille, hän sanoi; Anna heidän saada toisensa; ei rakkaudelle mitään voi. Minun ymmärtääkseni yli 40 vuotias mies kuitenkin voi tämänkaltaiselle rakkaudelle ajattelemalla lapsiaan. Ymmärtääkseni minulla on oikeus ainakin lasten tähden, vaatia, että hän jättää tuon toisen. ”Nro: 818,13.4.1965, marraskuu 1965. 29/8.1965, Nimimerkki vain entinen sairaanhoitaja

Avioeroja ”kunnan miehistä” kaduttiin. Normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit täyttävälle miehelle sallittiin isyys myös avioeron jälkeen, jolloin hänen odotettiin huolehtivan entisestä perheestään taloudellisesti.

Hyvä isyys suojeli tutkimukseni mukaan miehiä avioerolta. Vaikka naiset olisivat olleet miehiinsä tyytymättömiä elämäkumppaneinaan, he eivät helposti miettineet avioeroa, jos mies kykeni olemaan hyvä ja rakastava isä lapsilleen. Huolehtivaisuus näkyy myös normatiivisessa maskuliinisuudessa myös niin, että mies huolehti tarvittaessa myös sairaasta vaimostaan. Normatiivisen maskuliinisuuden kantaja kykeni aineistoni mukaan tarvittaessa hoitamaan lapsiaan myös yksin, jos nainen ei esimerkiksi sairauden takia siihen kyennyt. ”Kunnan mies” ei myöskään kadonnut, jos vaimo joutui sairaalaan. Hän odotti vaimonsa paranemistaan kotona ja kävi katsomassa vaimoaan sairaalassa.

Normatiivinen maskuliinisuus edustaa siis vastuuntuntoista asennetta naista ja perhettä kohtaan. Tullakseen hyväksytyksi heteroseksuaalisen suhteeseen miehen tulee täyttää naisen vaatimukset ”kunnan miehelle”. Normatiivinen maskuliinisuudessa kysymys on ennen kaikkea siitä, mitä naiset pitävät kulttuurissamme moraalisesti oikeana tapana olla mies. Käsitteen kautta halusin tuoda esiin ne naisten määrittelemät rajat miehen ympärillä, joiden sisällä normatiivisuus toteutuu. Rajat määrittyvät ensisijaisesti miehen suhteesta ammattiin, taloudelliseen menestykseen, yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen asemaan, päihteisiin, sukupuolimoraaliin, naiseen ja isyyteen. Tästä luettelosta voi päätellä ettei miehen määrittelemine ”kunnolliseksi ”ole naisille helppoa, eikä mustavalkoista.

”Kunnan miehen” representaation ja normatiivisen maskuliinisuuden taustalla on selvästi nähtävissä kristinuskon ja familismin diskurssit. Ne tukevat miehen sukupuoliroolia patriarkalisena perheenpäänä ja sukupuolten välistä työnjakosopimusta, jossa mies vastaa pääasiassa perheen elatuksesta, mutta osallistuu aktiivisesti perhe-elämään. Normatiivista maskuliinisuutta voisi siten nimitellä myös traditionaaliseksi maskuliinisuudeksi.(Rotkirch 2000, 191.)

Tuskin on ihme, että ”kunnon mies” representaatioita löytyy myös muualta maailmassa. Marjorie Ferguson (1985) sivusi myös miesten rooleja tutkimuksessaan brittiläisten naisten lehtien sisällöstä vuosien 1949–1974 ja 1979–80 välillä. Hän tarkasteli, minkälaisia normeja miehille rakennetaan ja miten ja minkälaisiksi miehet esitetään naisten lehdissä. Ferguson oli löytänyt lehdistä naisten kannalta haluttavan miestyypin, jonka hän oli nimennyt ”Good chap:eiksi”. Nämä miehet olivat luotettavia, vastuuntuntoisia ja luottamuksen arvoisia. He eivät välttämättä olleet varakkaita tai fyysiseltä ulkomuodoltaan ihanteellisia, mutta paljastuivat ”sisäisiksi sankareiksi”. (Ferguson 1985, 67).

Normatiivinen maskuliinisuus ei ole ideaalia maskuliinisuutta

Saattoi olla, että naisella ei ollut normatiivisen maskuliinisuuden kantajan kanssa välttämättä muuta yhteistä kuin omaisuus, sukupuolielämä, lapset ja sukulaiset. Siksi normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit täyttävän ”kunnollisen miehen” kanssa eläminen ei ollut kirjeissä ongelmatonta, mutta suhteellisen turvattua kuitenkin. Parhaita puolia normatiivisessa maskuliinisuudessa oli naisten kannalta se, että naiset tunsivat olonsa turvalliseksi ja pystyivät luottamaan siihen, että ”kunnon mies” pitää huolta heistä ainakin materiaalisesti.

”Voin rehellisesti sanoa, että tunnen oloni hyvin turvalliseksi mieheni rinnalla. hän on tarkka kaikissa asioissa, ei juo, ei tuhlaa, on kotona viihtyvä, pitää huolta meistä, en löydä hänestä mitään, noin ulkopuolisin silmin katsottuna, huonoja puolia, hän on OK, mutta kun ne mistä minä en pidä on sellaista mikä ei näy ulospäin.” Nro 958, 1973, Nimimerkki Optimisti, 40v. ent. Konttoristi nykyinen kotirouva, Naimisissa, kaksi lasta

Naiset suosivat normatiivista maskuliinisuutta heteroseksuaalisissa parisuhteissa, koska se takasi naisen taloudellisen toimeentulon, mahdollisti lasten saamisen ja heistä huolehtimisen. Avioliitto normatiivisen maskuliinisuuden edustavan miehen kanssa paransi myös naisten yhteiskunnallista asemaa ja sosiaalista arvostusta. Normatiivisen maskuliinisuuden kriteerien täyttymisen nähtiin avioliiton perusedellytysten täyttymisen takeena aineistossa. Siksi oli hyvin ymmärrettävää, että Leelia kehotti naisia palstalla olemaan kiitollisia ja katsomaan miehen pikkuvikoja läpi sormien, jos aviomieheksi oli sattunut pohjimmiltaan kunnollinen mies. Syy, miksi naiset ylipäänsä kirjoittivat palstalle ”kunnollisista aviomiehistään”, oli, että normatiivinen maskuliinisuus näyttäytyi kirjeissä harvoin ilman lisiä alistavasta maskuliinisuudesta.

Naisten kuvaama ja kuvauksissa rakentama normatiivinen maskuliinisuus on siis ilmiselvästi sukua hegemoniselle maskuliinisuudelle. Normatiiviselle maskuliinisuudelle ja hegemoniselle maskuliinisuudelle on yhteistä pyrkimys määrittellä, mikä on ”oikea tapa” olla mies. Hegemonisen maskuliini-

suuden tavoin normatiivinen maskuliinisuus säilyttää ylemmän aseman ja vallan suhteessa feminiinisyteen erityisesti taloudellisen vallan kautta. Mikko Lehtosen mukaan hegemonisen maskuliinisuuden määreet ovat aikalailta pysyviä. (Lehtonen 1995b, 32). Aineistoni rakentama normatiivinen maskuliinisuus eroaa hegemonisesta maskuliinisuudesta siinä suhteessa, että naiset halusivat sisällyttää mukaan myös rajoituksia seksuaalisuudelle, edellyttivät mieheltä myös hoivaa, tunteita ja perhekeskeisyyttä.

Aineistoni kuvausten perusteella normatiivinen maskuliinisuus ei ollut naisen kannalta ideaalia, mutta se määritteli perusedellytykset kelvolliselle kumppanille heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Normatiivinen maskuliinisuus näytti pysyvän kirjeissä hyvin samankaltaisena aina 1950-luvulta 1980-luvulle saakka.

Normatiivinen maskuliinisuus toistaa mielestäni osittain myös sitä länsimaisen kulttuurin miesideaalia, jonka Arto Jokinen purkaa miesihanteen kirjassaan *Panssaroitu Maskuliinisuus* (2000) seuraavasti: ”Mies on naista suurempi ja voimakkaampi. Hän on myös itsestään selvästi heteroseksuaalinen. Hän kykenee tarjoamaan perheelleen toimeentulon ja hänellä on yhteiskunnallisesti poliittista tai sosiaalista valtaa, joka takaa hänelle aseman yhteiskunnassa. Hän pystyy suojelemaan perhettä, yhteisöään ja omaisuuttaan. Persoonaltaan hän on luotettava, tasapainoinen. Hän toteuttaa aikomuksensa, hallitsee uhat ja toimii rationaalisesti.” (A. Jokinen 2000, 210.) Naisten miesideaali kirjeissä näyttäytyi mielestäni toisenlaisena. Ideaalisen mieheyden ihanteeseen ei naisnäkökulmasta riitä, että mies täyttää normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit. Monet aineistoni naisista haaveilivat, että miehessä esiintyisi normatiivisen maskuliinisuuden vielä lisäksi jotain muuta.

”Jotenkin oli mieheni alkanut tympäistä minua. Hänen monet tapansa ärsyttivät myös. Emme oikeastaan varsinaisesti riidelleet, mutta olin suuresti yllättynyt kun jälkeenpäin kävi ilmi, ettei hän huomannut sitä latteutta ja kyllästymistä mikä välillämme vallitsi. Itse olen ilkeästi ajatellut, että hän ei koskaan edes vaivautunut tosissaan heräämään ajattelemaan. Kunnollinen ja uskollinen oli kyllä.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

IDEAALI MASKULIINISUUS

Naiset haaveilevat, että miehessä esiintyisi normatiivisen maskuliinisuuden vielä lisäksi jotain muuta. Joten halusin muuttaa miestutkimuksessa esimerkiksi Arto Jokisen käyttämää ideaalimaskuliinisuuden käsitettä siten, että ideaalimaskuliinisuus edustaisi naisten ihannekuvaa eli haaveita siitä, mitä naisten kannalta positiivinen maskuliinisuus voisi olla.

Idealimaskuliinisuus on tässä merkityksessä lähempänä fantasioita kuin arkitodellisuutta. Siksi harkitsin idealimaskuliinisuuden nimittämistä myös fantasiamaskuliinisuudeksi. Teresa de Lauretin mukaan fantasia käsitteenä kuvaa sitä, mitä subjekti kuvittelee ja ymmärtää olevan olemassa. Fantasia on alue, jolla ruumiillisuus, sukupuolittuminen ja seksuaalisuus saavat merkityksiä. Fantasiassa kohtaavat saatavilla olevat julkiset fantasian kulttuuriset representaatiot esimerkiksi elokuvista, ja niitä hyväksi käyttäen subjekti suuntautuu jotakin kohti. (Lauretis 2004, 20, 146.) Idealimaskuliinisuudessa yhdistyvät siten kaikki mahdolliset ominaisuudet ja maskuliinisuudesta, joista naiset vain keksivät haaveilivat. Voisi sanoa, että idealimaskuliinisuuden kategoria sisältää myös orastavia merkityksiä maskuliinisuudelle. Mikko Lehtosen mukaan orastavilla merkityksillä tarkoitetaan uusia merkityksiä, jotka kilpailevat ja ovat vaihtoehtoisia vallitseville merkityksille. (Lehtonen 1998, 25).

Idealimaskuliinisuus voi olla yksittäisten naisten oma fantasia, mutta myös useiden naisten jakama julkinen fantasia. Julkisilla fantasioilla Lauretis tarkoittaa kulttuurisia narratiiveja, jotka ovat esillä esimerkiksi kirjallisuudessa ja televisiossa. Julkiset fantasiat tarjoavat aineksia yksilöiden omille fantasioille. (Lauretis 2004, 262.) Tämä näkyy myös aineistossani.

”Paras ystäväni, joka tuntee hyvin minut ja seksuaalielämän sanoo, että kuulun siihen naiskategoriaan, joka lämpenee vasta hyvin kovakouraisen käsittelyn jälkeen ja siksi suosittelee minulle ”kunnan selkäsaunaa”. Hän on lukenut jostakin ulkolaisesta lehdestä erään asiantuntijan seikkaperäisen selostuksen siitä, miten rakastetun antamat lyönnit esileikin kestäessä muuttuvat mielihyvää tuottavaksi tunteeksi ja herkistävät vastaan ottajaa ja siten vie hänet hyvin lähelle orgasmia. aina, kun valitan hänelle tilaani, tulee vastaukseksi: Muista Liisa, että hellyydellä ja remmillä pehmitetty peppu on lähellä orgasmia---” Nro: 1022, 1972, Nimimerkki Liisa 35v. Naimisissa, 2 lasta

Teresa de Lauretiksen mukaan fantasia liukuu kulttuurista yksilöön ja yksilöstä takaisin kulttuuriin mahdollisesti toisin merkityksellistettynä (Lauretis 2004, 236). Naiset ovat omaksuneet julkisia fantasioita miehistä, esimerkiksi lehtien, kirjojen ja elokuvien kautta. Julkisista fantasioista he ovat

koostaneet omia fantasioitaan, ideaalimaskuliinisuuden representaatioita siitä, millainen unelmien mies voisi olla olemassa. Päädyin kuitenkin nimittämään tätä maskuliinisuuden luokkaa ideaalimaskuliinisuudeksi fantasimaskuliinisuuden sijasta, koska aineistossani luokan tuottivat ensisijaisesti todellisuudessa tapahtuneet kokemukset ja haaveet. Ne olisivat ehkä mahdollisia toteuttaa myös käytännössä. Fantasi-maskuliinisuus, terminä antaa mielestäni myös ymmärtää liikaa, että naisten ihanteet maskuliinisuudesta ovat toteutumattomia muualla kuin kuvitelmissa. Enkä omasta aineistostani osaa selkeästi sanoa, mikä osuus on medially, koska en tunne aineistoni aikakauden mediakuvia. Ainoa selkeä merkki median vaikutuksesta oli edellä esitetty lainaus Liisa-nimimerkin kirjeestä.

Jos tutkimusaineistoni olisi tuotettu 1990-luvun jälkeen, tilanne voisi olla toinen. Tommi Hoikkalan artikkelin *Kova kimma + Uusi jätkä. Lukiolaisten parisuhdeodotuksia* (1998) mukaan, medioiden tuottamat miesrepresentaatiot näkyvät tyttöjen teksteissä ihannemiehistä. Tytöt halusivat ihannemiehensä olevan kooste julkisuudessa esiintyvien miesten representaatioista. (Hoikkala 1998a, 45.) Maskuliinisuus, jonka olen nimennyt ideaalimaskuliinisuudeksi, tuli esiin aineistossani silloin, kun naiset kirjoittivat tilanteista, joissa miehet olivat käyttäytyneet heidän toiveidensa mukaisesti. Tai kun naiset haaveilivat kirjeissä tavoittamattomasta miehestä menneisyydessä, nykyhetkessä tai tulevaisuudessa, ja kun he kertoivat, miten heidän aviomiehensä, tai kenen tahansa miehen tulisi käyttäytyä.

Siinä missä ”kunnon mies” representoi normatiivista maskuliinisuutta ”unelmien prinssi”, representoi ideaalimaskuliinisuutta. Prinssin representaatio on tuttu kaikille myös lapsena kuulluista saduista, joissa prinssi pelastaa prinsessan²¹, tai ”mitättömänä/hirviönä” pidetty mies muuttuikin unelmien prinsiksi²². ”Unelmien prinssi” oli representaatio miehestä, jossa nainen oletti ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuvan. Termiä ”unelmien prinssi” ei varsinaisesti käytetty aineistossani kuin yhdessä kirjeessä, jossa kuvattiin kohtaamista tulevan aviomiehen kanssa.

Pelastavan prinssin idea tuli kuitenkin esiin aineistossani usein. Nimimerkki Maija käytti ideaalimaskuliinisuuden edustajan kohtaamisesta metaforaa, joka rinnasti miehen kasville elintärkeään veteen.

”Tunsin tavanneeni jotain jota olin kauan odottanut. Olin kuin kasvi, joka saa vettä oltuaan kauan kuivana.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta.

²¹ Esimerkiksi Prinsessa Ruusunen

²² Esimerkiksi Tuhma Jussi, Kaunotar ja hirviö

”Unelmien prinssi”

Mitä naiset tarkoittavat, kun he kirjoittavat ”unelmien prinssistä” kirjeissään Leelialle? Miten naisten kannalta ideaalinen maskuliinisuus ilmenee heteroseksuaalisessa parisuhteessa?

Sananlaskussa todetaan, että ”moni kakku päältä kaunis, mutta silkkoa sisältä.” Niin miehet kuin naisetkin käyttävät hyväksi kulttuurisia ideaaleja maskuliinisuudesta ja feminiinisuudesta ja performoivat ideaaleja tehdäkseen vaikutuksen vastakkaiseen sukupuoleen. Ensivaikutelma ideaalin sukupuolensa edustajan kohtaamisesta, ei välttämättä kuitenkaan pidä paikkaansa. Vähitellen tai yhtäkkiä arjessa paljastuva ”totuus” saa fantasian ideaalista feminiinisuudesta ja maskuliinisuudesta katoamaan ja sanan laskun sisältö käy toteen.

Ajatus, että jossain ihmisessä toteutuu oma ideaalinen käsitys maskuliinisuudesta tai feminiinisuudesta, on voimakas. Ideaalikumppanin löytäminen nähdään mahdollisuutena onnelliseen elämään ja siihen liittyy paljon tunteita. Fantasia ideaalimaskuliinisuuden löytämisestä voi olla este todellisuuden näkemiselle, ja se voi johtaa itsepetokseen, kuten seuraavassa kirjeessä.

”Jätin entisen elämäni sidoin itseni mieheen, joka vei minut mukanaan kuiluun. Hänen elämänsä ei ollutkaan ollut kovin puhdas. Kihloissa ollessani sain tietää, että hän oli sitoutunut maksamaan lapsen eläkettä eräälle naiselle. se koski kovin. Aioin purkaa suhteemme tahdoin kuitenkin yrittää. se nainen ei merkitse miehelleni sitä mitä minä uskottelin niin. –ainakin tuo nainen on myöntänyt ettei hänelle oltu puhuttu avioliitosta mitään.” Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Pelkkä oletus, että joku maskuliini on ideaalimaskuliinisuuden todellistunut olento, saattaa saada naiset rakastumaan, ihastumaan ja haaveilemaan heteroseksuaalisesta suhteesta. Oletus ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistumasta voi pelkän ensivaikutelman perusteella johtaa välittömään rakastumiseen, joka perustuu lähinnä fantasiaan, siitä millainen ihminen olisi. Oletetun ideaalimaskuliinisuuden tavoittamiseksi tehdään mitä tahansa.

”Unelmien prinssiksi” tullaan aineistossani vastaamalla naisen mielikuvaa ihannemiehestä, mielellään joka suhteessa, mutta jo muutama ihailtava ominaisuus riitti ja saattoi saada naisen kiinnostumaan.

”Tuli syksy ja sain työpaikan koulunkäyntini loputtua. Jälleen astui uusi mies elämäni. Hän oli esimieheni. Ei ulkonaisesti mikään ihanne kuvani miehestä, mutta ihailen hänen älyään ja loputon tarmoaan ja ehkä aluksi hänen akateemista oppiarvoaankin.” Nro: 867.10.3.1965, 29.8.1965, Nimimerkki Mikä minä olen 25v., Eronnut

Yksittäiset miehet saattoi täyttää yhtä aikaa monien naisten fantasioiden odotukset. Koska käsitykset siitä minkälaista maskuliinisuutta pidetään ideaalina, ovat osittain kollektiivisia.

”Katsoin hänen peräänsä, voi kuinka hän onkaan komea. En tunne ketään, joka vetäisi vertoja. Monet ystävättäreni ovat sanoneet, että hän on ehdottomasti paikkakuntamme komein mies.” Nro: 946.1973, Nimimerkki Nimetön, Eronnut, 2 lasta

Kirjeiden kuvausten perusteella, vaikutti siltä, että monet miehet olivat tietoisia suosiostaan naisten keskuudessa ja he käyttivät tätä hyväkseen saadakseen naisilta, mitä he halusivat.

”Mieheni tiesi olevansa ylivoimainen tähän naiseen toisiin miehiin verrattuna olihan hän mestari ja totta tosiaan tällainen nuori ensimmäisenä iskee silmänsä esimieheensä.”. Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Ideaalimaskuliinisuudella ja normatiivisella maskuliinisuudella on paljon yhtäläisyyksiä. Ideaalimaskuliinisuuteen kuuluivat lähes kaikki normatiivisen maskuliinisuuden hyveet, kuten esimerkiksi toimeentulon turvaaminen, viihtyisän kodin hankinta sekä ammatti ja asema. Ideaalimaskuliinisuus representoituu aineistossani yleensä mielikuviin lähes tuntemattomasta ihmisestä, rakastajasta tai muistikuviin jostain ihmisestä. Ideaalimaskuliinisuuden esiintyminen jokapäiväisessä elämässä oli harvinaista ja rinnastui juhlaan, siksi sen yhteydessä, ei useinkaan painotettu materiaalisia seikkoja.

Ideaalimaskuliinisuus saattoi olla sitoutunut yhteen tiettyyn mieheen, joka oli ollut läsnä naisen elämässä esimerkiksi nuoruudessa. Ideaalimaskuliinisuus liittyi usein myös muistoihin avioliittoon johtaneen suhteen alkuajoilta tai näyttäytyi hetkittäin kuvauksissa nykyisessä elämäkumppanissa. Naisen fantasioiden rakentama ideaalimaskuliinisuus ruumiillistui kirjeissä toistuvasti myös miehissä, joita ei vielä tunnettu kovin hyvin esimerkiksi vain kerran nähdyssä mieheessä tai rakastajassa.

Esimerkiksi Mirjam-nimimerkin taakse kätkeytyvän naisen ideaalimaskuliinisuus on sitoutunut muistikuviin miehestä, jonka hän kohtasi 15-vuotiaana. Nainen rakasti edelleen mielikuvaa miehestä, jota hän ei ollut tuntenut aikuisena ihmisenä. Se ei liittynyt hänen nykyiseen elämäänsä. Hän haaveili edelleen miehestä, joka nuoruudessa kosi häntä. Mirjamin kuvitteli hänen olleen ” se oikea”. Hän oletti, että hänen nykyinen elämänsä olisi toisenlaista, jos hän olisi valinnut tämän miehen. Se, millaista hänen elämänsä olisi tämän todellisen miehen kanssa, perustui fantasioihin.

”Käyn usein mieheni kanssa ulkona, mutta tästä kaikesta huolimatta en saa mielestäni pois erästä, jota olen rakastanut jo kahdeksan vuotta. Tänä pitkänä aikana en ole nähnyt häntä kertaakaan enkä ole kuullut hänestä. Mieheni tietää kaiken, hän on yrittänyt auttaa minua unohtamaan mutta kuitenkin siinä onnistumatta. Rakastan lapsiani sekä miestäni jotenkin. Tuo toinen mies jota rakastan hän on aina mielessäni olen missä tahansa tai teen mitä hyvänsä aina on mielessäni se mies.” Nro 284, 1956, Nimimerkki Mirjam 23v., Naimisissa, 2 lasta

Mirjam ei itse tiedosta, että hänen luomansa kuva miehestä on fantasian tuottama ideaali ja että hänen rakkautensa rinnastuu teinityttöjen kaukorakkauksiin, joissa kohteena on etäinen idoli todellisen miehen sijasta. Muistoihin sitoutunut ideaalimaskuliinisuus saattoi aineistossani tulla niin todelliseksi naisten haaveissa, että he saattoivat ryhtyä aktiivisesti etsimään kadottamaansa ideaalimaskuliinisuuden oletettua kantajaa, ja harkita todellisen miehensä jättämistä. Myös Mirjam kysyi Leelialta, pitäisikö hänen lähteä etsimään unelmiensa prinssiä vai pitäisikö hänen tyytyä nykyiseen mieheensä.

Myös miehen kuolema voi tehdä hänestä fantasioidun ideaalimaskuliinisuuden. Tällöin yhdessä eletty avioliitto näyttäytyy vain positiivisessa valossa, ja mies koetaan ainoana mahdollisena suurena rakkautena. Fantasioissa luodun ideaalimaskuliinisuuden olemassaolo, tekee silloin muista ns. todellisista maskuliinisuuksista torjuttuja.

”Palasin Suomeen ja sain kohtalaisen työpaikan mainostoimistossa. Ostin pienen yksiön ja elän nyt hyvin pieni muotoista virkanaisen elämää. Huomiota herättämättä, mistään nauttimatta, päivästä päivään vain elämisen pakosta. En edes halua muuttaa tapojani. Olen käsittäkseni haudannut itseni Markun viereen. Uskon, etten koskaan halua rakastaa ketään niin kuin häntä. Kadun vain etten silloin osannut antaa kaikkeani. ”Nro: 945, 20.8.1973/ 11.9.1973 Marraskuu. Nimimerkki Kati, Leski, ei lapsia

Ideaalimaskuliinisuus kiinnittyy naisten kirjeissä usein myös romanttisiin muistoihin avioliittoon johtaneen suhteen alkutaipaleelta, jolloin omaa tulevaa aviomiestä on pidetty ideaalimaskuliinisuuden edustajana. Oletus perustui suhteen alussa siihen, ettei nainen ei vielä tuntenut miestä, vaan mies heijasti hänelle enemmän naisen omia fantasioita. Mies näyttäytyi silloin naiselle uutena arkielämän rikkovana sosiaalisena suhteena, joka toi vaihtelua harmaaseen arkeen.

”Oli jännittävää mennä koulusta suoraan poikien asunnolle, olla siellä iltaan asti käväistä kotona ja tulla taas, odottaa niin kauan kuin pojat tulivat työstään melkein keskiyöllä ja sen jälkeen...niin sen jälkeen useimmiten olla siellä aamuun asti ja mennä sieltä taxilla kouluun löyhkäten tupakalle. Laihuimme molemmat unen ja ruuan puutteessa, mutta olimme onnellisia. Ei ollut enää yksitoikkoista. En käsitä kuinka saatoin pysyä terveenä ja yleensä jaksaa olla koulussa sillä 2 viimeistä koulukuukautta odotin lasta. Menin naimisiin viikkoa sen jälkeen kun koulu loppui. samoin teki ystävättäreni, mutta heidän esikoisensa syntyi ”säädyllisen” ajan kuluttua. Parempi onni. >En voi kuitenkaan sanoa, että katuaisin. ”Nro246,1955, Nimimerkki Huonovaimo, 22v. 2 lasta

Ihanteellisessa tapauksessa aviomiehet käyttäytyivät kuin naisten fantasioiden maskuliinit ainakin hetkittäin, jopa niin hyvin, että eräs nainen epäili, näyttäileekö mies naiselle ”ihanteellista aviomiestä” taloudellisista syistä.

”Kotona hän on ihanteellinen aviomies, auttaa minua taloustöissäkin, on hellä ja huolehtivainen. Kaikkina merkkipäivinä hän suorastaan hukuttaa minut lahjoilla. Minä olen hänen kulta tyttönsä

maailman suloisin pikku vaimo ja muuta tällaista.” Nro266, 1956, Nimimerkki Ymmällä, 23v. naimisissa, ei lapsia

Aviomiehessä todellistuneen ideaalimaskuliinisuuden kanssa vietetty aika rinnastui juhlaan ja vapaa-aikaan, vaikka yhdessä vietetyssä ajassa ei ollut varsinaisesti kysymys juhlasta. Naisten mielikuvissa miehen kanssa tehtiin romanttisina pidettyjä asioita: käytiin tanssimassa tai lähdettiin teatteriin. Naiset haaveilivat kirjeissä usein, että heidän puolisonsa toteuttaisi käyttäytymisessään, edes kerran, sitä mitä nainen toivoo.

”Jospa hän hieman myöntyisi. Sanoisi vaikka kerran, että nyt lähemme vaikka teatteriin ja tansseihin päälle, pitäisin hänestä niin. Mutta näin hän ei varmasti tule koskaan sanomaan, kun hän ei lähde minnekkään, vaikka kuinka pyydän se ei huvita häntä.” Nro 315, 1955, Nimimerkki oikeasti elämää etsivä, 31v. ,Naimisissa, 1 lapsi

Todelliset miehet pitivät naisten toivomuksia miehen käyttäytymisestä usein naurettavina ”vouhokuksina”. Sillä he uskoivat naisten haaveiden perustuvan lehdistä ja elokuvista ja muista kulttuurintuotteista omaksuttuihin käyttäytymismuotoihin, jotka eivät sovi suomalaiselle miehelle.

”Kukat vaimolle, syntymäpäivät jms. olivat turhaa vouhotusta niinhän ne niitä kantaa, mutta sitten vieraita akkoja pussailee! Tietty totuushan siihen sisältyy, mutta...” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Romanttinen ajanvietto aviomiehen kanssa ei välttämättä tuonut enää naiselle tyydytystä samalla tavalla kuin suhteen alussa, jos ajatuksissa oli toinen ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuma. Toinen mies, joka oli naisen uusi fantasioiden kohde, saattoi houkutella naisen olemaan aineistossani myös uskoton puolisolleen. Silloin ideaalimaskuliinisuuden kohtaamisessa kiehtoi se, että se oli moraalisesti kiellettyä ja mahdollinen pako kuolleeksi kuvatusta liitosta. Toisaalta ideaalimaskuliinisuus, joka ruumiillistui rakastajassa, saattoi itse asiassa auttaa naisia kestämään hankalan avioliiton.

”Jotta olisin jaksanut nämä kymmenen vuotta on minulla ollut takaportti. Minulla on ollut 3-4 ihmissuhdetta-seksisuhdetta kodin ulkopuolella. Olen saanut niistä voimaa ja rohkaisua. olen tuntenut olevani nainen –olen saanut osakseni hyväilyä ja rakkautta. Nämä ihmissuhteet ovat olleet henkireikä minulle. Näistä ei kukaan tiedä mitään, kukaan ei niistä ole vahingoittunut. Tämä viimeinen paras ja ihanin on minua paljon, paljon nuorempi: Hän antaa minulle nuoruuttaan ja raikkauttaan minä hänelle kypsyyttä taitoa ja turvallisuutta. Nro: 1048, 1974, Nimimerkki Tulipunakukka, naimisissa, 2 lasta

Ideaalimaskuliinisuuden aseman saavuttaminen naisten silmissä ei ole aineistoni perusteella kovin pysyvää. Uutuuden viehäytys katoaa arjen myötä ja naisen fantasiat ideaalimaskuliinisuudesta voivat vaihdella ja muuttua. Lisäksi naiset voivat haaveilla monen tyyppisistä miehistä ja tuntea heitä kohtaan seksuaalista kiinnostusta.

”Jotkut ihmiset-miehet- ovat sellaisia, että he herättävät minussa selittämätöntä vetoa. Jonkunlaisia väristyksiä, niistä olen mieheni kanssa puhellutkin. Näihin tuntemuksiini en tiedä syytä- en luule. Kyseiset henkilöt ovat iältään, ruumiin rakenteeltaan, sivistykseltään erilaisia. On muutama 17-vuotias poikaoppilas, opettaja kolleegani ja kirjeen alussa mainitsemani ruotsin opettaja. Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Mies saattoi olla naisen ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuma vain niin kauan, kuin nainen ei löytänyt vielä paremmin hänen ideaalimaskuliinisuuttaan vastaavaa miestä. Miehen asema ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistumana oli avoinna miesten väliselle kilpailulle. Nainen saattoi suorastaan nauttia tilanteesta, jossa hän pääsi käyttämään valtaa ja vertailemaan miehiä keskenään. Kumpi näistä vastaisi paremmin hänen ideaalina pitämäänsä maskuliinisuutta? Mieluiten hän pitäisi molemmat.

Suhde fantasioissa tuotettuun tai olemassa olevaksi oletettuun ideaalimaskuliinisuuteen voi olla hankala todellisessa elämässä. Menneisyyden miehet ovat jääneet ajan hampaisiin. Ideaali onnistuu toteutumaan vain hetkessä ennen kuin arki rusentaa sen alleen. Löytyisikö todellisuudesta miestä, joka pysyttelisi itse ehdottoman uskollisena, mutta sallisi naiselle rinnakkaissuhteet. Ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuma oli aineistossani tavoittamattomissa käytännöllisistä syistä johtuen. Hän saattoi olla jo naimisissa oleva mies.

”Kirjoitin kokeen ja osasin mielestäni hyvin. Opettajani oli kovasti vanhentunut, hän on eläkkeellä (n.67v), mutta koko ajan hänen läheisyydessään olin omituisen onnellinen. Olin aivan kuin olin aivan kuin sulaa hänen hienostuneeseen, sydämelliseen ystävällisyyteensä. Ajattelin, että nyt voin---kiintymykseni on rajaton ja toisaalta estoni niin suuret, etten voinut sanoa mitään mitä olin ajatellut. Kahvipöydässä hänen vaimonsa kehuu ystävällisesti kyllä, mutta olisin antanut vaihto kappaleena taivasosuuteni, jos olisin saanut olla kahden opettajani kanssa.) Opettajani oli mieleltään hämmentynyt, hän puhutteli minua kolmannessa persoonassa ja kun en oikein muuta voinut katsoin pitkät ajat hänen kasvojaan ja nyt on tilanne se, että en enää usko tapaavani häntä koskaan. En uskalta lähestyä häntä, koska luulen, että se vaikuttaa omituiselta. Hänen tyttärensä oli minun opiskelutovereitani ja hän on ainoa, jonka välityksellä joskus saan –ehkä jotain tietoa. Onneton olen kai siksi, koska kuoleman ajatus ei ole koskaan kaukana minusta. Minulla on se käsitys, että tämän hyvän ja rakkaan opettajani mukana –joskus—menee hautaan parasta ja lempeintä ihmisyyttä, mitä olen tavannut. ”Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Ideaalimaskuliinisuuden valloittamisen esteenä olivat myös ympäristön normit sopivasta suhteesta. Ajatuksen ryhtyä suhteeseen saattoi estää myös sosiaaliset paineet ja sosiaalinen kontrolli. Seuraavassa esimerkissä naisen ideaalimaskuliinisuus oli ruumiillistunut nuorena pojassa, eikä kulttuurisamme pidetty ainakaan 1950-luvulla sopivana, että nuori mies solmii suhteensa naimisissa olevaan vanhempaan naiseen, jolla on ollut jo muita sukupuolisia kokemuksia. Naisen aviomies ja pojan omaiset ilmaisivat, että suhde ylittää sopivuuden rajat.

”Tahdoin olla luja tiesin mikä kuuluu olla välillämme yritin tukahduttaa tunteet sisimmässäni. Hän sai poskeni hehkumaan silmäni loistamaan ei meidän välillämme ole suhdetta mitään intiimiä ajatuksissani vain olen tehnyt yhden vilpin. Se on kai syntiä-olin kai heikko luonne kun kiinnyn toiseen mieheen. Yritin pysyä järjissäni. taistelin yksin. Kotona mieheni solvasi minua tuon pojan omaiset uhkaavat minua. Elämäni oli umpikujassa. Olin ymmälläni.---” Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Ideaalimaskuliinisuus vastaa illuusioita

Ideaalimaskuliinisuutta naisten kirjeissä voidaan lähestyä myös naisten toiveiden kautta eli millaisesta miestä he haaveilivat ja minkälaisia henkilökohtaisia ominaisuuksia maskuliinilla tulisi olla. Nimimerkki Vastausta toivova tuo sen esiin myös sanallisesti. Hän koki elävänsä nuoruutta uudelleen nykyhetkessä kohdattuaan miehen, joka muistutti ulkoisesti hänen nuoruuden rakkauttaan. Naisen fantasia kohdistui tässä tapauksessa nuoruuden rakkauden ulkonäköön.

”Hän toimi rahastajana siinä autossa missä kuljin työstä kotiin. joten jouduimme näin toistemme läheisyyteen. Mikä kohtalon oikku hänen olemuksensa muistutti sitä nuoruuden ystävääni. sitä autopoikaa. Elin outoa kaksoiselämää menneisyyttä ja nykyisyyttä. Olin se ujo ja arka—tyttö. hän minun entinen autopoikani. Nyt sain kokea kaiken sen mitä en 17v. tajunnut.” Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Aineistoni perusteella naiset saattoivat tuntea vetoa vain tietyn tyyppiin miehiin ja rajata esimerkiksi seksuaalisen kiinnostuksen vain ulkonäöltään heidän ideaalimaskuliinisuuttaan vastaaviin miehiin, jotka muistuttivat fantasiaa. Naisen fantasioiden ideaalinen maskuliinisuus voi vastata ulkonäöltään kulttuurista ihannetta tai sitten ei. Sanotaanhan vanhassa sananlaskussakin, että ”kauneus on katsojan silmissä”.

Oletettu ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuma sai naiset unohtamaan kaikki muut miehet. Mies, jonka nainen näki ideaalimaskuliinisuutena, oli ylivoimainen muihin miehiin verrattuna. Mies oli aktiivinen ja aloitteellinen suhteessa naiseen. Ideaalimaskuliinisuutta edustavat miehet tekivät aloitteita heteroseksuaalisissa suhteissa, koska maskuliinisuuteen liitetään kulttuurissamme aktiivisuus ja rohkeus. Aktiivisuuden myytiin sisältyä myös oletus, että feminiinin tekeytyminen passiiviseksi saaliiksi lisää miehen halua saalistaa kyseistä feminiiniä, ja aktiivisella ihailulla nainen vain karkottaa miehen.

Pia Purra (1998) oli perehtynyt samaan teemaan artikkelissaan ”*Eikö se ennen vanhaan tämä homma mennyt jotenkin toisin päin*”, heteroseksuaalisiin kohtaamisiin naisten ja miesten omaelämäkerroissa. Hän oli tutkinut naisten ja miesten kirjoittamia tarinoita tulevien kumppaneidensa kohtaamisesta. Purran mukaan naisten ja miesten kertomukset eivät juuri poikenneet toisistaan, vaikka kertomukset esittävät sukupuolisidonnaista käyttäytymistä, josta kirjoittamista hallitsi heteroseksuaalinen käsikirjoitus. Se kertoo, miten sukupuolten tulee käyttäytyä. Vallitsevassa heteroseksuaalisessa skriptissä mies on aktiivinen toimija ja nainen passiivinen toiminnan kohde. Yllättävintä oli, että miehet esittivät tarinoissa naiset aktiivisempina toimijoina kuin naiset itse. Vain harvoissa elämäntarinoissa nainen oli passiivinen. Nainen oli useimmiten aktiivinen hyväksyjä tai hylkääjä, vaikka mies olisikin ollut aloitteen tekijä. (Purra 1998, 73, 77,97.) Myöskään aineistossani maskuliinit eivät välttämättä olleet aktiivisia suhteessaan naisiin, vaan heitä kuvailtiin suorastaan ujoiksi ja aroiksi.

”Häpeän tunnustaa olin. Kun näin, että hän halusi 2 ½ v. sitten olla kanssani, eikä siitä tahtonut tulla mitään miehen ujouden vuoksi, tartuin ”härkää sarvista” ja pyysin häntä luokseni kylään ja siitä se alkoi.” - Nro 272,1956, Nimimerkki haluan hyvän neuvon, leski, naimisissa, lapsia 1

Nimimerkki Ariel aineistossani jopa aktiivisesti päätti, että tuon miehen kanssa hän halusi mennä naimisiin, vaikka odottikin miehen aktiivista aloitetta.

”Joskus toisena opiskeluvuotena tapasin mieheni. Päätin (nimenomaan minä) mennä naimisiin hänen kanssaan heti, kun mies tuntisi siihen tarvetta.” Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Haaveilemalla luodaan myös uusia myyttejä rikkovaa maskuliinisuutta ja uusia järjestyksiä heteroseksuaalisiin suhteisiin. Ideaalisen maskuliinisuuden kautta naiset pääsevät luomaan myös vastineita miesten homososiaalisten yhteisöjen tuottamalle maskuliinisuudelle. Naiset eivät pidä ideaalisena maskuliinisuutena esimerkiksi miestä, joka on kiinnostunut vain maskuliinisina pidetyistä asioista ja omista mielenkiinnon kohteistaan. Ideaalinen mies ei harrasta liikaa asioita, joista nainen ei ole kiinnostunut ja joihin nainen ei voi päästä osalliseksi. Ideaalinen maskuliini ei omista kaikkea aikaansa työlle, harrastuksilleen ja homososiaaliselle toiminnalle vaan naiselleen. Hän ei osoita myöskään mieltään, jos hän joutuu osallistumaan naisen haluamiin aktiviteetteihin ja harrastuksiin. Ideaalimaskuliinisuuden edustajan oli aineistoni mukaan oltava avoin ja erittäin kiinnostunut keskustelemaan ja ilmaisemaan tunteita sanallisesti, mitä Suomessa ilmeisesti pidetään yleensä feminiininä ominaisuutena.

Ideaalimaskuliinisuuden kantaja oli kiinnostunut keskustelemaan niistä asioista, joista nainen on kiinnostunut, jopa naisen ruumiillisuudesta. Naisten fantasioissa hän oli kiinnostunut keskustelemaan naisen kanssa, vaikka asiaa ei niin olisikaan. Naiset toivovat kuitenkin, että miehellä olisi ”elämä”, josta voisi keskustella, vaikka joku kodin ulkopuolinen harrastus tai hän lukisi lehtiä, jotta keskustelun aiheita riittäisi. Naisten mielestä ideaalimaskuliini suostui ajatusten vaihtoon, vaikka siihen ei olisi käytännöllistä syytäkään. Hän oli myös tietenkin samaa mieltä asioista naisen kanssa ja valmis laskemaan leikkiä. Nimimerkki Ariel on tyytyväinen avioliitossa nimenomaan siihen, että yhteisistä keskustelun aiheista ei ole ollut pulaa.

”Jutun juurta ei ole koskaan meiltä puuttunut.” Nro: 936, 1973, Nimimerkki Ariel 32v. Naimisissa, 1 lapsi

Koska ”unelmien prinssi” on avoin, hänen kanssaan voi keskustella myös aroista aiheista, kuten aikaisemmista ihmissuhteista. Ideaalimaskuliinisuuden kantajalle voi myös uskoutua omista kipeistäkin kokemuksista ja syvimmistä tunteista. Ideaalimies oli aineistossa yhtä sosiaalinen kuin naisenkin, ja hänen kanssaan oli mahdollista olla yhdessä yhteisten ystävien kanssa. Ideaalimaskuliinisuuden edustaja muistutti naista olemisensa tyllyssä ja hänen luonteensa, arvonsa, ja kiinnostuksen kohteensa menivät yksiin naisen kanssa. Luonteeltaan naisten ”unelmien prinssi” oli herkkä ja tunteellinen. Ideaalimaskuliinisuun kantajalle sallittiin myös itku, jos hänestä siltä tuntui. Hän oli empaattinen tunneihminen naisen mielikuvissa. Ideaalisen maskuliinisuuden kantajan kanssa nainen voi kokea, että mies ei häpeä häntä ja ilmaisee rakkautensa julkisesti. Ideaalimaskuliini oli hyvä ilmaisemaan rakkauden tunteitaan. Ideaalimies suhtautui naiseen tasa-arvoisesti tai suorastaan jumaloi naista. Ideaalimies tarvitsi naista palvontansa kohteeksi ja elämän tarkoituksensa takaajaksi. Hän nosti naisen jalustalle, ihaili, kunnioitti ja jumaloi feminiinisyttä..

” Mieheni palvoi minua kuin jotakin kukkaa.” Nro 780, 28.12.1963, 22.1.1964, Nimimerkki hyvin kiitollinen 20v., Naimisissa, 2 lasta.

Ideaalimaskuliinisuuteen kuului arvostaa myös naisten työtä, ammattia ja uraa ja naisten henkilökohtaisia älyllisiä ja taidollisia ominaisuuksia. Ideaalimiehet eivät myöskään väheksyneet naisten ajatuksia. He välittivät, mitä naiset heistä ajattelevat. Nainen oli heille ensisijaisesti inhimillinen olento. Siksi ideaalimaskuliinisuuden edustajat eivät esittäneet seksuaalisia vaatimuksia naisille. Fantasioissa luotuun ideaalimaskuliinisuuteen liittyvät myös naisen seksuaaliset unelmat. Naisten kannalta katsottuna ”unelmien prinsille” saattoi riittää onnelliseksi tulemiseen, että nainen hymyili. Ideaalimies, sai naisen tuntemaan hellyyttä miestä kohtaan, koska mies ei vaatinut häneltä seksuaalista kanssakäymistä.

Suhde oletettuun ideaalimaskuliinisuuteen voi muistuttaa kaukorakkautta siinä mielessä, ettei ideaalimaskuliinisuuden maskuliinisuuden oletetun ruumiillistuman kanssa ole välttämättä varsinaista seksuaalista suhdetta muualla kuin ajatuksissa. Ideaalimaskuliinisuutta ilmentävän miehen seksuaalisuutta naista kohtaan voidaan myös verrata hellyyteen, jota osoitetaan kuin pienelle lapselle. Ideaalimaskuliinisuus voi ilmetä siten myös rakastavan ja turvallisen isän hahmossa, kuten myös normatiivinen maskuliinisuus.

Naiset ovat kuitenkin erilaisia, ja heillä oli erilaisia käsityksiä millaista seksi olisi heidän mielestään ”unelmien prinssin” kanssa. Ihanteellista naisille olisi, jos oma aviomies suostui toteuttamaan, naisen vilttejä fantasioita ja lähtisi naisen eroottisiin leikkeihin mukaan, vaikka naisen fantasiat saattoivat olla arveluttavia aikakauden sukupuolimoraalin kannalta.

”Eräänä päivänä, kun kuulin, että lapset lähtevät illalla elokuviin, panin kaikki yhden kortin vaaraan. Kävin ostamassa sopivan vyön peppuni menoksi ja pienen pienet, aivan suloiset mustat rintaliivit mieheni päänmenoksi. Housut olivat niin pienet, että puolet alapään karvoitusta jäi niiden ulkopuolelle. lasten lähdettyä peseydyin huolellisesti puin nuo vaatteet päälleni ja panin hopea tossut jalkaani ja kampasin tukan harteilleni ja tein keveän meikin. Hiivin sitten mieheni taakse hänen työhuoneeseensa ja ehdotin oikein kunnan rakastelua. Mieheni vei minut heti suuren peilin eteen ja kehui, että olen hyvin nätti näissä seksivehkeissäni suorastaan vastustamaton. Tunsin sen myös hänestä, kun hän painoi minut itseään vastaan. Pitkän hyväilyn jälkeen mieheni meni tapansa mukaan pesulle ja minä odottamaan vuoteeseen. Hyväilimme vielä sielläkin ja sitten panin tyynyni alta vyön hänen käteensä ja pyysin ja rukoilin, että hän käyttäisi sitä ja oikein kunnollisesti, kuten ystäväni neuvoi. Varttitunnin hän aivan hiljaa läpsytteli peppuani ja kun siitä ei ollut mitään hyötyä, poltin päreeni ja tempaisin vyön käteeni ja sivalsin häntä pari kertaa aika nasevasti pakaraille ja sanoin: katso ainakin näin lujaa. Muuta ei tarvittu. Nyt sain maistaa oikein isän kädestä. Mitään kipua en tuntenut. Kaikki tuntui suorastaan ihanalta, jotenkin kiihottavalta. Vieläpä ne nasevat loppuiskutkin sekoittuvat samaan menoon. Yhdynnästä en muista mitään muuta kuin sen, että elimemme menivät vastakkain kuin itsestään ja että runsaan siemensyöksyn aikana voihkaisin jotain ja tunsin niin suuren mielihyvän tunteen, etten ole sellaista koko avioliittomme aikana kokenut. olin kuin taivaassa ja nukahdin siihen. Ehdotin sitten miehelleni, että uusisimme tämän muutaman päivän kuluttua, koska sain siitä suuren mielihyvän tunteen, mutta sitä ei ole kuulunut. Ehkä se vielä tulee—toivottavasti jo ennen juhannusta.” Nro: 971, 1973, Nimimerkki Liisa, 35v. Naimisissa, 2 lasta

Ideaalimaskuliinisuuden kantaja sai naisen aineistossani hyväksymään oman ruumiinsa ja naisen tuntemaan itsensä rakastetuksi naisena. Hetkittäisen kokemuksen oletetun ideaalimiehen kanssa luonnehdittiin suorastaan yliluonnollisiksi. Lumoava tunne valtasi mielen kokonaan ja paljasti elämän suurimmat salaisuudet.

Ideaalimaskuliinisuuden edustaja aiheutti naiselle surua ja mielipahaa vain silloin, kun hänestä jouduttiin vastentahtoisesti luopumaan, tai nainen koki, ettei häntä ole mahdollista saada, edes tulevai-

suudessa. Luopuminen toiveista saavuttaa ja saada omakseen oletettu ideaalimaskuliinisuuden ruumiillistuma vaatii kirjeiden perusteella tuskallista surutyötä ja todellisuuden hyväksyntää. Aineistossani tätä surua yritettiin lievittää toisilla miehillä, mutta kukaan ei voinut ylittää naisen luomaa fantasiaa ideaalimaskuliinisuudesta.

*”En voinut kiintyä kehenkään. Toivon, että hän tulisi takaisin luokseni. Tutustuin nuoriin poikiin eräs vertasi valkoiseen ruusuun toinen Neitsyt Marian viattomuuteen. Autopoika oli sanonut Liljankukka puhdas valkea. Niin minä silloin. Enkä aavistanut mitä liljankukka vielä tulee kokemaan.”*Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Ideaalina pidetyn miehen käyttämä metafora työstä ”Liljan kukkana” lyö muiden miesten vastaavat kohteliaisuudet laudalta ja nainen ottaa metaforan oman identiteettinsä määrittelijäksi. Vaikka myös muut miehet käyttivät hänestä vastaavan tyyppisiä metaforia.

Ideaalimaskuliinisuudessa on kysymys suurista tunteista. Ideaalimaskuliinisuuden menetys teki naiset myös katkeriksi. Pettäneet naiset torjuivat kaikki miehet läheltään ja päätyivät vihamaan kaikkia miehiä tai menemään naimisiin vähemmän tyydyttävän miehen kanssa pelkästä koston himosta. Fantasioissa luodun ideaalimaskuliinin menetyksestä naiset yrittävät usein selvitä myös rationaalisemmin pudottamalla fantasia miehen jalustaltaan muiden miesten joukkoon ajatuksissaan. Menetetty ideaalimies, ja hänen kauttaan menetetty ”mahdollisuus onnelliseen elämään” motivoi naisia kirjoittamaan Leelialle ja päiväkirjalle.

Ideaalimaskuliinisuus lähestyy feminiinisyttä

Ideaalimaskuliinisuuden asenne feminiinisyttä kohtaan on arvostava. Ideaalimaskuliinisuuden edustaja voi jopa jumaloida ja palvoa naista sen täydellisenä ruumiillistumana. Ideaalimaskuliinisuus on lähempänä feminiinisyttä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa kuin muut löytämäni maskuliinisuudet, koska siihen sisältyy naisellisina pidettyjä käyttäytymisen muotoja, kuten huolehtivaisuus, merkkipäivien muistaminen, romanttisuus, tunteiden ilmaiseminen ja herkkyys sekä keskustelutaito ja empaattisuus.

Toisaalta ideaalimaskuliinisuus toistaa hegemonisen maskuliinisuuden myyttejä esimerkiksi siinä, että naiset kuvaavat ideaalimaskuliinisuuden aktiivisena. Myytti kuitenkin säröilee, koska nainen voi olla valmis käyttämään kaikki keinot ”pyydystääkseen” ideaalimaskuliinilta näyttävän miehen ja jättämään nykyisen elämänsä tai pettämään miestänsä. Ideaalimaskuliinisuus heijastaa myös kult-

tuurissamme arvostettua romanttista rakkautta, jossa maskuliinisuus ilmenee haluna viihdyttää naita järjestämällä romanttisia kohtaamisia ja huvituksia naiselle.

Aineistoni kuvausten perusteella ideaalimaskuliinisuus on naisten kannalta katsottuna osittain erilaista kuin kulttuurissamme yleisesti vallitseva käsitys ihanteellisesta miehuudesta ja miestutkimuksessa määritellystä länsimaisesta ideaalimaskuliinisuudesta. Ideaalimaskuliinisuus perustui ainakin osittain aineistossani olettamukseen, että jossain on olemassa täydellinen mies. Se oikea, jonka kohtaamisen jälkeen voidaan sanoa: ”He elivät onnellisina elämänsä loppuun saakka.” Ideaalimaskuliinisuuden taustalla näyttäisi siten vaikuttavan romanttisen rakkauden ideologia.

Eniten ideaalimaskuliinisuus poikkesi aineistossani muista maskuliinisuuden lajeista asenteessa feminiinisyyttä kohtaan. Ideaalimaskuliinisuudessa nousivat esille eniten myös maskuliinien yksilölliset piirteet, arvot ja kiinnostuksen kohteet, koska ideaalimaskuliinisuus oli erilaisille naisille erilaista. Toinen arvosti syvällistä keskustelijaa, toinen puolestaan parkettien partaveistä. Yhteistä ideaalimaskuliineille oli, että he jakoivat luonteenpiirteitä, kiinnostuksen kohteita ja arvoja, heitä ideaalimaskuliinisuutena ihailevien naisten kanssa.

Myös ideaalimaskuliinisuudesta ja unelmien prinseistä löytyy muita tieteellisiä tekstejä. Esimerkkinä mainittakoon Tommi Hoikkalan kirjoittama artikkeli *Kova kimma +Uusi jätkä. Lukiolaisten parisuhdeodotuksia*, jossa hän on kiinnittää huomion vuonna 1994 lukiolaisten parisuhteita koskeviin aineisiin ja kertoo miten tyttöjen ja poikien parisuhdeodotukset eroavat toisistaan. Tyttöjen haaveissa mies oli melkoinen sankari Hoikkalan mielestä, vaikka tytöt itse kiistivät etsivänsä unelmien prinssiä. (Hoikkala 1998a, 232.) Yhteistä hänen tutkimuksessaan omalle tutkielmalleni oli se, että ideaalit kiinnittyvät tulevaan suhteeseen ja haaveisiin eikä arjessa elettyyn suhteeseen.

Aineistossani toivottiin kaikkina tutkittuina vuosikymmeninä miehiltä usein empatiaa, keskustelutaitoa ja tunteiden avointa osoittamista. Samoja toiveita on Hoikkalan tutkimuksessa myös 1990-luvun lukiolaistytöillä. Tytöt keskittyvät teksteissään Hoikkalan kuvailemaan vuolaasti ihanteellisen poikaystävän ominaisuuksia. Tytöt toivovat, että poika osaisi ilmaista ajatuksiaan puhumalla ja kertoa tunteistaan sekä reflektoida oman sisäisen maailmansa tapahtumia. Toiseksi he halusivat, että mies olisi empaattinen ja kykenisi asettumaan heidän asemaansa, ja vaistoamaan heidän tarpeensa. (Hoikkala 1998a, 232.)

Leelian kanta palstalla ideaalimaskuliinisuutta ilmentäviin miehiin oli kaksijakoinen riippuen siitä, oliko neuvoa kysyvä nainen naimisissa vai ei. Naimattomille hän saattoi sanoa, että mies vaikuttaa sopivalta aviomieheltä, mutta naimisissa olevia hän kehotti usein jättämään turhat haihattelut ideaalimaskuliinisuuden ilmentymän suuntaan.

ALISTAVA MASKULIINISUUS

Alistava maskuliinisuus ilmensi aineistossani ennen kaikkea miehen ylivaltaa ja ylemmyyttä suhteessa naiseen ja lapsiin. Alistava maskuliinisuuden edustaja tarvitsi naista avioliitossa syntipukiksi, kotiorjaksi ja seksuaalisten tarpeidensa tyydyttäjäksi. Alistava maskuliinisuus teki naisista riippuvaisia aviomiehistä ja nujersi naisten itseluottamuksen ja omanarvontunteen.

Alistava maskuliinisuus näyttäytyi naisten kirjeissä negatiivisena kuten myös torjuttu maskuliinisuus. Alistava maskuliinisuus oli hyvin yleistä verrattuna torjuttavaan maskuliinisuuteen. Alistava maskuliinisuus ilmensi misogyniaa eli naisvihaa, josta Sari Näre on kirjoittanut artikkelin (1994) *Pakenevat prinssit. Naisvihaajan muotokuvia*. Hän käyttää tutkimusaineistonaan kolmea haastattelua ja yhtä omaelämäkerrallista käsikirjoitusta (Näre 1994, 162). Näreen artikkelin ja aineistoni alistavan maskuliinisuuden kuvauksilla oli paljon yhteistä. Näreen mukaan misogynia ilmenee heteroseksuaalisissa suhteissa miehen haluna hallita suhdetta fyysisellä ja henkisellä väkivallalla. (Näre 1994,163). Myös omassa aineistossani alistavaksi nimetty maskuliinisuus tuli esiin kuvauksina miehen harjoittamasta henkisestä ja fyysisestä väkivallasta. Väkiältä riisti naiselta mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä. Luomaani alistavan maskuliinisuuden luokkaa voisi nimittää siten myös misogyniseksi maskuliinisuudeksi. Alistavan maskuliinisuuden edustajan sanomisista käytetään aineistossani metaforaa laki. Se tarkoittaa miehen käskyjen ehdotonta kunnioittamista ja tottelemista.

Alistava maskuliini ymmärsi asemansa perheessä oikeutena hallita naista ja lapsia. Hän tuntui naisten kuvausten perusteella suorastaan nauttivan ylemmydestään ja saavan sadistista tyydytystä ja nautintoa naisten ahdingosta.

”Minusta tuntuu, että mieheni aivan nautti, kun sai kiusata minua sillä hän sanoi, että olen päässyt elämässäni liian helpolla.” Nro 812, 19.1.1965, 25.2.1965, huhtikuu, Nimimerkki kärsinyt, asu-muserossa, ei lapsia.

Alistava maskuliinisuus tuli esiin aineistossa ensisijaisesti siinä, että naiselta riistettiin oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Alistavan maskuliinisuuden ruumiillistuman vakiovastaus aineistossani naisen tekemiin ehdotuksiin oli kielteinen. Sari Näreen mukaan naisvihaaja haluaa kontrolloida kaikkia naisen elämänalueita (Näre 1994, 166). Alistavat maskuliinit halusivat kontrolloida esimerkiksi naisten työvoimaa, lisääntymistä, ruumiillisuutta, seksuaalisuutta, ihmissuhteita, harrastuksia ja ulkonäköä.

Alistavan maskuliinin olemisen tyyli oli sekoitus normatiivista maskuliinisuutta, torjuttua maskuliinisuutta ja ideaalimaskuliinisuutta eikä naisten ollut helppo tunnistaa sitä. Hän saattoi aluksi vaikuttaa unelmien täyttymykseltä, mutta osoittautua myöhemmin täysin mahdottomaksi elämäkumppaniksi. Naisten suhde näihin alistavaa maskuliinisuutta ilmentäviin miehiin oli usein hyvin ristiriitainen.

”Rakastan miestäni kaikesta huolimatta ja hän varmasti tietää sen. Joskus luulen hänenkin rakastavan minua. siksi kai olen jaksanut tähän asti.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Monet naiset ihmettelivät myös itse sitä, kuinka heidän ensivaikutelmansa miehestä oli pettänyt suhteen edetessä. Sari Näre toteaaakin, että misogyninen suhde alkaa usein palavalla intohimolla (Näre 1994, 165). Miehen alistava käytös jää huomaamatta ehkä sen takia, että nainen sai aluksi miehen mukana kaiken, mitä hänet oli lapsesta saakka koulutettu haaveilemaan. Nainen sai miehen kautta toimeentulon, kodin ja lapset.

”Minun ystävättäristäni karsittiin aimo annos epämääräisiä tyyppejä. (kaikki vähän epämääräiset minua juuri kiinnostavat). En viitsi jatkaa tätä luetteloa, siitä tulisi kovin pitkä. Joka tapauksessa siedin näitä muutoksia, ihme kyllä, koska kaikki uusi viehättää minua ja avioliitto oli uusi ja kaikki mikä liittyi kodinperustamiseen ja sen sellaiseen oli mukavaa, etten niin välittänyt vaikka huomaisin, ettei tämä nyt oikein mene. Mieheni sanoikin, että annas olla kun menemme naimisiin, niin kyllä minä sinut muutan, mutta eihän se niin käy. Jotakin voi karsia, mutta muuttua ihan toiseksi? ”Nro: 958, 1973, Nimimerkki Optimisti, 40v. Naimisissa 2 lasta.

Näreen mukaan misogynisen suhteen jatkuessa miehen käyttäytyminen heittelehtii laidasta laitaan Hellyydenosoitukset vaihtuvat vähättelyksi, loukkauksiksi, uhkailuksi, julmuudeksi ja väkivaltaiseksi käyttäytymiseksi (Näre 1994, 165.) Aineistossani alistavan maskuliinisuuden tunnisti helpoimmin siitä, että naiset kuvasivat miehen käyttäytymisen vuorottelevan hyvän ja pahan välillä. Huonon kohtelun jälkeen seurasi usein jakso, jolloin mies kohteli naista hyvin. Naiset kokivat miehen mielialojen vaihtelun tekevän heidän elämästään tasapainotonta ja epävarmaa. Naiset myös

kertoivat miehen käyttäytymisen vaihtelevan sen mukaan, ollaanko kodin ulkopuolella vai kotona kahden kesken. Alistavaa maskuliinisuutta kantava mies pyrki usein salaamaan tapansa julkisesti ja kohteli vaimoan huonosti vain ja ainoastaan neljän seinän sisällä.

”Ihmiset yleensä luulevat, että olemme onnellinen perhe. Mieheni selvästi antaa sen käsityksen sukulaisissaan ja muiden perhetuttujen kesken.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Myös Näre on todennut misogynisista miehistä, että sama mies voi olla täysin erilainen muiden ihmisten kanssa seurustellessaan (Näre 1994, 173).

Alistavan maskuliinisuuden edustaja saattoi olla hyvin korkealle menestynyt sekä yhteiskunnallisesti että miesten keskinäisessä hierarkiassa, minkä takia hän oli tavoiteltu mies myös naisten keskuudessa. Menestyvä alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies saattoi saada tukea olemisen tyylilleen aktiivisen vaikenemisen kautta sosiaaliselta ympäristöltään. Uskoton aviomies saattoi liikkua rakastajattarensa kanssa parina esimerkiksi julkisissa tilaisuuksissa ja vieraila tuttavaperheiden luona. Toisaalta alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies tuli esiin aineistossani myös sosiaalisesti hyvin eristäytyneenä, jolloin hän eristi myös vaimonsa sosiaalisesti. Miehen alistava ja julma käytös ei tullut julkiseksi muualla kuin *Leelian lepotuolissa* nimimerkin suojissa.

Alistava maskuliinisuus representoitui aineistossani tyypillisesti omaan aviomieheen tai entiseen aviomieheen, joista oli hankkiuduttu eroon. Alistavan ja torjutun maskuliinisuuden rajaa oli paikka paikoin hyvin vaikea nähdä ja määritellä. Yhteistä torjutulle ja alistavalle maskuliinisuudelle oli se, että naiset kokivat nämä maskuliinisuudet negatiivisina ja halusivat hankkiutua niiden edustajista eroon. Alistava maskuliinisuus erosi kuitenkin siinä mielessä torjutusta maskuliinisuudesta, että ensin mainittu oli onnistunut pysyttelemään naisen ja yhteisön sietorajojen sisäpuolella ja ilmeni usein vain neljän seinän sisällä. Tällöin miehen alistavasta vallankäytöstä olivat tietoisia yleensä vain lähimmät sukulaiset ja ystävät, jos hekään.

”Herra”

Huomioni kiinnittyi aineistossa siihen, etten löytänyt helposti tai keksinyt heti alistavalle maskuliinisuudelle varsinaista representaatiota. Ainoa ilmaisu, minkä voin ajatella olevan alistavan maskuliinisuuden representaatio, on ”herra”, joka mainittiin pariin otteeseen yhdessä kirjeessä.

”Mutta ei kukaan uskalla sanoa vastaan enää. Ei se hyödytä, saan vaan kaksin verroin pahaan mieltä, joka tapauksessa on tehtävä niin kuin herra haluaa.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Mietin, johtuuko ilmaisun puute siitä, että miehen ylivalta on ollut hyväksyttyä ja kyseenalaistamattomaa suhteessa naiseen hyvin pitkään. Alistava maskuliinisuuden valta naiseen perustui usein taloudelliseen vallan käyttöön, jonka avioliittoinstituutio ja silloinen yhteiskunta mahdollistivat. Esimerkiksi koti saattoi olla alistavalle maskuliinille yksityistä omaisuutta avioliitosta huolimatta. Hän käytti kotia naisen kiristämiseen uhkailemalla, että hän heittää naisen pellolle, jos nainen ei toimi miehen tahdon mukaisesti. Alistavat maskuliinisuuden kantajat olivat aineistossani tietoisia taloudellisten seikkojen takaamasta vallasta.

”Kun olen lotonnut, sanoi mieheni kerran, että hän pelkää, jos voitan sillä silloin voin jättää hänet. En tiedä vaikka sen tekisinkin, sillä en ole onnellinen, silloin menisin vieraaseen kaupunkiin hoitoa hakemaan itselleni.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Alistava maskuliini täytti aineistossani yleensä normatiivisen maskuliinisuuden kriteerin vastata perheen elatuksesta. Ero alistavaa ja normatiivista maskuliinisuutta ilmentävien miesten välillä oli se, että siinä missä normatiivinen maskuliini käytti rahansa perheen hyväksi, alistava maskuliini käytti taloudellista asemaansa perheessä lähinnä oman valtansa pönkittämiseen. Vaimon ja lasten fyysiset ja henkiset tarpeet eivät olleet etusijalla. Alistava maskuliinisuutta ilmentävä mies tulkitsi monesti esimerkiksi lasten materiaalistien tarpeiden tyydyttämisen pelkästään heidän äitinsä tehtäväksi ja kieltäytyi esimerkiksi lasten vaatteiden ja ruuan hankinnasta. Alistavaa maskuliinisuutta löytyi myös jokaiselta vuosikymmeneltä. Myös Näre toteaa, että naisten vihaajalle on hyvin tyypillistä ajaa aina lähinnä omia etujaan (Näre 1994, 169).

Alistavan maskuliinisuuden edustaja päätti useimmiten yksin, kuinka perheen rahat tulee käyttää ja miten perheen yhteistä omaisuutta hallitaan. Nämä maskuliinit eivät ottaneet huomioon naisten mielipiteitä, siitä mitä yhteistä omaisuutta hallitaan. He päättivät yksinvaltiaan tavoin, mitä ja minkälaisia hankintoja tehdään, vaikka hankinnat koskisivat vaimon elämää. Jotkut naiset joutuivat tekemään kaikki henkilökohtaiset ostoksensa salaa mieheltä. Alistavan maskuliinisuuden olemisen tyyliseen valinneet miehet saattoivat nähdä myös naisen perinnön, henkilökohtaiset säästöt, työn ja ansiot oman elintasonsa takaajina ja hyötynä menestyksen ulkoisia tunnusmerkkejä havitellessaan. Pahimmillaan alistavan maskuliinisuuden piirteisiin kuului naisten itse ansaitsemien rahojen kontrollointi ja ”ryöstö” omiin tarpeisiin.

Alistavan maskuliinisuuden halu omistaa koti tai auto oli aineistossani välillä johtanut siihen, että nainen oli joutunut vastoin tahtoaan kodin ulkopuolelle ansiotyöhön, vaikka itse olisi mieluummin jäänyt kotiin hoitamaan lapsia. Alistava maskuliini näki siten naisen hallinnassaan olevana työvoimana, joten hän määräsi naisen työssäkäymisestä ja kotona olemisesta omien arvojensa ja mieltymystensä mukaan. Alistava maskuliini, joka halusi vaimonsa olevan kotona, vaati kuvausten perusteella naiselta kotiorjuutta. Kotityöt eivät kuuluneet miehelle, mutta naisen oli tehtävä kotityöt silloin, kun maskuliini niin vaatii ja sillä tavoin kuin hän halusi ne tehdyiksi. Vaikka aineistossani alistava maskuliini vaati naiselta työpanosta kodissa, hän ei antanut arvoa naisen tekemälle kotityölle. Nimimerkki Hyvin kiitollinen kuvaakin itseään miehensä silmissä osuvasti metaforalla huonohko käyttöesine.

” Mieheni ei kunnioita minua vähääkään, tunnen olevani kuin jokin huonohko käyttöesine hän ei anna arvoa yhtään työlleni, teen paljon käsitöitä, ompelen ja neulon paljon vieraillekin, mutta kaiken hän pitää asiaan kuuluvana olen myös kovin säästäväinen ja kaikin puolin koetan huolehtia kaikesta hyvin. Nro 780, 28.12.1963, 22.1.1964, Nimimerkki hyvin kiitollinen 20v., Naimisissa, 2 lasta.

Alistavan maskuliinisuuden edustajien mielestä naistentyöt, kuten vaatteiden ompelu, olivat huvitetta. Nainen oli laiska, jos hän teki jotain muuta kuin miehen varsinaisiksi kotitöiksi määrittelemiä asioita. Aineistossani oli siten nähtävissä asetelma, jossa mies oli ikään kuin naisen ja lasten työnantaja, joka vaatii työntekijöiltään työpanosta elatuksensa eteen hänen määrittelemällään tavalla kotitöiden muodossa. Jos kotitöitä ei ollut tehty riittävän hyvin ja huolellisesti, nainen ansaitsi miehen mielestä moitteet ja huomautukset. Vaikka nainen teki kaikki kotityöt ja hoiti lapset, alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet luokittelivat naisen kotona olemisen laiskotteluksi.

Alistava maskuliinisuus tulee näkyväksi vallan kautta

Alistava maskuliinisuuden kantajat halusivat, hallita myös lisääntymistä. Se ilmeni ylenmääräisenä mustasukkaisuutena. Alistavat maskuliinit halusivat olla varmoja, että lapset olivat heidän omiaan, eivätkä he kyenneet hyväksymään lapsikseen toisen miehen siittämiä lapsia. Alistava maskuliini otti itseensä myös raskauden naiselle aiheuttamat vaivat ja tulkitsi raskauspahoinvoinnin vastenmielisydeksi hänen lastaan kohtaan.

” Elämä ei paljoa muuttunut, pienimmänkin erimielisyyden aikana sain kuulla kaiken hirveimmillä sanoilla. Heti sairaalasta tulon jälkeen tulin raskaaksi, mieheni oli siitä iloinen, kuitenkin jos valitin väsymystä ja pahoinvointia hän suuttui, sanoi että olinhan tehnyt toisellekin miehelle lapsen ” onko se hänelle odottaminen niin vastenmielistä” ei ollut rakastin miestäni ja halusin hänen lapsen.

(mieheni rakasti minua kaikesta, sairauksista huolimatta tiesin sen) Kun sitten lapsi syntyi (tyttösekin) pahat sanat jäivät pois, aloimme puhua kaikesta järkevästi, elämämme muuttui onnellisemmaksi. Nro 780, 28.12.1963, 22.1.1964, Nimimerkki hyvin kiitollinen 20v., Naimisissa, 2 lasta.

Lisääntymisen hallinta saattoi tarkoittaa alistavaa maskuliinisuutta ilmentävälle miehelle myös sitä, että lapset syntyvät silloin kuin hän halusi, lapsia syntyi vain niin monta kuin hän haluaa ja he olivat hänen toivomaansa sukupuolta. Vielä 1960-luvullakin alistava maskuliini piti aineistossani anteek-siantamattomana asiana, ettei hänen vaimonsa ollut synnyttänyt poikaa. Lisääntymisen hallinta tarkoitti myös sitä, että alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies painosti naista hankkimaan abortin vastoin naisen toiveita. Maskuliinin painostuksesta tehty abortti saattoi aiheuttaa naiselle sairastu-misen depression abortin jälkeen. Myös ehkäisyn käyttö maskuliinin painostuksesta teki erään lasta haluavan aviovaimon aineistossani hyvin onnettomaksi.

Alistava maskuliinisuus ei ilmennyt aineistossa myöskään hyvänä isyytenä. Lapset olivat alistavalle maskuliinisuuden edustajalle vallankäytön kohteita ja ilmaista työvoimaa kuten naisetkin. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä isä ei huomioinut lastensa tarpeita, toiveita ja mielipiteitä. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä isä saattoi aiheuttaa haittaa lapsilleen myös käyttäytymällä henkisesti tai fyysisesti väkivaltaisesti lapsiaan tai lasten äitiä kohtaan. Jos isä ilmensi alistavaa maskuliinisuutta, lapset liittoutuivat aineistossani usein äidin kanssa. Lapset tuomitsivat isän alistavan käytöksen uhkaamalla, etteivät tule koskaan käymään isäänsä katsomassa, kun ovat päässeet pois kotoa. Äidit yrittivät useimmiten suojella lapsiaan alistavaa maskuliinisuutta ilmentävältä isältä. Lapset olivat alistaville maskuliineille myös vallankäytönresurssi suhteessa naiseen. Miehet pitivät naisista kiinni kiristämällä lapsilla. He saattoivat uhkailla, ettei nainen saa lapsia, jos lähtee. Tai jos nainen ei tee niin kuin mies haluaa, lapset saavat kärsiä.

”Kyllä hän pitää tyttärestämme, mutta on usein kärsimätön ja tyly. Sanoen sen johtuvan kylmyydes-täni häntä kohtaan.” Nro: 852. 15.6.1965, 19.7.1965, Nimimerkki Rikkirevitty, Naimisissa, 1 lapsi

Alistavan maskuliinisuuden poissaoloa perheestä kuvataan äidin ja lasten näkökulmasta paratiisi metaforalla.

”Saimme olla pari kolme päivää keskenämme ja olimme kuin paratiisissa kun oli tuo hengen vapa-us. Mutta sitä tapahtuu kovin harvoin.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Vä-synyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Alistavan maskuliinin läsnäolo koettiin puolestaan ahdistavana.

”Juuri tuo ainainen kotona oleminen on painostavaa. Meidän täytyy olla koko perheen ainaisessa jännityksessä kun ei koskaan tiedä mistä hän suuttuu. Joskus ei ole kukkia kasteltu tarpeeksi, joskus liikaa. Toisinaan on rikottu oven kahva(aina ne on tehty tahallaan) toisinaan sähkökatkaisija. Ker-

ran meni televisio rikki ja siitä oli kauhea kuulustelu kuka sen on tehnyt! (siitä oli lamppupalanut). Mutta sekin oli saatu aikaan mukamas kun sitä muutetaan kanavalta toiselle. Ja aina tulee jotakin, josta hänellä on sanomista. aina hän antaa kieltoja ja käskyjä ja ne sanotaan niin pahasti kuin olisi tehnyt jonkin hirvittävän rikoksen. ”Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Näre kirjoittaa, että naisvihaajat ovat usein kateellisia naisten henkilökohtaisille kyvyille, kuten luovuudelle ja menestykselle uralla (Näre 1994, 167–168). Omassa aineistossani tämä näkyy naisten ansiotyön ja harrastusten vähättelemisenä ja kieltämisenä tutkimuksen kaikkina vuosikymmeninä. Aineistossani alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet eivät pitäneet muun muassa siitä, että nainen ansaitsee rahaa muotipiirroksilla tai kirjoittelemalla lehtiin kertomuksia. Harrastusten rajoittaminen alkoi usein suhteen vakiinnuttua, avioliiton solmimisen jälkeen. Harrastusten rajoittaminen liittyi kateuden lisäksi myös mustasukkaisuuteen ja myytiin naisen seksuaalisuuden kontrolloimattomuudesta. Harrastaminen tulkittiin lähinnä naisen itselleen järjestämäksi tilaisuudeksi olla miehelleen uskoton.

”Kävin laulutunneilla ja pidin niistä paljon. Opettajastanikin pidin. Naimisiin mentyäni mieheni ei hyväksynyt jatkamista. Hän sanoo, että menisin heti toisten miesten kanssa tuntien asemasta, eikä ole varaakaan. Opettajani pyysi minua sitten kuoroon. Menin sinne väkisin. Siellä oli hauskaa, mutta ajatus kotiin tulosta kaiveli aina jotenka jätin senkin.” Nro:267,1956, Nimimerkki Kauhu vaimo 21v., naimisissa, 1 lapsi

Yllättävintä aineistossani oli, että useampi nainen kertoi kirjeessään, että heidän alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehensä eivät pitäneet siitä, että nainen oli kiinnostunut lukemisesta. Jos maskuliinit eivät itse harrastaneet lukemista, he ottivat naisen lukuharrastuksen henkisen kiusanteon välineeksi.

”En voisi elää ilman kirjoja, sillä rakastan niitä, mutta en saa ostaa niitä enkä ehdi käymään kirjastossa kuin kerran 3kk:ssa. Ja se on liian vähän. Haluaisin lukea myös lehtiä, mutta samoin kuin kaikki romaanit, nekin ovat mieheni mielestä ”humpuukia”. Hän pilkkaa minua siitä että luen kaikenlaisia kirjoja, sekä hyviä, että huonoja, mutta mielestäni niin juuri pitää tehdä. Hän luulee, että jos luen jonkin Netta Muskettin tai Bertha Ruckin kirjan ja vielä vaivaudun keskustelemaan siitä jonkun kanssa olen samalla tasolla kuin piikatyöt, jotka ahmivat viikonloppua.”---- Nro246,1955, Nimimerkki Huonovaimo, 22v. 2 lasta

Lukuharrastusta pidettiin jopa avioliiton suurimpana riidan aiheuttajana. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet eivät halunneet, että nainen lukee mitään miehen läsnä ollessa, ja rajoittivat muutenkin, mitä, missä ja milloin nainen sai lukea.

”Aina pitää joka asiassa hänet huomata. En esimerkiksi saa lukea kirjaa hänen läsnä ollessaan koska huomioni on pois hänestä. Sängyssä ei saa lukea, sänky on nukkumista varten”. Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Myöskään sanomalehden lukeminen ei näyttänyt kuuluvan alistavan maskuliinin kumppanin ihmisoikeuksiin, vaikka nainen tekisi sitä muun työn ohessa. Siksi monet naiset kertoivat lukevansa sanomalehtiä salaa. En ymmärrä, miksi lukeminen oli alistaville miehille niin vastenmielistä. Pelkäsivätkö he naisensa sivistyessä menettävänsä valtansa naiseen vai olivatko he vain närkästyneitä siitä, että kirja tai lehti esti naista antamasta sataprosenttista huomiota heille. Erityisen vastenmielistä alistaville maskuliineille näytti olleen naisten mieltymys naistenlehtiin. Ainakin kahdessa kirjeessä tuli ilmi, että alistavat maskuliinit kokivat naistenlehdet uhaksi, koska ne levittävät ”feminististä asennetta”.

”Menin vielä lisäksi puhumaan jostain yleisön osaston kirjoituksesta, jossa puhuttiin perheenäitien työajoista ja vielä anelin paria säälin tai hellyyden sanaa—ja asia oli valmis. Hän hyökkäsi päälleni, mutta koska pelkäsin sanoin, että olen niin pieni ihminen, että voin kostaa lapsille saman rangaistuksen.” Nro: 821, 12.7.1965, 12.7.1965, Tammikuu 66, Nimimerkki Nahjus, naimisissa

”Muutenkin hän on sitä mieltä, että naistenlehdet ne ovat yleisiä paskoja, ovat saaneet varmasti monta avioeroa aikaan niillä vouhotuksillaan sarja-avioliitoista avoliitoista ja niin edelleen.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Myös naisten televisionkatselua haluttiin rajoittaa. Ne ohjelmat mitä nainen halusi katsoa, leimattiin turhuudeksi. Katselu kiellettiin, vaikka maskuliini olisi jossain muualla, esimerkiksi toisessa huoneessa. Hän salli vain ne televisio ohjelmat, joita itse katseli. Kiellettyjen ohjelmien ajaksi maskuliini saattoi keksimällä keksiä muuta tekemistä, johon nainen tarvittiin mukaan. Alistavalle maskuliinisuudelle oli leimaavaa vähätellä naisten kiinnostuksen kohteita, olivat ne sitten mitä tahansa. Ainoastaan maskuliinien omat kiinnostuksen kohteet näyttäytyivät arvokkaina, ja naisten aloitteet puhua heitä kiinnostavista asioista nimettiin turhaksi höpinäksi.

Alistavan maskuliinisuuden kantaja hankki aineistoni perusteella valtansa naiseen vähitellen. Vallan takeena oli useimmiten naisen taloudellisen riippuvuuden lisäksi henkinen ja fyysinen väkivalta.

Alistavat maskuliinit olivat hyvin mustasukkaisia ja yleensä aiheetta. Mustasukkaisuus ilmeni ennen kaikkea naisen elinpiirin rajoittamisena. Maskuliinit estivät naisia tapaamasta ihmisiä, joita he eivät hyväksyneet. He saattoivat kieltää naista käymästä kylässä myös ystäviensä ja sukulaisten luona. Naiset kirjoittivat alistavaa maskuliinisuutta ilmentävien miesten myös lukevan heidän tyttöaikaiset päiväkirjansa ja yksityiset kirjeensä. Aineistossani yksi alistava maskuliini vaati työmatkojensa aikana naista pysymään kotona puhelimen ääressä. Alistavat maskuliinit rajoittivat aineistossani yleisesti naisten puhelimen käyttöä. Eristetty yksinäinen ihminen oli helppo uhri manipuloinnille.

Eristämisen alistavat maskuliinit perustelivat naisilleen oikeutenaan aviomiehinä kontrolloida naisen seksuaalisuutta. Myös Kangas toteaa, että miesten väkivaltaista ja alistavaa käyttäytymistä naista kohtaan puolustellaan usein sillä, että ”omaisuus” on käyttäytynyt huonosti esimerkiksi seksuaalisesti. (Kangas 1994, 125–126).

Naisvihaajan alistava vallankäyttö ilmenee Näreän mukaan mustasukkaisuutena, syyllistämisenä, ylistämällä alistamisena ja mykkäkouluna. (Näre 1994, 167, 169). Aineistossani alistava maskuliinisuus ilmeni kaikissa näissä muodoissa, ja lisäksi tuli esiin muitakin vallankäytön, henkisen ja fyysisen väkivallan muotoja kuten esimerkiksi nimittely. Henkisen väkivallan muotoja olivat aineistossani naisen näkymättömäksi tekeminen, mustasukkaisuus, nimittely, haukkuminen, hellyyden ja läheisyyden kieltäminen, naisen toiveiden, tarpeiden ja mielipiteiden huomiotta jättäminen ja avoin uskottomuus.

Näkymättömäksi tekeminen tarkoitti käytännössä usein, sitä että mies ei halunnut liikkua kodin ulkopuolella yhdessä vaimonsa kanssa ja jätti naisen täysin huomiotta sosiaalisissa tilanteissa jopa niin, että se aiheutti naiselle sosiaalista häpeää. Jos alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies tarvitsi edustustilaisuuteen naista parikseen, hän saattoi pyytää vaimonsa sijasta esimerkiksi tämän nuoremman siskon. Alistava maskuliini saattoi elää avioliitossa ikään kuin vaimoa ei olisi olemassakaan. Usein alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet pitivät aineistoni perusteella myös rakastajattariaan olemattomina ja näkymättöminä ihmisinä, ja jättivät heidät täysin esimerkiksi elämänsuunnitelmiansa ulkopuolelle. He saattoivat samaan aikaan seurustella tulevan vaimonsa kanssa ja rakentaa hänelle kotia, vaikka seurustelivat edelleen myös rakastajattarensa kanssa.

Yllättäen alistavat maskuliinit saivat naiset kilpailemaan keskenään omasta suosiostaan, esimerkiksi kehumalla jatkuvasti jonkun toisen naisen ominaisuuksia. Kilpailutilanteessa toisesta naisesta tuli naisen vihan ja katkeruuden kohde miehen sijasta. Toista naista nimittelevät aineistossani kirjoittavat naiset esimerkiksi röyhkeäksi lutkaksi, seksipommiksi ja miesten nielijäksi.

Näkymättömäksi tekemistä voidaan pitää myös alistavien maskuliinien vastuunpakona, koska he jättävät vastuun perheestään muille ja elävät omaa elämäänsä lähinnä kodin ulkopuolella. Näre toteaa artikkelissaan naisvihaajista, että he eivät kestä hoivavaltaa, jonka nainen saa kantamalla vastuun yksin, vaan pakenevat esimerkiksi homososiaaliin aktiviteetteihin kodin ulkopuolelle. Näre sanookin, että esimerkiksi viina edustaa naisen vastavoimaa. (Näre 1994, 170, 172.) Tämä lienee syynä, että alistavat maskuliinit halusivat elää aineistossani avioliitossaan kuin poikamiehet. He ilmoit-

tivat, jos ilmoittivat lähtemisistään esimerkiksi kaljalle toisten miesten kanssa. He eivät halunneet vaimoaan mukaan ravintolaan tai tansseihin, vaan liikkuvat mieluummin omin päin tai miesporukoissa. Nämä alistavat maskuliinit lähtivät ystäviensä kanssa lomalle, vaikka ulkomaille, pyytämättä vaimoaan mukaan tai neuvottelematta matkastaan muun perheen kanssa etukäteen. Elämä kodin ulkopuolella näyttäytyi heille ilmeisesti vapauden valtakuntana.

Puhumattomuus oli naisten kannalta yksi hankalimmista vallankäytön tavoista. Alistavat maskuliinit ei hyväksy Näreän mukaan naisten taholta tulevaa arvostelua ja henkisesti väkivallalta puolustautumista. Jos nainen yrittää ottaa asian puheeksi, mies sivuuttaa asian. Misogyninen mies edellyttää, ettei nainen myöskään puolustaudu, vaikka mies käyttää henkistä väkivaltaa. (Näre 1994, 165, 166.)

Alistava maskuliinisuutta edustavat miehet eivät ota myöskään omassa aineistossani vastaan minäkäänlaista kritiikkiä naiselta. He kieltäytyvät keskustelemasta asiasta ja osoittavat mieltään esimerkiksi puhumattomuudella. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies usein myös mitätöi naisen huolenaiheet, vakuuttelemalla, ettei mitään ongelmia ole.

”Olen yrittänyt I lempeästi, II neutraalisti ja III uhkaamalla, eikä mikään keino tehoa. Mies vain sanoo, ettei meillä mitään ongelmia olekaan, ”sinä vain kuvittelet” niin kuin hän sanoi tultuaan juuri toisen luota. Kuin olisin joku nukkekodin Noora., joka ei saisi ajatella mitään, leikkikalua, joka otetaan esille tarvittaessa.” Nro: 960, 12.11.1973. 17.1.1974, Nimimerkki Trubbel, 26v. Seurustele

Toisaalta maskuliinit alistivat naisia hyvin paljon myös suoraan puheella. Heidän kanssaan saattoi olla myös täysin mahdotonta keskustella tai neuvotella ja sopia asioista, vaikka he suostuivatkin puheisiin. Alistava maskuliini sai puheellaan usein naisen syyllistämään itse itsensä ja syyttämään itseään tilanteesta. Alistava maskuliinisuuden edustaja saattoi ilmentää myös täydellistä piittaamattomuutta naisen tunteista puhumalla, mitä sattuu tai loukkaamalla puheella tietoisesti.

”Hän sanoi sitten kerran, jos menisin pääkonttorille työhön, olisi siellä pimu vaikka joka sormelle, silloin särkyisit kokonaan. Yhden hän mainitsi minulle nimeltäkin, kertoi kaikki hänestä, mitä konttorin miehet olivat hänestä sanoneet. Tämä nainen tuntui nyt kiinnostavalta. ” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Alistavat maskuliinit saattoivat piilottaa henkisen väkivaltansa ns. harmittoman huumorin taakse, jolloin he leimasivat piikittelystään loukkaantuneen naisen huumorintajuttomaksi. He tekivät puheillaan naisesta syyllisen kaikkiin epäkohtiin omassa elämässään vastuuttamalla naisen omasta onnellisuudestaan tai onnettomuudestaan. Tyypillisintä henkistä väkivaltaa oli myös naisen nimitely ja haukkuminen esimerkiksi ”huoraksi” tai ”tädiksi”.

”Eihän tuo sinulle kuulu, hän suutahti sain kuulla kunniani, kun hän huusi, tunsin etten ole lattiarievunkaan arvoinen ja olen niin saakelin säädyllynenkin, ettei hän voi minusta olla edes mustasukkainen. Sain kuulla karkeitä sanoja.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

”Huoraksi” ja ”tädiksi” nimittelemällä maskuliinit arvostelevat naisen seksuaalisuutta. Huoraksi nimitetyn naisen seksuaalisuus menee maskuliineista ideaalifeminiinisyyden yli ja tädittelyssä naisen seksuaalisuus puolestaan mitätöidään täysin, jolloin nainen ei ole enää nainen. Jostain syystä alistavien maskuliinien vihanpurkauksen kohteena on useimmiten seksuaalisuus, myös silloin kuin kohteena ei ollut miehen vaimo. Ylemmyys miehenä suhteessa naiseen nojautuu helposti heidän biologiseen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Vai antaako kulttuurissamme seksuaalisuuden tabu-
luontoisuus vain helppoja aineksia loukkauksiin?

”Ja minun vanhempani (jotka ovat jo kuolleet) hän saattaa haukkua ja solvata aivan hirvittävästi. (Tässä tyylinäyte): Isäsi senkin saatanan huoripukki, joka keinotteli kotirintamalla sillä aikaa kun hän oli sodassa. Isä oli sodan aikana 54v. Äiti mokomakin teko hurskas akka, jonka hän vielä laittaa polvilleen. Molemmat sisareni ovat huoria, jotka ovat saaneet miehen makaamalla niiden kanssa, veljeni joka taas ei seurustele kenenkään kanssa on epäilyttävästi sairas kun ei tyttöjä katsele, hänellä on kyllä paljon poikaystäviä! Jos jostain asiasta tulee riita niin tällä tyyllillä hän jaksaa joko yön haukkua, En ole kotonani koskaan tottunut tällaiseen.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Alistavan maskuliinisuuden kantajan asenne naista kohtaan oli epäempaattinen. Naisen kyöneleet ja suru eivät herättäneet alistavan maskuliinisuuden kantajissa myötätuntoa. He eivät välittäneet naiselle tekemistään lupauksista ja valehtelivat esimerkiksi uskollisuudestaan vuosikausia. Alistavan maskuliinisuuden tunnusmerkki oli myös se, että sen kantajat eivät piitanneet naisen kanssa tekemistään sopimuksista. Sopimukset sitovat vain naista. Sen takia maskuliini saattoi jopa kertoa avoimesti kiinnostuksestaan muita naisia kohtaan myös vaimolleen ja käyttää vaimoaan seksuaalisen harjoittelun välineenä.

”Seksin suhteen mieheni oli kanssani entistä enemmän halusi tietää milloin ja ja missä asennossa tuntui ihanimmalle, sainko orgasmin. Hän halusi takaa päin, miten se onnistuisi. Puhui sängyssäkin tuosta nuoresta pimusta, hän kuulemma kiihotti kaikkia miehiä. Hän olikin ainoa nainen koko työmaalla. ajattelin mieheni haluavan kokeilla eri asentoja, jotta kaikki menisi hyvin tuon uuden kanssa, sillä kaikesta huolimatta hän halusi tuota naista.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Alistavat maskuliinit myös säätelivät naisten tunteita. He pakottivat naisten tunteet naamion taakse ja painostivat uhkaavalla käyttäytymisellä naiset näyttelemään haluamaansa roolia. Mies on useimmiten fyysisesti naista suurempi ja voimakkaampi, joten hänen on helppo hallita suhdetta raivoamalla uhkaavasti (Näre 1994, 168). Myös aineistoni alistavat maskuliinit hyödynsivät selvästi raivoamista yhtenä vallan käytön muotona.

”Silloin hän raivostui silmittömästi heitti huonekaluja lattiaan, että korkkimatto meni rikki, hakkasi päätänsä seinään ja huusi nyt se tapahtuu ja juoksi ulos. Hän palasi melko pian takaisin pölyisenä ja alkoi raivoissaan pukea parempia vaatteita yllensä ja yhä uhkaili sen tapahtuvan. Pyysin ja rukoilin ettei hän jättäisi perhettänsä. Hän jäi manailemaan, että hän on kaikki nämä vuodet 7 kärsinyt kamaluudestani, että olen raspi ja että olen tehnyt hänestä elävän ruumiin ja että hän kuolee kohta minun ansiostani. Nämä kaikki asiat olen ennenkin kuullut selkäsaunan säästyksellä. Mutta nyt oli kohtaus rajumpi kuin ennen.” Nro: 821, 12.7.1965, 12.7.1965, Tammikuu 66, Nimimerkki Nahjus, naimisissa

Myös muutamat naiset ilmensivät alistavaa maskuliinisuutta kertomalla uhanneensa miestä väkivallalla. En osaa sanoa kirjeiden perusteella, olivatko he kuitenkin käytännössä olleet väkivaltaisista.

”Mutta mitä tehdä tuollaiselle miehelle, kun nyrkkini eivätkä sanani riitä hänen kurinpalautukseensa.” Nro: 960, 12.11.1973. 17.1.1974, Nimimerkki Trubbel, 26v. Seurustelee

Uhkailujen jälkeen seuraa fyysinen väkivalta vallan takaamiseksi, jos nainen rohkenee kyseenalaistaa ”herran” itsemääräämisoikeuksia ja vapauksia. Alistavan maskuliini ei arvosta naisen itsemääräämisoikeutta ruumistaan. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävien mielestä sitä saa kohdella niin kuin haluaa. Alistavalle maskuliinille lyömisen syyksi voi riittää, että nainen kysyy, missä mies on ollut? Se, että rakas ihminen lyö, herättää naisissa ihmetystä. Usein fyysinen väkivalta ilmeni yhdessä seksuaalisen väkivallan kanssa.

”Olen saanut ahtaan kasvatuksen ja tämä oli suurimpana syynä siihen, että menin vasten tahtoani naimisiin. Minä puolestani voisin olla naimisissa ilman rakkauttakin, jos minun ei olisi pakko osoittaa sitä miehelleni. Hän pyytää sitä ensin ja jos en tee sitä kyllin sydämellisesti niin hän raivostuu, jopa niin että lyö. Tällaisten kohtausten jälkeen itken aina tuntikausia.” Nro: 841.1964 5.4. 64 23/8-64 KS Lokakuu, Nimimerkki Häkkilintu, naimisissa, 2 lasta

Avioliitoissa alistavan maskuliinin kanssa tapahtuneet vastentahtoiset sukupuoliyhdyntät näyttävät olleen aineistossani arkipäivää. Naiset kokivat yhdyntää kohtaan inhoa ja yrittivät teeskennellä innostunutta, eivätkä uskaltaneet kieltäytyä, koska pelkäsivät miehen suuttumista ja sitä, että miehet nimittelevät heitä ”kylmiksi kaloiksi”. Teeskennellessään nautintoa naiset kokivat yhdyntään painostaneita miehiä kohtaan inhoa ja vihaa. Silti naiset näkivät yhdyntään suostumisen kuuluvan hyvän vaimon velvollisuuksiin ja alistuivat vastentahtoisesti yhdyntään, vaikka ihmettelevät, eikö vaimolla saisi olla asiasta minkäänlaista mielipidettä. Nykyään puhuttaisiin jopa avioliitossa tapahtuneista raiskauksista.

” (Miehelläni on tapana syytöksiensä jälkeen ottaa minut väkivaltaisesti ja rajusti itkin sitten itseni uneen, hän ei lohduttanut.)” Nro 780, 28.12.1963, 22.1.1964, Nimimerkki hyvin kiitollinen 20v., Naimisissa, 2 lasta.

Avioliitossa tapahtuneista raiskauksista ei aineistossani kerrottu kenellekään puhumattakaan siitä, että tekijä olisi ilmiannettu poliisille, koska ennen 1990-lukua raiskausta avioliitossa ei tunnettu

edes rikoslainsäädännössä. Voidaan ajatella, että myös yhteiskunta on tukenut miesten rajattomia seksuaalisia nautinto-oikeuksia vaimonsa ruumiiseen. Päivi Pollari kirjoittaa artikkelissaan (1994) *Raiskaus sukupuolisen väkivallan muotona*, että avio- tai avoliitossa tapahtuneita raiskauksia peitelään eniten. Hän toteaa, että kokemukset eivät mene yksiin lainsäädännön kanssa. Pollarin mukaan raiskaus voidaan ymmärtää supermaskuliinisuuden ilmentymänä. Väkininmakaaminen ilmentää sukupuolijakoon perustuvaa valtaa. Raiskaus on äärimmäinen pakkoheteroseksuaalisuuden osoitus. Pollari sanoo myös, että raiskaus on tabu. Jos sen olemassaolo vaietaan kuoliaaksi, miehet voivat ylläpitää illuusiota, että nainen haluaa seksiä aina, kun mies haluaa. Naiset sulkevat suunsa heihin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta parisuhteessa, koska he ovat taloudellisesti ja henkisesti riippuvaisia miehistä. Ylempien yhteiskuntaluokkien miehiä ei juuri tuomita raiskauksista Pollarin mukaan, koska heitä vastaan ei nosteta syytteitä tai he selviävät tilanteesta rahalla. Naisten hiljaisuus johtuu myös siitä, että he pelkäävät asian julkituomisella olevan huonoja seurauksia. (Pollari 1994, 80–87.)

Naiset kaipaivat hellyyttä ja henkistä yhteyttä pakkoa käyttävän intohimon sijaan. Seksuaalisuus alistavan maskuliinisuuden kantajan kanssa saattoi olla epämiellyttävää myös siksi, ettei alistava maskuliini huolehtinut omasta ulkoisesta olemuksestaan ja hygieniasta. Marita Husson mukaan naisen alistaminen fyysisellä, henkisellä ja seksuaalisella väkivallalla on alistavan ja ylemmydentuntosen maskuliinisuuden tuottamista (Husson 1994, 134). Näre toteaa, että naisvihaajan alistaa säännöstelemällä tunteiden osoittamista (Näre 1994, 169). Seksuaalista alistamista voi olla myös naisen sukupuolisten ja hellyyden tarpeiden halventaminen, laiminlyönti ja ylikorostaminen.

”Illalla kun hän tulee töistä, lukee lehden, katselee televisiota ja makaa sohvalla. Jos menen hänen viereensä hän sanoo, tekeekö mielesi? Sitten taas katkerana otan lehden menen omalle taholleni lukemaan”. Nro: 1049. 1974. Nimimerkki purkaustie tämäkin, 45v. Naimisissa, lapset aikuisia

Alistava maskuliinisuus edustaa ylemmyyttä

Naisten kertomukset elämästään alistavien maskuliinisuuksien kumppaneina kuulostavat masentavilta. He käyttivät itsestään metaforia kivireki ja kelvoton käyttöesine tai nukkekodin Noora. Naiset kokivat itsensä alistavaa maskuliinisuutta ilmentävien miesten rinnalla väsyneiksi ja alakuloisiksi. He olivat menettäneet kiinnostuksensa elämään. He tekivät enää vain sen, mikä oli välttämätöntä. Naiset kärsivät unettomuudesta ja epämääräisestä ahdistavasta ja oksettavasta olotilasta. Alistavaa maskuliinisuutta esittävän miehen rinnalla naiset menettivät itseluottamuksensa, ja heistä tuli turvat-

tomia ja sosiaalisesti arkoja. Alistavan maskuliinisuuden edustajien vaimoilla ei useinkaan ollut läheisiä ihmissuhteita perheen ulkopuolelle. He kokivat itsensä hyvin yksinäisiksi. He eivät kokee, että olisivat voineet puhua kenellekään avioliittonsa ongelmista. He elivät noidankehässä, jossa heidän yksinäisyytensä lisäsi maskuliinin valtaa, jonka vallankäyttö sai heidät entistä yksinäisemmiksi ja eristyneemmiksi. Jatkuvat nöyrytykset tekivät naisesta aran. Vallalla oli pelko, minkä takia he eivät uskaltaneet torjua alistavaa maskuliinisuutta, vaikka olisivat halunneetkin. Alistavan maskuliinisuuden ilmeneminen miesten käyttäytymisessä sai naiset tuntemaan vihaa.

”Ja tragikoomisinta tässä on että minä en uskalla näyttää vaikka kuinka vihainen ja pahalla mielellä olisin. Täytyy aina olla iloinen ja tyytyväinen ja passata ja huomata miestään kaikin keinoin. Jos näyttää vähänkin nyrpeätä niin siitä saa koko perhe kärsiä. Kyllä hän konstit keksii millä pakottaa meidät iloisiksi.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Alistavien maskuliinien elämäkumppanit eivät muistaneet, milloin he olisivat viimeksi nauraneet tai hymyilleet. Jos he onnea joskus kokivatkin, alistaja usein palautti heidät paikalleen musertavilla kommenteilla. Naiset olisivat olleet tyytyväisiä alistavasti käyttäytyviin miehiinsä, jos he edes keran olisivat kiittäneet ja osoittaneet vähän kunnioitusta ja ystävyyttä. He olisivat myös olleet valmiita antamaan anteeksi maskuliineille heidän erehdyksensä. Naiset lohduttautuivat alistavien maskuliinien rinnalla haaveilemalla fantasiemiehistä ja kuvittelemalla muunlaista elämää. He myös vaativat itseltään parisuhdeongelmien selvittämistä itsenäisesti.

Naisen kokemus elämästä alistavan maskuliinin rinnalla sai heidät ajattelemaan itsemurhaa tienä vapautteen. Kangas toteaaakin, että naiset kääntävät vihan usein sisäänpäin itseensä, koska naista, joka näyttää vihansa pidetään epänaissena ja itsekkäänä. Naisille on tyypillistä kokea syyllisyyttä vihan ilmaisemisesta. Se ilmenee usein myös toisen osapuolen ymmärtämisenä ja vihan purkauksen sekaan ripoteltuina anteeksi pyyntöinä. (Kangas 1994, 109.)

”Vaadin toiselta liikaa. Odotan häneltä samanlaista käytöstä kuin itseltäni ja se on väärin. Huomasin siis käyttäytyneeni typerästi.” Nro: 937, 17.3.1973, 31.5.1973 Nimimerkki We need love, 24v. Seurustelee.

Aineistossani naiset syyttävät yleensä itseään ja ottavat vastuun miehen mielivaltaisesta käyttäytymisestä. Saman havainnon on tehnyt myös Näre. (Näre 1994, 174).

”Hän on sanonut, että määräilen liikaa, ja voi se olla tavallaan tottakin”. 6.3.1981 Nimimerkki Umpikujako?

Aineistoni naiset kokivat, että heissä on jotain vialla ja he etsivät apua asiantuntijalta. Naiset myös laihduttivat ja yrittivät muokata ulkonäköään aviomiehille mieleiseksi. He yrittivät olla diplomaattisia, iloisia, huomaavaisia ja tehdä kaikkensa, etteivät suuttuttaisi alistavaa maskuliinisuutta ilmentä-

viä aviomiehensä. He kyselivät Leelialta, mitä heidän tulisi tehdä ja mitä heidän tulisi jättää tekemättä, jotta heidän miehensä lakkaisivat kohtelemasta heitä huonosti. Toisinaan naiset vastasivat alistavan maskuliinisuuden käyttäytymiseen myös terävällä kielenkäytöllä.

”Hän ei kuulemma sääli eikä rakasta ketään. Huomautin kyllä, että poikkeuksen tekee hänen oma peilikuvansa, jolle hän hymyilee pitkään ja hyväksyvästi.” Nro: 821, 12.7.1965, 12.7.1965, Tammi-kuu 1966, Nimimerkki Nahjus, naimisissa

”Vihdoin sanoin hänelle, että on paras jäädä sinne kokonaan, missä on yötkin. Ei tämä mikään varasto ole, sanoin.” Lokakuu 1982. Nimimerkki Surullinen 30v.

Taloudelliset syyt estivät naisia tehokkaasti hankkiutumasta eroon alistavista maskuliineista. Naisilla ei ollut useinkaan ammattia, työpaikkaa eikä kotia ilman alistavaa maskuliinia. He olivat saattaneet toimia miehilleen jopa yli 20 vuotta palkattomina kodinhoitajina. He kysyivät usein Leelialta työpaikkaa tai sitä olisiko heillä ylipäänsä edellytyksiä hankkia työtä kodin ulkopuolelta, koska he näkivät työn ja omat ansionsa vapautumisensa edellytyksinä. Alistavan maskuliinisuuden vallan edellytys on, että nainen pysyy materiaalisesti riippuvaisena miehestä. Siksi en ihmettele, miksi alistavat maskuliinit halusivat rajoittaa naisten ansiotyötä kodin ulkopuolella. Taloudellisen valtansa takia alistavat maskuliinit kiristivät naisia uhkailemalla avioerolla, jos naiset eivät käyttäytyneet miehen toivomalla tavalla. Uhkaus on tehokas. Harva luopuu yhteiskunnallisesta asemasta, taloudellisesta toimeentulosta, kodista ja mahdollisesti myös lapsistaan niin sanotusti pienten harmien takia.

Toinen syy, mikseivät naiset hankkiutuneet eroon alistavaa maskuliinisuutta ilmentävistä aviomiehistä oli se, että naiset näkivät avioeron sosiaalisen aseman laskun uhkana, joka johtaisi yksinäisyyteen ja ajautumiseen yhteisön ulkopuolelle. Naiset pelkäsivät olevansa jo 26-vuotiaina liian vanhoja löytämään uutta suhdetta. Lisäksi naiset tiedostivat hyvin, että heidän mahdollisuutensa solmia uusi heteroseksuaalinen suhde olivat huono. Harvat miehet pitivät eronneita yksinhuoltajaitejä ideaalisen sitoutumisenarvoisen feminiinisuuden edustajina. Tämä pelko ei ollut aiheeton, kuten käy ilmi seuraavasta esimerkistä.

”Minun on kauhean vaikea solmia kontakteja, varsinkin toisen sukupuolenedustajien kanssa. Mielestäni kukaan ei ota minua vakavasti, koska olen eronnut ja yhden lapsen äiti. Vielä nykyisenä aikakautena ajatellaan, että lapsi on tiellä. Jos joskus tapaan jonkin miehen, joka kiinnostaisi, olen hänelle vain yhden illan heila. Eronnut rouvahan on aina puutteessa ja siten siis helppo saalis. Näin olen kuullut väitettävän. Itse inhoan irrallisia sukupuolisuhteita, josta vuorostaan seuraa, että pelkään tavallaan miehiä.” Nro:1033, 1972, Turku, Nimimerkki I need Help, 25v. eronnut, 1 lapsi

Kolmas syy, miksi naiset eivät halunneet erota alistavaa maskuliinisuutta ilmentävistä miehistä, olivat lapset. Avioliittoa ja ehjää perhettä pidettiin aineistossani lasten kannalta niin tärkeänä, että

sietämättömässä avioliitossa pysyteltiin vuosikausia jopa silloin, kun mies kohteli lapsiaan huonosti. Huonokin isä nähtiin parempana kuin ei isää ollenkaan. Naiset pelkäsivät, etteivät pystyisi elättämään lapsia ilman aviomiestä. Lisäksi he pelkäsivät, etteivät jaksaisi lapsien kanssa yksin varsinkin silloin, jos lapset ovat poikia. Naiset puhuivat erosta ja miehen jättämisestä usein myös syntinä ja rikoksena. Muun muassa kristilliset arvot pitivät heitä epätyytyväisissä suhteissa.

Marita Husso väittää, että hänen haastattelemansa parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset eivät kykene tekemään eroa kunnollisen ja väkivaltaisesti käyttäytyvän miehen välillä. (Husso 1994, 136). Muutamat aineistoni naiset kuvaavat myös isäänsä ja veljiään alistaviksi maskuliineiksi, eikä heillä tunnu olevan kokemuksia muunlaisesta maskuliinisuudesta. Naiset olivat siis päätyneet isänsä kaltaisen miehen kanssa avioliittoon, koska heillä ei ole kokemuksia muusta. Myös yksinäisyys ja lähisukuilaisten puute näyttivät aineistossani altistavan parisuhteeseen alistavan maskuliinisuuden edustajan kanssa. Näyttäisi siltä, että alistavan maskuliinisuuden kantaja saattoi omaksua tyylinsä olla mies omalta isältään, koska monet naiset kertovat appiensa kohdelleen anoppiaan huonosti. Näissä tapauksissa anoppi saattoi myös poikkeuksellisesti asettua miniänsä puolelle, jolloin yhteinen kärsimys yhdisti naiset.

Monet *Leelian lepotuoliin* kirjoittaneet naiset eivät uskaltaneet erota alistavaa maskuliinisuutta käyttäytymisessään ilmentävistä miehistään, koska pelkäsivät fyysistä väkivaltaa itseään ja lapsia kohtaan ja jopa sitä, että mies tappaa heidät. Toisin sanoen he pelkäsivät, että mies reagoi naisten eropyrkimykseen ja yritykseen luokitella hänen käyttäytymisensä torjuttavaksi maskuliinisuudeksi väkivallalla. Tässä suhteessa alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet saattoivat käyttäytyvät samoin kuin torjutun maskuliinisuuden edustajat.

”Olen monesti ajatellut että kun lapset ovat maailmalla niin minäkin lähden, mutta olen voimaton. Jos sellaista tekisin niin varmasti mies tappaisi jos joskus kiinni saisi ja lapset siitä vain kärsisivät. Itsestäni en enää oikeasti mitään välitä kun vaan hermoni kestäisivät mutta lapsia täytyy ajatella. Nyt toivon että tapahtuisi jotain sellaista että pääsisimme eroon koko miehestä.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Nimimerkki *Väsynyt äiti* oli niin kyllästynyt alistavaan mieheensä, että haaveili kirjeensä lopuksi jopa peiteltysti aviomiehensä kuolemasta, koska ei nähnyt muuta mahdollisuutta päästä eroon aviomiehestään. Myös alistavat maskuliinit saattoivat naisten kirjeiden mukaan haaveilla vaimonsa kuolemasta, välttyäkseen esimerkiksi avioeron taloudellisilta rasitteilta. Alistavat maskuliinit saattoivat taloudellisten ja muiden syiden takia pitää kiinni juridisesti avioliitostaan, vaikka olivat jo vuosia eläneet muualla rakastajattarensa kanssa. Avioliitto voi siis olla alistavaa maskuliinisuutta

ilmentävälle miehelle vain kulissi, joka palvelee hänen taloudellisia ja muita henkilökohtaiseen hyötyyn ja turvallisuuteen liittyviä etujaan.

Naiset selviytyvät avioliitosta alistavan maskuliinin kanssa alistumalla, oveluudella ja elämällä oman salaisen elämänsä sekä vaikenemalla miehensä kuulleen kokonaan omista tunteistaan ja mielipiteistä.

Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävien miesten puoliset hakivat tukea aviosuhteeseen usein avioliiton ulkopuolisista miessuhteista ja asiantuntijoilta. Alistavan maskuliinisuuden olemassa olosta oli kuitenkin vaikea puhua pelon ja kontrollin vuoksi kenellekään. Naiset pelkäsivät omasta tilanteestaan kertomisen herättävän myös liikaa huomiota yhteisössä.

”Mitä minä tekisin? En voi mennä minnekkään puhumaan mieheni tunnetaan hyvin samoin minut. Täytyykö taas mennä salaa hermolääkärille? Sillä en uskalla edes sairastaa minkäänlaista juttua, saatikka tällaista. Jos minä sairastan niin saa koko suku kuulla kuinka kurjaa ja kelvotonta väkeä olemme kun tuollaisia vikoja tulee. (Minulla oli sruuma) Ja että nämä ovat oikein opetuksiksi minulle, kun olen niin kauhea ihminen.” Nro: 853, 24.2.1965, 31.3.1965, toukokuu. Nimimerkki Väsynyt äiti, Naimisissa, 3 lasta

Vain lähimmät ihmiset olivat yleensä tietoisia miehen alistavuudesta. Näitä lähimpiä olivat esimerkiksi kotiapulaiset, ystävättäret ja sekä naisten että miesten äidit. He päivittelivät, miksi nainen alisuu ja jaksaa kärsiä huonoa kohtelua vuodesta toiseen, ja toisaalta tukivat naista. Toisaalta he olivat voimattomia saamaan aikaan muutosta miehen käyttäytymiseen, koska mies saattoi kohdistaa ”terrorisminsa” myös heihin.

Alistavaa maskuliinisuutta edustavat miehet kokivat myös asiantuntijat uhaksi, ja naiset pelkäsivät edes ehdottaa alistaville maskuliineille avioliittoneuvontaa, koska olettivat, että miehet suuttuvat jo naisten epäilystä, että jokin on avioliitossa vinossa. Naiset kokivat asiantuntijat pääsääntöisesti auttajikseen erityisesti silloin, jos asiantuntijat olivat olleet naisia. Aineistoni naisten kokemuksen mukaan miespuolisille asiantuntijoille, kuten lääkäreille ja psykiatreille, oli heidän ollut vaikeaa, ellei mahdotonta puhua, eivätkä naiset kokeneet tulleen aina ymmärretyiksi.

”Olen jonkun kerran käynyt psykiatrin luona ja ajatellut kertoa tämän mikä mieltä painaa, mutta en ole saanut sanottua. Kaikki on sillä hetkellä tuntunut turhalle ja lääkäri on aina ollut mies. He ovat varmaan luulleet, että itse olen ollut uskoton. (vaikka mieheni on aina ollut ainoa ihminen minulle, enkä edes unessa voisi olla uskoton) ja antaneet jotain rauhoittavaa lääkkeitä ja sillä siisti.” Nro: 969, 1974, Nimimerkki Kotiäiti, 43v. Naimisissa, lapsia

Lääkärien määräämät rauhoittavat lääkkeet näyttäisivät olleen yksi tapa kestää alistavaa maskuliinisuutta 1960- ja 1970-luvuilla.

Leelia nimitti palstalla alistavaa maskuliinisuutta ilmentäviä miehiä kotityranneiksi. Hänen neuvonsa kotityranneista kärsiville naisille saattoi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

”Parasta olisi, jos lopetat nöyristelyn ja koetat vapautua pelostasi. Hoidat asiiasi järkevästi ja yrität olla kiinnittämättä huomiota miehesi moitteisiin.” Leelia, Toukokuu N:o5, 1965

”Yritä päättäväisesti elää normaalia elämää ja tekeydy kuuroksi, kun sinua ei puhutella asiallisesti.” Leelia, Toukokuu N:o5, 1965

Lisäksi Leelia kehotti kotityranneista kärsiviä naisia keskittymään omaan elämäänsä. Avioeroa hän ei heille kuitenkaan ehdottanut, mikä oli varmasti järkevää, koska naiset olivat usein taloudellisesti täysin riippuvaisia aviomiehistään. Voisi sanoa, että Leelia oli olosuhteisiin nähden emansipoiva.

Alistava maskuliinisuus perustuu patriarkaaliseen yhteiskuntajärjestelmään, mikä on taannut miesten ylemmän aseman yhteiskunnassa ja materiaaliset edellytykset vallan käyttöön. Myös monien sosiaalisten käytäntöjen voidaan katsoa olevan naista alistavia ja hegemonisen maskuliinisuuden tuotteita. Alistava maskuliinisuus saa voimansa hegemonisesta maskuliinisuudesta.

TORJUTTU MASKULIINISUUS

Normatiivisen maskuliinisuuden vastakategoriaksi määrittyy yhteisön ja naisten moraalisesti tuomitsema maskuliinisuus, jota nimitän tässä tutkielmassa torjutuksi maskuliinisuudeksi. Torjuttu maskuliinisuus ilmentää naisten negatiiviseksi kokemaa maskuliinisuutta. Torjutun maskuliinisuuden ilmeneminen miehessä tekee hänestä ei-toivotun kumppanin heteroseksuaaliseen parisuhteen ja aviomiehen, josta halutaan erota. Termin keksin sattumalta, kun luin Ilka Kankaan (1994) artikkelia ”*Mä haluan olla rauhassa*” lähentelyjen torjumisesta. Sitä ennen olin käyttänyt tästä maskuliinisuuden kategoriasta nimitystä syrjäytynyt²³ maskuliinisuus. Harkitsin torjutun maskuliinisuuden nimittämistä myös saastuneeksi maskuliinisuudeksi, koska torjuttu maskuliinisuus tekee miehistä poikkeavia ja epäkelpoja kumppaneita heteroseksuaaliseen suhteeseen. Torjutun maskuliinisuuden kantajana esiintyvät miehet ilmenevät aineistossani naisille saasteen kaltaisena likaisuutena ja kaaoksena, josta he haluavat päästä eroon.

Idean pitää torjuttua maskuliinisuutta saastuneena maskuliinisuutena, sain Mary Douglasin teoksesta *Puhtaus ja vaara* (2003). Siinä hän nostaa esille yhteisöllisiä käytäntöjä, joilla jäsennetään eri asiat, eri luokkiin, ja joilla yhteisö antaa jaottelulle eettiset ja moraaliset perustelut. Näiden luokkiin mahtumattomien ilmiöiden merkityksellistäminen liittyy Douglasin mukaan siihen, että yhteisöissä on arvoja. Yksikään luokitusjärjestelmä ei pysty karttamaan joidenkin ilmiöiden jäämistä luokittelemattomalle poikkeavuuden alueelle. Kaikki se mikä ei mahdu luokkiin, koetaan outona, poikkeavana, epäpuhtaana ja kaaoksena. Douglas näkee nämä luokkiin mahtumattomat asiat, ilmiöt ja ihmiset inhimillisen ajattelun reuna-alueina, joita on merkitty tabun, pyhän ja saastaisen käsitteillä. Poikkeavuuksiin on usein liitetty tartuttavuus, sairaus ja vaarallisuus. Niihin on kulttuureissamme varauduttu ja niitä selitetään luokittelemalla ne erityistapauksiksi. Niitä säädellään fyysisesti ja niitä voidaan vältellä ja luokitella vaarallisiksi tai antaa niille symbolinen asema. Se, mikä määrittyy saastaiseksi, riippuu havainnoistamme kun luokittelemme asioita. Ihmiset välttävät Douglasin mukaan sekä fyysistä että henkistä saastumista. Se, mitä me pidämme puhtaana ja moraalisena tai saastaisena ja moraalittomana on sidoksissa aikaan ja paikkaan. (Anttonen & Viljanen 2003, 7-14.)

²³ Syrjäytyminen on sosiaalipolitiikassa ja sosiaalityössä käytetty käsite, jolla kuvataan ihmisen ajautumista ulos yhteiskunnasta.

Näen myös naisten yhteisön varautuneen tällaisiin poikkeavuuksiin luomalla ”kunnon mies” representaation kautta normatiivisen maskuliinisuuden kriteerit ja luomalla tavat torjua ja tunnistaa torjuttu maskuliinisuus. Torjuttu maskuliinisuus tulee esiin aineistossani aivan samalla tavalla kuin normatiivinen maskuliinisuus eli moraaliarvostelmina ja moraalirikkomusten kautta, representaationa, binäärisenä vastaparina normatiiviselle maskuliinisuudelle ja niin sanottuna yleisenä yhteisön mielipiteenä. Moraaliarvostelmissa torjuttua maskuliinisuutta pidetään aineistossani moraalisesti kelvottomana sekä yksittäisten naisten taholta että yhteisön ja asiantuntijoiden toimesta esimerkiksi nimittämällä miestä pahaksi. Moraalirikkomuksena torjuttu maskuliinisuus tulee esiin aineistossani esimerkiksi sukupuolimoraalin rikkomuksina ja runsaana alkoholinkäyttönä, jotka voidaan Mary Douglasin ajattelua mukaillen rinnastaa saastuttavaan käyttäytymiseen. Representaationa torjuttu maskuliinisuus näyttäytyi ”kunnon miehen” vastakohtana juopon, naissankarin ja väkivaltaisen miehen hahmoissa. Pro seminaari -tutkimuksessani selvisi, että näitä ”kunnon miehen” vastakohtia nimitettiin *Leelian lepotuolipalstalla* myös ns. tolkuttomiksi tovereiksi. ”Tolkuton toveri” voidaan nähdä myös olevan Nätkinin löytämän roistomies tarinan vastine neuvontapalstalla.

”Mutta kohtalonasi on ollut saada aviopuolisoksesi mahdollisimman tolkuton toveri, jonka kanssa eläminen muodostuu täysin pulmalliseksi.” Leelia, Eeva-lehti nro 1, 1963.

Torjuttu maskuliinisuus muodostuu aineistossani siten normatiivisen maskuliinisuuden vastakohtaksi. Siinä missä normatiivinen maskuliinisuus tekee miehestä tavoitellun kumppanin naiselle, niin torjuttu maskuliinisuus tekee miehestä kelvottoman kumppanin. Ollakseen normatiivinen maskuliini miehen tulee täyttää kaikki naisen hänelle asettamat kriteerit, mutta ollakseen torjuttu maskuliini yksikin naisen kielteiseksi kokema maskuliinisuuden piirre saattaa olla tarpeeksi. Siksi torjuttua maskuliinisuutta voi olla monenlaista ja monen tasoista. Lievimmillään torjutuksi maskuliinisuudeksi voitaisiin tulkita mikä tahansa normatiivisten maskuliinisuuden ja yksittäisen naisen ideaalimaskuliinisuuden kriteerien täyttämättömyys, joka saa naisen luokittelemaan miehen sopimattomaksi kumppaniksi hänelle heteroseksuaaliseen parisuhteeseen. Esimerkiksi miehen väärä biologinen ikä voi tehdä hänen maskuliinisuudestaan torjuttavaa.

Seuraavaksi kerron lisää, erillisissä kappaleissa, miksi alkoholin liiallinen käyttö, sukupuolimoraalin rikkominen ja väkivalta tekevät miehen maskuliinisuudesta naisten kannalta torjuttavaa, vaikka ne kuuluvat kulttuurissamme ilmi selvästi maskuliinisuuteen.

”Tolkuton toveri”

Helpoin tapa päätyä torjutuksi maskuliiniksi aineistoni perusteella oli olla täyttämättä naisen tai hänen perheensä asettamia normatiivisen maskuliinisuuden kriteereitä, eli alittaa naisen ja hänen perheensä vaatimukset suhteessa ammattiin, taloudelliseen menestykseen, yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen asemaan, päihteisiin, sukupuolimoraaliin, naiseen ja isyyteen.

”Vuoden seurustelun jälkeen aloin odottaa lasta ja 19-vuotiaana menin naimisiin mieheni kanssa, joka vanhempieni sanojen mukaan ei ollut minulle tarpeeksi hyvä. Hän oli vähemmän käynyt koulua ja ehkä muutenkin näin jälkeensä ajatellen henkisesti minua alempana.” Nro: 867.10.3.1965, 29.8.1965, Nimimerkki Mikä minä olen 25v., Eronnut, 1 lapsi

Torjutun maskuliinisuuden edustajaksi määrittyi aineistossani myös olemalla taloudellisesti ikään kuin ”tuottamaton sijoitus” naiselle.

”Hän joi kaikki tilinsä ja antoi minun sairaan ihmisen huolehtia itsestäni ja lapsesta. Viimein en jaksanut kärsiä enempää vaan, hain asumuseron. ”Nro 272,1956, Nimimerkki haluan hyvän neuvon, leski, naimisissa, lapsia

Nainen määrittyi alistavassa maskuliinisuudessa ”kerjäläiseksi” suhteessa mieheen, niin torjuttavasta maskuliinista hän saa itselleen ”loisen”. Torjuttua maskuliinisuutta ilmentävät miehet sälyttivät velvollisuutensa huolehtia perheestä ja toimeentulosta kokonaan naisen harteille. He hyväksikäyttivät naista taloudellisesti ja saivat naisen huolehtimaan omastakin toimeentulostaan vetoamalla naisen myötätuntoon ja hyvyyteen. Erityisesti, jos he saivat hahmonsä näiden miehen representaatioissa.

Loisena näyttäytyvä maskuliini, joka ei pystynyt turvaamaan perheen toimeentuloa, oli aineistoni aikana vällinneiden yhteiskunnallisten olosuhteiden takia syytä sulkea ulos heteroseksuaalisesta parisuhteesta, koska naisen työ ja työstä saatu palkka harvoin riitti yksinään takaamaan kokon perheen toimeentuloa ja kattoa pään päälle. Pahimmillaan kumppanuus torjuttavan maskuliinin kanssa, johti aineistossani siihen, että naisilta ja lapsilta meni koti alta. Siksi torjutuiksi maskuliinisuuksiksi leimattiin yleisesti ja naisten taholta miehet, jotka olivat ennen kaikkea olemattomia materiaalisia objekteja eli taloudellisesti kykenemättömiä takaamaan naiselle ja lapsilleen materiaalista turvallisuutta. ”Renttu” ei käy töissä ja elää toisten siivellä. ”Juoppo” kantaa rahansa kapakkaan. ”Nais-tenmies” vaihtaa ”sijoituskohdettaan” kuin paitaa ja makselee ”epäonnistuneista sijoituksista” koi-tuneita velkoja, elatusmaksuja. Samaan sarjaan ja samoilla perusteilla päätyivät tähän ryhmään kuu- luvaksi myös uhkapelurit ja huumeiden käyttäjät. Uhkapelaaminen ja huumeiden käyttö olivat ai-

neistossa harvinaisia syitä miehestä eroamiseen ja miehen leimaamiseen torjuttavaksi maskuliinisuudeksi, koska ilmiöt molemmat ilmiöt mainittiin aineistossani vain kertaalleen. Muita edellä mainittuja stereotyyppisiä representaatioita aineistossani riitti kaikille vuosikymmenille.

Elämäntapavalinnat, jotka tekivät miehistä taloudellisesti elatuskyvyttömiä, eivät olleet ainoa syy, miksi he tulivat aineistossani torjutuiksi. Miehet tulivat torjutuiksi myös itsestä riippumattomista syistä, kuten sairauden, fyysisen vamman tai lapsettomuuden takia, vaikka he olisivat muuten olleet täysin ”kunnollisia”. Miehen fyysinen/henkinen sairaus oli aineistossa yleisesti hyväksytty syy torjua muuten ”kunnollinen” mies potentiaalisena avioliittokumppanina. Sairaana miehen torjumisen takana olivat ensisijaisesti taloudelliset seikat, koska sairaus saattaisi tehdä miehestä kykenemättömän vastaamaan perheen elatuksesta. Naiset pelkäsivät myös miehen sairauden tarttuvan tai periytyvän lapsilleen. Sairauden voi siten nähdä olevan mahdollinen osa torjuttua maskuliinisuutta.

Jos mies oli terve ja kykeni elättämään perheensä, hänet tunnustettiin sitä kautta myös ”kunnolliseksi” mieheksi yhteisössä. Miehiin liitettyjä muita omituisuuksia keuhettiin aineistossani yleensä hyvin kärsivällisesti. Mary Douglas toteaaakin, että yleensä omituisuuksia keuhetaan pitkään niin kauan kuin niiden kantajaa ei ole julkisesti leimattu ja työnnetty marginaaliin (Douglas 2000, 161). Aineistoni perusteella työssä käyvä niin sanottu kunnan mies tuli julkisesti torjutuksi käyttämällä liikaa alkoholia, rikkomalla avoimesti yleistä sukupuolimoraalia ja käyttäytymällä väkivaltaisesti naista tai lapsia kohtaan.

”Olin välillä pois sairaalasta ja lapsemme syntyi. Mutta mieheni ei jättänyt juomistaan ja viinaa seurasivat vieraat naiset. Hänellä oli kaikenlaisia naisia, hyviä ystävättäriäni ja myöskin n.s huonoja naisia. Yllätin heidät joitain kertoja, jopa omasta kodistamme. Usein mieheni tuli juovuksissa kotiin ja pahoinpiteli minua mitä raaimmalla tavalla. Yritin olla hyvä hänelle, mutta viina oli minua voimakkaampi. Hän joi kaikki tilinsä ja antoi minun sairaan ihmisen huolehtia itsestäni ja lapsesta. Viimein en jaksanut kärsiä enempää vaan, hain asumuseron”. Nro 272,1956, Nimimerkki haluan hyvän neuvon, leski, naimisissa, lapsia 1

Yksikin näistä kolmesta kulttuurissamme maskuliinisina pidetyistä piirteistä yhdistettynä epärehellisyteen, joka sai naiset menettämään luottamuksensa mieheen, sai naiset lähes poikkeuksetta torjumaan miehen maskuliinisuuden tai ainakin suunnittelemaan hänestä eroamista.

Jos yhteisön mielipide on se, että ihminen on suljettava ulos perheestä ”saastuneena” ja hänestä tulee marginaalinen olento, on muiden yhteisön jäsenten tehtävä toimia hänen aiheuttaman vaaran estämiseksi (Douglas 2000,160). Aineistossani on havaittavissa sama ilmiö, usein naisen lähipiiri

varoitti miehen kelvottomuudesta ja yritti estää suhteen solmimista yhteisöllisesti torjuttavana pidettyyn mieheen, mutta ei aina.

Jos naisen lähipiiri totesi, että mies ei täytä ”kunnon miehen” kriteereitä, nainen oli uudelleen miehen maskuliinisuuden määrittely tilanteessa. Hänellä oli mahdollisuus pitää miestä omat norminsa täyttävänä maskuliinina ja menettää sen seurauksena esimerkiksi sosiaaliset suhteensa, tai luopua suhteesta mieheen yhteisön mielipiteen ja sosiaalisten suhteiden takia. Aineistoni naiset olivat hyvin usein itsenäisiä. He eivät välttämättä kuunnelleet lähipiirin ihmettelyä, miksi nainen ”ei menetä hermojaan” ja hankkiudu eroon miehestä. Toisinaan yhteisö asettautui moraalisesti tukemaan avioliitossa jo olevaa naista ja pyrki saamaan maskuliinin käyttäytymään yhteisössä vallitsevan normien mukaan ja palauttamaan hänet normatiivisen maskuliinisuuden rajojen sisään esimerkiksi nuhtelemalla.

Yhteisö asettui tukemaan naisen halua hankkia avioero, kun hänen aviomiehessään ilmeni yleisesti tuomittavana pidettyä käyttäytymistä, torjuttua maskuliinisuutta, kuten liian runsasta alkoholin käyttöä, rinnakkaisia sukupuolisuhteita sekä väkivaltaa naista ja lapsia kohtaan.

”Vanhempani ovat panneet mieheeni välinsä poikki. He ovat jo vanhoja ihmisiä eivätkä jaksa. Kesällä he ottivat asian puheeksi kun mieheni vielä kävi heillä. Sanoivat neuvonaan, että lasten ja oman itsenikin takia on parasta olla `ihmisiksi` tai sitten erota.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Lähimmän sosiaalisen ympäristön ja Leelian lisäksi maskuliinisuuden määrittelylle torjutuksi haettiin tukea myös hengelliseltä vallalta ja muilta asiantuntijoilta. Naiset saivat heiltä sosiaalista tukea ja vahvistusta, että on oikein hankkiutua eroon miehestä, jos mies on alkoholisti, uskoton tai väkivaltainen. Sekä papit että asiantuntijat pyrkivät myös lieventämään naisen kokemaa syyllisyyttä siitä, että hän haluaa erota miehestä.

”Avioliittoneuvolassa pappi sanoi, kun itkin hänelle sitä, että pelkään mieheni tekevän itselleen jotain, etten minä voi ottaa sellaista taakkaa kannettavakseni. Sille ei mitään voi, jos niin käy.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Torjuttavina maskuliineina pidetyt näyttivät tietävän myös itse, että heitä pidettiin yleisesti ”kelvottomina”. He olivat tietoisia myös, että heidän ”yleisen moraalitytensä” takia asiantuntijat asettuisivat naisen puolelle. Asiantuntijat edustivatkin torjutun maskuliinisuuden edustajalle uhkaa.

Torjutulla maskuliinisuudella on homososiaalista arvoa

Maskuliinisuudessa on yksi asia, jota naiset tarkkailevat Suomessa enemmän kuin mitään muuta. Se on suhde alkoholiin. Periaatteessa työnsä ja perheensä hoitavalle miehelle sallitaan Suomessa aika runsastakin alkoholin käyttöä, koska sen nähdään olevan osa ”normaalia” maskuliinisuutta. Hallitsematonta alkoholin käyttöä ei kuitenkaan aineistossani hyväksytty eikä pidetty arvostettuna edes miesten keskuudessa työpaikalla, eikä yhteisössä. Naiset kertoivatkin alkoholia runsaasti juoneiden miesten saattaneen tulla erotetuiksi työpaikoiltaan. Maskuliineille itselleen alkoholi näyttäytyi aineistossa kuitenkin palkintona. Ikään kuin maskuliinisuuteen kuuluisi ”oikeus” juoda itsensä vaikka tajuttomaksi, jos on hoitanut työnsä ja muut velvollisuutensa ensin.

”Hän ei näe alkoholin käyttöönsä ongelmana. Hän ei halua muuttaa tapojaan. Hän sanoo, että koska hän pystyy opintonsa hoitamaan hän haluaa sen vastapainoksi rentoutua ja juoda itsensä ”pimeäksi” silloin tällöin.” Nro: 930, 18.1.1973, Maaliskuu 1973. Nimimerkki Melany, 23v. Kihloissa

Siksi naisten näkökulmasta torjuttavat maskuliinit eivät nähneet häpeällisenä tolkutontakaan humalatilaa, vaan runsas alkoholin käyttö oli heille maskuliinisuuden tunnusmerkki, vaikka he sen kautta olisivat vaarassa menettää toisen maskuliinisuuden tunnusmerkin, heteroseksuaaliseen parisuhteen. Alkoholin käyttö maskuliinisuuden merkinä ei ole kenenkään yksittäisen miehen oma keksintö. Esimerkiksi nimimerkki Melany epäili, että hänen sulhasensa oli omaksunut liiallisen alkoholin käytön ottamalla mallia isästään, joka piti runsasta alkoholin käyttöä miehisenä.

”Minä olen monta kertaa miettinyt niitä syitä, miksi hän juo. Yksi syy on ainakin hänen isänsä. Sulhaseni ihailee isäänsä rajattomasti. Olen huomannut monia muitakin tottumuksia, jotka hän on perinyt isältään. Yksi on alkoholin käyttö. Hänen isänsä tekee työnsä kunnolla, mutta viikonloppuisin hän juo joko kaljaa tai viinaa. Sulhaseni kehuu isäänsä miten tämä nuorena joi kuulemma valtavasti, mutta on näin hyvin pystynyt tasaantumaan”. Nro: 930, 18.1.1973, Maaliskuu 1973. Nimimerkki Melany, 23v. Kihloissa

Naiset eivät pitäneet runsasta alkoholin käyttöä positiivisen maskuliinisuuden merkinä vaan päinvastoin. Naiset kokivat itsensä tajuttomiksi juovien maskuliinien häpäisevän sekä itsensä että naisensa sosiaalisesti.²⁴ Naisten mielestä liiallinen alkoholin käyttö oli heidän kannaltaan ilmeinen negatiivisen ja torjuttavan maskuliinisuuden merkki. Alkoholin liiallinen käyttö oli aineistossani yksi varimmista tavoista luokitella maskuliinisuutensa naisten silmissä torjuttavaksi. Aineistosta oli luettavissa selvästi, että maskuliinit, joiden alkoholin käyttö ylitti naisten hälytys- ja sietorajan, sai-

²⁴ En oleta, että myöskään miehet pitäisivät tolkutonta humalatilaa ideaalisen feminiinin tunnusmerkkinä.

vat naisten keskuudessa torjutun maskuliinisuuden leiman. Epäily miehen liiallisesta alkoholin käytöstä sai naiset välittömästi epäilemään, onko mieheen järkevää sittenkään sitoutua, koska ideaaliin ja normatiiviseen maskuliinisuuteen ja ”kunnon miehen” elämäntapaan ei kuulu päihteiden väärinkäyttö. Valitettavasti alkoholismi kehittyi hitaasti ja miehen alkoholin käyttö näytti suhteen alussa usein harmittomalta.

”Avioliitossamme alkoi tulla hankaluuksia, jotka johtuivat mieheni alkoholin käytöstä. Hän joutuu työnsä vuoksi olemaan aina viikot poissa kotoa. aluksi en tiennyt, että hän käyttää alkoholia, kun hän oli minulle aina luvannut, että minun ei tarvitse kärsiä hänen alkoholin käytöstä, mutta sitten hän alkoi joskus tulla kotia, että oli poikennut kapakassa, hän oli hyvin pahoillaan ja sanoi, että se ei tule toistumaan, mutta se ei kuin aina vain paheni ja ajat pitenivät hän alkoi sanomaan, että kun pojat pyysivät niin hän ajatteli, että mitä se haittaa jos hän käy, mutta minulle se ei ollut kiva, kun hän pitemmän ajan päästä tulee kotia niin on humalassa, vaikka vähemmänkin, en alkanut rähjämmään, mutta kyllä hän vaistosi, että minulla oli paha mieli yritin joskus olla, että en välitä ollenkaan, mutta nyt siitä on tullut minulle jonkinlainen painajainen. ”Nro: 847, 1964 20.7.1964., julkaistu Helmikuu 1965. Nimimerkki ratkaisua hakeva, naimisissa, 2 lasta

Maskuliinit tiesivät, että naiset eivät pitäneet heidän alkoholin käytöstään. Miehet osoittautuivatkin taitaviksi selitysten keksijöiksi, jos vaimo oli ottanut heidän alkoholin käyttönsä puheeksi. Pahimmillaan miehet syyttivät liiallisesta alkoholin käytöstä naistaan. He sanoivat juovansa esimerkiksi siksi, että nainen uhkasi jättää heidät.

Lisäksi he vierittivät syyn liiallisesta alkoholin käytöstä myös homososiaaliselle yhteisölle vetoamalla siihen, että ”pojat pyysivät”. Alkoholin käyttö näytti kuuluvan erottamattomana osana miesten homososiaaliseen käyttäytymiseen, eikä siitä voinut kieltäytyä edes naisen takia. Maskuliinit harhauttivat usein naisia alkoholin käyttönsä suhteen lupaamalla, ettei liiallinen käyttö toistu. He käyttäytyivät katuvaisesti ja ilmensivät ideaalimaskuliinisuutta hetken ajan. Liikaa alkoholia käyttävä yksilö ilmensi siten vuorotellen sekä normatiivista, ideaalista että torjuttavaa maskuliinisuutta. Tämä teki naisille välillä hyvin hankalaksi päätellä, onko miehen alkoholin käyttö ns. normaaliin maskuliinisuuteen sopivissa rajoissa, jolloin se täytyisi vain hyväksyä.

Aineistossani näytti siltä, että oli naisten velvollisuus huomata, määritellä ja vetää raja, milloin alkoholin käyttö teki miehestä torjuttavan maskuliinisuuden edustajan. Siksi naiset pyysivät kirjeissään Leelialta apua myös miehen alkoholin käytön määrittelylle. Voiko miestä pitää vielä ns. kunnollisena vai onko hän torjuttavan maskuliinisuuden ilmentymä alkoholin käytön takia? Samalla naiset kysyivät, miten he voisivat hallita ja kontrolloida miehen alkoholin käyttöä, mikä paljasti, että he uskoivat myyttiin naisesta miehen maskuliinisuuden kontrolloijana ja moraalisenä selkärangana.

Lopullisesti aineistossani naiset avasivat silmänsä maskuliinien liialliselle alkoholin käytölle, kun se yhdistyi uskottomuuteen ja väkivaltaan tai naiset tekivät havainnon, että heidän käyttäytymisellään ei ollut mitään vaikutusta miehen alkoholin kulutukseen.

”Tämäkään syy ei tunnu vakuuttavalta sillä olen huomannut, että olempa hänelle hyvä tai paha hänen alkoholinkäyttönsä pysyy samanlaisena.” Nro: 930, 18.1.1973, Maaliskuu 1973. Nimimerkki Melany, 23v. Kihloissa

Pro seminaari -työstäni selvisi, että Leelia piti palstalla liikaa alkoholia käyttäviä miehiä sairaina ja vapautti naiset roolistaan miehen alkoholin käytön kontrolloijina, alkoholismista parantajina ja syy-päinä aviomiestensä alkoholin käyttöön. Leelian mielestä ainut asia, mitä naiset saattoivat tehdä miehilleen, oli ohjata heidät hoitoon. Leelia ei kuitenkaan ensisijaisesti ehdottanut naisille avioeroa alkoholisoituneesta miehestä, jos he olivat jo naimisissa ja heillä oli lapsia.

Kuten jo alussa kerroin, enemmistölle torjutun maskuliinisuuden representaatioista oli yhteistä, se että niihin liittyy epäily kyvystä taata perheen toimeentulo. Sama pätee myös naistenmieheen. Aikaisemmista suhteista syntyneiden lasten elatus voi vaarantaa nykyisen perheen elatuksen.

”Jätin entisen elämäni sidoin itseni mieheen, joka vei minut mukanaan kuiluun. Hänen elämänsä ei ollutkaan ollut kovin puhdas. Kihloissa ollessani sain tietää, että hän oli sitoutunut maksamaan lapsen eläkettä eräälle naiselle. se koski kovin. Aioin purkaa suhteemme tahdoin kuitenkin yrittää. se nainen ei merkitse miehelleni sitä mitä minä uskottelin niin. –ainakin tuo nainen on myöntänyt ettei hänelle oltu puhuttu avioliitosta mitään.” Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Torjuttu maskuliinisuus ilmenee seksuaalisuuden alueella parhaiten naissankarin representaatioissa. Aineistossani naissankarin representaatiota kuvataan näin:

”Sitten avioeron jälkeen jouduin vielä pahempaan. Tapasin rikkaan, hauskanäköisen ja edustavan nuoren miehen. Minua ilmeisesti imarteli hänen huomionsoituksensa ja kiinnostuksensa. Tiesin etukäteen, ettei minun kannata ottaa häntä millään tavoin vakavasti. Hänellä voisi sanoa, on kaupungin huonoin maine naissankarina. Hänellä on ainakin pari aviotonta lasta ja lukuisia määriä laittomia abortteja on tehty hänen valloituksilleen”. Nro: 867.10.3.1965, 29.8.1965, Nimimerkki Mikä minä olen 25v., Eronnut, 1 lapsi

Mies oli saanut naissankarin leiman useista sukupuolimoraalin rikkeistä, jotka olivat tulleet ilmi yhteisössä aviottomina lapsina. Häntä voitiin pitää myös torjuttavana maskuliinina, koska naiset olivat päätyneet abortoimaan hänen jälkeläisensä.

Pidän aborttia ja ehkäisyvälineitä naisen vallankäytön välineinä, joilla hän voi vaikuttaa omaan ruumiiseensa, elämäntilanteeseensa sekä torjua maskuliinisuutta, jota hän ei halua elämäänsä. Abortti mahdollistaa sen, että naisen ei tarvitse synnyttää lasta miehelle, joka on hänen mielestään torjutun maskuliinisuuden ruumiillistuma. Hänen ei myöskään tarvitse kantaa maskuliinisuuden vallankäytön ja väkivallan jälkiseurauksia loppuelämäänsä. Abortilla nainen voi karkottaa torjutun maskuliinisuuden ja hänen jälkeläisensä elämästään.

Aineistossa abortti esiintyy muutaman kerran. Kahdessa tapauksessa abortilla oli ”torjuttu” ei-toivottua maskuliinisuutta. Toisessa abortissa lapsi oli saanut alkunsa raiskauksesta ja toisessa suhteesta naimisissa olevaan mieheen. Abortti oli ollut naisten kannalta hyvä ratkaisu, vaikka naiset myöhemmin tunsivatkin syyllisyyttä. Muutamassa muussa tapauksessa aborttimahdollisuus olisi estänyt onnettoman pakkoavioliiton torjuttavan maskuliinin kanssa ja pelastanut naisen vaikealta avioliitolta.

Torjuttavaa maskuliinista sukupuolikäyttäytymistä ilmentävä mies on vaarallinen myös siksi, että hän kykeni tekemään naisen raskaaksi luotettavien ehkäisykeinojen puuttuessa ilman aikomustaan kantaa vastuuta lapsesta. Nämä miehet eivät olleet kiinnostuneita vastaamaan seksuaalisen itsensä toteuttamisen seurauksista. Naissankarin toimintatapaan kuului kirjeiden perusteella toimia seurauksista välittämättä, katua ja vähätellä myöhemmin tekojaan. Myös naissankarin representaatio ilmensi aineistoni mukaan vuorotellen normatiivista, ideaalista ja alistavaa maskuliinisuutta aivan kuten juopon representaatiokin.

”Hän soitteli minulle usein ja pyysi tapaamista. Hän sanoi, että antaisin hänen osoittaa minulle hellyyttä ja rakkautta niin huomasinkin, että kaikki on niin kuin ennenkin. Sitä tyttöä ei enää hänellä ole. Se tyttö oli lähtenyt. Silloin kohta minun jälkeeni pois. Ja hän tuntee minua kohtaan aivan samoin kuin ennenkin. Eikä hän ole tahtonut minua haavoittaa, kaikki kävi vaan niin kuin kävi ja hän katuu. Oi kuinka ne vakuuttelut olivatkaan kauniita ja sen tyyppiset puheet olivat aina minuun tehonneet ja pitäneet minua monta vuotta` koholla maan pinnasta` mutta---nyt”. 1973, Nimimerkki Kaikki pielessä, Seurustelee, 2 lasta aikaisemmasta suhteesta/avioliitosta?

Naistenmiehiksi oli aineistoni aikakaudella nimetty myös miehet, joilla oli ollut useita peräkkäisiä naissuhteita, koska sukupuolimoraali perustui erityisesti vielä 1950-luvulla absoluuttiseen sukupuolimoraaliin. Torjuttavilla maskuliineilla oli ollut elämänsä aikana useita seksisuhteita, kihlauksia ja avioliittoja. Naistenmiehet eivät piitanneet siitä, että nainen, jonka kanssa he halusivat seksiä, seurusteli toisen miehen kanssa. Torjutun maskuliinisuuden tyyli harrastaa sukupuolielämää useiden naisten kanssa altisti myös vaimon ja lapset sukupuolitaudeille. Yhdessä tapauksessa mies oli tartuttanut syfiliksen vaimoonsa.

”Mieheni sanoi olevansa sairas. Ihmettelin miksi hän on niin ärtyisä ja hermostunut sekä haluton kaiken suhteen? En saanut tietää sairauden laatua. Enkä osannut aavistaa. Hän sairasti syfilistä. Hän sanoi olleensa terve solmiessamme avioliiton—vaan tauti uusi myöhemmin siitä saimme kärsiä kumpikin.” Nro 268, 1956, Vastausta toivova, naimisissa, 2 lasta

Torjuttu maskuliinisuus voi ilmetä myös ns. ”poikkeavana” seksuaalisuutena. Aineistossani naisten torjuttavana pitämä poikkeava seksuaalisuus tuli ilmi raiskauksena, parinvaihtona, seksinä sukulaisten kanssa ja orgioina.

Leelian kanta palstalla oli, että naissankareita ei kannata hyväksyä seurustelukumppaneiksi. Mutta jos oli jo päätyntä sellaisen vaimoksi, hän ehdotti, että naisseikkailut pitäisi nähdä miehen ”luonteen heikkoutena”, jolle naiset eivät mahda mitään. Hän kehotti naisia myös olemaan huolestumatta miehensä tilapäisestä uskottomuudesta, koska se tuskin vaarantaa avioliittoa ja naisen elämää. Hän tuomitsi moraalisesti miehet, jotka aikovat jättää vaimonsa ja perheensä löydettyään uuden ihastuksen.

Torjuttu maskuliini näytti aineistossa syyttävän usein naistaan omasta käyttäytymisestään ja epäonnistumisestaan. Hän saattoi ”rankaista” naista henkisesti ja fyysisesti väkivaltaisesti omista epäonnistumisestaan miehenä olemisessa. Tämän on havainnut myös Juha Siltala elämäkerroista. Siltalan mukaan miehen menestymättömyys määrittänyt likaisuudeksi suhteessa muihin ihmisiin. Suomalaisen miehen tapa puolustautua tätä vastaan on hyökätä ja siirtää oma ”likaisuuden” tunteensa muihin. Hyökkäyksen kohteeksi voi joutua miehen ”ruma ja lihava” nainen, omat lapset tai muut ihmisryhmät, joihin itse ei kuulu. (Siltala 1994b, 443, 449.)

Arto Jokinen toteaa, että väkivalta on maskuliinista. miehelle on katsottu perheenpäänä olevan oikeus pitää kurissa naista, vaikka väkivallalla, jos nainen häpäisee häntä. (Jokinen A. 2000, 12, 34).

Aineistossani naiset näkivät väkivaltaisuuden, oli se sitten fyysistä tai henkistä, negatiivisena. Siten väkivaltaisuuden voidaan katsoa olevan osa negatiivista ja torjuttavaa maskuliinisuutta. Aineistossani miehen väkivaltaisuus nähtiin myös syynä lopettaa suhde. Elämä väkivaltaa käyttävän maskuliinin kanssa oli kirjeiden perusteella sietämätöntä. Esimerkiksi nimimerkki Alkoholistin vaimo käytti metaforaa keskitysleiri viimeisistä kokemuksistaan ennen avioeroa.

”Viimeinen piste oli sitten suoranaisten keskitysleiri. Velaksi ostettua magnetofoni huusi yötä päivää täydellä teholla kolme viikkoa yhteen menoon saksalaismarssi Eerikkiä. Kun yritin etsiä k.o. kasettia hävittääkseni sen, sain iskun viinapullosta päähäni ja kuin ihmeen kaupalla selvisin lievällä aivotärähdyksellä. Sinä päivänä marssin asianajajan puheille enkä hävennyt todistajia nimetessäni.” Nro 1051, Nimimerkki Alkoholistin vaimo, eronnut, 4 lasta

Väkivalta ilmeni henkisenä väkivaltana, vapauden riistona, pahoinpitelynä, tuntemattoman miehen tekemänä raiskauksena sekä raiskauksina avioliitossa. Myös väkivaltaiset miehet muuttivat olemisensä tyyliä representoiden eri maskuliinisuuksia eri tilanteissa.

”Nyt olen lopulta saanut asumuseron, mutta mieheni kirjoittaa jatkuvasti hyvin kauniita ja helliä kirjeitä. Hän haluaisi sopia kanssani ja alkaa uuden elämän kanssani. Hän sanoo kärsineensä ja nyt rangaistuksensa pahuudestaan. Mutta voinko enää uskoa häneen ja luottaa. Hän sanoo, että minä tuhoan koko hänen elämänsä, jos jätän hänet. Onko se minun syyntä? Nyt hän lupaa olla uskollinen ja kohdella ihmisenä. En tiedä miksi, mutta en jaksa uskoa enää. Teenkö väärin jos jätän hänet?” Nro 812, 19.1.1965, 25.2.1965, huhtikuu, Nimimerkki kärsinyt, asumuserossa, ei lapsia.

Miehille näytettiin kuitenkin sallittavan tiettyyn rajaan saakka myös väkivaltaisuus erityisesti seksuaalisuuden alueella, vaikka naiset eivät sitä missään olosuhteissa toivoneet. Pelkkä sanallinen kieltäytyminen seksistä ei aineistoni valossa estänyt miestä tyydyttämästä naisen kanssa seksuaalisia tarpeita yhdynnän avulla ja lieviä kotona tapahtuvia pahoinpitelyjä ja väkisinmakaamisia katsottiin naisten kirjeissä läpi sormien. Täysin tuomittaviksi väkivalta ja väkivaltainen seksuaalisuus muuttuivat aineistossani silloin, kun ne ilmenivät tuntemattomassa miehessä tai uhkasivat naisen henkeä. Tuntemattoman miehen tekemää raiskausta nimitettiin törkeäksi teoksi.

Lievän seksuaalisen väkivallan salliminen maskuliineille ilmenee myös lainsäädännössä nykyisin. Raiskauksista annetaan hyvin erilaisia tuomioita riippuen esimerkiksi siitä, kuinka paljon mies on käyttänyt väkivaltaa.

Lieväkin maskuliinin käyttämä väkivalta muuttuu torjuttavaksi, kun nainen ei pidä sitä enää luonnollisena miehiseen käyttäytymiseen kuuluvana asiana ja pelko väkivallan seurauksista on suurempi kuin häpeä väkivallan kohteeksi joutumisesta.

”Lopulta hän kävi väkivaltaiseksi ja minun oli voitettava häpeäntunteeni ja turvauduttava naapureiden apuun.” Nro 812, 19.1.1965, 25.2.1965, huhtikuu, Nimimerkki kärsinyt, asumuserossa, ei lapsia.

Pelko, jota naiset kokivat ja josta he kirjoittavat palstalle, on väkivallan ja sen uhan tuntemista, vaikka mies ei vielä edes löisi naista (vrt. Jokinen A. 2000,13).

Maskuliinin väkivaltaisuus oli tuomittavaa naisten kannalta myös silloin, kun se kohdistui häneen itseensä. Maskuliinin itse itseensä kohdistama väkivalta oli sekä alistavaa että torjuttavaa maskuliinisuutta. Väkivalta itseä kohtaan voidaan nähdä mielestäni miehen viimeisenä vetoimuksena estää torjutuksi tuleminen naisten taholta. Kun yhteisö ja nainen pitävät miehen maskuliinisuutta torjutta-

vana, mies ei voi enää itse estää sitä. Itseensä kohdistuvan väkivallan kautta mies pyrkii vetoamaan naisen myötätuntoon ja perumaan naisen torjunnan. (Ks. Douglas 2000, 160.) Alistava maskuliini ei kestä ajatusta, että nainen haluaa erota hänestä. Toisin sanoen ei kestä, että nainen luokittelee hänet tällöin torjuttavan maskuliinisuuden edustajaksi.

”Mieheni oli vähän väliä menossa milloin minnekin lopettamaan itsensä, juoksin ja rukoilin hänen jälkeensä. Kerrankin yöllä hän kertoi käyneensä koettamassa kellarissamme köyttä kaulaansa! Eräänä iltana kun luonani kävi eräs miespuolinen työtoverini, mieheni meni mielenosoituksellisesti nukkumaan ja kun tämä vieras lähti, otti mieheni silmiäni alla ainakin 10 unipilleriä. Onneksi lapset olivat silloin nukkumassa. Otin yhteyttä terveyskeskukseen ja hän hommasi mieheni sairaalaan, jossa hänelle suoritettiin vatsahuuhtelu.” Nro: 950.1973, Nimimerkki Maija, Naimisissa, 2 lasta

Väkivalta on miesten vallankäytön ilmentymä ja valta-aseman uusintamista. Naisiin kohdistuvan henkisen tai fyysisen väkivallan tavoite parisuhteessa on naisten alistaminen, kontrolli ja hyväksikäyttö. (A. Jokinen 2000, 17, 14.) Ei ole ihme, että naiset pitävät väkivaltaisuutta torjuttavan maskuliinisuuden merkinä.

Miehen väkivaltaisuus oli naisille avioeroon oikeuttava tekijä myös yhteisön silmissä. Leelian kanta naisiin kohdistuvassa parisuhde väkivallassa oli, että se on tuomittavaa ja perusteltu syy harkita avioeroa. Hän piti väkivaltaista käytöstä poikkeavana ja sairaana.

Maskuliinisuus, joka ilmentää itseään naisiin kohdistuvan väkivallan kautta, heittää miehen alimpaan kastiin naisten miehille luomassa hierarkiassa ja lisäksi myös miesten keskinäisessä hierarkiassa. Juha Kääriäinen (1994) toteaa kirjassaan *Seikkailijasta pummiksi*, että vankien arvoasteikossa alimmalla tasolla ovat miehet, jotka ovat syyllistyneet seksuaalirikoksiin ja naisten pahoinpitelyseen (Kääriäinen 1994, 171).

Torjuttu maskuliinisuus alentaa asemaa

Torjutun maskuliinisuuden edustajaksi tullaan olemalla täyttämättä naisen kriteerejä normatiiviselle ja ideaaliselle maskuliinisuudelle sekä ylittämällä alistavassa maskuliinisuudessa naisen sietokyvyn rajat. Torjuttu maskuliinisuus kuvaa käsitteenä maskuliinisuutta, jota sekä naiset että muu yhteisö pitävät poikkeavana ja epänormaalina olemisen tyylinä. Elatuskyvyttömyys, liiallinen alkoholin käyttö, sukupuolimoraalin jatkuva rikkominen ja väkivalta ovat naisten ja yhteisöjen tärkeimpiä perusteita määritellä miehen maskuliinisuus torjuttavaksi.

Torjutuksi maskuliiniksi tullaan myös käyttäytymällä päinvastoin kuin kristinuskon ja familismin diskurssit ehdottavat ja olemalla omaksumatta olemisen tyyliksi sukupuoliroolia patriarkalisena perheenpäänä, jossa mies pääasiassa vastaa perheen elatuksesta ja osallistuu aktiivisesti perhe-elämään.

On aika todennäköistä, että naisten torjuma maskuliinisuus löytää paikkansa homososiaalisissa yhteisöissä, esimerkiksi miehissä alakulttuureissa, joissa naisten kritisoimia käyttäytymistapoja ja ominaisuuksia kuten väkivaltaisuutta, aggressiivisuutta ja runsasta alkoholinkäyttöä arvostetaan maskuliinisuuden merkkeinä. Torjutun maskuliinisuuden taustalla liitelevät siten homososiaalisissa alakulttuureissa syntyneet diskurssit. Tämä tekee aineistoni alkoholisteista ja naissankareista suhteellisen immuuneja naisten kritiikille heidän elämäntapaansa kohtaan.

Näyttäisi, että naisten torjuttavaksi luokittelemalla maskuliinisuudella on yhteys myös yleisesti yhteiskunnassa torjutuksi määriteltyyn maskuliinisuuteen. Juha Kääriäinen toteaa, että vankipopulaatiosta suurin enemmistö käyttää holtittomasti päihteitä ja osalla heistä on alttius käyttäytyä humalassa väkivaltaisesti. (Kääriäinen 1994, 60, 145).

Kääriäisen mukaan rikollisiksi päätyneet miehet vastustavat hyviä tapoja ja suosivat ronskia kielenkäyttöä, epäsiistiä pukeutumista ja epäsäännöllistä elämää (Kääriäinen 1994, 90). Nämä olivat myös aineistoni naisten mielestä epämiellyttäviä miehisiä piirteitä.

Torjutun maskuliinisuuden ja yhteiskunnallisesti torjuttavaksi määritellyn maskuliinisuuden välisestä yhteydestä kertoo mielestäni myös se, että monet vankilaan joutuneet miehet haaveilevat edelleen ydinperheestä, kahdesta lapsesta, kauniista vaimosta sekä omasta hyvinmenestyvästä yrityksestä. Todellisuudessa vain harvoilla vankilasta vapautuvilla miehillä on ketään odottamassa vapautumista, puhumattakaan työpaikasta tai asunnosta (Kääriäinen 1994, 179, 183, 208.) Myös rikolliset representoivat hyvin naisten kuvaamaa torjuttua maskuliinisuutta. Kääriäisen tutkimuksesta kävi myös ilmi, että niillä miehillä, jotka luopuivat rikollisesta elämäntavasta, oli usein pysyvä naissuhde ja asunto (Kääriäinen 1994, 268). Ehkä vahvan, miestä kontrolloivan naisen, myytti ei olekaan täysin tuulesta temmattu.

Yhteys rikollisten ja naisten torjuttaviksi kokemien maskuliinisuuksien välillä on kuitenkin vain ajatuksissani, koska aineistossani vain yksi nainen viittasi suoraan miehen sen aikaisten lakien perusteella rikolliseksi luokiteltavaan käyttäytymiseen.

”Tällä välin oli palkkatilanne hieman parantunut. Olin maksellut miehen vekseleitä ja muita velkoja toistakymmentä vuotta ilmeisesti hyvän omakotitalon hinnan verran täysin tyhmyyttäni, eihän niitä olisi tarvinnut maksaa. Ja turha oli yrittää pelastaa miestä joutumasta oikeuteen, tulisihan kuitenkin lopulta se hetki, etten pystynyt enää vastaamaan hänen veloistaan ja silloin heräsi myös järki. Tajusin, ettei minun olisi koskaan tarvinnut maksaa hänen velkojaan eikä vedellä nimeäni vekseleihin.” Nro 1051, 1975, Nimimerkki alkoholistin vaimo, Eronnut, 4 lasta

Oletan viittausten vähäisyyden rikoksia tehneisiin miehiin johtuvan myös siitä, että Leelialle kirjoittaneet naiset kuuluivat pääosin keskiluokkaan ja ylempään keskiluokkaan. Kääriäisen mukaan vankeilaan joutuvat miehet edustavat useimmiten yhteiskunnan alimpia luokkia (Kääriäinen 1994, 65). Jos nykyiset lait olisivat olleet voimassa, yhteiskunnan silmissä rikollisina pidettyjä miehiä olisi aineistossani ollut varmasti huomattavasti paljon enemmän.

Torjuttavien maskuliinisuuksien representaatioita on löytynyt myös muissa tutkimuksissa. Esimerkiksi ”Good chapin” vastakohtana lehdissä Fergusonin tutkimuksessa esiintyvät ”Bad Chap”-it. Nämä miehet olivat niin sanotusti kirottuja. He saivat hahmonsa komeissa ja hurmaavissa miehissä tai aggressiivisissa miehissä, jotka eivät kyenneet antamaan naisille taloudellista turvaa ja suojelua. (Ferguson 1985, 67.)

Naisen kokemusta torjutusta maskuliinisuudesta kuvaavat sanat turvattomuus, pelko ja luottamuksen puute sekä tunne siitä, että mies on vastuuton.

”Olen opettaja. Kävin koko ajan työssä. Mies ei tehnyt mitään soitteli välitunnit kouluun saadakseen viinarahoja. Järjesti kohtauksia kadulla, niistä selvisin vain työntämällä rahan käteen jne. Edelleen suljin silmäni kaikelta, ja – rakastin. Ja minnekä sellainen meneekään, jolla on neljä vauvaa ja suunnilleen kaikki ihmissuhteet riitelevän miehen takia poikki, eikä tilipäivän jälkeen aina edes puhelin rahaa pussissa. Ja hermot täysin sekaisin, aina jokin sairaus, ja yöt valvottu.” Nro 1051, 197?, Nimimerkki alkoholistin vaimo, Eronnut, 4 lasta

Jatkuva epävarmuus siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu, aiheutti naisille mielenterveydellisiä ongelmia. He kokivat tulevansa hulluiksi ja ajattelivat jopa itsemurhaa päästäkseen eroon torjuttavaa maskuliinisuutta käyttäytymisessään ilmentävästä miehestä. Naiset myös uupuivat, kun he saivat kantaa yksin kaiken vastuun toimeentulosta, kodista ja lapsista. He kokivat, etteivät jaksaneet olla lapsilleen riittävän hyviä äitejä. Kokemus yhdestä torjuttavaa maskuliinisuutta ilmentävästä miehestä, aiheutti sen, että monet naiset tunsivat vastenmielisyyttä kaikkia miehiä kohtaan.

Leelian tuki avioeropäätöksissä ja asiantuntijoiden puoleen kääntymisessä on ollut varmasti merkittävä apu vaikeassa heteroseksuaalisessa suhteessa eläville naisille. Leeliasta on ollut varmasti apua myös niille naisille, jotka olivat vasta päätyvässä naimisiin ”tolkuttoman toverin” kanssa. Hämärän peittoon jää, kuinka monta naista Leelia on estänyt päätyvästä onnettomaan avioliittoon kelvottoman miehen kanssa auttamalla naisia erottamaan ”kunnolliset” ja ”kunnottomat miehet” toisistaan.

Torjuttu maskuliinisuus oli este hyvälle heteroseksuaaliselle suhteelle. Siinä missä normatiivista maskuliinisuutta ilmentävästä miehestä pidettiin kynsin hampain kiinni, niin torjuttavasta maskuliinisuuden edustajasta haluttiin erota, vaikka itsemurhan kautta. Eikä eroa torjuttavasta maskuliinista kaduttu, vaan ainoastaan niitä vuosia, jotka menivät hukkaan elämästä hänen kanssaan.

”Ja minä luovin asiallisesti häviökseeni, kun lähdin 3 vuotta sitten pois sieltä. Olen saanut jo kaksi vuotta sitten täydellisen eron. Ja sitten se on minun elämästäni kerrassaan pois pyyhitty. Sitä tekoani, kun menin hänen kanssaan naimisiin, vaikka minua varoiteltiin hänestä-kadun kun meni monta vuotta hukkaan elämästäni. – Nro 259,1956, Nimimerkki yksinäinen Sirkka, leski, eronnut, seurustelee, ei lapsia

Torjuttu maskuliinisuus liikkuu jo materiaalisen menestymättömyyteensä takia hegemonisen maskuliinisuuden laitamilla, ja naisten torjuntakin alentaa miehen sijoittumista maskuliinisuuksien hierarkiassa. Ainoastaan homososiaalisissa alakulttuureissa torjuttu maskuliinisuus voi nousta ylös miesten keskinäisessä hierarkiassa. Torjuttu maskuliinisuus ei täytä vallitsevaa ymmärrystä, mikä on ”oikea tapa” olla mies. Torjuttu maskuliinisuus jää myös länsimaisen ideaalimaskuliinisuuden ulkopuolelle. Torjuttu maskuliinisuus pyrkii alistavan maskuliinisuuden tavoin säilyttämään ylemmän asemansa ja valtansa suhteessa feminiinisyteen, tosin fyysisen ja henkisen väkivallan kautta.

VI KUNNON MIEHIÄ VAI TOLKUTTOMIA TOVEREITA?

Yksittäisten miesten miehisuus näyttäytyi kirjeissä monien maskuliinisuuksien muodostamana kokonaisuutena. Yksittäisten miesten kuvausten ilmentämä maskuliinisuus myös vaihteli löytämieni maskuliinisuuksien välillä riippuen ajasta, paikasta, naisen ja miehen välisen suhteen kestosta, suhteesta naiseen ja monista muista seikoista. Miehiä ei siten ollut mahdollista luokitella stereotyyppisesti joko ”kunnon miehiksi” tai ”tolkuttomiksi tovereiksi”. Miehet olivat naisten näkökulmasta katsottuna ainutlaatuisia yksilöitä. miehille oli silti löydettävissä erilaisia luokiteltavia tyylejä ilmentää maskuliinisuutta heteroseksuaalisessa parisuhteessa ja suhteessa naiseen. Tässä tutkielmassa päätin luokitella ja nimetä nämä tyyliet normatiiviseksi, ideaaliksi, alistavaksi ja torjutuksi maskuliinisuudeksi. Naisten kannalta positiivisia maskuliinisuuden tyylejä olivat ideaalimaskuliinisuus ja normatiivinen maskuliinisuus. Alistava ja torjuttu maskuliinisuus edustivat naisten negatiiviseksi kokemaa maskuliinisuutta. Maskuliinisuudet oli myös mahdollista luokitella tavallisiksi ja epätavallisiksi. Tavallisiksi maskuliinisuuksi määrittyivät kirjeissä kuvausten runsauden perusteella normatiivinen ja alistava maskuliinisuus. Epätavallisiksi maskuliinisuuksi luokittelin ideaali maskuliinisuuden ja torjutun maskuliinisuuden, koska niiden ilmeneminen kirjeiden kuvauksissa olivat harvinaisempaa.

Analyysissäni pyrin kartoittamaan naisten kirjeiden kuvausten sisältämää maskuliinisuutta nelikentän sisällä suhteessa teemoihin, joiden päätin olevan olennaisia maskuliinisuuden rakentumisen kannalta. Näitä teemoja olivat elämäkertatutkimuksen perusteella työ, ammatti, asema, koti, suhde naiseen, seksuaalisuus, päihteiden käyttö, arvot, terveydentila ja ikä sekä yhteisön hyväksyntä/hyljeksintä. Näihin teemoihin lisäsin vielä naisen kokemuksen miehistä sekä miesten asenteen naisia ja lapsia kohtaan. Nelikentän maskuliinisuudet; normatiivinen maskuliinisuus, ideaalimaskuliinisuus, alistavamaskuliinisuus ja torjuttu maskuliinisuus, syntyivät siten monien osa-alueiden summasta.

Tutkimukseni tuloksena on, että naiset määrittivät ja arvottivat maskuliinisuuksia eri tavoin kuin esimerkiksi miehiset instituutiot. Tärkeimmäksi miesten arvioimisen perusteeksi naisille muodotuivat arkiset asiat, kuten toimeentulo ja asuminen. Toimivaksi arviointikriteeriksi naisille osoittautui myös miesten asenne naista kohtaan ja se, miten miehen käyttäytyminen ja toiminta sopi vakiintuneisiin heteroseksuaalisiin käytäntöihin. Naisten kirjeissä kuvaukset miehistä, jotka edustivat ide-

aalimaskuliinisuutta, sijoittuivat korkeimmalle luomassani naisten maskuliinisuuksien hierarkiassa. Eihän mikään elävä olento kykene päihittämään fantasioissa luotua ”unelmien prinssiä”. Toiseksi tässä naisten maskuliinisuuksien hierarkiassa sijoittui normatiivista maskuliinisuutta edustava ”kunnon mies”, joka täytti parhaiten naisten arjessa tarvittavat vaatimukset elämäkumppanilta. Alistava maskuliinisuus, mikä sijoittui naisten näkökulmasta tarkasteltuna jo negatiivisen maskuliinisuuden puolelle, jäi kolmanneksi. Viimeisen sijan koostamassani naisten maskuliinisuuksien hierarkiassa sai torjuttu maskuliinisuus. Miehet, jotka edustivat pääasiassa naisten positiiviseksi kokemaa maskuliinisuutta ja olivat naisten silmissä toivottavia kumppaneita heteroseksuaalisessa parisuhteessa. He pärjäsivät myös paremmin miesten keskinäisessä hierarkiassa. Miehet, jotka pääasiassa ilmensivät naisten näkökulmasta torjuttua maskuliinisuutta, tulivat usein ulossuljetuiksi heteroseksuaalisista parisuhteista. He myös menestyivät heikosti miesten keskinäisessä hierarkiassa. Näin ollen naisten voi nähdä toimivan ”toivottavan” maskuliinisuuden merkitsijöinä.

Homososiaalisissa yhteisöissä ja hegemonisen maskuliinisuuden sisällä arvostusta tuovat fyysinen voima, runsas alkoholin käyttö ja promiskuiteetti, laskivat miesten arvostusta naisten silmissä kirjeiden kuvausten perusteella. Toisaalta naisten kirjeiden rakentamat maskuliinisuudet olivat osa hegemonista maskuliinisuutta, vaikka ideaalimaskuliinisuuden voi nähdä murtavan rajaa maskuliinisuuden ja feminiinisuuden välillä sekä tuottavan hegemonisesta maskuliinisuudesta osittain poikkeavaa maskuliinisuutta.

2. Taulukko. Naisten kirjeiden rakentamat maskuliinisuudet ja rakentamani naisten maskuliinisuuksien hierarkia.²⁵

	Positiivinen maskuliinisuus	Negatiivinen maskuliinisuus
Epätavallinen maskuliinisuus	<p>I Ideaali maskuliinisuus</p> <p>representaatio: ”unelmien prinssi”</p> <ul style="list-style-type: none"> – feminiinistä – yksilöllistä – epätodellista – romantisoitunutta – palvovaa 	<p>IV Torjuttu maskuliinisuus</p> <p>representaatio: ”juoppo”, ”naistenmies”</p> <ul style="list-style-type: none"> – poikkeavaa – syrjäytynyttä – moraalitonta – väkivaltaista – uhriuttavaa
Tavallinen maskuliinisuus	<p>II Normatiivinen maskuliinisuus</p> <p>representaatio: ”kunnon mies”, ”hyvä isä”</p> <ul style="list-style-type: none"> – traditionaalista – yleisesti hyväksyttyä ja arvostettua – tasapainoista ja turvallista – perhekeskeistä – hallitsevaa ja suojelevaa 	<p>III Alistava maskuliinisuus</p> <p>representaatio: ”herra”</p> <ul style="list-style-type: none"> – ylemmydentuntoista – dominoivaa – kaksinaismoralistista – jossain määrin henkisesti tai fyysisesti väkivaltaista – ahdistavaa ja uhkaavaa

Normatiivisen maskuliinisuuden representaatio oli ”kunnon mies” tai ”hyvä isä”. Normatiivinen maskuliinisuus ilmeni miehen ruumiillisuudessa siten, ettei hän poikennut millään tavalla ulkoisesti muista miehistä ja hän oli fyysisesti/ psyykkisesti terve. Normatiivinen maskuliinisuus oli sitoutunut useimmiten, perhekeskeiseen familistiseen elämäntapaan, joka oli saanut vaikutteita kristinus-

²⁵ Maskuliinisuuksien asema naisten tuottamassa maskuliinisuuksien hierarkiassa on merkitty numeroilla I-IV maskuliinisuuksien kategorioiden eteen. Siten, että numero I tarkoittaa korkeinta mahdollista sijoitusta.

kosta. Normatiivinen maskuliinisuus liittyi traditionaaliseen elämäntapaan ja mahdollisesti myös keskiluokkaisuuteen. Lisäksi normatiiviseen maskuliinisuuteen liittyi usein homososiaalisuus työn ja harrastusten kautta. Muiden maskuliinien keskuudessa normatiivista maskuliinisuutta esittävät miehet olivat kilpailevia, ja heillä oli ainakin hyväksyty, ellei peräti arvostettu asema maskuliinisuuksien keskinäisessä hierarkiassa. Seksuaalisuudessaan normatiivista maskuliinisuutta ilmentävät miehet olivat sitoutuneet uskollisuuteen heteroseksuaalisissa parisuhteissa ja olivat yksiavioisia. Normatiiviseen maskuliinisuuteen liittyi myös seksuaalisuus, jota pidettiin ns. luonnollisena. Normatiiviseen maskuliinisuuteen kuului aineistossani nähdä naiset ja miehet erilaisina olentoina biologisista syistä johtuen. Normatiivinen maskuliinisuus ei suhtautunut välttämättä naiseuteen ja naisiin tasa-arvoisesti. Asenne naiseutta kohtaan oli hallitseva, mutta samalla suojeleva ja rakastava. Myös asenne lapsia kohtaan oli samansuuntainen. Nainen oli ”kunnon miehelle” ennen kaikkea hänen lastensa äiti. Naisen kokemus normatiivisesta maskuliinisuudesta herätti naisessa turvallisuuden ja luottamuksen tunteita. Toisaalta arkinen ”kunnon mies” myös kyllästytti naisia.

Ideaalimaskuliinisuus vastasi ulkoisesti yleensä aikakauden yleistä ihannetta tai perustui naisen yksilöllisiin mieltymyksiin. Ideaalimaskuliinisuuden edustajan persoonallisuus saattoi vastata hyvinkin hegemonisen maskuliinisuuden arvostuksiin. Toisaalta ideaalimaskuliinisuus saattoi näyttäytyä naisen kuvauksissa hyvin monenlaisissa maskuliineissa ja sallia maskuliinille yksilöllisyyttä. Elämäntapana ideaalimaskuliinisuus saattoi ilmetä yhtä hyvin valtaväestön normien noudattamisena tai olla selkeästi yksilöllinen. Ideaalimaskuliinisuus ei vaatinut kantajaltaan korkeaa yhteiskunnallista asemaa. Ainut selkeä vaatimus ideaalimaskuliinisuutta ilmentävälle miehelle oli, että sen täytyi vastata naisen vaateita ja mieltymyksiä. Ideaalimaskuliinisuuden seksuaalisuudessa oli myös tärkeintä, että se vastasi naisen toiveita. Ideaalimaskuliinisuus ilmeni suhteessa naiseen palvovana/jumaloivana asenteena. Metaforana tästä käytettiin sanontaa ”kohdella kuin kukkaa kämmenellä”. Ideaalimaskuliinin asenne lapsiin vastasi myös naisen käsitystä sopivasta asenteesta lapsiin. Kohtaamiset oletetun ideaalimaskuliinin kanssa olivat naisen kokemusten kautta tarkasteltuina romantisoituja ja epätodellisia. Nämä kertomukset, joissa kuvaukset miehistä luokiteltiin ideaalimaskuliinisuutta ilmentäviksi, rinnastuivat juhlaan. Ideaalimaskuliinisuus oli kirjeiden kuvauksissa sitoutunut harvoin sen hetkiseen naisen tilanteeseen. Kohtaamiset ideaalimaskuliinien kanssa olivat tapahtuneet, joko menneisyydessä tai niiden haaveiltiin tapahtuvan joskus tulevaisuudessa. Ideaalimaskuliinisuus tulikin aineistossani esiin unelmien prinssin representaatiossa. ”Unelmien prinssi” oli tietenkin aina ylivoimainen suhteessa muihin maskuliineihin naisen silmissä ja ainakin valmis kilpailemaan asemastaan suhteessa naiseen muiden maskuliinisuuksien kanssa. Ideaalimaskuliinisuus on lähempänä feminiinisyyttä, ja sukupuolten välistä tasa-arvoa kuin normatiivinen maskuliini-

suus, koska siihen sisältyy naisellisina pidettyjä käyttäytymisen muotoja, kuten huolehtivaisuus, merkkipäivien muistaminen, romanttisuus, tunteiden ilmaiseminen ja herkkyys sekä keskustelutaito ja empaattisuus. Toisaalta naisten kirjeissään rakentama ideaalimaskuliinisuus toisti myös maskuliinisuuden myyttejä. Ideaalimaskuliinisuus oli maskuliinien olemisen tyyliässä epätavallisempaa verrattuna normatiiviseen maskuliinisuuteen, ja sitä ilmeni vain satunnaisesti. Se ilmeni maskuliinin katuessa liiallista alkoholin käyttöön tai uskottomuuttaan ja pyrkiessään puolustautumaan suhteen feminiiltä osapuolelta tulevaa torjuntaa vastaan.

Alistava ja torjuttu maskuliinisuus edustivat naisten kokemuksissa negatiivista maskuliinisuutta. Alistavan maskuliinisuuden ruumiillisuudelle ei löytynyt aineistostani yhtenäisiä kriteereitä. Pieniä viitteitä löytyi kuitenkin siitä, että alistavaa maskuliinisuutta ilmentäneet miehet arvostivat erityisesti fyysisyyttä ja korostivat fyysistä voimaa suhteessaan naisiin ja toisiin miehiin. Alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet olivat hallitsevia ja dominoivia suhteessaan naisiin ja muihin lähipiirissä eläviin ihmisiin. Alistavaa maskuliinisuutta olemisen tyyliässään ilmentävät miehet eivät kuuluneet mihinkään tiettyyn yhteiskuntaluokkaan tai ilmentäneet mitään erityistä elämäntapaa. Pieniä viitteitä aineistossa oli siitä, että alistava maskuliinisuus liittyisi homososiaalisuuteen tiiviimmin kuin esimerkiksi normatiivinen maskuliinisuus. Tai määritteli olemistaan enemmän suhteessa muihin maskuliinisuuksiin kuin esimerkiksi normatiivinen maskuliinisuus. Heteroseksuaalisessa suhteessa alistava maskuliinisuus tuli esiin alistavana ja väkivaltaisena seksuaalisuutena. Alistava maskuliinisuus oli aineistossani myös kaksinaismoralistista. Sopimukset esimerkiksi uskollisuudesta sitoivat vain naisia. Suhteessaan naiseen alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet käyttivät valtaa, joka perustui taloudellisiin ja materiaalsiin seikkoihin mutta myös henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan. Usein vallankäytön kohteina olivat myös miehen omat tai perheeseen muutoin kuuluvat lapset. Naisten kokemukset alistavasta maskuliinisuudesta olivat ahdistavia ja uhkaavia. Stereotyyppinen nimitys alistavan maskuliinisuuden representaatiolle oli aineistossani ”herra”. Suhteessa muihin maskuliinisuuksiin alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet olivat kilpailevia ja mahdollisesti myös hallitsevassa asemassa maskuliinisuuksien hierarkiassa. Toisaalta aineistoni antoi viitteitä siitä, että jotkut alistavaa maskuliinisuutta ilmentävät miehet purkivat turhautumisensa vallattomuudesta ja arvottomuudesta maskuliinisuuksien hierarkiassa naisiin ja lapsiin. Silloin alistava maskuliinisuutta ilmentävä mies koki ylemmyyttä ja valtaa ainakin suhteessa johonkin.

Naisten oletetaan yleisesti tunnistavan torjuttua maskuliinisuutta ilmentävät miehet jo ulkonäön perusteella esimerkiksi epäsiististä ulkoisesta olemuksesta. Torjutun maskuliinisuuden edustaja oli naisten kirjeissä antamien kuvausten perusteella ristiriitainen. Torjutuksi maskuliinisuudeksi naisten

silmissä luokiteltu mies ilmentääkin maskuliinisuudessaan useimmiten vaihtelevasti eri maskuliinisuuksien olemisen tyylejä. Torjuttua maskuliinisuutta ilmentävien miesten elämäntapa oli kirjeiden kuvauksissa usein homososiaalinen tai marginaalinen suhteessa valtaväestöön. Torjuttua maskuliinisuutta ilmentäviin miehiin liittyi myös usein matala sosioekonominen asema. Seksuaalisuuden osa-alueella torjuttavaksi maskuliinisuuden edustajaksi saatettiin määritellä mies, joka ei kyennyt yhdyntään tai siittämään jälkeläisiä. Torjuttu maskuliinisuus tuli ilmi myös seksuaalisena väkivalta- ja uskottomuutena. Suhde naiseen oli torjuttavaa maskuliinisuutta ilmentävällä miehellä moninainen. Torjuttu maskuliinisuus saattoi olla suhteessa naiseen joko välttelevää tai takertuvaa. Torjuttu maskuliinisuus ilmeni myös naisten hyväksikäyttönä sekä seksuaalisesti että taloudellisesti. Torjuttavaksi maskuliinisuudeksi tuli määritellyksi aineistossani myös henkisesti ja fyysisesti väkivaltainen käyttäytyminen naisia tai lapsia kohtaan. Suhteessa lapsiin torjuttavaa maskuliinisuutta ilmentävä mies saattoi aineistossani olla millainen tahansa omistushaluisuudesta täydelliseen välinpitämättömyyteen. Kohtaamisissa torjuttavan maskuliinisuuden kantajien kanssa naisten osa oli olla hyväksikäytetty uhri. Tyypilliset representaatiot, jotka torjuttavaan maskuliinisuuteen yhdistyivät aineistossani, olivat juoppo, hullu ja naistenmies. Aineistoni perusteella syntyi myös kuva siitä, että torjuttumaskuliinisuus liittyy miehiin, jotka eivät menesty maskuliinisuuksien keskinäisessä hierarkiassa muualla kuin muutenkin yhteiskunnassa marginaalisissa olevissa ryhmissä.

Kuvauksissa miehistä ja löydetyissä maskuliinisuuksissa olisi ollut mielenkiintoista tutkia myös vuosikymmenten välisiä eroja systemaattisesti. Olisi ollut mielenkiintoista myös verrata omaa aineistoani, jonkun toisen neuvontapalstan tuottamaan aineistoon. Valitettavasti se ei ollut mahdollista tämän tutkielman puitteissa.

Naisten kirjeissä havaituille miesten representaatioille ”unelmien prinssi”, ”kunnon mies”, ”naisten mies” ja niin edelleen on olemassa vahvat kulttuuriset mallit. Suomalaisista miehistä tehdyissä elämäkertatutkimuksista on ollut mahdollista löytää voimakkaita kulttuurisia malleja, jotka ovat tunnistettavissa. Tällainen on esimerkiksi J.P. Roosin mainitsema suomalaisen miehen elämän Bermudan kolmio: viina, seksi ja työura. (Roos & Peltonen 1994, 9). Samat elementit näyttivät olevan myös naisten mielessä, kun he pohtivat kirjeissään Leelialle, miten toimia suhteessa mieheen.

Viina, seksi ja työura tulevat näkyviin ongelmallisina myös miehille perustetussa helsinkiläisessä kriisikeskuksessa, jossa miehillä on mahdollisuus saada apua ja tukea heidän ongelmiinsa. Ongelmat, joiden takia miehet hakeutuivat kriisikeskukseen, liittyivät avioeroon, parisuhdeongelmiin, väkivaltaan tekijänä tai uhrina, isyyteen, päihdeongelmiin ja työhön. (22.4.2006

<http://www.vaestoliitto.fi>.) Niissä on selvä yhdenmukaisuus ongelmiin, joista naiset kirjoittivat *Leelian lepotuolipalstalle*. Ehkä miehet ovat huomanneet, että naiset eivät enää halua olla vastuussa esimerkiksi miesten päihteiden käytöstä. Suurin osa kriisikeskukseen tulleista miehistä oli tavallisia, työssäkäyviä miehiä, kuten myös *Leelian lepotuolipalstalle* kirjoittaneiden naisten elämänkumppanit. Kriisikeskukseen yhteyttä ottaneet miehet hakivat keskukselta asiantuntijoiden neuvoja pitkien työpäivien ja perhe-elämän yhteensovittamiseen, kuten myös palstalle kirjoittaneet naiset. Miesten kokemukset ovat kriisikeskuksen mukaan tuoneet selkeästi esiin sen, ettei miesten näkökantaa ole kuunneltu ja ymmärretty sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. (22.4.2006 <http://www.vaestoliitto.fi>.) Ehkä naisvaltaisuus on sosiaalityön ja terveydenhuollon palveluissa johtanut siihen, että nykyisin naisten ääni tulee paremmin kuuluville kuin *Leelian lepotuolin* aikana, mutta miehet kokevat näkökulmansa olevan unohdetun.

Koska samat ongelmat viina, seksi (perhe) ja työ toistuvat vuosikymmenestä toiseen, niitä on syytä pitää kulttuurimme ja yhteiskuntamme tuottamina sukupuoleen sidottuina ongelmina kuin yksittäisten miesten tai naisten emansipaation aiheuttamina ongelmina.

Vaikka tutkimukseni oli suunnattu kirjeiden rakentamiin maskuliinisuuksiin, en malta olla kertomatta tässä loppuluvussa myös palstaan ja *Leelian* asiantuntijuuteen liittyvistä havainnoistani. Palstalla käsiteltiin miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa ja tuettiin väkivallan kohteeksi joutuneita naisia, vaikka vasta 1990-luvulla väkivalta ja sukupuoli on yhdistetty Suomessa toisiinsa väkivaltaa koskevissa tutkimuksissa, ja miesten naisiin kohdistama väkivalta on nostettu yleiseksi ja julkiseksi keskustelun aiheeksi. (A. Jokinen 2000, 25). Tästä voidaan päätellä, että *Leelian lepotuoli* -neuvontapalsta on ollut aikoinaan naisille ehkä ainoa kanava purkaa väkivaltakokemusta ja saada tukea esimerkiksi avioeropäätökseen, koska parisuhdeväkivalta on ollut Suomessa tabu. *Leelian* neuvontapalstan voidaan nähdä olevan edelläkävijä naisiin kohdistuvan väkivallan julkisessa käsittelyssä. Nyt lehdissä keskustellaan myös naisten väkivaltaisesta käyttäytymisestä parisuhteessa neuvontapalstojen ulkopuolella.

Leelia korosti palstalla sitä, että miehet eivät ole täydellisiä ihmisinä ja puolisoina. Heillä on omat vikansa ja puutteensa, piintyneet tapansa. Eikä heitä voi muuttaa. Pitkään parisuhteeseen mahtuu monenlaisia kausia ja vaikeuksia. *Leelia* kannusti myös jatkamaan avioliittoa ja ydinperhettä näiden ”kunnollisten”, mutta tiettyjä huonoja piirteitä omaavien miesten kanssa, koska heillä on puutteistaan huolimatta hyviä puolia. Palstalla oli siten nähtävissä viitteitä diskurssista, jota Laura Tohka nimitti ”riippuvuus -diskurssiksi”. Se on rakennettu, siten, että parin ja perheen emotionaalisia tar-

peita pidettiin tärkeinä. Naisten pitäisi sopeutua ymmärtämään miehiensä tarpeita ja palstalla heitä koulutetaan ymmärrykseen sekä yhteistyöhön tämän asian hoitamiseksi. Tämä tehdään naisille järjestelmälliseksi perustelemalla, että siten he säilyttävät perheensä onnellisuuden. (Tohka, 1993, 72). Tämä ei ole kuitenkaan koko totuus *Leelian lepotuolista*. Leelia kehotti naisia muuttamaan lähinnä asennettaan ja suhtautumista miehiinsä, koska naiset eivät voi kuitenkaan muuttaa miehiään toisenlaiseksi, elleivät he sitä itse tahdo, vaikka he kenties onnistuisivatkin ajan myötä hiomaan pahiten hankaavia särmiä. Naisen oli pysyttävä paikallaan ja vaiettava, mutta toisaalta se oli Leelian mukaan ainoa järkevä tapa toimia, koska naiset olivat taloudellisesti riippuvaisia miehistään.

Leelian palsta oli myös emansipoiva, koska hän kannusti naisia keskittymään omaan elämäänsä miesten sijasta ja keskittymään siihen, minkä he itse kokivat mielekkääksi. Leelia kannusti naisia opiskelemaan, menemään töihin kodin ulkopuolelle ja tekemään asioita, joista he nauttivat, ja ottamaan vastuuta omasta elämästään. Leelia korosti mielestäni naisten aktiivista toimijuutta parisuhhteissa miesten kanssa koettujen ongelmien ratkaisemiseksi. Hän kehotti naista toimimaan odottelun sijasta.

Vaikka Leelian puhui ydinperheen puolesta, hän kannusti myös naisia eroamaan ”tolkuttomista tovereista”, jotka kohtelevat naisia huonosti. Naisten ei tarvinnut Leelian mukaan sietää miehiltä mitä tahansa. Leelia oli myös hieman vanhanaikainen sukupuoliroolien suhteen 2000-luvun näkökulmasta katsottuna. Esimerkiksi siinä kuinka tyttöjen ja poikien pitäisi käyttäytyä. Hän piti myös avioliittoa parempana kuin avoliittoa, jos perheessä oli lapsia tai niitä oli tarkoitus hankkia. Toisaalta hän tervehti ilolla uudenlaisia miehiä, jotka osallistuvat aktiivisesti kotitöihin, lastenhoitoon ja perhe-elämään.

Koin Leelian vastaukset lämpiminä ja rohkaisevina, vaikka välillä hieman auktoritaarisena. Hänen käyttämänsä kirjoitustyyli värikästä ja mukana oli paljon rivien väliin kirjoitettua pilkettä silmäkulmassa.

Avasin lopuksi *Eeva*-lehden juhlanumeron maaliskuulta 2004 Kysy Meiltä -palstan kohdalta. Lukijat saivat lähettää palstalle kirjeitä ja kysymyksiä miehiä, naisia, rakkautta, perhettä ja terveyttä koskevista asioista. Palstaa ei pitänyt enää Leelia, vaan tilalla oli aviopari. Miehistä keskusteltiin palstalla ihmissuhdeasiantuntija Lari Junkkari ja naisena lukijoiden kysymyksiin vastasi Kaija Maria Junkkari. Maaliskuun numerossa oli julkaistu kaksi kirjettä. Ensimmäinen kirje oli otsikoitu nimellä

”Mies lukossa” ja sen oli kirjoittanut nimimerkki ”Siinäpä kysymys.” Tähän kirjeeseen lehdessä vastasi Lari Junkkari. Toiseen kirjeeseen, joka oli otsikoitu nimellä ”Meillä määrää Anoppi ” ja jonka kirjoittajan nimimerkki on ”Apua kaipaava” vastasi Kaija Maria Junkkari. Molempien kirjeiden kirjoittajat olivat naisia ja ongelmat liittyivät aviomiehiin.

”Siinäpä Kysymys” nimimerkin ongelma oli lukossa oleva aviomies, jonka kanssa oli oltu naimisisa 35 vuotta. Nimimerkki ”Siinäpä kysymys” rakasti ”Jörrikkää” miestä, joka ei osoittanut läheisyyttä selvin päin ja jonka kanssa seksielämä oli olematonta. ”Apua Kaipaavan” ongelma oli mies, joka oli ns. mammanpoikatyyppi, joka antoi äitinsä haukkua vaimoan ja osallistui siihen itsekin nimittelemällä vaimoan ”läskiksi lehmäksi”. ”Apua Kaipaava” totesi, että mies muistutti niin paljon äitiään, että häntä oksetti. Hän kertoi myös miehensä läheisyyden olevan hänelle sietämätöntä. Silti hän kertoi rakastavansa miestänsä kaikesta huolimatta. Palstalla nimimerkkiä ”Apua Kaipaavaa” Kaija Junkkari kehotti miettimään, kuinka paljon hän sietää tällaista kohtelua mieheltä ja kysyy olisiko nainen valmis eromaan mieluummin kuin jatkamaan näin. Mietin, onko mikään muuttunut viimeisen 40 vuoden aikana ja ihmettelen, kuinka paljon naiset ovat valmiita uhrautumaan miehen, parisuhteen ja perheen hyväksi vielä 2000-luvullakin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Ahola, Suvi 1993: Naiset päiväkirjan kirjoittajina. Teoksessa Piela, Ulla (toim.):Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkertoista. Tietolipas 127. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 96–111.

Ahokas, Pirjo; Lahti, Martti & Sihvonen, Jukka (toim.) 1993: Miehyyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri. Nykykulttuurin tutkimusyksikön 39. julkaisu. Jyväskylä.

Alasuutari, Pertti; Seppo Helminen & Merja Hurri (toim.) 1985: Miehen mallit. Hämeenlinna.

Alasuutari, Pertti 1994: Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.

Anttonen & Viljanen 2003: Teoksessa Puhtaus ja vaara. Douglas Mary: Ritualistisen rajan vedon analyysi. Vastapaino, Tampere, 7-14.

Apo, Satu 1993: Orja työstä oman kodin valtiaaksi. Näkemyksiä kahdeksasta maalaiselämän kuvuksesta. Teoksessa Piela, Ulla (toim.):Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkertoista. Tietolipas 127. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 125–149.

Badinter, Elisabeth 1993: Mikä on mies? Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Ballaster, Ros; Beetham, Margaret & Frazer, Elisabeth & Hebron, Sandra 1991: Feminist List Edited by Campling, Jo. Women 's Worlds. Ideology, Femininity and the Woman 's magazine. Women in Society. Macmillan.

Beauvoir, de Simone 1980: Toinen Sukupuoli. Gummerus. Jyväskylä 2000.

Benwell, Bethan 2003: Masculinity and men 's lifestyle magazines. Blackwell publishing. Oxford. UK. Malden USA.

Barret, Michéle 1985: Nykyajan alistettu nainen. Vastapaino. Tampere.

Calvin, Tomas 1996: Male Matters. Masculinity, anxiety and the male body on the line. University of Illinois Press. USA.

Connel R.W.1995: Masculinities. Polity Press. Cambridge.

Connel R.W. 2000: Men and the Boys. Polity Press. Cambridge.

Cohen David 1990: Being a man. Routledge. London.

- De Lauretis, Teresa; Koivunen, Anu (toim.) 2004: Itsepäinen vietti. Kirjoituksia sukupuoliesta, elokuvasta ja seksuaalisuudesta. Vastapaino. Tampere.
- Douglas, Mary 2000: Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajan vedon analyysi. Vastapaino. Tampere.
- Durkheim, Emile 1977: Sosiologian metodisäännöt. Teoksessa Alasuutari, Pertti (toim.)1994: Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere, 55.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta 2000: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Eliasson, Mona & Carlsson, Marianne 1993: Naisen psykologia. Kvinno psykologi 1989. Lademann.
- Fairclough, Norman 1992: Discourse and Social Change. Polity Press. Cambridge.
- Ferguson, Marjorie 1985: ForeverFemine. Women´s Magazines and the Feminity. Gower Publishing Company.
- Granfelt, Riitta; Kuronen, Marjo; Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi 2004: Sukupuolistunut ja Sukupuoleton sosiaalityö. Teoksessa Kuronen, Marjo; Granfelt, Riitta; Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.): Sukupuoli ja sosiaalityö Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2004. PS-kustannus ja Sosiaalityön tutkimuksen seura, Helsinki, 5-18
- Haavio-Mannila, Elina & Osmo, Kontula 2001: Seksin trendit meillä ja naapurissa. WSOY. Helsinki.
- Haavio-Mannila, Elina & J. P. Roos 1998: Pidättyvyyden sukupolven naisten ja miesten rakkaus tyylejä. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Peltonen Eeva & Anni Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkerta tutkimuksessa. Vastapaino, Tampere, 239–272.
- Hall, Stuart; Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha (toim.) 1999: Identiteetti. Vastapaino. Tampere.
- Harva, Urpo 1989: Hyvä ja paha praktisen etiikan ongelmia. Otava. Helsinki.
- Heinämaa, Sara 1996:Ele, Tyyli ja Sukupuoli. Merleau-Pontyn ja Beauvoirin ruumiinfilosofia ja sen merkitys sukupuolikysymykselle. Gaudeamus. Helsinki.
- Helén, Ilpo 1997: Äidin elämänpolitiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880–1960-luvulle. Gaudeamus. Helsinki.
- Herkman, Juha; Jokinen, Arto & Lehtimäki, Markku 1995: Vanhan Aatamin uudet vaatteet? Miestutkimuksen teorian esittely. Teoksessa Lehtonen, Mikko (toim.): Aatamin puvussa: liaanilla Hemingwaysta Königiin. Tampereen yliopiston yleisen kirjallisuustieteen julkaisuja 28, Tampere, 2-14.

- Hern, Jeff & Lattu Emmi & Teemu Tallberg 2003: Minne Mies Menossa? Miehiä koskevan tutkimuksen kehitys Suomessa. Naistutkimus vol. 1:2003, 18–25.
- Hoikkala, Tommi (toim.) 1996a: Kova kimma + Uusi jätkä. Lukiolaisten parisuhde odotukset. Teoksessa : Miehen Kuvia. Gaudeamus, Helsinki, 232–261.
- Hoikkala, Tommi (toim.) 1996b: Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa: Teoksessa Miehen Kuvia. Gaudeamus, Helsinki, 362–368.
- Husso, Marita 1994: Parisuhdeväkivalta ja pahoinpidely ruumis. Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 130–144.
- Hyvärinen Matti 1994: `Miehen` lajityypit. Teoksessa. Roos J.P. & Peltonen, Eeva (toim.): Miehen elämää. Tietolipas 136. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 37–67.
- Hyvärinen, Matti 1998: Lukemisen neljä käännettä. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Peltonen Eeva & Anni Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkerta tutkimuksessa. Vastapaino, Tampere, 311–336.
- Jallinoja, Riitta 1997: Moderni säädyllisyys. aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Gaudeamus. Helsinki.
- Julkunen, Raija 1994: Suomalainen sukupuolisota? Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 17–34.
- Jokinen, Arja; Juhila Kirsi & Suoninen, Eero 1993: Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino. Tampere.
- Jokinen, Arto 1999 (toim.): Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press, Tampere.
- Jokinen, Arto 2000: Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Vastapaino. Tampere.
- Jokinen, Arto (toim.) 2003a: Miten miestä merkitään? Johdatus maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuurisen tekstintutkimukseen. Yhdestä Puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press, Tampere, 7-31.
- Jokinen, Arto (toim.) 2003b: Sisäsiistiä seksismiä: Slitz ja miehen kriisi. Teoksessa Yhdestä Puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press, Tampere, 112–116.

- Jokinen, Arto (toim.) 2003: Vallan syrjässä vaan ei sivussa. Teoksessa Yhdestä Puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press, Tampere, 238–246.
- Jokinen, Eeva 2004: Päiväkirjat tiedon lajina. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.): Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere, 118–140.
- Kangas, Ilka 1994: ” Mä haluan olla rauhassa” Lähentelyjen torjumisesta. Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 109–117.
- Karisto, Antti; Takala, Pentti & Haapola, Ilkka 1998: Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. WSOY. Helsinki.
- Koivunen, Anu & Laine, Kimmo 1993: Maskuliinisuudet Sam Shepardin näytelmässä True West. Teoksessa Ahonen, Pirjo; Lahti, Martti & Sihvonen Jukka (toim.): Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri. Nykykulttuurin tutkimusyksikön 39. julkaisu, Jyväskylä, 155–165.
- Kontula, Osmo & Kosonen, Kati 1994: Seksiä Lehtien sivuilla. Painatuskeskus. Helsinki.
- Kääriäinen, Juha 1994: Seikkailijasta Pummiksi. Painatuskeskus. Helsinki.
- Lehtonen, Mikko (toim.) 1995a: Aatamin puvussa: liaanilla Hemingwaysta Königiin. Tampereen yliopiston yleisen kirjallisuustieteen julkaisuja 28. Tampere.
- Lehtonen, Mikko 1995b: Pikkujättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentaminen. Vastapaino. Tampere.
- Lehtonen, Mikko 1998: Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstin tutkimuksen lähtökohtia. 2. Painos. Vastapaino. Tampere.
- Lempiäinen, Kirsti 2003: Sosiologian sukupuoli. Vastapaino. Tampere.
- Malmberg, Raili 1991: Naisten ja kotien lehdet aikansa kuvastimina. Teoksessa Uino, Ari; Malmberg, Raili & Leino- Kaukiainen, Pirkko & Kallio Veikko (toim.): Suomen Lehdistön historia osa 8. Aikakauslehdistön historia, yleisaikakausi lehdet. Gummerus-kirjapaino Oy, Jyväskylä, 193–291.
- Malmberg, Raili 1989: Milloin ja miten ja miksi lääkäripalstat tulivat aikakausi lehtiin? Duodecim 105. vol. 22:1989 105., 1778–1783.
- Mikola, Elina 2003: ”Paras suomalainen lehti elossa oleville”. Maskuliinisuuden rakentuminen Flash Back:-issa. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): Yhdestä Puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. University Press, Tampere, 32–62.
- Morris, Penny 2004: From private to public: Alba de Céspedes´ agony colum in 1950s Italy. Modern Italy. vol 5: 2004, 9(1), 11–20.

- Numminen, Juha (toim.) 2003: Tarina A-lehtitalosta. A – lehdet Oy. Otava. Helsinki.
- Nätkin, Ritva 1993: Äitiys ja sukupuolten väliset suhteet. Teoksessa Piela, Ulla (toim.): Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämänkerroista. Tietolipas 127. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 165–187.
- Nykysuomen Sanakirja 1992: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Näre, Sari 1994: Pakenevat Prinssit. Naisvihaajan muotokuvia. Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 162–182.
- Purra, Pia 1994: Yksi avioliitto–kaksi tarinaa Sukupuoli ja kieli erään avioparin omaelämänkerroissa. Teoksessa. Roos J.P. & Peltonen, Eeva (toim.): Miehen elämää. Tietolipas 136. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 174–182.
- Purra Pia, 1998: ”Eikö se ennen vanhaan tämä homma mennyt jotenkin toisin päin”. Heteroseksuaalisia kohtauksia naisten ja miesten omaelämänkerroissa. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Peltonen Eeva & Anni Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertä tutkimuksessa. Vastapaino, Tampere, 73–102.
- Pohjonen, Soile 1994: Parisuhde rikoslainsäädännössä. Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 66–78.
- Pollari, Päivi 1994: Raiskaus sukupuolisen väkivallan muotona. Teoksessa Heinämaa, Sara & Sari Näre, Sari (toim.): Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta. Gaudeamus, Helsinki, 79–96.
- Punkka, Päivi 2004: Rohkea roturakastaja, epävarma artisti ja syyskuun söpöliini. Maskuliinisuuk-sien representaatiot Cosmopolitanissa. Pro gradu – tutkielma. Tiedotusoppi. Tampere, Tampereen yliopisto.
- Rautala, Helena 1993: Kieli – kahle vai lakanaköysi. Teoksessa Piela, Ulla (toim.): Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämänkerroista. Tietolipas 127. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 73–95.
- Roos, J. P. 1994: Miehen elämää. Teoksessa. Roos J.P. & Peltonen, Eeva (toim.): Miehen elämää. Tietolipas 136. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 12–28.
- Rotkirch, Anna 2000: Pirstoutunut Vanhemmuus. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (toim.) 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhaten vaihteesta. Gaudeamus, Helsinki, 187–200.
- Sacks, Harvey: Teoksessa Alasuutari, Pertti (toim.) 1994: Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere, 98–99.
- Saarikoski, Helena 2003: Mistä on huonot tytöt tehty? Tammi. Helsinki.

- Siltala, Juha 1994a: Mies ja häpeä. Teoksessa. Roos J.P. & Peltonen, Eeva (toim.): Miehen elämää. Tietolipas 136. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 140–152.
- Siltala, Juha 1994b: Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Otava. Helsinki.
- Sipilä, Jorma & Tiuhonen, Arto (toim.) 1994: Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Vastapaino. Tampere.
- Sipilä, Petri 1998: Sukupuolitettu Ihminen – kokonainen etiikka. Gaudeamus. Helsinki.
- Sulkunen, Irma 1979: Naisten Yleinen järjestäytyminen ja naisasialiike vuosisadan vaihteessa. 116–117. Teoksessa Malmberg, Raili 1991: 193–194: Naisten ja kotien lehdet aikansa kuvastimina. Teoksessa Uino, Ari; Malmberg, Raili & Leino- Kaukiainen, Pirkko & Kallio Veikko (toim.): Suomen Lehdistön historia osa 8. Aikakausilehdistön historia, yleisaikakausi lehdet. Gummerus-kirjapaino Oy, Jyväskylä, 193–291.
- Tohka, Laura 1993: I suggest You Accept Everything, Woman's Own's Agony Columns in 1950, 1970, and 1990. Publication Series N. Research institute for Social Sciences the University of Tampere. Centre for Women's Studies and Gender relations 7:1993. Tampere.
- Vilkko, Anni 1997: Omaelämäkerta kohtaamispaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta. Suomen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- Vilkko, Anni 1998: Kodiksi kutsuttu paikka. Naisen ja miehen omaelämäkertoissa. Teoksessa Hyvärinen, Matti; Peltonen Eeva & Anni Vilkko (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkerta tutkimuksessa. Vastapaino, Tampere, 27–73.
- Veijola, Soile & Jokinen, Eeva 2001: Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. WSOY, Helsinki.²⁶

Painamattomat lähteet

- Haaja, Anne 2000: Etäisestä ja epäoikeudenmukaisesta naisen kaveriksi. Annan uranaisjuttujen mieskuva neljällä vuosikymmenellä. Pro gradu – tutkielma. Tiedotusoppi. Tampere, Tampereen yliopisto.
- Jokinen, Eeva 2000: Sexual Difference in Marriage in the 1970's. Interrogating Women's Magazines. A paper to be presented at The 4th European Feminist Research Conference. Bologna 28.10. 2000.
- Kittilä Kristiina 1985: Lehtineuvonta vanhempainneuvonnan muotona. Pro gradu – tutkielma. Psykologian laitos. Tampere, Tampereen yliopisto.

²⁶ Ei sovellu varsinaiseksi lähteeksi. Käytetty takaosan liitteiden tietoja.

Neuvonen, Marianne 1998: Hänen parastaan ajatellen. Naisen hyvä elämä suomalaisten naisten lehtien asiantuntija-diskursseissa vuosina 1952, 1972 ja 1992. Lisensiaattityö. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.

Salonen, Kaisa, psykologi (Leelia). Haastattelu 17.12.2004 Helsinki. Ristilä, Kirsi.

Aineistolähteet

Aamulehti 20.12.03: Tukinet tuo verkkoon mielenterveystukea. Ray jakaa avustuksia yhteensä 406 miljoonaa euroa. Artikkel. Heinänen, Liisa.

Aamulehti 2.12.2005: Nuorille helppiä mestasta. Artikkel. Mäkitalo, Kaisa; Pirttijoki, Outi & Silanaukee, Erika.

Van Buren, Abigail 1960: Kirjeitteni karuselli. Otava. Helsinki.

Miestenkriisikeskus 2006:

http://www.vaestoliitto.fi/toimiva_parisuhde/kuukauden_kysymys/?x32944=20374 (22.4.2006)

Leelian Lepotuoli-aineisto: Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityönlaitos. Tampereen Yliopisto.

Eeva-lehdet: vol 1:1969, vol 3: 1972 vol. 1: 1963. vol.3.2004

Kirjeet 1955/1956

Nro: 206 Nimimerkki: Elämänhaluinen

Nro: 251 Nimimerkki Maija

Nro: 259 Nimimerkki Sirkka

Nro: 264 Nimimerkki: Huono vaimo

Nro: 266 Nimimerkki: Ymmällä

Nro: 267 Nimimerkki: Kauhu vaimo

Nro: 268 Nimimerkki: Vastausta toivova

Nro: 272 Nimimerkki, Mustasukkainen Inka – Maaria

Nro: 276 Nimimerkki Haluan hyvän neuvon

Nro: 282 Nimimerkki: Paula.

Nro: 284 Nimimerkki: Neljän lapsen äiti

Nro: 284 Nimimerkki Mirjam

Nro: 286 Nimimerkki: Raili

Nro: 292 Nimimerkki: Onnellinen yksinäinen

Nro: 296 Nimimerkki: Rakkaus ja Onni

Nro: 301 Nimimerkki: Epätietoinen aviovaimo

Nro: 305 Nimimerkki: Asiasta kärsinyt

Nro: 312 Nimimerkki Molempia rakastaen

Nro: 315 Nimimerkki: Oikeasti elämää etsivä.

Nro: 372 Nimimerkki: Inga-Lis

Kirjeet 1964/1965

Nro:780 Nimimerkki Hyvin kiitollinen

Nro: 788 Nimimerkki Laiska Kaisa

Nro: 808 Nimimerkki Mitä tehdä

Nro: 808 Nimimerkki Pirkko Liisa

Nro: 812 Nimimerkki Kärsinyt

Nro: 816 Nimimerkki Liekillä leikkinyt

Nro: 818 Nimimerkki Vain entinen sairaanhoitaja

Nro: 821 Nimimerkki Nahjus

Nro: 823 Nimimerkki Pyydän apuanne

Nro: 841 Nimimerkki Häkkilintu

Nro: 847 Nimimerkki Ratkaisua hakeva

Nro: 851 Nimimerkki Kaarina

Nro: 852 Nimimerkki Rikkirevitty

Nro: 853 Nimimerkki Väsynyt äiti

Nro: 854 Nimimerkki Avuton

Nro: 862 Nimimerkki Olen jopa ajatellut

Nro: 865 Nimimerkki Elämänsä pettynyt

Nro: 867 Nimimerkki Mikä minä olen

Nro: 870 Nimimerkki Onnellinen onneton

Nro: 871 Nimimerkki Rakkautta Kaipaava

Nro: 880 Nimimerkki Harhautunut Kulkija

Kirjeet 1974/1975

Nro: 930 Nimimerkki Melany

Nro: 935 Nimimerkki Kaikki pielessä

Nro: 936 Nimimerkki Ariel

Nro: 937 Nimimerkki We need love

Nro: 945 Nimimerkki Kati

Nro: 946 Nimimerkki Kumpi parempi

Nro: 946 Nimimerkki Nimetön
Nro: 950 Nimimerkki Maija
Nro: 980 Nimimerkki Trubbel
Nro: 962 Nimimerkki Jälleenkö psykiatrille
Nro: 969 Nimimerkki Kotiäiti
Nro: 970 Nimimerkki Kaatopaikka
Nro: 971 Nimimerkki Liisa
Nro: 1022 Nimimerkki Liisa
Nro: 1033 Nimimerkki Help I need Help
Nro: 1039 Nimimerkki Kaiken jälkeen
Nro: 1045 Nimimerkki Marita
Nro: 1048 Nimimerkki Tulipunakukka
Nro: 1049 Nimimerkki Pakotie tämäkin
Nro: 1051 Nimimerkki Alkoholistin vaimo
Kirjeet 1981/1982
Nimimerkki ”Umpikujako”
Nimimerkki Koti ei voi kaikkea
Nimimerkki Kypsällä iällä rakastunut
Nimimerkki Muuten virkeä
Nimimerkki Anna Liisa
Nimimerkki Narsku
Nimimerkki Vihdoinkin ero
Nimimerkki Kihloissa
Nimimerkki Marja Leena
Nimimerkki Vaimo vain
Nimimerkki Martta-Maria
Nimimerkki Neuvoton
Nimimerkki Aina vain ero
Nimimerkki Kaikkiko lopussa
Nimimerkki Virkanainen
Nimimerkki Suuri rakkaus
Nimimerkki Minä vain
Nimimerkki Maija Liisa
Nimimerkki Surullinen

Nimimerkki Voimaton

